

Polskie klastry i polityka klastrowa

2011

Innowacje w klastrach

Jak chronić własność intelektualną?

Redakcja:

Maciej Perkowski, Sebastian Rynkiewicz

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacje w klastrach Jak chronić własność intelektualną?

pod redakcją
Macieja Perkowskiego i Sebastiana Rynkiewicza

Wydanie I

Publikacja została przygotowana w ramach przedsięwzięcia Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości pn.: „Polskie klastry i polityka klastrowa”, realizowanego pod honorowym patronatem Ministra Gospodarki. Publikacja jest współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu systemowego PARP „Rozwój zasobów ludzkich poprzez promowanie wiedzy, transfer i upowszechnianie innowacji” z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, poddziałanie 2.1.3.

Redakcja:

Maciej Perkowski
Sebastian Rynkiewicz

Zespół autorski:

Joanna Banasiuk
Krzysztof Paszko
Maciej Perkowski
Tomasz Perkowski
Sebastian Rynkiewicz

Współpraca:

Andrzej Charkiewicz

Recenzent:

Monika Matusiak

Wydanie I

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Wydawca:

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
ul. Pańska 81/83
00-834 Warszawa

Publikacja bezpłatna

Publikacja dostępna jest także w wersji elektronicznej na Portalu Innowacji <http://www.pi.gov.pl>.

Poglądy i opinie wyrażone przez autorów publikacji nie muszą odzwierciedlać stanowiska Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

ISBN: 978-83-7633-180-5

Nakład: 1500 egzemplarzy

Przygotowanie do druku, druk i oprawa:

Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzcyk
www.grzeg.com.pl

Spis treści

Słowo wstępne	5
Recenzja	6
Przedmowa	7
1. Poszukiwanie innowacyjności w klastrze. Rola animatora i liderów inicjatywy klastrowej	11
2. Co to jest własność intelektualna i jakie jest jej praktyczne znaczenie w obszarze funkcjonowania klastrów?	12
3. Gdzie animator klastra i zrzeszeni w klastrach przedsiębiorcy mogą znaleźć informacje dotyczące rozwiązań prawnych w odniesieniu do opracowanej własności intelektualnej?	14
4. Kto jest właścicielem opracowanej własności intelektualnej?	62
5. W jaki sposób czerpać przychody z tytułu eksploatacji własności intelektualnej opracowanej w ramach inicjatywy klastrowej?	66
6. W jaki sposób zabezpieczyć transfer opracowanej w ramach inicjatywy klastrowej własności intelektualnej?	67
7. Jaka własność intelektualna wśród partnerów inicjatywy klastrowej może podlegać ochronie?	72
8. Gdzie powinien udać się przedstawiciel inicjatywy klastrowej lub przedsiębiorca w niej zrzeszony w celu dokonania rejestracji wynalazku, znaku towarowego, wzoru przemysłowego, wzoru użytkowego, oznaczenia geograficznego i topografii układów scalonych?	86
9. Jakie kroki powinien podjąć animator klastra lub przedsiębiorca zrzeszony w klastrze w celu rejestracji opracowanej własności intelektualnej?	89
10. Jakie narzędzia ochrony własności intelektualnej należy zastosować dla wyników wspólnych przedsięwzięć innowacyjnych?	96
11. Suplement praktyczny	104
Bibliografia	151
Słowniczek	155
O autorach	157

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

Realizowane przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości przedsięwzięcie pn. „Polskie klastry i polityka klastrowa”, w ramach którego została przygotowana niniejsza publikacja, ma na celu wzmocnienie polskich klastrów, podniesienie ich konkurencyjności i zdolności innowacyjnej przez rozwój kompetencji i wiedzy koordynatorów, liderów, animatorów i przedsiębiorców funkcjonujących w ramach klastra oraz przez podniesienie efektywności kształtowania polityki klastrowej.

W odpowiedzi na potrzeby osób działających na rzecz klastrów, w publikacjach przygotowanych w ramach przedsięwzięcia przedstawiamy zarówno wiedzę teoretyczną, jak i doświadczenia praktyczne z zakresu funkcjonowania oraz rozwoju klastrów. Dzięki połączeniu wiedzy specjalistycznej z doświadczeniami przedstawicieli sfery biznesu i nauki

stworzyliśmy cykl wydawnictw, które umożliwią poszerzenie wiedzy i staną się motorem do podejmowania działań mających na celu dalszy rozwój klastrów, a tym samym przedsiębiorców – ich członków. Jest to szczególnie istotne obecnie, gdy szybkość i wielość zachodzących zmian wymusza zdobywanie nowych umiejętności w różnych dziedzinach i etapach rozwoju klastrów oraz poznawania doświadczeń partnerów krajowych i zagranicznych. Ustawiczne podnoszenie kompetencji osób działających w i na rzecz klastrów jest jednym z ważniejszych czynników zwiększających konkurencyjność klastrów.

Publikacja pt. „*Innowacje w klastrach. Jak chronić własność intelektualną*”, to poradnik pokazujący jak uzyskać ochronę prawną dla wiedzy i produktów wspólnie wypracowanych przez członków klastra, jak rozwiązywać główne problemy, które mogą się pojawić w tym zakresie. Zdecydowaliśmy się wydać publikację nt. ochrony własności intelektualnej w klastrach, gdyż jest to tematyka dotychczas nie omawiana, a w świetle procesów innowacyjnych zachodzących w klastrach, niezbędna. Publikacja zawiera nie tylko wiedzę teoretyczną, ale także opis narzędzi ochrony własności intelektualnej i praktyczne wskazówki odnoszące się m.in. do rejestracji wynalazku, wzoru towarowego, czy użytkowego. Treść opracowania została wzbogacona o liczne odniesienia do studiów przypadków inicjatyw klastrowych w Polsce, a suplement m.in. o przydatne w praktyce informacje i wzory dokumentów.

Publikację kierujemy przede wszystkim do przedstawicieli inicjatyw klastrowych w Polsce, ich koordynatorów, liderów i animatorów. Może ona również stanowić ciekawą pozycję dla osób zainteresowanych problematyką ochrony własności intelektualnej w przedsiębiorstwach.

Bożena Lublińska-Kasprzak
Prezes PARP

Recenzja

Gospodarka oparta na wiedzy charakteryzuje się wzrostem znaczenia zasobów niematerialnych takich jak idee, wiedza i umiejętności pracowników, które determinują przewagę konkurencyjną przedsiębiorstw w większym stopniu niż tradycyjne zasoby trwałe – posiadana infrastruktura czy kapitał. Aby chronić swoją przewagę przedsiębiorstwa są więc zmuszone do aktywnej ochrony własności intelektualnej – praw autorskich, patentów czy wzorów przemysłowych, które często są uważnie obserwowane przez konkurencję już na etapie zgłaszania do ochrony.

Ochrona własności intelektualnej staje się szczególnym wyzwaniem w przypadku współpracy kilku podmiotów, tak jak dzieje się to w klastrach przy pracy nad innowacyjnymi produktami i usługami. Problemem staje się zagadnienie ochrony praw poszczególnych przedsiębiorstw już od etapu tworzenia pomysłu do komercjalizacji nowego produktu czy usługi. Pojawiają się tutaj narzędzia takie jak umowa o gwarancji poufności, umowy o współpracy czy powoływanie spółek celowych, które wykraczają poza standardowe instrumentarium praw własności intelektualnej. Mieszczą się one natomiast w szeroko rozumianym obszarze ochrony kapitału intelektualnego, w tym np. wiedzy rynkowej.

Właściwe rozwiązanie zagadnienia ochrony własności intelektualnej jest kluczowe dla budowy klimatu zaufania i współpracy w klastrze, pozwala też zabezpieczyć interesy przedsiębiorstw na wypadek wystąpienia konfliktu. Zadanie to spada najczęściej na koordynatora klastra, który musi posiadać przynajmniej podstawową wiedzę w tym zakresie. Niniejsza publikacja jest pierwszą na polskim rynku próbą rozpatrzenia zagadnienia własności intelektualnej z perspektywy klastrów, dokonuje też przeglądu zagadnienia od definicji i rozwiązań podstawowych po wybrane aspekty specyficznie klastrowe, może więc być traktowana jako wprowadzenie w tematykę własności intelektualnej. Koordynator znajdzie tu także wykaz najważniejszych aktów prawnych i instytucji, które mogą służyć dalszym wsparciem.

Polska gospodarka i polskie przedsiębiorstwa muszą stale poszukiwać sposobów podnoszenia swojej konkurencyjności i innowacyjności. Ich skłonność do współpracy jest jeszcze stosunkowo niska, głównie z powodu obawy przed dzieleniem się wiedzą, doświadczeniem czy informacjami z rynku. Jednocześnie, dzięki współpracy można znacznie zwiększyć wartość dodaną swoich produktów i usług, łatwiej też budować pozycję rynkową. Warto więc włożyć wysiłek w ochronę efektów swojej pracy tak, aby z ich wyników korzystali uczestnicy procesu innowacyjnego w stopniu odpowiednim do rzeczywistego wkładu pracy. Uczciwość i przejrzystość stosowanych rozwiązań będzie najlepszym sposobem budowania podstaw trwałej współpracy i rozwoju.

Monika Matusiak

Przedmowa

Powstawanie i działalności klastrów to w Polsce wciąż bardzo innowacyjny pakiet działań rynkowych ukierunkowanych na zdobycie przewagi konkurencyjnej. U podstaw tych działań zawsze leży proces intelektualny. Mówiąc wprost – sposoby na wyprzedzenie konkurencji trzeba wymyślić. Aby przewaga nie okazała się doświadczeniem chwili, lecz przeciwnie – aby przybrała postać trwałej dominacji – należy konkurencyjne pomysły traktować jak swoisty kapitał inwestycyjny. W uproszczeniu chodzi o to, aby owe pomysły chronić od zarania, poprzez wdrażanie aż po wyczerpanie ich potencjału.

Prawo jest jednym z najstarszych regulatorów relacji międzyludzkich. Na przestrzeni dziejów zmieniają się pojęcia i formuły, którymi operuje, z wyjątkiem klasycznych kanonów, do których należy własność. Siła tej instytucji prawnej wynika z natury człowieka, w której własność ma konstrukcję intuicyjną. Człowiek po prostu myśli, czuje i działa „właścicielsko”, a prawo nadało temu kształt normatywny, złożony z nakazów, zakazów i reguł. Do dnia dzisiejszego człowiek, a właściwie zorganizowany prawotwórca¹ dokonał daleko idącej komplikacji pierwotnie rozumianej własności, nie zmieniając jednak jej istoty. W związku z tym, konstrukcje organizacyjne w rodzaju współwłasności, spółek itp. całkiem łatwo wkraczały do obrotu prawnego. Zgoła odmiennie rzecz się miała z własnością intelektualną. Natrafiła ona na mniej lub bardziej zdeterminowany opór praktyki, która nie umiała powiązać jej bezpośrednio z pierwotną koncepcją intuicyjnej własności. Pokutowało założenie – czego nie widać, tego nie ma². Na szczęście nie zawiódł intelekt i wyobraźnia. Prawnicy opracowali koncepcję własności intelektualnej, nadali jej bieg i zapoczątkowali rozwój, który dokonał się dzięki ogromnemu zaangażowaniu uczestników obrotu gospodarczego. Ci bowiem szybko zorientowali się, że tylko precyzyjne uregulowanie prawne pozwoli należycie zabezpieczyć interesy twórców, ich klientów oraz ostatecznych nabywców towarów i usług przez owych twórców wykoncypanych. Rozpoczęła się progresja legislacyjna ochrony własności intelektualnej. Z perspektywy XXI wieku można powiedzieć, że wypuszczono Lewiatana... Patentowanie, zastrzeganie, rezerwowanie itp. osiągnęło poziom afirmacji. W efekcie prawo własności intelektualnej często, zamiast chronić innowatorów, bywa wykorzystywane w walce z konkurencją³. Paradoksalnie przyczyna tej patologii leży w ... bezmyślności. Nie będzie dobrze chroniona własność intelektualna bez ustawicznej refleksji intelektualnej i adaptacji do realiów coraz bardziej zmiennego świata. Kluczem do optymalnej ochrony własności intelektualnej wydaje się nieustanne dążenie do niej, otwarcie na oddolne sugestie, odpowiednie adaptowanie klasyki i pogodzenie się z niedoskonałością (ale możliwie bliską ideału). Praktyka dostarcza dowodów na to, że dążenie do optimum może przynieść pozytywny efekt⁴.

¹ Chodzi o aparat państwowy poszczególnych krajów, a także o instytucje i organizacje międzynarodowe, jak na przykład Unia Europejska.

² M. Brooks, *Wiedzę wiedzie na manowce*, „The Guardian” z 23.02.2010 [za:] „Forum” 13/14 z 29.03-11.04.2010 r.,

³ S. Stodolak, *Absurd patentowany*, „Wprost” z 11.09.2011.

⁴ W szczególności warto rozważyć rozwój prawa regulującego różne aspekty wykorzystania Internetu. Szerzej na ten temat m.in.: J. Czekalska, *Jurysdykcja w cyberprzestrzeni a teoria przestrzeni międzynarodowych*, „Państwo i Prawo” 2004, nr 11; M. Giaro, *Cywilnoprawne pojęcie pisemności w społeczeństwie informacyjnym*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 10; M. Golka, *Nierówności i niedostatki społeczeństwa informacyjnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2006, nr 3; J. Kulesza, *Projekt Ramowej Konwencji Internetu*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 10; P. Polański, *Zwyczaj w okresie rewolucji technologicznej*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 12.

Zajmowanie się własnością intelektualną jest materią niełatwą, nawet z perspektywy stabilnych instytucji i podmiotów gospodarczych (sądy, organy administracji różnych szczebli, przedsiębiorstwa itp.). Jeszcze trudniej przedstawia się z perspektywy podmiotów, których formuła jest nie mniej nowatorska. Podmioty owe muszą bowiem – obok swej profesjonalnej działalności – nieustannie udowadniać swą legalność, poprawność formalną i zasadność swoich działań. W takiej właśnie sytuacji znajdują się w Polsce klastry. Ich animatorzy mają nie lada wyzwanie, muszą być innowacyjni w obszarze innowacji, pomimo deficytu proinnowacyjnego otoczenia⁵. Klastry – nie będąc fabrykami, przetwórniami ani centrami obliczeniowymi – wytwarzają przewagę konkurencyjną niemal wyłącznie intelektualnie. Ochrona własności intelektualnej i zarządzanie nią jest więc dlań zagadnieniem priorytetowym. Mając to na uwadze, przygotowaliśmy niniejsze opracowanie.

Celem zespołu autorskiego jest przekazanie animatorom polskich klastrów i inicjatyw klastrowych zasobu wiedzy, praktycznych informacji oraz funkcjonalnych rozwiązań w zakresie ochrony własności intelektualnej. Na wstępie staramy się wyjaśnić specyfikę klastrową w odniesieniu do materii tytułowej. Następnie tłumaczymy Czytelnikowi, co to jest własność intelektualna (w teorii i praktyce klastrów), skąd czerpać wiedzę o jej prawnym wymiarze, kto ją dzierży, gdzie i jak rejestruje, w jaki sposób z niej korzysta. Ponadto próbujemy wytłumaczyć rolę beneficjenta własności intelektualnej w ramach klastra, wskazać sposoby zabezpieczenia jej transferu i statusu oraz to, jak podchodzić do przedsięwzięć innowacyjnych w aspekcie własności intelektualnej. Potwierdzając słuszność maksymy: „słowa uczą, przykłady pociągają”, oferujemy Czytelnikowi wybór kasusów z zakresu klastrowej lub *quasi*-klastrowej ochrony własności intelektualnej. Aby opracowanie było nie tylko kompendium praktycznym, ale i kompleksową pomocą dydaktyczną, zawarliśmy w nim zbiór dokumentów/formularzy oraz wzorów umów wykorzystywanych w praktyce ochrony własności intelektualnej. Całość uzupełnia bibliografia wskazująca Czytelnikowi właściwe dokumenty i literaturę przedmiotu, dzięki którym można uzyskać bardziej specjalistyczną wiedzę. Na końcu został umieszczony słowniczek z podstawowymi pojęciami, z którym warto się zapoznać przed lekturą, żeby nie mieć wątpliwości terminologicznych. W przypadku fragmentarycznej lektury również warto zapoznać się z siatką pojęciową wykorzystywaną w opracowaniu.

Można śmiało powiedzieć, że tematyka klastrowa w Polsce w 2011 r. nie jest nowością. Powstało już wiele pozycji opracowanych stricte na potrzeby polskie⁶, wiele publikacji jest również dostępnych w językach obcych, czy też przetłumaczonych na język polski⁷. Wiodącą rolę w tym zakresie pełni biblioteczka Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach „Serii Innowacje”, również to opracowanie wpisuje się w politykę prowadzoną przez tę instytucję. Celem pozycji, którą Państwo trzymacie w rękach nie jest zebranie całości informacji dostępnych na rynku wydawniczym, czy też edukowania Państwa od początku, czym są klastry lub innowacyjność. Nie jest także ambicją autorów zinwentaryzowanie osiągnięć polskiej polityki klastrowej prowadzonej od kilku lat. Zadaniem, które sobie stawiamy jest przekazanie w Państwa ręce praktycznego poradnika, który będzie wsparciem bądź inspiracją w bieżącej pracy animatorów, liderów czy członków klastrów i inicjatyw klastrowych. Stąd nie chcemy używać języka akademickiego i proponujemy na potrzeby lektury przejście na „ty”. Niezależnie w jakiej roli występujesz, to Ty jesteś adresatem tej pozycji.

⁵ Więcej na temat innowacyjności i jej zabezpieczenia w: J. Murawski, *Korzystajmy z doświadczeń firm komercyjnych*, „Rzeczpospolita” z 30.05.2011; A. Ogonowska-Rejer, *Większe wsparcie innowacyjnych projektów*, „Rzeczpospolita” z 30.05.2011; M. Perkowski, *Ochrona i zarządzanie innowacjami*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Suwałki 2011.

⁶ L. Palmen, M. Baron, *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, PARP, Warszawa 2011.

⁷ *Europejska sieć doskonałości na rzecz zarządzania, współpracy i promocji klastrów*, wersja tłumaczona dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Interreg IIC WEST – CLOE _ Clusters linked over Europe, PARP, Warszawa 2007; Ö. Sölvell, G. Lindqvist, C. Ketels, *Zielona Księga Inicjatyw Klastrowych; Inicjatywy Klastrowe w gospodarkach rozwijających się i w fazie transformacji*, PARP (tłumaczenie na j. polski), PARP, Warszawa 2008.

W trakcie spotkań organizowanych w ramach różnych projektów można zaobserwować proces zmian zachodzących w Polsce w obszarze klasteringu. W czerwcu 2011 r. we Wrocławskim Parku Naukowo-Technologicznym przedstawiciele praktyki, nauki i sektora publicznego, w tym przedstawiciele PARP, spotkali się na konferencji, podczas której nikt, ani na slajdach, ani w materiałach, ani w dyskusji nie przytoczył definicji klastra wg M.E. Portera. To pokazuje pewien skok jakościowy, biorąc pod uwagę fakt, że kilkadziesiąt osób z całego kraju dyskutowało merytorycznie na temat „Innowacyjność poprzez klastry – jak rozwijać działalność i współpracę badawczo-rozwojową oraz kooperację biznesową” bez potrzeby wracania do definicji, wiedząc o czym mówią. Świadczy to o tworzeniu się ogólnopolskiej społeczności klastrowej.

Czy lepiej samemu wertować książki, internet, czy też bardziej efektywne będzie uczestnictwo w szkoleniu lub konferencji? A może jednak lepiej zdecydować się na outsourcing i niech wsparcia udzieli mi profesjonalny doradca lub firma doradcza? W każdym przypadku animator, menadżer, koordynator klastra musi podejmować indywidualne decyzje. Ten poradnik ma go wesprzeć w zakresie rozpoznawania ewentualnych zagrożeń, przestrzec przed popełnianiem niepotrzebnych błędów lub podejmowania ryzykownych decyzji ze świadomością szans i zagrożeń, które ona może implikować. Ponadto będziemy starali się wskazywać pewne modelowe wzory zachowań czy rozwiązań prawnych.

W ramach tworzenia tego opracowania postanowiliśmy wykorzystać sygnalizator świetlny, jako graficzne wzmocnienie treści zawartych w tekście. Zakładamy, że wszyscy czytelnicy są uczestnikami ruchu drogowego: czy jako piesi, czy jako rowerzyści, czy jako kierowcy bądź pasażerowie i znają podstawowe oznaczenia. Wiedzą, że:

zielone światło oznacza: idź-jedź,

pomarańczowe: przygotuj się-uwaga,

a czerwone: stój-stop.

Zakładamy, że korzystanie z naszego sygnalizatora powinno umożliwić bezkolizyjne i sprawne poruszanie się w „klastrowym świetle”.

Oczywiście nie zachęcamy nikogo do łamania przepisów ruchu drogowego, ale chcemy być bardzo pragmatyczni i szczerzy. Co do zasady, czerwone światło nie zachęca nas do podejmowania działań i aktywności, wręcz ich zakazuje. Jeżeli ktoś decyduje się przebiec przez przejście, albo przejechać na czerwonym świetle, to przeważnie z doświadczenia życiowego wie, że czasem mu się to udaje i szybciej osiąga zakładany cel; czasem może dojść do kolizji; czasami możemy dostać mandat; kiedy indziej może okazać się, że skrzyżowanie jest monitorowane i po pewnym czasie przyjdzie do nas pocztą zaproszenie na właściwy komisariat; a czasem inny użytkownik drogi może poinformować odpowiednie służby o naszych „niekonwencjonalnych” wyczynach. Naszą rolą jest jedynie wskazać pewne rozwiązania i dokonać ich subiektywnej oceny. Z drugiej zaś strony, nie raz przechodząc czy przejeżdżając na zielonym świetle możemy stać się

ofiarą wypadku drogowego, niestety nawet ze skutkiem śmiertelnym czy trwałym kalectwem. Nie chcemy nikogo straszyć, ale doświadczenia obligują nas też do tego, aby jasno postawić sprawę – można stosować się do obowiązujących reguł i postępować zgodnie z najlepszymi intencjami, a całe przedsięwzięcie zakończy się zupełnym fiaskiem lub niepowodzeniem, które na długo zapadnie w pamięć i będzie trzeba ponieść tego konsekwencje. Takie jest ryzyko podejmowania przedsięwzięć gospodarczych, w tym klasztorowych, i musimy być tego po prostu świadomi.

Jednak zadaniem tego poradnika nie jest wskazywanie na bariery rozwojowe, ale raczej inspirowanie w poszukiwaniu interesujących i praktycznych rozwiązań. Będziemy starali się prezentować dobre praktyki i zachęcać do poszukiwania własnych oryginalnych rozwiązań.

Zespół Autorów pragnie podziękować wszystkim, których cenne uwagi, sugestie i krytyka pozwoliły opracować niniejszy poradnik. Liczymy, że pomoże on animatorom, koordynatorom oraz menadżerom polskich klasztorów i inicjatyw klasztorowych zdobyć oraz utrzymać przewagę konkurencyjną dzięki odpowiedniemu zarządzaniu własnością intelektualną. Życzymy pozytywnej lektury.

Maciej Perkowski, Sebastian Rynkiewicz

1. Poszukiwanie innowacyjności w klastrze.

Rola animatora i liderów inicjatywy klastrowej

Rola animatora, koordynatora, menadżera czy innych liderów jest kluczowa, jeżeli chodzi o dynamikę, właściwe tempo i kierunki rozwoju inicjatywy klastrowej. Z jednej strony wiadomo, że nie tylko w biznesie sprawdza się przysłowie „kto pierwszy, ten lepszy”, z drugiej znamy powiedzenie „lepiej zgubić z mądrym, niż znaleźć z głupim”. Te dwa ludowe porzekadła łączą się z zagadnieniem innowacyjności w klastrach. Z jednej strony z potrzebą wyprzedzania konkurencji, z drugiej z optymalnym budowaniem partnerstwa w ramach klastra. Będziemy starali się zwracać uwagę na instytucjonalne aspekty związane z innowacyjnością w klastrach i poszukiwanie właściwych rozwiązań prawnych w tym obszarze do praktycznego wykorzystania innowacji. Zarówno w teorii, jak i w praktyce, wskazuje się, że jednym z najważniejszych obszarów strategicznych jest **ulatwienie rozwoju badań i innowacyjnych projektów**, bazujących na pomysłach i potrzebach zidentyfikowanych w ramach klastra. Takie działania często bazują na różnych własnościach intelektualnych i jednocześnie generują kolejne, z którymi klastr powinien postępować profesjonalnie. Aby to osiągnąć muszą zaistnieć łącznie dwa warunki:

- 1) Istnienie środowiska **zaufania**, tak żeby członkowie klastra czuli, że ich pomysły są chronione i utrzymywane w tajemnicy w ramach grupy;
- 2) Możliwości **komercyjnej eksploatacji** zostały zmaksymalizowane⁸.

Nie wolno zapominać, że o ile pojęcie klastr określa obiektywne zjawisko ekonomiczne, to w ramach inicjatywy klastrowej spotykają się ludzie i jak pokazuje praktyka są to osoby o różnych temperamentach, doświadczeniach życiowych, predyspozycjach i oczekiwaniach. Animator klastra musi niekiedy łączyć ogień z wodą. Inicjatywa klastrowa ma służyć zwiększaniu konkurencyjności przedsiębiorstw. Jedną z kluczowych dróg prowadzących ku temu jest innowacyjność firm, a w ramach inicjatywy klastrowej niezwykle rzadko mamy samych innowatorów. Jest to przeważnie tylko część środowiska skupionego w ramach pojedynczej inicjatywy klastrowej. Niezwykle ważną rolę, również stabilizującą i porządkującą, odgrywają osoby pełniące funkcje administracyjne, nie odczuwające dużej potrzeby wprowadzania innowacji. W klastrze zawsze są też osoby, które na pierwszym miejscu będą stawiały wynik finansowy. Inni skupią się na technologii, inni na marketingu, a jeszcze inni na zarządzaniu, logistyce czy optymalizacji procesów. Animator ma integrować i stymulować całe środowisko budując jednocześnie atmosferę wzajemnego zaufania.

Rolą animatora jest wzmacnianie mocnych stron członków inicjatywy klastrowej i zwracania uwagi, żeby słabe strony nie niweczyły, ani nie opóźniały podejmowania działań. Będąc animatorem, powinieneś właściwie oceniać wewnętrzny potencjał inicjatywy, ale jednocześnie starać się wykorzystywać możliwości pojawiające się w zewnętrznym otoczeniu i zachęcać do wykorzystywania pojawiających się szans. Jednocześnie nie możesz zapominać o istniejących lub mogących pojawić się zagrożeniach. Jednym z podstawowych obowiązków animatora nie tylko w kontekście innowacyjności jest właściwe **zarządzanie wiedzą** w ramach inicjatywy klastrowej. Jeżeli pojawia się pojęcie wiedza, a zwłaszcza pojęcie zarządzania wiedzą to profesjonalny animator, koordynator czy menadżer klastra powinien automatycznie uruchamiać proces myślowy związany z własnością intelektualną i jej ochroną.

⁸ *Intellectual Property Rights for clusters NCE and Arena. Project Report, Innovation Norge, Oslo 2010, s. 5.*

2. Co to jest własność intelektualna i jakie jest jej praktyczne znaczenie w obszarze funkcjonowania klastrów?

Bez wątplenia należy pamiętać, że istnieje obecnie silny związek pomiędzy rozwojem gospodarczym kraju a poziomem ochrony własności intelektualnej. Przejawia się on przede wszystkim w tym, że jednym z niezbędnych warunków inwestowania jest obecność odpowiednich przepisów prawa dla przedsiębiorców dysponujących nowymi technologiami⁹. W dobie silnej konkurencji i istotnego postępu technicznego nowe rozwiązania, które można zbiorczo określić mianem własności intelektualnej, są coraz częściej opracowywane w ramach klastrów.

Stąd również w ramach szeroko rozumianej kultury organizacyjnej Twojej inicjatywy od początku warto mówić o własności intelektualnej. Pojęcie to „nawiązuje do pochodzenia dóbr stanowiących jej przedmiot, wskazując, że odnosi się ono do rezultatów umysłowej twórczości człowieka. Zakres ich wykorzystania obejmuje nie tylko działalność gospodarczą, ale również inne dziedziny aktywności ludzkiej, zwłaszcza naukę, oświatę i kulturę, przedmiotem tej własności są przede wszystkim: dzieła literackie, naukowe i artystyczne”¹⁰.

Jak wynika z praktyki, dobra własności intelektualnej stają się coraz częściej przedmiotem wspólnych przedsięwzięć klastrowych. W ramach własności intelektualnej mamy bowiem również do czynienia z utworem reklamowym (reklamą), katalogami promocyjnymi, projektami architektonicznymi, innowacyjnymi rozwiązaniami wypracowywanymi w wyniku współdziałania przedsiębiorców zrzeszonych w ramach inicjatywy klastrowej.

Układ strukturalny klastrów, zakładający konieczność współpracy powiązanych przedsiębiorców i obecność animatora klastra, wymaga dokonywania transferu dóbr własności intelektualnej i akceptacji wykorzystywania opracowanych rozwiązań przez zrzeszonych przedsiębiorców. W związku z tym konieczne jest wskazanie, w jaki sposób należy rozporządzać dobrami własności intelektualnej w ramach struktury klastrowej tak, aby było to jak najbardziej efektywne, dochodowe i jednocześnie zgodne z prawem. Tradycyjnie wskazuje się na dwie zasadnicze kategorie dóbr własności intelektualnej, mianowicie:

- 1) utwory będące przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalone w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości i przeznaczenia, np.: książki, utwory muzyczne, obrazy, rzeźby,
- 2) dobra będące przedmiotem własności przemysłowej, czyli wynalazki, znaki towarowe, wzory przemysłowe i użytkowe, oznaczenia geograficzne, topografie układów scalonych¹¹.

⁹ M. du Vall (w:) E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2008, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, s. 1.

¹⁰ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2003, C.H. Beck, s. 2.

¹¹ E. Nowińska, *Wprowadzenie do prawa własności przemysłowej*, w: M. Poźniak-Niedzielska (red.), *Prawo własności przemysłowej*, Difin, Warszawa 2004, s. 16. Por. A. M. Dereń, *Własność przemysłowa i dobra niematerialne w obrocie gospodarczym*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa: Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1998, s. 30.

W kontekście tworzenia i rozwoju inicjatywy klastrowej rzeczą niezwykle pożądaną jest przede wszystkim wytwarzanie drugiej kategorii dóbr, ale nie jest wykluczone powstawanie dóbr z pierwszej kategorii. Kluczowym elementem jest tworzenie proinnowacyjnych warunków współpracy pomiędzy aktorami klastra, a także podmiotami zewnętrznymi. Co do zasady występujący w klastrach element konkurencyjności nie służy jednak budowaniu atmosfery wzajemnego zaufania. Tu pojawia się aktywna rola koordynatora powiązania. Jeżeli ma dojść do przepływu wiedzy pomiędzy aktorami klastra, animator musi mieć świadomość w zakresie źródeł prawa ochrony własności intelektualnej.

3. Gdzie animator klastra i zrzeszeni w klastrach przedsiębiorcy mogą znaleźć informacje dotyczące rozwiązań prawnych w odniesieniu do opracowanej własności intelektualnej?

Własność intelektualna zaczyna odgrywać coraz ważniejszą rolę w działalności klastrowej.

Jednakże zarówno animatorzy klastra, jak i poszczególni przedsiębiorcy zrzeszeni w klastrach codziennie napotykać szereg trudności związanych z wdrażaniem opracowanej własności intelektualnej i skutecznym jej wykorzystywaniem. Akty normatywne regulujące tę problematykę zawierają rozwiązania, które mogą zostać wykorzystane w zakresie funkcjonowania klastrów.

Poniższe zestawienie zawiera wskazanie podstawowych unormowań z zakresu własności intelektualnej:

- 1) Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) – dalej cytowana jako pr.aut.;
- 2) Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.) – dalej cytowana jako p.w.p.;
- 3) Konwencja o udzielaniu patentów europejskich sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737) – dalej cytowana jako konwencja o patencie europejskim;
- 4) Rozporządzenie Rady Nr 207/2009 z 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.Urz. L 78/1 z 24.03.2009);
- 5) Rozporządzenie Rady WE Nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 3 z 05.01.2002, s. 1; tekst w języku polskim opublikowany w Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne 2004, rozdz. 13, t. 27, s. 142);
- 6) Rozporządzenie Rady (WE) Nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.Urz. L 93/12 z 31.03.2006).

Wykaz ten zawiera tylko podstawowe akty, o których animator inicjatywy klastrowej musi wiedzieć, a profesjonalny menadżer klastra powinien przynajmniej znać rozwiązania prawne w nich zawarte. Jeżeli inicjatywa klastrowa będzie zmierzać w kierunku wypracowywania innowacyjnych rozwiązań, nieuchronne będzie również stosowanie tych rozwiązań w praktyce. W przypadku większości inicjatyw klastrowych w Polsce droga do tego jest jednak długa i wyboista, dlatego na początku warto przeanalizować rozwiązania przygotowujące do osiągnięcia takiego poziomu, jak na przykład patent. W dalszej części natomiast powrócimy w sposób szczegółowy do rozwiązań regulowanych we wskazanych aktach prawnych.

Punkty odniesienia – klaster nie działa w próżni

Polska roku 2011 jest częścią Unii Europejskiej i jedną z części globalnej gospodarki. Niezależnie czy mamy do czynienia z kryzysem w Grecji, przewodnictwem Polski w Radzie Unii Europejskiej, wojną w Libii, trzęsieniem ziemi w Japonii, decyzjami Banku Centralnego i rządu USA namacalnie odczuwamy konsekwencje tych wydarzeń w codziennym życiu. Może to być chociażby kwestia zmiany planów wakacyjnych, różnicy kursowej walut, ceny paliwa, troski o inwestycje poczynione na giełdzie czy spłaty kredytu w innej od naszej walucie np. szwajcarskim franku.

Każdy kolejny rok przynosi wydarzenia, które w mniejszym lub większym stopniu będą oddziaływać na polską gospodarkę i nasze życie. To oznacza wprost, że każde z tych wydarzeń będzie oddziaływać na Twoją inicjatywę klastrową. Jako animator powinieneś uczulać na to członków inicjatywy i wykorzystywać te wydarzenia w bieżącej pracy. Kolejne fale kryzysu mogą być zarówno przyczynkiem do poszukiwania innowacyjnych rozwiązań pozwalających uzyskać przewagę konkurencyjną w trudnym okresie, jak i cegiełką do zamknięcia się, izolacji firm i samotnego przeczekania trudnych czasów. Kryzys może skłonić firmy uczestniczące w inicjatywie klastrowej do odważniejszego wchodzenia na rynki zagraniczne. Pomysł na internacjonalizację, może zakładać stworzenie znaku towarowego inicjatywy klastrowej. Sprawny animator na prostym przykładzie może szybko uzmysłowić kwestie związane z ograniczeniami w kontekście tworzenia wspólnego logotypu¹².

Jednym z kamieni milowych w rozwoju Polski było przystąpienie do Unii Europejskiej. Ten fakt niewątpliwie wpłynął na przyśpieszenie włączenia Polski w nurt rozwoju klasteringu. Mamy do czynienia wyraźnie z efektem katalitycznym procesów klastrowych. Dzięki promowaniu idei klasteringu w oparciu o fundusze UE temat ten stał się przedmiotem szerszej dyskusji. Bez wsparcia unijnego prawdopodobnie rozwój świadomości proces klastrowych w Polsce byłby zdecydowanie wolniejszy. Ale również ilustruje proces zmienności otoczenia, który uczestnicy inicjatywy muszą rozpoznawać.

Perspektywa integracyjna daje możliwość wykorzystywania doświadczeń krajów i inicjatyw klastrowych z całej Europy i świata, nie tylko krajów członkowskich Unii Europejskiej. W dobie globalnej gospodarki ochrona własności intelektualnej również musi być rozpatrywana w szerszej perspektywie niż krajowej. Stąd w suplemencie umieszczono dokumenty, które są stosowane na terenie całej UE. Inicjatywa klastrowa powinna aktywnie włączać się w kreowanie warunków do rozwoju w oparciu o innowacyjne rozwiązania. Czy jej członkowie aktywnie uczestniczą w tworzeniu takich dokumentów jak Regionalne Strategie Innowacyjności? Praktycznie permanentnie trwa proces konsultacji społecznych na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim, które pośrednio lub bezpośrednio oddziałują na Twoją inicjatywę. Jeżeli już uruchomiłeś przepływ wiedzy w ramach inicjatywy, niech otoczenie też skorzysta z Waszego potencjału. Bez wątpienia to uczestnicy inicjatywy mają praktyczną styczność z wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań i zupełnie inną optykę niż sektor publiczny.

- włączaj się aktywnie w procesy związane z członkostwem Polski w UE, a w szczególności w tworzenie dokumentów o charakterze strategicznym – one wyznaczają kierunki tworzenia otoczenia do rozwoju innowacyjności na kolejne lata. Również pozostali członkowie inicjatywy mają realny wpływ na kształtowanie otoczenia klastra np. założeń budżetu UE na lata 2014-2020 czy ewaluację okresu budżetowego 2007-2013.

¹² Art. 131 ust. 2 p. 2 p.w.p. określa przykładowo ograniczenia w zakresie ochrony znaków towarowych w kontekście wykorzystywania symboli narodowych. Te i inne ograniczenia ustawowe w kontekście kreowania znaków towarowych zostały umieszczone w suplemencie.

Skala możliwości, które oferowało Polsce członkostwo sprawiło, że nawet w dobie światowej recesji nasza gospodarka osiągnęła dodatni wskaźnik PKB i byliśmy jedyną „zieloną wyspą” w Unii Europejskiej, która w ciągu ostatnich 20 lat powiększyła się z 12 do 27 państw członkowskich. Warto w pełni wykorzystywać członkostwo Polski w UE, w tym poszerzając się rynek zbytu również na rzecz Twojej inicjatywy klastrowej. Komisja Europejska w kontekście kreowania polityki klastrowej zwraca uwagę zarówno na potencjał rynku wewnętrznego, jak i konieczność kreowania klastrów o globalnym znaczeniu dysponującym potencjałem eksportowym poza Unię Europejską¹³.

Obecnie mamy do czynienia z bardzo interesującym zjawiskiem stopniowego integrowania środowiska klastrowego. Dzięki działaniom edukacyjno-promocyjnym Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości na mapie klastrowej kraju pojawia się coraz więcej inicjatyw. Część z nich odpowiedziała na zaproszenie Ministerstwa Gospodarki i skupiła się w nieformalnym forum „Klubie Klastrów”. Jest to miejsce wymiany informacji, doświadczeń oraz dyskusji nad założeniami polityki klastrowej w Polsce do 2020r. Przedstawiciele wiodących inicjatyw zostali zaproszeni do dyskusji na forum komisji międzyresortowej. Pojawiła się oddolna inicjatywa zrzeszenia polskich klastrów w celu zabierania formalnego głosu w dyskusji nad przyszłością polskiego klasteringu. Realna wydaje się również perspektywa aktywnego włączenia się w europejską dyskusję nad założeniami polityki klastrowej. Oznacza to, że w zakresie miękkich aspektów współpracy coraz szybciej odrabiamy stratę do europejskich liderów.

- innowacja to nie tylko technologia, samo wytworzenie innowacji to dopiero początek drogi upowszechniania jej na rynku. Konieczne jest powiadomienie klientów o tym, że dana innowacja jest dostępna na rynku, należy umieć wskazać jej zalety itp.
- poszukuj z członkami inicjatywy możliwości innowacji w samym sposobie promocji, bo ona również może mieć innowacyjny charakter;
- w zakresie promocji inicjatywy klastrowej wykorzystuj nadarzające się okazje. W zależności od rangi wydarzenia pojawia się zainteresowanie ze strony mediów o różnym zasięgu międzynarodowym, krajowym lub regionalnym np. prezydencja Polski w Radzie UE, EURO 2012, inne imprezy sportowo-kulturalne, prezentacja regionów w Parlamencie Europejskim, akcje promocyjne samorządów (miast, województw, powiatów) w kraju i za granicą;
- wykorzystuj efekt synergii, współpracując i łącząc budżety promocyjne członków inicjatywy, sektora publicznego i nauki;
- wizerunek Twego regionu to nie tylko morza, góry, jeziora, lasy czy łąki. Władze nie mogą promować pojedynczych firm, ale mogą i powinny budować wizerunek w oparciu o wiodące branże w regionie czy kraju to szansa dla Twojego klastra.

Nie tylko innowacja, w poszukiwaniu fundamentów klastra

Z pojęciem klastrów w Polsce jest podobnie jak z UE. Kiedy w roku 1990 amerykański ekonomista Michael E. Porter formułował definicję klastra, była to rzeczywistość z polskiej perspektywy czysto abstrakcyjna. W kolejnych latach temu pojęciu zaczęto w UE i jej krajach członkowskich coraz baczniej się przyglądać, a także sprawdzać jak to pojęcie sprawdza się w praktyce. Wraz ze zbliżaniem się daty naszego członkostwa w UE również w Polsce pojawili się eksperci z „Zachodu”, którzy zaczęli używać tego pojęcia.

Najczęściej było to pojęcie zupełnie obce. Po prostu w ramach zajęć z prawa gospodarczego czy wykładów z ekonomii takie pojęcie zazwyczaj się nie pojawiało. Wówczas, czyli w pierwszych latach XXI

w., nawet pozyskanie informacji na ten temat w Polsce nie było łatwe. Każdy zresztą ma własną historię pierwszego spotkania z terminem „klaster”. W zakresie tematyki klastrowej, podobnie jak z kwestią Unii Europejskiej, akceleracja zdarzeń, przyrostu wiedzy i wpływu na możliwości kreowania rzeczywistości umiejscawia nas w zupełnie nowych realiach i stawia przed nami kolejne wyzwania. Na szczęście sytuacja obecnie się zmienia i animatorzy czy przedsiębiorcy także w trakcie studiów mogą spotykać się z pojęciem klastra.

Animator czy lider inicjatywy musi być przygotowany przy prowadzeniu członków inicjatywy w kierunku innowacyjności do radzenia sobie z takimi zjawiskami jak zniecierpliwienie, niepewność, zwątpienie i frustracja. Twoim zadaniem jest przygotowanie członków inicjatywy na możliwe komplikacje i problemy oraz wskazanie ich źródeł.

Niestety obecnie w Polsce rozwiązania prawne związane z polityką klastrową nie są stabilnym i dobrze wykształconym systemem regulacji prawnych. Cechuje je duża zmienność i pewna swoboda w zakresie interpretacji. Definicje klastra czy inicjatywy klastrowej występujące w rozporządzeniach, poszczególnych programach operacyjnych i kolejnych regulaminach konkursów ciągle ewoluują. Niewątpliwie taki brak stabilności może frustrować, ale trzeba pamiętać o kilku aspektach.

1. Definicja M.E. Portera klastra pochodzi z 1990r. i sam autor tej koncepcji kilkakrotnie ją modyfikował. Zatem mamy do czynienia ze stosunkowo młodą koncepcją ekonomiczną, na dodatek opracowaną w innych realiach gospodarczo prawnych.
2. Polski prawodawca próbuje skodyfikować pojęcie ekonomiczne, którego istnienie w polskiej rzeczywistości gospodarczej przez kilka lat próbowaliśmy potwierdzić.
3. Nie przypadkiem w większości polskich uniwersytetów wydział prawa i wydział ekonomii to dwie niezależne części uczelni. Dopiero od niedawna pojawiają się inicjatywy międzywydziałowe i interdyscyplinarne. Większość ekonomistów z niechęcią podchodzi do analizy przepisów prawa i analogicznie większość prawników pała miłością do ekonomii. Zatem w przypadku definiowania pojęcia klastra na potrzeby polskiego systemu prawnego, po części mamy do czynienia z próbą łączenia ognia z wodą, które wymaga podejścia interdyscyplinarnego. Niewielu prawników zajmuje się obecnie zagadnieniami klastrowymi pod kątem ekonomii, podobnie ekonomiści niezbyt chętnie pochylają się nad zagadnieniami prawnymi związanymi z klastrami. Raczej jest to traktowane na poziomie nieprzyjemnych obowiązków niż pasji zawodowych.
4. Jednocześnie trudno jest znaleźć przykłady polskich klastrow, które mogłyby poszczycić się tak rozpoznawalnymi sukcesami jak pojedyncze firmy, zarówno na poziomie opinii publicznej w kraju, jak i za granicą. Zatem praktyka też nie pomaga sprostać wyzwaniom procesu legislacyjnego i trudno w zakresie klasteringu opisać przepisami prawa istniejącą rzeczywistość.

Wskazane powyżej pozytywne trendy w zakresie konsultacji społecznych powinny stopniowo pozwalać na przełamywanie trudności. Dobrą praktykę w tym zakresie wykreowała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. W ramach działań skierowanych do inicjatyw klastrowych na bieżąco prowadzi działania ewaluacyjne i reaguje na formułowane oczekiwania środowiska. W efekcie kolejne konkursy są coraz lepiej dostosowane do oczekiwań inicjatyw klastrowych.

Warto uświadamiać sobie powyższe aspekty i odpowiednio przygotować uczestników inicjatywy, szczególnie w kontekście wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Niezależnie od tego czy innowacje dotyczą aspektów technologicznych, organizacyjnych lub marketingowych. Nowatorskie rozwiązania z natury rzeczy zawsze będą wyprzedzać rozwiązania legislacyjne, a to nie służy tworzeniu stabilnego otoczenia. Stąd warto aktywnie włączać się w procesy konsultacji społecznych na szczeblu regionalnym, krajowym i europejskim.

Deficyty „legislacji klasteringowej” obecnie towarzyszą rzeczywistości poziomowi rozwoju klasteringu w kraju. Z czego to wynika? Po części z faktu, że polska gospodarka doświadczyła zawirowań rozwojowych na skutek obowiązywania w niej zasad centralnego planowania. Kiedy Alfred Marshall, brytyjski ekonomista na przełomie XIX/XX w. definiował, a następnie rozwijał koncepcje okręgów oraz dystryktów przemysłowych¹⁴, na terenie Polski zachodziły paralelne procesy.

W okresie międzywojennym tworzył się jeden z najbardziej znanych przykładów klastrów na świecie – Hollywood. W Polsce przy wsparciu rządowym rozpoczęto realizację koncepcji tworzenia Centralnego Okręgu Przemysłowego. Górnośląski Okręg Przemysłowy z kolei rozwijał się bez konieczności angażowania dużych środków publicznych. Marshall scharakteryzował zewnętrzne pozytywne efekty powstające w okręgach przemysłowych, które opisywał w postaci:

- 1) specjalizacji, a co za tym idzie efektywnego podziału pracy, wyodrębniania faz procesów i tworzenia efektu skali;
- 2) wytworzenia wspólnej infrastruktury, skłaniającej do przepływu informacji, stałej komunikacji oraz rozwoju badań;
- 3) dostępności wykwalifikowanej siły roboczej.

Niestety po II wojnie światowej polska gospodarka zбочzyła na tory centralnego sterowania. W czasie kiedy w naturalny, wolnorynkowy sposób rozwijała się Dolina Krzemowa, jeden z najbardziej znanych przykładów klastra zdefiniowanych przez Portera, w Polsce większość decyzji dotyczących rozwoju gospodarczego zapadała w gabinetach polityków. W Polsce rozwój gospodarki wolnorynkowej był mocno ograniczony w sumie przez 60 lat. W konsekwencji polski system gospodarczy bankrutował na początku lat 90-tych, a w tym czasie Porter w Stanach Zjednoczonych definiował pojęcie klastra. Poszczególne przedsiębiorstwa radziły sobie nawet na rynkach międzynarodowych, ale transformacja gospodarki spowodowała, że trudno wskazać naturalnie wykształcone w obrocie gospodarczym klastry. Jeszcze trudniej doszukiwać się wykształconej tradycji ochrony własności intelektualnej w ramach inicjatyw klastrowych.

Ta krótka retrospekcja nie powinna usprawiedliwiać kłopotów czy problemów w tworzeniu stabilnego otoczenia dla Twojej inicjatywy, ale uświadamiać obiektywne trudności i zachęcać do wytrwałej pracy w budowaniu innowacyjnej atmosfery. Jako potwierdzenie historycznych uwarunkowań jedna z najlepiej rozwiniętych inicjatyw klastrowych w Polsce Dolina Lotnicza wskazuje, że jej geneza sięga czasów koncepcji tworzenia Centralnego Okręgu Przemysłowego. W przypadku tego klastra zawirowania historyczne spowolniły procesy klastrowe, ale ich nie zatrzymały. A pojawienie się zagranicznych inwestorów zrewitalizowało przemysł lotniczy w Polsce.

Jednocześnie nie wolno zapominać, że spora część nowych inicjatyw klastrowych kreowanych w Polsce dotyczy branży informatycznej. W tym obszarze gospodarki w większości przypadków trudno doszukiwać się bogatych tradycji historycznych. Dynamiki rozwoju branży w branży ICT należy doszukiwać się w ramach globalnych przepływów wiedzy.

Metody ochrony własności intelektualnej i zróżnicowane podejście

Zdawkowo zaprezentowana powyżej różnorodność tworzenia się klastrów wprost pokazuje, że nie jest to proces jednorodny i podlegający ścisłej systematyzacji. Podobnie niejednorodne są metody ochrony własności intelektualnej w kontekście klastrów. Jako animator inicjatywy warto żebyś rozróżniał różne me-

tody ochrony własności intelektualnej w ramach klastrów. W literaturze¹⁵ wskazuje się na trzy podstawowe metody ochrony:

- metody formalne – prawo własności intelektualnej (patenty, znaki towarowe, wzory przemysłowe, prawa autorskie, wzory użytkowe, oznaczenia geograficzne, topografia układu scalonego, domeny internetowe)
- metody półformalne – (ochrona umowna zawierająca klauzule: poufność, wynalazek pracownika, zakaz konkurencji, wykorzystanie komercyjne),
- metody nieformalne – umowy zobowiązujące do: tajemnicy, publikacji, zastrzeżeń, ograniczeń, podziału obowiązków, przepływu obowiązków, szybkiego cyklu innowacji, stworzenia wspólnego produktu.

Jednocześnie jako animator powinien pamiętać, że każda inicjatywa ma określoną specyfikę w zakresie ochrony własności intelektualnej. Przykładowo w ramach klastra biotechnologicznego potencjalnie w szerszym zakresie będzie wykorzystywane prawo patentowe niż w klastrach informatycznych. Jednocześnie podmioty skupione w obu inicjatywach ze względu na uwarunkowania wykorzystywania ochrony patentowej w obu branżach przeważnie będą miały różny poziom praktyki w materii patentowania. W branży biotechnologicznej czy medycznej powszechną praktyką jest ochrona patentowa. W branży informatycznej można się spotkać często z negatywnym nastawieniem do patentowania ze względu na nieadekwatność szybkości zmian technologicznych w stosunku do długotrwałości procedur ochronnych. Dużo większe znaczenie w szczególności w zakresie *software* ma stosowanie rozwiązań *opensource* (ogólnodostępnych i bezpłatnych) w opozycji do podejścia własnościowego (system odpłatnych licencji). Jeszcze inne wyzwania w zakresie własności intelektualnej stoją przed klastrami w ramach przemysłów kreatywnych. Tu specyfika podejścia występuje szczególnie w zakresie praw autorskich, a w kontekście klastrowym szczególnie interesująco prezentuje się kwestia praw zbiorowych.

Załączki innowacji i ich ochrona

Znając już uwarunkowania historyczne rozwoju procesów klastrowych w Polsce możemy się skupić na poszukiwaniu innowacji w ramach Twojej inicjatywy. Zanim podejmie ona działania zmierzające do uzyskania ochrony patentowej czy rejestracji wspólnego znaku towarowego, trzeba wypracować rozwiązanie, które merytorycznie będzie zdolne do przejścia właściwej procedury. Na początku muszą pojawić się pomysły i już na wstępie warto w ramach inicjatywy zagwarantować ich ochronę.

Zdarza się słyszeć o tym, że ktoś komuś „ukradł pomysł”. Z tego względu warto, żeby już na samym początku określić: kto i w jakim zakresie jest upoważniony do przetwarzania i kolportowania informacji; co podlega ochronie, a które informacje mogą być rozpowszechniane; w jakim zakresie można przekazywać dane, a które podlegają ochronie i są tajemnicą w ramach inicjatywy klastrowej. Służy temu ustanowienie gwarancji poufności.

Jako animator klastra możesz zaproponować zawarcie umowy o gwarancjach poufności. W suplemencie umieszczono ramowe porozumienie, które może stanowić bazę do takiego dokumentu¹⁶.

¹⁵ *Intellectual Property Rights for clusters NCE and Arena. Project Report*, Innovation Norge, Oslo 2010, s. 6.

¹⁶ **Po złamaniu tekstu strony.**

Przy tak specyficznych relacjach, jakie zachodzą w klastrach zalecane jest każdorazowo opracowanie indywidualnych rozwiązań umownych „szytych na miarę” poszczególnej inicjatywy klastrowej.

Praktyka jednak pokazuje, że większość animatorów i inicjatyw nie stosuje jakichkolwiek rozwiązań prawnych opierając się na zasadach zaufania biznesowego. Przytacza się sentencje, że „w tym towarzystwie możemy tylko raz się oszukać”. Jednakże zdobywanie, przetwarzanie, wymiana i wykorzystywanie informacji jest od zarania dziejów podstawowym czynnikiem produktywności i władzy. Czy Ci się to podoba czy nie, jako animator pamiętaj, że podstępne zdobywanie informacji i ich wymiana od dawna towarzyszą działalności człowieka¹⁷. Pamiętaj, że ciężka praca, którą wkładasz w budowanie wzajemnego zaufania – kluczowego zagadnienie w kontekście projektów innowacyjnych – może zostać zniweczona przez takie prozaiczne zjawiska jak: plotkarstwo czy niespodziewane pretensje.

Studium przypadku

Animator klastra w trakcie wizyt w siedzibie poszczególnych członków inicjatywy zbierał pomysły, które mogły stać się przedmiotem dyskusji w ramach kolejnych spotkań. Jeden z właścicieli firmy X wspominał o planach ekspansji na jeden z zagranicznych rynków. Podobne deklaracje złożyła część uczestników inicjatywy. W trakcie kolejnego spotkania firmy rozmawiały o potencjalnych kierunkach ekspansji eksportowej i działaniach służących internacjonalizacji inicjatywy. Animator wskazał na możliwość współpracy z instytucją otoczenia biznesu z kraju, który w trakcie dwustronnego spotkania z firmą X był wymieniany. Wątek w dyskusji nie został podjęty. Natomiast wymieniony właściciel firmy X po spotkaniu miał pretensje, że w ogóle kierunek, który w zaufaniu wskazał animatorowi, był wspomniany.

Jednocześnie materia poufności może szybko się dezaktualizować. Na kolejnym spotkaniu po dwóch tygodniach jeden z głównych konkurentów właściciela firmy X zaproponował misję gospodarczą do przedmiotowego kraju. Animator mając w pamięci nieprzyjemną rozmowę spytał, skąd taki pomysł. Właściciel konkurencyjnej firmy powiedział, że pomysł mu „sprzedał” właściciel firmy X, uzasadniając pomysł racjonalizacją kosztów i możliwością wspólnej promocji w ramach inicjatywy na rynku zagranicznym.

Tak zwanych tematów wrażliwych w każdej inicjatywie może być więcej. Szczególnie w początkowej fazie firmy starają się chronić wyniki finansowe czy kierunki prac rozwojowi przed konkurentami w ramach inicjatywy. Dlatego oprócz zawierania umów o gwarancji poufności, warto protokolować spotkania w celu wyławiania inicjatorów określonych pomysłów i ewentualnych zmian zakresu klauzul poufności. Pozwoli to na uniknięcie w przyszłości sporów o inicjatora pomysłu i daje podstawę do aneksowania porozumień.

Ochrona pomysłów w ramach inicjatywy klastrowej

Zgodnie z art. 2¹ pr. aut. nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne. Oznacza to, że sam pomysł nie podlega ochronie autorskoprawnej. W związku z tym nie możemy dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia praw autorskich w sytuacji, gdy osoba trzecia „zabiera” cudzą koncepcję i ją realizuje. Przykładowo, podmiot zamierza stworzyć portal społecznościowy. W rozmowie z innym przedsiębiorcą ujawnia swój pomysł, dodając, że będzie to portal skierowany do

¹⁷ J. Luberadzi, *Wywiad i szpiegostwo gospodarcze w konkurencji rynkowej*, w: M. Gajos (red.), *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych. Materiały VII Kongresu*, Krajowe Stowarzyszenie Ochrony Informacji Niejawnych, Uniwersytet Śląski, Katowice 2011, s. 99.

środowiska klastrowego, mający skupiać animatorów klastra i przedsiębiorców. Pomysł zostaje zrealizowany przez przedsiębiorcę przysłuchującego się planom konkurenta i zostaje wcielony w życie. W takim przypadku nie możemy dochodzić ochrony z tytułu prawa autorskiego. Przepisami, które mogłyby znaleźć zastosowanie w tej sytuacji, jest ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Jednakże sprecyzowany plan, koncepcja, niepozostawiające swobody interpretacyjnej, niezwykle precyzyjne i dokładne mogą zostać uznane za podlegające ochronie. Przykładowo, precyzyjne, zupełne i niepozostawiające miejsca na swobodę interpretacyjną określenie w trakcie panelu dyskusyjnego specyfikacji nowego produktu kreowanego przez klaster może zostać uznane za utwór w rozumieniu prawa autorskiego.

Jednakże należy podkreślić, że przeprowadzenie rozgraniczenia pomiędzy tym, co stanowi jedynie pomysł, a co jest już utworem, w praktyce jest niezwykle utrudniona. Ponadto, w przypadku przejęcia cudzej koncepcji mającej cechy utworu, mamy do czynienia z trudnościami na etapie postępowania dowodowego. Wynika to m.in. z faktu, że dla powstania ochrony autorskoprawnej nie jest konieczne zarejestrowanie utworu na jakimkolwiek nośniku materialnym; wystarczy jego utrwalenie. W przypadku „słowo przeciwko słowu” bardzo trudno jest udowodnić, do kogo pierwotnie należał pomysł.

Jednocześnie należy podkreślić, że w przypadku przekazania klientowi przez firmę marketingową projektu kampanii reklamowej w postaci propozycji plakatu czy dzieła multimedialnego mamy najczęściej już do czynienia z utworem podlegającym ochronie autorskoprawnej. W konsekwencji przejęcie przez klienta propozycji firmy i oddanie jej innemu podmiotowi w celu dopracowania stanowi naruszenie praw autorskich.

Rejestracja domeny internetowej

W odróżnieniu od pomysłu dużo łatwiej zabezpieczyć nazwę domeny internetowej. Proces ten podlega rejestracji u właściwego podmiotu, który z tego tytułu pobiera odpłatność. Problem może pojawić się w przypadku, kiedy podmiotem rejestrującym domenę nie jest inicjatywa klastrowa, a osoba fizyczna lub jeden z aktorów klastra. W takim przypadku zanim nastąpi faktycznie wykorzystywanie domeny, warto wyjaśnić i uregulować kwestie praw przysługujących do niej inicjatywie klastrowej. Najczęściej podmiot, który wcześniej nabył prawa do domeny przekazuje je w ustalonej formie inicjatywie klastrowej.

Finansowanie inicjatywy w oparciu o ochronę własności intelektualnej?

Ochrona własności intelektualnej i poszukiwanie rozwiązań innowacyjnych wydaje się czasami na tyle atrakcyjnym obszarem, że w ramach inicjatywy może zrodzić się pomysł finansowania jej ze środków uzyskiwanych np. ze sprzedaży patentów lub innych praw.

Już na wstępie opracowania uprzedzamy, że większość procedur, w tym uzyskanie ochrony własności intelektualnej, to długotrwałe procesy. Bardzo często pojawiają się uwagi, wątpliwości, sprzeciwy, które musi rozstrzygnąć właściwy urząd. Od rozpoczęcia procedury do jej zakończenia często może upłynąć nawet kilka lat.

Jako animator klastra musisz to wyjaśnić członkom inicjatywy na wstępie.

W praktyce większość inicjatyw utrzymuje się w początkowym okresie ze składek uczestników, bądź jeden lub kilku inicjatorów jest w stanie wyasygnować na wstępie większe środki finansowe, które zapewnią funkcjonowanie inicjatywy przez kilka miesięcy. Zdarzają się również sytuacje, w których udaje się pozyskać środki publiczne już na początku istnienia. Niezależnie od źródeł finansowania, zadaniem animatora jest uczulenie członków inicjatywy w zakresie konieczności sfinansowania bieżącej działalności podstawowej. W początkowej fazie raczej nie należy się nastawiać na finansowanie działalności ze sprzedaży praw lub licencji w zakresie wartości niematerialnych i prawnych.

Jeżeli funkcjonowanie inicjatywy klastrowej pociąga za sobą koszty finansowe to warto równocześnie przypominać uczestnikom o korzyściach płynących z inicjatywy. Nawet jeżeli w początkowym okresie inicjatywa opiera swoją aktywność na działalności społecznej i nieodpłatnej dla osób w niej zaangażowanych, to warto pamiętać, że nie generując kosztów osobowych, osoby te tracą potencjalne przychody, angażując się w pracę w ramach inicjatywy. Jako animator powinieneś pamiętać o wskazywaniu partnerom potencjalnych przyszłych korzyści. A w przypadku ich wystąpienia przypominać, że jest to efekt wcześniejszych nakładów. Większość firm, które prędko się rozwijają, przynależy do różnych podmiotów zrzeszających firmy, najczęściej wiąże się to z odprowadzaniem składek. Stąd trudno spodziewać się entuzjazmu wśród uczestników powiązania na wieść o kolejnych kosztach.

Inicjatywa Klastrowa – wzrost czy redukcja kosztów?

Jeżeli chodzi o koszty funkcjonowania podmiotu gospodarczego, to szacuje się, że we współczesnych najbardziej konkurencyjnych firmach zaledwie 20% to koszty produkcji, a pozostałe 80% to koszty wiedzy, zawartej w myśli zwłaszcza technicznej, technologicznej i organizacyjnej. Istnienie klastrów pozwala redukować te koszty albo przez przyspieszenie przepływu wiedzy uzyskiwać znaczącą przewagę konkurencyjną. Inicjatywy klastrowe służą instytucjonalizacji tych procesów i przesunięciu ciężaru gatunkowego w ramach klastra z konkurencji na współpracę. Animator powinien **katalizować** proces budowy wzajemnego zaufania. W tym celu powinien inspirować tworzenie się odpowiedniej kultury organizacyjnej. Dobrze ten proces ilustrować konkretnymi przykładami. W dalszej części znajdziesz odpowiednie inspiracje.

Edukacja i komunikacja drogą do innowacji

Na każdym etapie rozwoju procesów klastrowych należy przypominać uczestnikom, że ich firmy czy instytucje funkcjonują w szerszym kontekście, niezwykle dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Istotnym aspektem pracy animatora jest pełnienie funkcji edukacyjnej. Nie chodzi o to, żeby animator odgrywał rolę nauczyciela, ale musi on umożliwiać zdobywanie wiedzy członkom inicjatyw i wskazywać miejsce, gdzie można ją poszerzyć czy zdobyć.

Animator i liderzy inicjatywy klastrowej powinni mieć świadomość, że w ramach bieżącej pracy inicjatywy pośrednio mamy do czynienia z andragogiką, czyli nauką ludzi dorosłych. Trzeba pamiętać, że w ramach inicjatywy wiodącą rolę pełnią ludzie sukcesu, którzy zbudowali swoje firmy często „od zera”. Tylko część osób decyzyjnych ma gruntowne wykształcenie biznesowe, a szybko zmieniająca się rzeczywistość ciągle podnosi wymagania w zakresie poziomu wiedzy. Również przedstawiciele władz, a nawet środowisk naukowych nie muszą posiadać kompleksowej wiedzy w zakresie rozwoju inicjatywy klastrowej.

Animator ma stworzyć warunki do podnoszenia i przepływu wiedzy, tak żeby pojedynczy uczestnik inicjatywy miał możliwość rozwoju i jednocześnie cała inicjatywa była organizacją uczącą się. Jest to warunek konieczny do rozwoju innowacyjności. Uznajemy go za pierwszy etap w tworzeniu kultury organizacyjnej nakierowanej na innowacyjność, jednocześnie jego efektywne funkcjonowanie jest nieodzowne na kolejnych stopniach wtajemniczenia. Pamiętajmy, że jeżeli mamy już zabezpieczone prawnie poprzez gwarancje poufności warunki współpracy, to kolejnym etapem jest wydobycie innowacyjnych pomysłów z przedsiębiorstw czy jednostek badawczo rozwojowych. Czasami inspirację może również dostarczyć przedstawiciel samorządu po zrealizowaniu ciekawych wizyt studyjnych czy pokazując problem do rozwiązania, z którym się zmagają.

- stwórz bazę wiedzy na potrzeby inicjatywy i połącz ją z innymi wartościowymi źródłami wiedzy;
- każdy członek powinien mieć do niej nieskrępowany dostęp;
- w trakcie indywidualnych i wspólnych spotkań staraj się definiować deficyty wiedzy i pamiętaj, że niektórym bardzo trudno przyznać się do niewiedzy;
- kreuj możliwości likwidowania zidentyfikowanych deficytów wiedzy;
- pamiętaj o konieczności odświeżania już raz przekazanych informacji.

Studium przypadku

Inicjatywa klastrowa wyznaczyła regularny terminarz spotkań. Spotkania odbywały się raz w tygodniu o wyznaczonej porze w biurze inicjatywy. W pierwszej fazie uczestnicy spotkań wykazywali pewien dystans i zachowawczość. Jednak duża częstotliwość połączona z regularnością spotkań i animacją nakierowaną na budowanie atmosfery otwartości przełamała początkowe bariery. Treść spotkań z początkowych elementów „towarzysko-zapoznawczych” już w drugim miesiącu pracy nabrała wymiaru merytorycznego. Zaczęły pojawiać się tematy związane z kontrahentami, np. możliwymi do uzyskania rabatami, nierzetelnością w płatnościach, rewelacyjnie wykonaną usługą.

Uzyskanie konkretnej wartości dodanej zachęciło uczestników spotkań do otwarcia dyskusji w tematach innowacyjnych. W międzyczasie animator miał możliwość obejrzenia parków technologicznych poszczególnych firm i w uzgodnionym zakresie udzielania innym członkom informacji o możliwości współpracy firm. Już pod koniec drugiego miesiąca liderzy inicjatywy zdecydowali się na zorganizowanie kolejnych spotkań w siedzibach firm, które były poprzedzone prezentacją zaplecza technologicznego. Oprócz bieżących usprawnień w zakresie technologii np. ograniczenia kosztów produkcji nawet o 50%, **kontrolowany przepływ wiedzy** dał możliwość otwarcia dyskusji w kierunku wspólnego poszukiwania innowacyjnych rozwiązań.

Kolejnym etapem były spotkania nie tylko kadry zarządzającej, ale dedykowane panele tematyczne dla technologów. Równolegle rozpoczęto dyskusje na temat możliwych płaszczyzn współpracy w obszarze marketingu. Jednocześnie rozwój współpracy w ramach inicjatywy klastrowej zainteresował sektor badawczo-rozwojowy, który zaproponował rozwiązania w zakresie logistyki.

W tym przypadku kluczowym posunięciem było zainicjowanie przepływu wiedzy. Członkowie inicjatywy przez lata funkcjonowali w izolacji, którą wzmacniały przypadki niekontrolowanego wypływu informacji do konkurencji. Szybkie uzyskanie wartości dodanej w ramach inicjatywy klastrowej pozwoliło przełamać trwający przez lata niekorzystny trend izolacji w klastrze.

Wskazany przykład pokazuje, że animator powinien sam dysponować odpowiednim kapitałem wiedzy o klastrze i otaczającym go świecie. Początkowa towarzyska na pozór dyskusja powinna być wprowadzeniem do dyskusji o innowacyjności. Większość rozwiązań innowacyjnych rodzi się obecnie w firmach lub jednostkach badawczo-rozwojowych. Powinny one co do zasady firmom służyć. W przeważającej mierze w klastrach innowacje dopiero będą kreowane. Moderowane spotkania służą zdiagnozowaniu wspólnych problemów, ich przyczyn. Spotkania nie muszą być planowane co do minuty, dzięki temu pojawiają się w ich trakcie przestrzeń do dyskusji. Służy temu również cykliczność spotkań. Animator rozwija temat przewodni i moderuje go, a dyskusja idzie w różnych kierunkach i tam pojawiają się najczęściej innowacyjne pomysły.

Od rozmowy do wzajemnej pomocy

Poprzez budowanie zaufania i dzięki przepływowi wiedzy pomiędzy aktorami klastra można dość szybko uzyskać korzyści na poziomie wypracowania innowacji technologicznych na poziomie przedsiębiorstwa, klastra, a nawet na wyższym poziomie. Dzięki spotkaniom technologów z firm, w których uczestniczą również przedstawiciele świata nauki udaje się rozwiązywać konkretne problemy. Atmosfera wzajemnego zaufania powoduje, że ujawniane zostają problemy wewnętrzne firm. W obszarze technologii są to kwestie, z którymi pojedyncze przedsiębiorstwo może zmagać się miesiącami, a nawet latami. Jeżeli zostanie podjęta decyzja o ujawnieniu problemu, to dzięki efektowi synergii w klastrze może okazać się, że inny podmiot dysponuje już odpowiednim rozwiązaniem technologicznym, bądź technolog z innej firmy lub naukowiec potrafią go rozwiązać w krótkim czasie.

Atmosferę zaufania można zabezpieczyć dodatkowo porozumieniem o wzajemnej pomocy. Przypominamy, że każdorazowo powinno ono mieć indywidualny charakter, natomiast przykładowe rozwiązania zostały umieszczone w suplemencie¹⁸.

Studium przypadku

W trakcie spotkania technologicznego Klastra Obróbki Metali zawiązała się dyskusja na temat wysokich kosztów wykonania podzespołów w ramach klastra. Animator zainteresował się skąd bierze się rozbieżność cenowa – praktycznie dwukrotność ceny – w wykonaniu podzespołu przez firmę uczestniczącą w inicjatywie w porównaniu z konkurentem z drugiego końca kraju.

Technolog z firmy uczestniczącej w inicjatywie klastrowej, na specjalnie zorganizowanym spotkaniu, zaprezentował założoną wycenę wykonania usługi drugiej firmie z inicjatywy składającej za pytanie. Technolog z firmy składającej zamówienie zainteresował się sposobem wykonania usługi. Z wcześniejszych spotkań wiedział, że firma dysponuje podobnym parkiem technologicznym do jego macierzystej firmy. Stąd w momencie awarii zwrócił się z zapytaniem ofertowym do drugiej firmy z inicjatywy klastrowej. Obie firmy nie konkurowały ze sobą produktowo w ramach inicjatywy, natomiast wykorzystywały analogiczne technologie. Po przedyskutowaniu założeń wyceny okazało się, że stosując rozwiązania organizacyjne z firmy zamawiającej w firmie mającej wykonać zlecenie można zrealizować zamówienie na nowych warunkach. Przy utrzymaniu kwotowym dotychczasowej marży przez wykonawcę uzyskano cenę o 30% niższą od konkurenta z drugiego końca kraju przy jednoczesnym dwukrotnym skróceniu czasu wykonania usługi.

Obie firmy zaangażowane w inicjatywę klastrową uzyskały wymierne korzyści.

Firma zamawiająca:

- zrealizowała zamówienie w niższej cenie;
- zrealizowała terminowo zamówienie pomimo awarii w parku maszynowym uzyskując porównywalną zyskowność, jak w przypadku samodzielnej realizacji zamówienia;
- analiza wykorzystania analogicznej technologii w drugiej firmie z inicjatywy klastrowej pozwoliło na wprowadzenie dodatkowych usprawnień organizacyjno-technologicznych u zamawiającego;
- przy realizacji kolejnych zamówień w przypadku awarii czy tzw. wąskich gardeł produkcyjnych wypracowano dobrą praktykę w zakresie podwykonawstwa w ramach inicjatywy.

Firma wykonawca:

- uzyskała dodatkowe przychody przy zakładanym pierwotnie zysku w krótszym czasie i przy niższych nakładach;
- analiza wykorzystania analogicznej technologii w drugiej firmie z inicjatywy klastrowej pozwoliło na wprowadzenie dodatkowych usprawnień organizacyjno-technologicznych również u wykonawcy;
- firma uzyskała status otwartej na współpracę, rzetelnego i terminowego wykonawcy umiejącego jednocześnie optymalizować ceny usług.

Animator zasugerował, żeby zaprezentować dobrą praktykę na kolejnym spotkaniu technologicznym. Po ustaleniu zakresu informacji możliwych do ujawnienia na spotkaniu otwartym zaprezentowano model współpracy innym aktorom klastra.

W trakcie następnego spotkania po zakończeniu prezentacji kolejna firma zgłosiła problem z układem jezdnym swojego produktu, z którym nie może sobie poradzić od dwóch lat. Dla odmiany możliwość rozwiązania problemu zasygnalizowała jednostka badawczo-rozwojowa. Spotkanie tym razem zorganizowano bez pośrednictwa animatora. Na kolejnym spotkaniu zakomunikowano, że problem technologiczny został już rozwiązany dzięki wykorzystaniu nowego innowacyjnego sprzętu, który zakupiła jednostka badawczo-rozwojowa. Po prezentacji możliwości innowacyjnego urządzenia kolejne firmy zgłosiły chęć wykorzystania jego możliwości.

Wskazany przykład pokazuje, że kluczowym elementem w kierunku kreowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych było zbudowanie zaufania w ramach inicjatywy klastrowej. Uzyskane innowacje nie wymagały żadnych dodatkowych nakładów finansowych, a jedynie uruchomienia przepływu wiedzy. Warto podkreślić, że w tym przypadku nie zawarto żadnych odrębnych porozumień umownych. Jest to powszechna praktyka w polskich inicjatywach klastrowych. Warto jednak rozważyć zawieranie dodatkowych porozumień umownych¹⁹.

Inicjatywa klastrowa jako organizacja ucząca się

Wiele firm naśladując wzorce z bardziej rozwiniętych firm próbuje realizować założenia organizacji uczącej się przedstawione przez Petera Senge'a²⁰. Jako animator możesz przeanalizować możliwość wykorzystania elementów tej koncepcji w ramach swojej inicjatywy.

¹⁹ Szeroko temat umów w zakresie transferu innowacji i technologii referuje: A. Szewc, K. Ziolo, M. Grzesiczak, *Umowy jako prawne narzędzie transferu innowacji*, PARP, Warszawa 2011. W publikacji zawarto szereg wzorów przykładowych umów.

²⁰ P. Senge, *Pięta dyscyplina*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.

Warto tę koncepcję wykorzystywać też w ramach współpracy w inicjatywie klastrowej. Do regulaminu zasad współpracy inicjatywy klastrowej można próbować włączyć następujące zasady:

- wykorzystanie doświadczenia wszystkich uczestników inicjatywy do kreowania nowej wiedzy;
- otwarte granice pomiędzy przedstawicielami różnych sektorów: prywatnego, nauki i samorządowego – doświadczenia wszystkich stron powinny być wzajemnie dostępne;
- pielęgnowanie w inicjatywie klastrowej kultury odmiennych zdań – ścieranie się poglądów wzbogaca doświadczenie członków inicjatywy.

Zanim w ramach inicjatywy zostanie wypracowana określona kultura organizacyjna, stosowanie się do wskazanych zasad może prowadzić do konfliktów, przeciągać w czasie dyskusje i powodować jej wielowątkowość. Pozwoli jednak uniknąć dominacji w ramach spotkania czy całej współpracy np. dużej firmy czy firm. Obawy takie towarzyszą często członkom inicjatywy o mniejszym potencjale zatrudnieniowym czy finansowym. Równocześnie otwiera drogę do wykorzystania potencjału wszystkich uczestników inicjatywy. W celu uniknięcia spowolnienia prac, już na wczesnym etapie kooperacji można powoływać grupy tematyczne, w ramach których można pracować w różnym tempie. Wyniki, jeśli to konieczne, prezentować na forum ogólnym. Taka wewnętrzna konkurencja może doprowadzić do mobilizacji i zwiększenia efektywności prac w ramach całej inicjatywy. Odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa w dużej mierze na animatorze klastra.

Przyspieszone dojrzewanie – konieczność czy świadoma decyzja?

Występująca w Polsce różnorodność dynamiki rozwoju różnych branż nie jest oczywiście odosobniona w Unii Europejskiej. Naturalne wydaje się to w innych krajach postkomunistycznych, ale jak pokazują raporty²¹, również kraje Europy Zachodniej nawet połączone w Unię Europejską przegrywają ciągle walkę konkurencyjną ze Stanami Zjednoczonymi. Zamiast zmniejszać straty rozwojowe dystans w dalszym ciągu się powiększał. W 2006 roku przyjęto odnowioną strategię klastrową, która uwzględniała również wsparcie proces klastrowych na terenie UE, co znajdowało odzwierciedlenie w kolejnych dokumentach²². Jednocześnie dynamika wzrostu Chin, Indii czy Brazylii musi skłaniać europejskich decydentów do refleksji.

Jedną z europejskich odpowiedzi na tę sytuację ma być innowacyjność, a klastry mogą być istotnym elementem jej poprawy. Trwające prace nad kolejnym budżetem na lata 2014-2020 i dokumenty strategiczne wskazują, że klastering w dalszym ciągu będzie jednym z priorytetowych obszarów polityki rozwojowej UE. Stąd będzie kontynuowany proces porządkowania rozwiązań prawnych w tej dziedzinie i dostosowywania ich do otaczającej nas rzeczywistości gospodarczej. Rozwiązania prawne powinny wprowadzać pożądane standardy i poprzez efekt zachęty mogą stymulować pojawianie się pewnych trendów w obszarze polityki klastrowej. Przykładowo w ramach bieżącego okresu budżetowania głównym kryterium różnicującym składane przez przedsiębiorców, a także inicjatywy klastrowe projektów jest kryterium innowacyjności. Punktowanie takich elementów jak współpraca z jednostkami badawczo-rozwojowymi czy zakup patentów lub innych wartości niematerialnych i prawnych wprost zachęca zainteresowane podmioty do proinnowacyjnego rozwoju.

²¹ *White paper on the Emerging of European World Class Clusters*, Europa InterClusters, Brussels 2010.

²² *Innovation Clusters in Europe. A statistical analysis and overview of current policy support*, EuropeInnova, Pro Inno Europe paper N° 5, DG Enterprise and Industry report, European Communities, Luxembourg 2007.

Oprócz uczestniczenia w kreowaniu nowych rozwiązań, praktyka klastrowa powinna wykorzystywać dostępne rozwiązania prawne lub adaptować je na swoje potrzeby, korzystając z zasad swobody zawierania umów i wolności obrotu gospodarczego.

Rozważając decyzje o wdrożeniu innowacyjnych projektów, nie przekonuj członków inicjatywy o stabilności w ramach otoczenia klastrowego;

- na poziomie marketingowym zdarzają się „eksperti” twierdzący, że znają odpowiedź na każde pytanie, najczęściej nie znajduje to potwierdzenia w rzeczywistości.

Gdzie szukać wsparcia dla innowacyjności?

Jak wskazano powyżej jednym z głównych wektorów kierujących politykę rozwojową Unii Europejskiej jest zagadnienie innowacyjności. Również w tym zakresie dostępnych jest wiele opracowań²³, w ramach opracowania postaramy się wskazywać praktyczny wymiar realizacji procesów innowacyjnych w wymiarze inicjatywy klastrowej. W jaki sposób animator ma pogodzić interesy podmiotów skupionych w ramach inicjatywy klastrowej w kontekście podejmowania przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym na forum wewnętrznym, ale uwzględniając interesy donatorów i twórców polityki rozwojowej. W tym obszarze konieczne jest szersze wykorzystanie **prawa własności intelektualnej**. I jeżeli mamy świadomość trudności stosowania norm prawnych w zakresie klasteringu, to od razu wiemy, że jeszcze trudniejsze i rzadziej występujące jest stosowanie rozwiązań łączących pojęcia klastr, innowacyjność oraz praktyka obrotu gospodarczego.

Definiowanie rzeczywistości

Pomimo tego że większość z nas nie przepada za definicjami, to animator po prostu musi rozpoznawać podstawowe pojęcia. Zatem, jeśli myślisz o efektywnej pracy, powinieneś wiedzieć, o czym mówisz w kontaktach z różnymi rodzajami instytucjami.

Nie zamierzamy wdawać się w akademicką dyskusję, ale warto wiedzieć, że w trakcie różnych spotkań możesz spotkać się ze stanowiskiem, że klastrów w Polsce w ogóle nie ma. Z czego może wynikać takie stanowisko? Weźmy pod uwagę definicję M.E. Portera, który w swoich badaniach analizował takie zjawiska gospodarcze jak: Dolina Krzemowa czy Hollywood – rzeczywiście tak **zaawansowanych, konkurencyjnych** klastrów trudno w naszym kraju się doszukiwać. Nie dysponują one również takim jak we wskazanych przykładach potencjałem ekonomicznym i innowacyjnym środowisk współpracy i konkurencji w jednym, czyli kooperacji²⁴. Ale zakładając, że jesteśmy na klastrowym dorobku, nie będziemy stali aż na tak radykalnym stanowisku. Jednocześnie warto zwrócić, uwagę, że Komisja Europejska w skali całej

²³ A. Sosnowska, S. Łobejko, A. Kłopotek, J. Brdulak, A. Rutkowska-Brdulak, K. Żbikowska, *Jak wdrażać innowacje technologiczne w firmie – Poradnik dla przedsiębiorców*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.

²⁴ Termin ten łączy angielskie słowa *cooperation* i *competition* (współpraca i konkurencja), które tworzą termin *coopetition*. W razie wątpliwości spójrz przypis numer **Benchmarking**.

Unii Europejskiej pomimo zidentyfikowania około 2000 klastrów podkreśla niewystarczającą liczbę tzw. world class clusters²⁵.

Ważniejszym elementem niż systematyzujące podziały jest bezsprzeczny fakt, że podmioty które w swojej nazwie lub statucie posiadają nazwę „klastery” mają duże ambicje i rzeczywiście starają się włączyć w europejskie i światowe trendy. Posłużymy się rozróżnieniem, które dostępne jest na Portalu Innowacje²⁶ Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Podobne podejście, nawiązujące do definicji Portera²⁷, zaproponowano w jednym z pierwszych poradników kierowanych do polskich animatorów klastrów. Definicję klastra i inicjatywy klastrowej znajduje się w słowniczku na końcu poradnika²⁸.

Przyglądając się definicjom klastra i inicjatywy klastrowej, wydaje się, że wszystko jest jasne. Były one wyświetlane na różnego rodzaju seminariach, konferencjach, szkoleniach czy wykładach. Skąd więc tyle kontrowersji? Są to po prostu definicje ekonomiczne, które jeżeli próbujemy zastosować w ramach np. systemu dystrybucji środków finansowych UE są niewystarczająco jasne. W końcu co właściwie oznacza „odnoszące niezwykle sukcesy konkurencyjne”? Intuicyjne wydaje się, że można takiego wskazania dokonać, ale czy sukces konkurencyjny na rynku polskim, niemieckim, litewskim, francuskim i czeskim to jest to samo, nie mówiąc o rynku światowym. Czy „**skupisko** wzajemnie powiązanych firm” na Mazowszu, w Wielkopolsce i w Świętokrzyskim to tożsame skupiska? Jak rozumieć „skupisko **wzajemnie powiązanych** firm” czy są to powiązania umowne, jaki poziom przepływów finansowych powinien następować pomiędzy firmami, a może chodzi o przepływ „know-how” albo pracowników... ?

Do podobnych wniosków można dojść analizując definicję inicjatywy klastrowej: „W inicjatywie **zaangażowani są kluczowi** aktorzy danego klastra”. Co oznacza *zaangażowani*, czy chodzi o formalne członkostwo, czy faktyczne działania, a jeżeli faktyczne to kiedy ktoś jest zaangażowany, a kiedy tylko uczestniczy lub jest biernym obserwatorem. Kto jest w końcu *kluczowym aktorem* – przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego czy Urzędu Miejskiego, a może parku naukowo technologicznego, czy bardziej kluczowy jest uniwersytet czy politechnika, miejscowa jednostka badawczo-rozwojowa czy oddalona o 200, a może 500 km. mikroprzedsiębiorstwo o charakterze *spin-off*, które za pół roku dopracuje rozwiązania patentowe, czy duża firma będąca kluczowym pracodawcą, ale od 5 lat przeżywająca stagnację czy wręcz regres.

Powstaje pytanie kogo takie dywagacje interesują?! Jeżeli jesteś animatorem czy liderem inicjatywy klastrowej i myślisz o sfinansowaniu innowacyjnych przedsięwzięć i pomysłów z wykorzystaniem środków publicznych, a nie tylko komercyjnych, powinieneś zainteresować się tym tematem, chcąc być partnerem w dyskusji. Bowiem na pewno interesuje to zagadnienie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, PARP, Regionalne Instytucje Finansujące i Urzędy Marszałkowskie, które są odpowiedzialne za implementację polityki klastrowej czy Regionalnych Strategii Innowacji. Jak odróżnić „prawdziwe” inicjatyw klastrowe od grupy firm, które po prostu mają apetyt na środki publiczne z wysokim poziomem dofinansowania. Czy można w ogóle kogoś ganić, że chce sfinansować inwestycję czy działania miękkie o charakterze doradczym, szkoleniowym czy promocyjnym „pod przykrywką” klastrów?

Dodatkowo nad tym wszystkim czuwają instytucje kontrolujące w naszym kraju, większość wymienionych urzędów ma stałe wydzielone pomieszczenia, gdzie rotacyjnie pracują urzędy kontroli skarbowej, NIK, kontrolerzy z urzędów wojewódzkich. Szerokim łukiem nie omijają również systemu dystrybucji środków publicznych takie instytucje jak: ABW, CBA czy prokuratura. Także instytucje europejskie z Komisją Europejską

²⁵ Szerzej na ten temat. *W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej*, Komisja Europejska, Bruksela 2008.

²⁶ <http://www.pi.gov.pl/PARP/data/klastry/index.html> Źródło: M.E. Porter, *Konkurencyjna przewaga narodów*, 1990 oraz *Porter o konkurencji*, Warszawa 2001.

²⁷ L. Palmen, M. Baron, *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, PARP, Warszawa 2011, s. 13-14.

²⁸ Po złamaniu **tekstu strony**.

na czele pilnie przyglądają się efektywność wydatkowanych środków nie tylko w naszym kraju, ale porównują to do osiągniętych efektów w innych krajach członkowskich. Komisja Europejska następnie analizuje to również w skali konkurencyjności całej UE na tle innych gospodarek światowych²⁹. Świadomy animator inicjatywy klastrowej i jej liderzy muszą dostrzegać multilateralizm relacji w swoim otoczeniu, czyli wielość podmiotów zaangażowanych w rozwój procesów klastrowych i ich wzajemne powiązania.

Otwartość na wiedzę z zewnątrz

Każde euro czy złotówka jest coraz uważniej oglądane, zanim trafi do beneficjentów, w tym również inicjatyw klastrowych. Mając wątpliwości w zakresie stosowania definicji czy bezpośredniego stosowania gotowych rozwiązań warto skorzystać z wiedzy skumulowanej w ramach zewnętrznego systemu wsparcia. Pomocne w tym zakresie mogą okazać się Punkty Konsultacyjne, Ośrodki Krajowego Systemu Usług (KSU) oraz Krajowej Sieci Innowacji (KSI). Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości od lat w aktywny sposób stara się tworzyć optymalne warunki do rozwoju innowacyjności, w tym kreowanej w ramach inicjatyw klastrowych budując krajowy system wsparcia. Jest on jednocześnie integrowany z przedsięwzięciami o charakterze europejskim. Warto mieć rozeznanie w swoim otoczeniu, który z podmiotów lub osób zatrudnionych w tych instytucjach może udzielić nam wsparcia i w jakim obszarze.

Jeżeli jesteś koordynatorem inicjatywy klastrowej i nie masz pewności co do prawnych aspektów pozyskiwania środków UE, poinformuj o tym podmioty zaangażowane w podejmowaną aktywność w ramach inicjatywy klastrowej.

- wystosuj pisemne zapytanie do instytucji odpowiedzialnej za kontraktację środków UE;
- poproś o niezależną opinię prawną zewnętrzny podmiot o właściwych kompetencjach np. kancelaria prawna, pracownik uniwersytetu.
- rozważ skorzystanie z outsourcingu³⁰ w procesie aplikacji;
- na podstawie uzyskanych informacji podejmuj dalsze decyzje.

- w praktyce uzyskanie wiążącego stanowiska niekiedy zajmuje więcej czasu niż daje nam procedura aplikacyjna w ramach konkretnego konkursu;
- często uzyskujemy ustne informacje, pamiętajmy o tym, że nie są one wiążące na dalszych etapach procedury aplikacyjnej;
- nawet uzyskanie pisemnej interpretacji nie daje nam gwarancji jej wiążącego charakteru, coraz częściej w ramach tzw. FAQ pojawiają się informacje, że interpretacja może ulec zmianie w przyszłości, bądź autorzy nie biorą za nią pełnej odpowiedzialności;
- to beneficjent ponosi odpowiedzialność za realizację projektu, wynika to z układu formularza aplikacyjnego, gdzie składamy podpis i potwierdzamy tym samym, że projekt jest zgodny ze wszystkimi regulacjami prawa krajowego i europejskiego w danej materii. W praktyce trudno spotkać

²⁹ *W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej*, Komisja Europejska, Bruksela 2008.

³⁰ Już w 1923r. Henry Ford uznał, że jeśli jest coś, czego nie potrafimy zrobić wydajniej, taniej i lepiej niż konkurenci, nie ma sensu, żebyśmy to robili i powinniśmy zatrudnić do wykonania tej pracy kogoś, kto zrobi to lepiej niż my.

beneficjenta, który „z ręką na sercu” powiedziałby, że zna te wszystkie przepisy i nie ma żadnych wątpliwości interpretacyjnych.

Ale zanim będziemy szukać optymalnych dalszych kierunków i sposobów stymulowania innowacyjności w klastrach, powinniśmy cofnąć się o krok.

Od czego zaczyna się praca z inicjatywą klastrową?

Raczej rzadko mamy do czynienia z sytuacją, kiedy grupa przedsiębiorców znajduje się w jednym pomieszczeniu wspólnie z przedstawicielami władz oraz nauki i dochodzi do wniosku, że jest *geograficznym skupiskiem wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, ... itd.* Jak pokazały badania benchmarkingowe, przeprowadzone w ramach przedsięwzięcia PARP w 2010 r., geneza powstania klastrów w Polsce jest bardzo różna. Zawsze musi być jednak inicjator przedsięwzięcia. Wśród inicjatorów powołania klastrów były podmioty sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego oraz sektora badań i rozwoju. Zatem teoria potrójnej helisy³¹ zaangażowanej w politykę klastrową przynajmniej na poziomie inicjacji działań rzeczywiście jest realizowana w praktyce. Spośród 47 przebadanych podmiotów najwięcej, bo aż 40%, powstało dzięki inicjatywie prywatnych przedsiębiorców. Aktywnością wykazały się także organizacje działające w otoczeniu biznesu: agencje rozwoju regionalnego, stowarzyszenia, fundacje oraz inne instytucje. Prawie równie często klastry powstawały z inicjatywy sektora nauki i jednostek badawczo-rozwojowych. W obu przypadkach było to ponad 20% w stosunku do wszystkich przebadanych podmiotów. Najmniejszy jest udział sektora publicznego – zaledwie w sześciu przypadkach inicjatorem były instytucje takie jak urząd gminy, starostwo powiatowe czy urząd marszałkowski. Geneza powstawania klastrów w Polsce wpisuje się w trzy najczęściej spotykane w literaturze modele powstawania klastrów w niczym nieodbiegające od standardów międzynarodowych:

- 1) model duński – aktywna postawa rządu, a klastery zakładany jest przez „brokera sieciowego” umiejscowionego w instytucji wspierania biznesu,
- 2) model włoski – klastery nie posiada formalnej struktury, zazwyczaj inicjatorem są firmy z danego sektora, występują silne związki i wysoki poziom tożsamości lokalnej,
- 3) model holenderski – występuje aktywna postawa rządu z naciskiem na innowacje, a znaczącą rolę w powstawaniu klastrów pełnią ośrodki naukowe³².

Niezależnie od modelu według którego powstaje inicjatywa, jeżeli chce wpływać na podniesienie konkurencyjności swoich członków w większym czy mniejszym stopniu, musi uruchamiać procesy innowacyjne. Jednakże warto pamiętać, że dynamika rozwoju społeczności klastrowej w Polsce jest bardzo wysoka i należy ciągle dostosowywać się do zmieniającej rzeczywistości.

W kierunku kreacji innowacyjnych projektów

Najczęściej kariera nowej inicjatywy klastrowej rozpoczyna się od moderowanego spotkania, które poprzedza proces wykreowania samego pomysłu na inicjatywę klastrową. Moderatorem spotkania może być lokalny lider (niekiedy przyszły animator) albo zewnętrzny ekspert (chodzi o zachowanie obiektywizmu i neutralności), czasami jest to rozwiązania mieszane. Jednym z najpoważniejszych wyzwań jest przeprowadzenie spotkania

³¹ Teoria potrójnej helisy zakłada współpracę sektora prywatnego, publicznego i naukowego w celu efektywnego wykorzystania potencjału klastra. H. Etkowitz, *The Triple Helix of University-Industry-Government; Implication for Policy and Evaluation*, "Working Paper" 2002, no. 11, Science Policy Institute, Stockholm 2002.

³² „Benchmarking klastrów w Polsce – 2010, raport z badania”, PARP, Warszawa 2010, s. 28.

dedykowanego w określonym harmonogramie i osiągnięcie założonych celów. Trzeba pamiętać, że podstawowym zadaniem jest zbudowanie atmosfery zaufania. Jego brak często wynika z niewystarczającego poziomu przepływu informacji. Jeśli skorzystamy z klasycznego podejścia do formułowania zadania lub projektu, to idealnym rozwiązaniem jest znalezienie odpowiedzi na trzy podstawowe pytania:

- 1) Kto?
- 2) Co?
- 3) Po co?

będzie robił w ramach inicjatywy klastrowej.

Zazwyczaj takie pierwsze spotkania mają charakter edukacyjny i jeżeli po części uda się uzyskać odpowiedź na pierwsze pytanie, to już jest to duży sukces. Oczywiście można postawić zupełnie inne pytanie: dlaczego tego typu spotkania są w ogóle organizowane? Mamy tu do czynienia z realizacją **efektu zachęty**. Najczęstszym powodem spotkania jest możliwość pozyskania zewnętrznego finansowania głównie ze środków UE. Zdiagnozowano zaledwie cztery inicjatywy w Polsce, które powstały przed 2005 r.³³

Studium przypadku

Przejście od początkowego spotkania do poszukiwania rozwiązań innowacyjnych może zająć sporo czasu. Niewątpliwie proces przyspiesza udział dużej innowacyjnej firmy, która posiada własny dział badawczo-rozwojowy. Proponuje ona wtedy konkretne rozwiązania stanowiące dobry punkt wyjścia do dalszej dyskusji. Rolę to czasami pełni firma, która powstała na bazie zagranicznego inwestora, która na starcie korzysta z proinnowacyjnego zaplecza inwestora zagranicznego. Pojawienie się inwestora zagranicznego zazwyczaj wymusza na otoczeniu podniesieniu poziomu technologicznego, co również stymuluje poziom innowacyjności. Wartością dodaną jest także pojawienie się w klastrze organizacji o innej kulturze organizacyjnej. Standardem pracy w proinnowacyjnych firmach jest posiadanie w zespole pracowników, których głównym obowiązkiem jest śledzenie postępu rozwoju techniki i technologii. Większość czasu osoby te poświęcają na przeglądaniu baz patentowych i śledzenie prac rozwojowych konkurencji. Lider inicjatywy udostępniając nawet część informacji tego typu pozostałym członkom inicjatywy, pobudza procesy innowacyjne w jej ramach. Idealnym rozwiązaniem jest sytuacja, gdy w procesy innowacyjne włącza się jednostka badawczo-rozwojowa. Niestety w tym zakresie nie dysponujemy zbyt bogatym doświadczeniem w praktyce.

Animator klastra jednak nie zawsze dysponuje takim potencjałem innowacyjnym, jak we wskazanym przypadku. W związku z tym na nim spoczywa większa odpowiedzialność w tym zakresie.

- ciekawym rozwiązaniem jest wprowadzenie regulaminu innowacji twórczej, który zobowiązuje uczestników inicjatywy w stałym trybie pomysłów innowacyjnych. O ile w podmiotach, które pracują w trybie ciągłym stosuje się obowiązek zgłoszenia innowacyjnego pomysłu w trybie codziennym, to w ramach inicjatywy dużo trudniej utrzymać taką częstotliwość. Właściwe jest jednak ustalenie konkretnego dnia tygodnia do prezentacji pomysłów, może to być stały element w harmonogramie spotkania w ramach inicjatywy.
- o ile dla małego lub mikro przedsiębiorstwa oddelegowanie pracownika lub pracowników do śledzenia rozwoju stanu techniki jest kosztem zbyt wysokim do poniesienia i nie do końca zasadnym, to zatrudnienie takiej osoby w ramach inicjatywy i wykorzystywanie jej do moderowania prac nad

³³ „Benchmarking klastrów w Polsce – 2010, raport z badania”, PARP, Warszawa 2010, s. 27.

rozwojem tematów innowacyjnych może być zasadne. Jednocześnie koszty utrzymania takiej osoby rozkładają się na wszystkie zainteresowane firmy;

- warto określić, które kraje są wiodące w naszej branży i poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań w celu zakupu lub inspiracji zaczynać od tych rynków. Nie wolno zapominać również, że część najbardziej innowacyjnych podmiotów prowadzi na tyle wyrafinowany i finezyjny wyścig technologiczny, że zgłoszenia patentowe nie dotyczą głównej linii badawczo-rozwojowej, a służą polityce dezinformacji konkurencji;
- warto w świadomy sposób określić metodę poszukiwania rozwiązań innowacyjnych. Najczęściej spotykanym rozwiązaniem jest inwentaryzacja dostępnej wiedzy w danej dziedzinie i na tej podstawie poszukiwanie własnych rozwiązań. Rzadziej stosowanym, ale też występującym rozwiązaniem jest opracowanie innowacyjnego rozwiązania, a następnie sprawdzanie czy już taki pomysł nie pojawił się wcześniej i czy nie jest chroniony prawem. Drugie podejście raczej prezentują niezależni wynalazcy i w ramach inicjatywy klastrowej trudniej je zastosować.
- niezależnie od tego, na jakie rozwiązanie zdecyduje się Twoja inicjatywa, myśląc o przedsięwzięciach innowacyjnych w permanentny sposób należy analizować stan techniki, technologii i rozwiązań organizacyjnych.

Przełamując lody

Finansowanie innowacyjnych przedsięwzięć inicjatyw klastrowych jest nowym trendem w polskiej gospodarce. Wcześniej szanse na pozyskanie środków europejskich w zakresie klasteringu były minimalne, a jeżeli już się pojawiały, to firmy były bardziej zainteresowane pozyskaniem „łatwiejszych” dotacji bezpośrednich na potrzeby pojedynczych podmiotów niż realizację wspólnych przedsięwzięć. Większość projektów w Polsce w tej materii na przełomie XX/XXI w. było animowanych przez ekspertów zagranicznych. Animator skupiając się na poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań, nie może zapominać o historycznym tle i braku utrwalonych dobrych praktyk w zakresie współpracy w ogóle.

W początkowej fazie same przedsiębiorstwa dość sceptycznie i ostrożnie podchodziły do tworzenia inicjatyw klastrowych. Kadra zarządzająca zmierzała w kierunku spółdzielni znanych z poprzedniego systemu gospodarczego, nie były to konotacje zbyt zachęcające. Po latach dążeń do możliwości prowadzenia „własnego” biznesu w kraju naturalne były opory przez narzucaną trochę siłą kooperacją i budowaniem sformalizowanych struktur, które nie do końca wiadomo czemu miały służyć. Sytuację tę można porównać z trudnościami, jakie towarzyszą tworzeniu Grup Producentów Rolnych na polskiej wsi, która nie wymazała jeszcze z pamięci czasów PGR-ów. Jako jedną z poważniejszych barier w zakresie klasteringu wskazuje się na niewystarczający poziom zaufania wzajemnego. Trzeba mieć świadomość, że bez przełamania fundamentalnych barier trudno jest planować innowacyjne przedsięwzięcia.

W Polsce do niedawna było rzeczą naturalną, że większość relacji gospodarczych pomiędzy poszczególnymi podmiotami rzadko miało kilkuletnią historię. Relacje, gdzie występowało zaufanie miały raczej charakter interpersonalny niż instytucjonalny. Do dziś zmiana rektora, dziekana, prezydenta miasta czy zarządu województwa, a nawet zarządu firmy może radykalnie zmienić podejście do relacji partnerskich.

- wszelkie deklaracje składane w ramach potrójnej helisy dobrze jak najszybciej użyciwać na piśmie, niezależnie czy dotyczy to sektora prywatnego, publicznego czy naukowego.
- pierwszym takim dokumentem może być list intencyjny.

Studium przypadku

Za jedno z priorytetowych zadań animator klastra postawił sobie stworzenie właściwej atmosfery do podejmowania działań innowacyjnych. Klimat wzajemnego zaufania nie dotyczy relacji tylko wewnątrz inicjatywy klastrowej, ale i zewnętrznych podmiotów. W trakcie spotkania inicjatywy klastrowej została zaprezentowana lista instytucji, które mogą tworzyć wartość dodaną na poziomie regionu w rozwoju procesów innowacyjnych. Uczestnicy spotkania przedyskutowali listę uzupełniając ją o kilka nowych wskazań. Stwierdzono, że sama inicjatywa nie jest rozpoznawalnym podmiotem nawet na polu regionalnym, natomiast z większością instytucji poszczególni członkowie inicjatywy mają pozytywne relacje instytucjonalne lub interpersonalne. Do każdego z wytypowanych podmiotów przyporządkowano odpowiednią osobę. W przypadku braku jakichkolwiek relacji do kontaktu został upoważniony animator. Przygotowano ogólną treść listu intencyjnego, jednocześnie zobowiązano delegatów do przeprowadzenia rozmów w kontekście stymulowania innowacyjności w klastrze i określenia możliwych płaszczyzn współpracy.

Dzięki takiemu podejściu w ciągu miesiąca zawarto szereg listów intencyjnych o indywidualnej treści przygotowujących grunt do podpisania wiążących umów o współpracy. Jednym z najbardziej pozytywnych aspektów było zinventaryzowanie możliwości rozwoju działań innowacyjnych w regionie i stworzenia pozytywnej atmosfery do współpracy. Jednocześnie inicjatywa wyraźnie zaakcentowała swoją obecność w regionie, pozycjonując się jako podmiot otwarty na innowacyjność i ją kreujący. Dzięki temu osiągnięto optymalne warunki do rozpoczęcia inkubowania procesów innowacyjnych.

W praktyce współpraca pomiędzy jednostką badawczo-rozwojową a firmami skupionymi w ramach inicjatywy klastrowej będzie rozwijała się na poziomie technologów i poszczególnych naukowców. Nawet wydział czy instytut w ramach uczelni wyższej to zbyt ogólny poziom współpracy. Osobowość prawną uczelnie wyższej najczęściej posiadają jako całość i bez podpisania ogólnych dokumentów o współpracy ciężko usankcjonować praktyczny wymiar współpracy. Cieszy, że coraz częściej powoływane są do życia centra innowacji i transferu technologii lub kreowane są przez uczelnie spółki celowe w tej materii. Są to kroki, które niewątpliwie powinny ułatwić współpracę sektora przemysłu i usług z nauką.

Kulisy współpracy międzysektorowej

Jako animator Twojej inicjatywy nie zapomnij uczulać pozostałych członków, że współpraca międzysektorowa i tworzenie warunków do rozwoju innowacyjności to w większości instytucji funkcjonujących w otoczeniu jedynie wycinek aktywności i ich obowiązków. W przypadku większości uczelni i jej pracowników spora część uwagi, jeżeli nie główna, skupiona jest na pracy dydaktycznej oraz zdobywaniu kolejnych stopni naukowych. Na szczęście reforma szkolnictwa wyższego kładzie główny nacisk na współpracę z przemysłem, pracę na rzecz gospodarki, ale zmiana starych przyzwyczajeni i przygotowanie do praktycznego wymiaru współpracy ciągle jest sporym wyzwaniem. Pojawił się bardzo pozytywny trend promujący innowacyjność na polskich uczelniach w postaci wydziałów spółek typu *spin-off*, które specjalizują się w pracy na rzecz sektora prywatnego. Pozwala to na szybsze działanie i aktywniejsze prowadzenie badań na rzecz sektora przemysłu i usług. Jednocześnie możliwe jest obniżenie kosztów osobowych proinnowacyjnych usług, gdyż nie ma konieczności odprowadzania pełnych świadczeń publicznoprawnych w przypadku etatowych pracowników uczelni.

Kiedy uczelnia świadczy nam usługę, angażując do tego pracownika, którego obowiązki służbowe wynikające z umowy o pracę nie obejmują takiego zakresu, pojawia się konieczność dodatkowego wynagrodzenia. Jeżeli pracownik lub zespół pracowników określi poziom wynagrodzenia netto, to do tej sumy trzeba doliczyć koszty ubezpieczenia społecznego i podatków. Koszty te nie występują w przypadku pracy specjalistów nie etatowych oraz kiedy zakres usługi wchodzi w obowiązki służbowe wynikające z umowy o pracę. Z pozoru są to wewnętrzne sprawy uczelni, ale w praktyce może to oznaczać podrożenie usługi nawet o 30-40%. Stąd często w praktyce zainteresowane strony decydują się na nieformalną współpracę z pominięciem uczelni na podstawie umów cywilnoprawnych. Niestety, jeżeli w ramach projektu jest wymagana oficjalna współpraca z jednostką badawczo-rozwojową, takie rozwiązania nie wchodzi w grę.

Ciekawym rozwiązaniem, stosowanym od kilku lat jest powoływanie odrębnych podmiotów o charakterze centrów transferu technologii i innowacji, które uzyskują statut jednostek badawczo-rozwojowych. Dzięki temu spełnione są wymogi formalne, a zamawiający nie musi ponosić wyższych kosztów. Rewitalizują się również publiczne instytuty naukowe, podejmując rywalizację z uczelniami oraz tworzącymi się prywatnymi jednostkami nastawionymi na rozwój innowacji. Tworząca się konkurencja w sektorze badawczo-rozwojowym niewątpliwie wpływa pozytywnie na proinnowacyjne otoczenie inicjatywy klastrowej.

W praktyce trzeba dokładnie sprawdzać czy podmiot, z którym współpracujemy posiada ustawowy status jednostki badawczo-rozwojowej. Żeby go osiągnąć nowo powołany podmiot musi wykazać się doświadczeniem i wykonać określonym ustawowo wolumen usług. Również poszczególne wydziały i uczelnie podlegają klasyfikacji rankingowej prowadzonej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jako animator powinniśmy znać formalnoprawny status partnerów ze sfery nauki.

Wskazane podmioty często są formalnymi członkami inicjatywy klastrowej czy wręcz inicjują jej sformalizowanie. Aktywną rolę w tym zakresie pełnią powstające jak grzyby po deszczu, w oparciu o środki europejskie, parki naukowo-technologiczne. Pojawiające się dobre praktyki w tym zakresie dają nadzieję na trwałość tworzącego się proinnowacyjnego otoczenia i środowiska klastrowego. Przedstawiciele środowisk naukowych są również bardzo pomocni w prowadzeniu dialogu z władzami regionalnymi, często współkreują dokumenty strategiczne i programują kierunki wsparcia polityki rozwojowej. Nie zapominajmy, że władze regionalne mają wiele instrumentów oddziaływania np. w zakresie rynku pracy, programów interwencyjnych i szkoleniowych.

To od efektywnego dialogu zależy, czy środki służące na pobudzenie rynku pracy będą kierowane na tradycyjne zawody, gdzie koszt przygotowania pracownika często jest kilka, jeżeli nie kilkanaście, razy niższy od przygotowania pracownika do pracy na zaawansowanym technologicznie stanowisku. Władze samorządowe często muszą dokonywać wyboru czy szukać kompromisu pomiędzy ilością i jakością przeprowadzonych szkoleń. W grę wchodzi pomoc dla osób bezrobotnych lub zagrożonych bezrobociem, ale również dla kadr aktywnych zawodowo, a chcących podnieść swoje kwalifikacje i kompetencje.

Inicjatywa klastrowa dzięki efektowi skali jest przeważnie jednym z kluczowych pracodawców w lokalnym środowisku i zgłaszając konkretne zapotrzebowanie może ułatwić efektywne wydatkowanie środków służących tworzeniu trwałych miejsc pracy dla wysokokwalifikowanych kadry. A takie oczekiwania i zamierzenia mają przecież władze publiczne. Nie można zapominać, że w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Polska dysponuje w sumie budżetem na około 11 miliardów euro. Jednym z zadań animatorów

i liderów inicjatyw klastrowych jest wskazywanie dla sektora publicznego pożądanych przez gospodarke kierunków alokacji środków.

Pozwala to na uzyskanie efektu katalitycznego w budowaniu kadr kompetentnych do podejmowania przedsięwzięć innowacyjnych. Aktywna współpraca z władzami służy również do tworzenia atrakcyjnych warunków życia m.in. na terenach peryferyjnie usytuowanych. To pozwala tworzyć lepsze warunki życia dla kadr inicjatyw klastrowych oraz daje lepszą kartę przetargową w kontekście ściągania specjalistów z zewnątrz.

Nie oszukujemy się, że większość kadr budujących innowacyjną gospodarke oprócz wymagań finansowych ma konkretne oczekiwania przykładowo w zakresie opieki zdrowotnej, edukacji dla dzieci, infrastruktury kulturalnej i sportowej. Za te elementy w lokalnych środowiskach często odpowiada sektor publiczny. Jeżeli animator jest w stanie aktywnie budować relacje międzysektorowe można poważnie myśleć np. o innowacyjnych przedsięwzięciach w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Również w zakresie promocji i marketingu animator ma spore pole do popisu, jeżeli miasta budują strategie promocyjne, wykorzystując potencjał osiągniętych sukcesy klubów sportowych, to również chętnie władze będą budować wizerunek regionu w oparciu o proinnowacyjną inicjatywę klastrową.

Jest ona przecież w ramach regionu ważnym pracodawcą, a dzięki innowacyjnemu charakterowi ma potencjał eksportowy i tworzy korzystny na zewnątrz wizerunek. W konsekwencji może to prowadzić również do przyciągania inwestorów zagranicznych, a na tym większości samorządów zależy ze względu na nowe miejsca pracy i potencjalne przychody budżetowe.

Studium przypadku

Inicjatywą klastrową, która jest najbardziej rozpoznawalna w kraju jest bezwątpienia Dolina Lotnicza. W jej ramach tworzone są nowe miejsca pracy, pojawiają się kolejni inwestorzy zagraniczni, kreowane są innowacyjne rozwiązania. Interesujące procesy klastrowe na terenie województwa podkarpackiego i sąsiadujących regionów zachodzą również w branży informatycznej.

Poważnym problemem edukacyjnym, z którym zmagamy się w kraju jest kwestia przepływu wiedzy pomiędzy uczelniami wyższymi a sektorem komercyjnym. Okazuje się, że często absolwent uczelni wyższej nie jest w stanie od razu po zakończeniu studiów zostać w pełni wartościowym pracownikiem firmy. Jego wiedza często okazuje się zbyt teoretyczna i nie do końca użyteczna w praktyce przedsiębiorstwa. Dobrą praktykę w zakresie przełamywania barier w tym obszarze wykreował klastrowy informatyczny funkcjonujący w województwie podkarpackim. Siedzibę ma tam jedna z największych firm informatycznych w Europie środkowej. Pracownicy tej firmy od kilku lat wykładają przedmioty praktyczne na Politechnice Rzeszowskiej.

Jednocześnie w 2006r. zostało powołane Stowarzyszenie Informatyka Podkarpacka. W jego skład wchodzi przedstawiciele sektora MSP oraz Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. W ramach inicjatywy klastrowej prowadzone są rozmowy, które mają stworzyć warunki do właściwego przygotowania nowych pracowników na potrzeby sektora MSP oraz realizacji praktyk w firmach klastra przez studentów.

Przykład województwa podkarpackiego pokazuje, jak efektywnie można łączyć konkurencję i współpracę w ramach procesów klastrowych w zakresie przepływu wiedzy pomiędzy sektorem komercyjnym i nauki. Jak profesjonalna animacja klastra może prowadzić do zaspokojenia potrzeb i kreowania innowacyjnej przestrzeni do współpracy zarówno na poziomie dużych firm i uczelni, jak i podmiotów o mniejszym potencjale finansowym i kadrowym.

Najlepsi informatycy, dysponujący jednocześnie kompetencjami dydaktycznymi, zostali zaproszeni do prowadzenia dedykowanych wykładów dla studentów informatyki. Na zakres merytoryczny zajęć decydujący wpływ mieli przedstawiciele firm. Naturalnie program zajęć był akceptowany przez władze uczelni. Dzięki takiemu podejściu studenci, już na etapie studiów rozwiązywali problemy, z którymi następnie będą spotykali się w praktyce zawodowej. Firmy dzięki temu mogły już na etapie studiów mogły wyłaniać najzdolniejszych studentów, którzy wpisywali się w ich politykę rozwojową. Jednocześnie pracownicy uczelni mieli stały kontakt z technologami z firm. Pojawiła się regularna możliwość wymiany informacji, dyskusowania nad problemami technologicznymi i ich rozwiązaniami.

W dalszej perspektywie może okazać się, że bardzo ciekawym efektem przepływu wiedzy będzie podejmowanie innowacyjnych projektów programistycznych przez uczelnie o profilu informatycznym. Sektor nauki może podejmować bardzo interesujące projekty badawcze, które w przypadku powodzenia przedsiębiorstwa klastrowe mogą wdrażać komercyjnie. Z kolei sektor komercyjny nie musi podejmować ryzyka realizacji innowacyjnego projektu, który co do zasady może zakończyć się niepowodzeniem. W przypadku fiaska przedsięwzięcia firmy skupione w inicjatywie nie ponoszą wysokich kosztów pracowniczych, które nie przekładają się na możliwości generowania przychodów. Z kolei studenci pod opieką wykładowców i współpracujących programistów z firm w praktyce mogą przekonać się, jak trudnym wyzwaniem jest podejmowanie innowacyjnych przedsięwzięć. Zrozumieniem, że nie każdy podejmowany projekt musi zakończyć się pozytywnym rezultatem i wdrożeniem. Natomiast w przypadku powodzenia przy innowacyjnym projekcie korzyści są jeszcze większe. Wygenerowane jest innowacyjne rozwiązanie, które można następnie komercjalizować.

Podobny model współpracy jest realizowany przez inne inicjatywy klastrowe. Elementem, na który na pewno warto zwrócić uwagę jest kwestia ochrony własności intelektualnej i polityki płacowej w ramach współpracy na styku sektora nauki i prywatnego. Istnieje kilka płaszczyzn współpracy, które powinny zostać uregulowane umownie:

- 1) Relacja inicjatywa klastrowa – uczelnia w zakresie określenia przedmiotu badań, nie podejmowania konkurencyjnych działań na podstawie wyników, możliwości publikacji wyników badań.
- 2) Relacja uczelnia – opiekun projektu (wykładowca, technolog z inicjatywy klastrowej, zewnętrzny ekspert) w zakresie składu zespołu realizującego projekt, jego praw i obowiązków.
- 3) Relacja uczelnia – studenci w zakresie objęcia tajemnicą przedmiotu prowadzonych badań i nie podejmowania konkurencyjnych działań na podstawie wyników.
- 4) Wspólne przemyślenie polityki płacowej dla kadr zatrudnionych w inicjatywie klastrowej i na uczelniach wyższych. Wynagrodzenie powinno być motywujące do realizacji projektu, a jednocześnie wpisywać się w politykę płacową wynikającą z podstawowych obowiązków pracowniczych.

Przepływ kadr jest jednym z głównych czynników stymulujących poziom specjalizacji i innowacyjności w ramach inicjatywy. Natomiast brak kontroli nad tym procesem w ramach inicjatywy klastrowej może prowadzić do przewagi elementów konkurencyjnych i obniżenia poziomu wzajemnego zaufania.

W poszukiwaniu stabilności

Jednym z najważniejszych zadań animatora klastra w początkowej fazie jest zadbanie o stworzenie solidnego fundamentu do dalszej współpracy i zadbanie o znalezienie optymalnego rozwiązania prawnego.

- zbyt duże zaufanie do ustaleń ustnych czy akceptacja nieostrych sformułowań może doprowadzić do poważnych konfliktów w dalszej fazie współpracy;

- dobrą praktyką jest protokołowanie spotkań, bądź ich pisemne podsumowanie, które akceptują uczestnicy i jego treść jest przesyłana do wiadomości osób nieobecnych. W praktyce animator musi łączyć bieżącą pracę administracyjno-biurową z pobudzeniem procesów innowacyjnych. Do rzadkości należą biura klastra z kilkoma pracownikami o wyodrębnionych kompetencjach i ściśle określonym zakresie obowiązków. Stąd sporządzanie protokołów i pisemna korespondencja może pozwolić w razie konfliktów rozstrzygnąć, kto był autorem innowacyjnego pomysłu lub kto go w istotny sposób zmodyfikował.

- brak zaakceptowanego sposobu podejmowania decyzji może doprowadzić do całkowitego paraliżu lub zerwania całej inicjatywy klastrowej.

Studium przypadku

Nietrudno wyobrazić sobie sytuację, w której dochodzi do konfliktu wobec braku regulaminu spotkań, nawet w niewielkiej liczbie inicjatywie. Przykładowo spotkanie grupy inicjatywnej rozpoczyna się o 8.00 rano i przychodzi na nie 8 z 20 przedstawicieli firm, władz i uczelni. Po pierwsze powstaje pytanie, czy mamy odpowiednie quorum do podjęcia decyzji. Jeżeli założymy, że w spotkaniu uczestniczą menadżerowie wyższego szczebla, na co dzień podejmujący strategiczne decyzje w swoich firmach, zarządzający wieloma ludźmi; zapewne dość szybko znajdą odpowiednie uzasadnienie do podejmowania wiążących decyzji. Udaje się wreszcie wypracować zakres merytoryczny działania inwestycyjnego. W tym momencie wchodzi dwóch właścicieli innowacyjnych firm, którzy wcześniej byli wspólnikami, a dziś ze sobą ostro konkurują, co z jednej strony napędza rozwój firm, a z drugiej utrudnia relacje interpersonalne. Jeżeli inicjatywa klastrowa ma być podmiotem otwartym (min. ze względu na zasadę konkurencyjności i stosowania pomocy publicznej), to trudno ograniczać dostęp **kluczowym aktorom w branży**. Jeden z przedsiębiorców stwierdza, że rozwiązanie jest doskonałe i idealnie wpisuje się w politykę rozwojową firmy. Dla drugiego przedsiębiorcy na pierwszy rzut oka rozwiązanie jest objętne technologiczne, ale w imię „zasad” postanawia storpedować potencjalne korzyści głównego lokalnego konkurenta. Zważywszy na to, że pozostali uczestnicy są również uczestnikami **geograficznego skupiska wzajemnie powiązanych firm** i nie koniecznie warto opowiadać się za którąś ze stron, a nie opowiadać się też jest niezręcznie, to sytuacja staje się dość skomplikowana. Jeżeli nie mamy regulaminu, a animator nie ma naturalnych predyspozycji koncyliacyjnych to dalszy przebieg zdarzeń może przynieść konsekwencje porównywalne z działalnością huraganu...

- Biorąc pod uwagę dostępność środków publicznych dla inicjatyw klastrowych, należy zwrócić uwagę na to, że problemy z podejmowaniem decyzji mogą mieć bardzo poważne skutki finansowe.

Dlatego zalecamy opracowanie regulaminu spotkań oraz podejmowania decyzji, który może zawierać następujące postanowienia:

- spotkania odbywają się cyklicznie, chyba że są odwołane;
- obecność nie jest obowiązkowa, a decyzje podejmują obecni członkowie - zatem nieobecni muszą się z tym liczyć, że w razie ich nieobecności będą zmuszeni zaakceptować podjęte podczas spotkania decyzje;
- decyzje podejmuje się większością głosów - w sprawach takich każdorazowo przeprowadzane jest głosowanie (kwestią do rozważenia jest tajność głosowania);
- dla lepszej konotacji podejmowanych uchwał należy sporządzać protokół ze spotkania i rozsyłać uczestnikom powiązania;
- można nawet rozważyć opracowanie systemu kar finansowych, który zostanie przez członków inicjatywy zaakceptowany, włącznie do wykluczenia podmiotu z inicjatywy, tak żeby jeden lub kilka podmiotów nie stoperdował działań o znaczącej wartości finansowej i przygotowywanych przez dłuższy czas.

Już we wcześniejszych poradnikach wskazywano na wagę, jaką należy przywiązywać do aktów konstytuujących inicjatywę klastrową³⁴. Praktyka wskazuje, że nie zawsze te zachęty brane są na poważnie albo wobec natłoku nowych informacji i wyzwań stworzenie „konstytucji” inicjatywy klastrowej schodzi na dalszy plan. Nie dyskutując z sugestiami zawartymi we wskazanej pozycji, warto podkreślić, że tak naprawdę chodzi o stworzenie katalogu **praw i obowiązków**, które mają pomóc osiągnąć stawiane przed inicjatywą cele.

- w gruncie rzeczy list intencyjny, czy nawet zapisy umowy czy statutu dopóki nie tworzą konkretnych zobowiązań lub nie dają konkretnych uprawnień, są zapisami deklaracyjnymi, a nie tworzą norm według, których musimy postępować.
- możemy się obrazić, ale nie mamy podstaw do dochodzenia roszczeń lub wyciągania konsekwencji, jeżeli niewłaściwie sformułujemy zasady pracy w ramach inicjatywy klastrowej;
- początkowa miła atmosfera, może szybko ulec zmianie, pamiętajmy o elemencie konkurencyjności w klastrze.

Zanim przejdziemy od wyboru konkretnych formuł prawnych do tworzenia i rozwijania działalności innowacyjnej inicjatywy klastrowej, warto jeszcze raz przytoczyć sugestię z cytowanego już poradnika. Otóż nie każda inicjatywa grupowa podmiotów gospodarczych stanowi klastę lub inicjatywę klastrową. Ważniejsza od powołania kolejnej inicjatywy jest próba odpowiedzi na pytanie: „Co chcemy wspólnie osiągnąć?”. Nie rzadko okazuje się, że nie trzeba tworzyć kolejnych struktur, aby osiągnąć wspólny cel w sposób bardziej efektywny. Czasami wystarczy powołanie konsorcjum czy nawet niezinstytucjonalizowana współpraca wokół danego zagadnienia³⁵.

- zanim zostanie podjęta decyzja o instytucjonalizacji inicjatywy klastrowej i zaangażujemy pewne środki finansowe w rozwój działalności proinnowacyjnej oraz podejmimy wysiłki natury administracyjno-prawnej, warto przeanalizować alternatywne rozwiązania dzięki, którym można osiągnąć cele sformułowane w grupie inicjatywnej.

³⁴ L. Palmen, M. Baron, *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, PARP, Warszawa 2011, s. 118-119.

³⁵ L. Palmen, M. Baron, *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, PARP, Warszawa 2011, s. 12.

Zaawansowana inwentaryzacja wiedzy – i co dalej?

Dotychczas nasze rozważania skupiały się na tym, w jaki sposób pobudzić i animować podejście proinnowacyjne w inicjatywie klastrowej głównie w zakresie przepływu i inwentaryzacji wiedzy. Rolą animatora jest ocena zaawansowania tych procesów i przejście na drugi etap pracy nad innowacyjnym przedsięwzięciem. Stosując nomenklaturę projektową, inicjatywa klastrowa powinna przejść przez poziom akceptacji wewnętrznej. Kamieniem milowym w tym przypadku jest przejście z fazy analizy potrzeb do fazy przygotowania projektu.

Studium przypadku

W celu podsumowania dotychczasowych prac animator organizuje spotkanie, wyraźnie zaznaczając jego wyjątkowy charakter. W programie spotkania członkowie inicjatywy znajdują najważniejsze punkty obrad: podsumowanie dotychczasowej aktywności; sesja pytań i wniosków; głosowanie w sprawie podjęcia decyzji o przygotowaniu projektu.

Uczestnicy muszą zostać uprzedzeni o randze wydarzenia, tak żeby uczestniczyły w nim osoby decyzyjne lub posiadające pełnomocnictwo do podejmowania wiążących decyzji. Inaczej cały trud włożony w przygotowanie spotkania nie doprowadzi do podjęcia wiążącej decyzji i rozciągnięciem tematu w czasie. Jeżeli wcześniej zdecydowano się na zawarcie umów o gwarancji poufności warto przypomnieć o zakresie ich obowiązywania.

Prezentacja, którą przeprowadza animator skupia się tylko na kluczowych kwestiach związanych z analizą potencjału pięciu kluczowych zasobów:

- zasobów wiedzy;
- zasobów ludzkich;
- zasobów finansowych;
- zasobów technologicznych;
- aspektów prawnych.

Po prezentacji był czas na ewentualne pytania, rozwianie potencjalnych wątpliwości i zgłoszenie odpowiednich wniosków. Animatora na tym etapie wspiera protokolant lub asystent. Po tej części następuje czas głosowania i formalnego podjęcia decyzji. Oczywiście zdarza się, że członkowie czasami potrzebują przerwy na uzgodnienie stanowiska lub proszą o odroczenie głosowania. W takich przypadkach powinien obowiązywać zaakceptowany wcześniej regulamin, który takie możliwości przewiduje lub je wyłącza. Jeżeli zaplanowano głosowanie to praktyka pokazuje, że powinno się ono odbyć. Nawet w przypadku rozbieżności zdań warto je dokładnie zdefiniować, co ułatwi znalezienie satysfakcjonujących rozwiązań. Jeżeli propagujemy w ramach inicjatywy koncepcję organizacji uczącej się, to w tym właśnie miejscu jest czas na ścieranie się opinii i wymianę doświadczeń.

Innowacyjne przedsięwzięcia wymagają często obecności więcej niż jednego przedstawiciela instytucji, wtedy jasno trzeba określić czy głos przysługuje każdemu uczestnikowi spotkania czy delegacja musi wypracować jednolite stanowisko i przysługuje jej tylko jeden głos. Wynik głosowania musi zostać formalnie ogłoszony i w formie pisemnej przekazany wszystkim członkom inicjatywy, również nieuczestniczącym w spotkaniu.

Nawet najlepiej przygotowane spotkanie i profesjonalny menadżer inicjatywy klastrowej jest ograniczony rozmiarem forum, które ma animować. Wskazany przykład jest w praktyce do zrealizowania w ograniczonym gronie dyskutantów. Ciężko mówić o efektywnej debacie z udziałem kilkudziesięciu osób. Jeżeli mamy do czynienia ze spotkaniem, na które zapraszamy powyżej 20 osób, należy rozważyć powołanie grup roboczych w celu optymalizacji przebiegu prac. Rzadko się zdarza, żeby kilkadziesiąt podmiotów było jednocześnie zainteresowane rozwijaniem jednego, konkretnego zagadnienia innowacyjnego. W ten sposób podniesiemy poziom specjalizacji w ramach poszczególnych grup, a element wewnętrznej rywalizacji w ramach inicjatywy może przyczynić się do zwiększenia efektu katalitycznego i przyspieszenia prac.

Droga wolna! Przygotowujemy innowacyjny projekt

Podjęcie decyzji w tej czy innej formule otwiera nowy etap prac nad innowacyjnym przedsięwzięciem. Może ono dotyczyć zarówno twardych infrastrukturalnych przedsięwzięć, jak i działań miękkich dotyczących szkoleń, programów kształcenia, doradztwa czy promocji.

Studium przypadku

W ramach Klastra Obróbki Metali cykl indywidualnych spotkań w przedsiębiorstwach oraz szkołach zawodowych i technicznych pokazał problem dotyczący systemu kształcenia. Absolwenci szkół i uczelni wyższych nie posiadali wymaganych kompetencji i praktycznych umiejętności do podejmowania pracy na stanowiskach, gdzie wykorzystywano innowacyjne technologie.

Analiza potrzeb i animowany przepływ informacji pomiędzy sektorem produkcyjnym i edukacyjnym jasno pokazał dysproporcje pomiędzy wyposażeniem pracowni szkolnych, a zapleczem technologicznym firm. Przedsiębiorstwa znacząco rozbudowały parki maszynowe, wykorzystując najnowsze innowacyjne technologie. Proces doposażenia szkół nie wystąpił równolegle. Obie strony nie widziały możliwości rozwiązania problemu.

Animator zaproponował opracowanie innowacyjnego programu nauczania dostosowanego do wymagań firm i uwzględniającego możliwości techniczne szkół. Wszystkie strony wyraziły zainteresowanie współpracą. Dzięki temu przygotowano projekt, gdzie założono następujące działania.

1. Powołanie zespołu metodycznego do przygotowania projektu, w skład którego wchodziłi technologowie z firm, nauczyciele zawodu ze szkół średnich, przedstawiciel uczelni wyższej oraz metodyk.
2. Opracowanie programu szkoleń składającego się z części teoretycznej, ale ukierunkowane wykorzystanie wiedzy teoretycznej w praktyce oraz części warsztatowej połączonej z praktykami w firmach dysponujących innowacyjnym zapleczem technologicznym i projektowym.
3. Przeprowadzenie cyklu szkoleń dla nauczycieli zawodu z regionu w oparciu o wypracowany program.
4. Dokonanie ewaluacji w oparciu o opinie uczestników kursu i dostosowanie go do warunków panujących w szkołach.
5. Podpisanie listów intencyjnych w sprawie realizacji praktyk dla uczniów w zakładach produkcyjnych.
6. Promocja projektu w mediach lokalnych w celu przyciągnięcia wartościowej młodzieży do szkół o profilu technicznym.

Projekt uzyskał bardzo wysoką ocenę w ramach konkursu aplikacyjnego. Spore wątpliwości wzbudził koszt przypadający na jednego uczestnika projektu. Innowacyjny charakter projektu i innowacyjność technologiczna firm oraz dobrze udokumentowanie proponowanych kosztów przekonały ekspertów do udzielenia wnioskowanego wsparcia.

Rezultaty projektu zaskoczyły nawet zespół przygotowujący projekt. Współpraca firm ze szkołami doprowadziła nie tylko do podpisania listów intencyjnych, ale także do zawarcia umów w liczbie większej od zakładanej. Jeszcze w trakcie projektu firmy otworzyły swoje zaplecza technologiczne dla odbycia praktyk przez uczniów szkół, a nauczyciele znali konkretne wymagania firm, które musieli sami spełniać, by móc odpowiednio przygotować młodzież. Absolwenci szkół podejmowali pracę bezpośrednio po zakończeniu nauki w firmach na stanowiskach do tej pory niedostępnych dla nich ze względu na posiadane kompetencje. Praktyki w firmie pozwalały z jednej strony przygotować ucznia do pracy, z drugiej zaś uczniowie mieli dodatkową motywację do nauki w perspektywie szybkiego zatrudnienia na dobrze płatnym stanowisku. Akcja promocyjna zachęciła młodzież gimnazjalną do wybierania promowanego kierunku. Szczególnie ucieszyło przełamanie schematu, że jest to kierunek dla chłopców. Tworzyło to w praktyce wartość dodaną w kontekście polityki UE w zakresie równości szans ze względu na płeć. Projekt o charakterze pilotażowym dostał rekomendacje w kolejnej rundzie aplikacyjnej do wdrażania go w województwach ościennych i został wyróżniony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej jako wzorcowy i innowacyjny.

Dzięki wprowadzeniu zasady cross-financingu w budżecie UE na lata 2007-2013 pojawiła się szersza możliwość realizacji projektów o charakterze mieszanym. Łączą one twarde inwestycje w infrastrukturę z działaniami miękkimi.

Studium przypadku

Członkowie inicjatywy klastrowej podjęli decyzję o przygotowaniu projektu skierowanego na stworzenie infrastruktury innowacyjnego zaplecza badawczo-rozwojowego. Niestety pomimo aktywnego animowania przepływu wiedzy nie znaleziono optymalnego rozwiązania w zakresie specyfikacji planowanej infrastruktury. Zaangażowanie innowacyjnych liderów oraz jednostki badawczo-rozwojowej nie doprowadziło do znalezienia satysfakcjonującego rozwiązania.

Animator inicjatywy zaproponował wyjazd na wizytę studyjną za granicę. Była to druga propozycja, pierwsza inicjatywa spotkała się z dezaprobatą ze strony uczestników. Niechęć motywowano ewentualną koniecznością pokazania własnych zapleczy technologicznych na zasadzie wzajemności, a ze względu na konkurencję w stosunku do wskazanego klastra, wykluczono taką możliwość. Ponowna propozycja wyjazdu wskazywała na klastrer podobny technologicznie, ale nie konkurencyjny na poziomie produktowym. Co ciekawe firmy od razu zadeklarowały chęć pokazania swojego zaplecza technologicznego. Również jednostka badawczo-rozwojowa działająca w ramach inicjatywy klastrowej zgłosiła chęć prezentacji najnowszej zakupionej technologii do projektowania prototypów. Oferta okazała się bardzo atrakcyjna dla zagranicznego partnera i w ciągu dwóch miesięcy zrealizowano dwie wizyty studyjne. W rezultacie miały one charakter misji, gdyż prezentowane technologie po obu stronach były na tyle atrakcyjne, że od razu dyskutowano potencjalne możliwości kooperacji komercyjnej.

Kontakt z zagraniczną inicjatywą klastrową otworzył szerszą możliwość międzynarodowych kontaktów. Okazało się, że zaproszona inicjatywa ma kontakty z klastrem z kolejnego kraju przy czym z innej technologicznie branży. Następną wizyta studyjna przyniosła nowe interesujące doświadczenia. Okazało się, że pomimo różnic branżowych na poziomie kreowania innowacyjnych rozwiązań, można wymieniać dobre praktyki. Zainteresowania partnera zagranicznego wzbudziła formuła współpracy uczelni z firmami w zakresie prototypowania, a partner zagraniczny podzielił się swoim doświadczeniem w zakresie realizacji projektu innowacyjnego.

W zakresie prezentacji dobrych praktyk można często znaleźć sporo interesujących publikacji. Występujące trudności, popełniane błędy czy nawet całkowite niepowodzenia innowacyjnych przedsięwzięć są prezentowane dużo rzadziej i mniej chętnie. Znajduje odzwierciedlenie w praktyce powiedzenie, że „sukces ma wielu ojców, porażka jest sierotą”. Niedoceniona jest możliwość nieformalnych spotkań, gdzie na gorąco można wymienić się również przykrymi doświadczeniami. Można wtedy wprost wskazać popełnione błędy i wspólnie przedyskutować ich przyczyny. Pozwala to nie powielać już raz popełnionych błędów. Jest to kapitał wiedzy, który możemy spożytkować w procesie przygotowania własnych innowacyjnych przedsięwzięć. Podjęcie działań miękkich pozwoliło przełamać impas w przygotowaniu projektów. Animator powinien pamiętać, że w ramach inicjatywy klastrowej proces absorpcji wiedzy jest w zasadzie nieustanny i powinien go ciągle pobudzać. A nawet pomysły negatywnie zweryfikowane po ich modyfikacji mogą okazać się strzałem w dziesiątkę. Ważne, żeby podejmowane inicjatywy były komplementarne i przybliżały nas do osiągnięcia zakładanego celu, który Twoja inicjatywa sformułowała.

Finansowanie innowacyjnych przedsięwzięć ze środków publicznych nie jest zawsze optymalnym rozwiązaniem. Sformalizowane zasady i długotrwałość procesów decyzyjnych powoduje, że z perspektywy przedsiębiorstw podejmowane działania tracą na efektywności. Czasami zaangażowanie mniejszych środków prywatnych jest bardziej efektywne niż większych środków publicznych.

W praktyce w Polsce nie spotkano się dotychczas z innowacyjnymi przedsięwzięciami na dużą skalę o charakterze infrastrukturalnym realizowanymi przez inicjatywy klastrowe. Stąd w tym obszarze najczęściej brane jest pod uwagę finansowanie przedsięwzięć z wykorzystaniem środków publicznych.

Projekt przygotowany! Sprawdź, czy na pewno jesteś gotowy?!

Fazę przygotowania projektu powinna zakończyć ponowna akceptacja wewnętrzna. Najczęściej odbywa się to faktycznie poprzez podpisanie przygotowanej dokumentacji aplikacyjnej, ale warto ponownie dokładnie przeanalizować innowacyjne przedsięwzięcie, czy na pewno jesteśmy właściwie przygotowani.

Studium przypadku

W ramach inicjatywy klastrowej przygotowano projekt dotyczący dedykowanego spotkania. Ponownie postanowiono na forum ogólnym przeanalizować projekt ze względu na jego stosunkowo dużą wartość i konieczność zadeklarowania odpowiedniego zabezpieczenia finansowego w przypadku realizacji.

W trakcie spotkania okazało się, że w ramach istniejącej formuły prawnej nie ma woli do zabezpieczenia przedsięwzięcia. Inicjatywa działała, wykorzystując podmiotowość prawną brokera sieciowego na podstawie umowy cywilnoprawnej. Stowarzyszenie dysponowało wystarczającym potencjałem do zabezpieczenia wspólnie realizowanych projektów miękkich, natomiast nie posiadało wystarczającej wiarygodności do zabezpieczenia inwestycji o wartości kilku milionów.

Właściciele firm też nie byli zainteresowani poręczeniem kredytu i weksli, nie mając wpływu i pełnej kontroli na zarządem stowarzyszenia. Wspólnie podjęto decyzję o powołaniu podmiotu celowego do realizacji planowanego projektu.

Jak pokazują aktualne badania, analizując kluczowe czynniki sukcesu, występuje pewien deficyt w zakresie ram prawnych funkcjonowania inicjatyw klastrowych w Polsce. Przedstawioną opinię potwierdzają przeprowadzane w regionach badania³⁶. W ramach jednego z nich w województwie małopolskim przebadano 10 inicjatyw klastrowych, które miały wskazać występujące w ich otoczeniu kluczowe czynniki sukcesu. Na uwagę zasługuje fakt, że jednym z najniżej ocenionych w ankiecie elementów występujących w kategorii „Formuła prawna i własnościowo-kontrolna”. Pod tym pojęciem rozumiano przejrzystość struktur organizacyjnych i stosowanie korzystnych formuł prawnych dla kształtowania relacji między partnerami, dające w szczególności możliwość rzetelnego rozliczania za wyniki wspólnie osiągnięte przez grupę niezależnych podmiotów³⁷. Czynniki te umiejscowiono w grupie czynników instytucjonalnych. Porównywalnie niską ocenę uzyskał jedynie montaż finansowy umiejscowiony w grupie czynników technologicznych. Czynniki instytucjonalne uzyskały z trzech grup czynników. W trakcie indywidualnych wywiadów animatorzy i liderzy inicjatyw najwyżej ocenili występowanie w praktyce grupy czynników rynkowych.

W kontekście ochrony własności intelektualnej w ramach klastrowych kluczowym elementem jest jaki podmiot nabywa prawa i czerpie z nich korzyści. Czynniki instytucjonalizacji inicjatywy klastrowej powinien zostać szczegółowo przeanalizowany zanim zostaną rozpoczęte prace nad innowacyjnymi projektami.

Plusy i minusy konkretnych rozwiązań prawnych

W praktyce instytucjonalizacja klastrowych przyjmuje w Polsce jeden z poniższych modeli:

- 1) Stowarzyszenie właścicieli firm należących do powiązania (ewentualnie innych dodatkowych osób zainteresowanych tworzeniem inicjatywy klastrowej np. przedstawicieli sektora nauki i sektora publicznego);
- 2) Fundacje powołane przez grupę inicjatywną najczęściej fundatorów;
- 3) Spółka prawa handlowego najczęściej spółka z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółka akcyjna;
- 4) Broker sieciowy w roli którego może występować istniejące już stowarzyszenie, fundacja. Rolę tę podejmują również parki naukowo-technologiczne lub inne jednostki badawczo-rozwojowe.

³⁶ M. Kufłowski, *Analiza potencjału technologicznego klastrowych w obszarach technologicznych*, Kraków 2010. Raport przygotowano w ramach projektu „Perspektywa technologiczna Kraków-Małopolska 2020”.

³⁷ Ibidem, s.8.

W tym modelu konieczne jest zawarcie odrębnej umowy w celu uregulowania relacji pomiędzy brokerem sieciowym, firmami i innymi podmiotami skupionymi w ramach inicjatywy. W zależności od przyjętego rozwiązania animator inicjatywy klastrowej powinien być uprawniony do działania w ramach konkretnego przyjętego modelu i umiejscowiony w strukturze organizacyjnej.

Klaster jako obiektywne zjawisko ekonomiczne nie może być podmiotem żadnych praw i obowiązków.

W praktyce często posługujemy się terminem klaster, określając tym mianem zinstytucjonalizowaną inicjatywę klastrową w jednej z podanych formuł. Zastanówmy się nad plusami i minusami poszczególnych rozwiązań w kontekście prowadzenia działalności innowacyjnej przez klaster.

Studium przypadku

W ramach klastra może działać nawet kilka inicjatyw, tak jest w przypadku Klastra Mazurskie Okna. Wszystko zależy od tego w jakim celu powoływana jest konkretna inicjatywa. W ramach Klastra Mazurskie Okna powołano różne inicjatywy np. 20 przedsiębiorców z klastra założyło inicjatywę klastrową poprzez podpisanie porozumienia koniecznego do realizacji projektu z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. Inny podmiot prawa wykreowało 8 firm formalizując inicjatywę klastrową poprzez powołanie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której celem było stworzenie wspólnej fabryki rolet.

Z kolei w innym układzie podmiotowym zawarto umowę kreującą inicjatywę klastrową „Mazurskie Okna – Grupa Wschód”. Powiązanie kooperacyjne „Mazurskie Okna – Grupa Wschód” powstało w marcu 2011 r. w ramach Klastra Mazurskie Okna. Głównym celem powiązania jest stworzenie warunków techniczno – organizacyjnych do przygotowania wspólnego produktu oraz wprowadzenia go na rynek. Wspólnym produktem powiązania kooperacyjnego będzie stolarka otworowa PCW wykonywana na autorskim profilu, charakteryzującym się wysokim poziomem innowacyjności w zakresie parametrów związanymi z przenikalnością cieplną. Stworzony produkt ma być wprowadzony, zarówno na rynek krajowy, jak i zagraniczny.

Różnorodność form organizacyjnych wynika z faktu zainteresowania różnych przedsiębiorców odmiennymi projektami oraz określonymi procedurami ubiegania się o dofinansowanie. Przykładowo w inicjatywie ubiegającej się o dofinansowanie na budowę fabryki profili wykorzystywanych do okien PCW nie ma firm produkujących okna drewniane. Oznacza to oczywiście, że w zakresie korzyści najbardziej uprzywilejowaną sytuację mają podmioty ponosząca równocześnie największe ryzyko inwestycyjne. Naturalnie inicjatorzy powołania konkretnej formuły prawnej poprzez kreowanie jej struktury mogą zadbać o swoje interesy. To oni decydują o stopniu otwartości inicjatywy na nowych członków i zasad ich przyjmowania.

Dodatkowo każda inicjatywa klastrowa może mieć inny podmiot odpowiedzialny za animowanie przedsięwzięć realizowanych w jej ramach. W przypadku Klastra Mazurskie Okna są to Agencja Rozwoju Regionalnego, Izba Rzemiosł, Sp. z o.o. Ciekawą dobrą praktyką, którą można określić innowacją organizacyjną jest zatrudnienie przedstawiciela handlowego na Niemcy w ramach tej inicjatywy. Jego zadanie polega na skoncentrowaniu się na sprzedaży hurtowej produktów firm skupionych w klastrze, która nie wymaga biura handlowego na miejscu. Docelowo rozważa się powołanie takiego biura w Niemczech, które będzie mogło prowadzić sprzedaż wspólnych produktów wytworzonych przez poszczególne inicjatywy klastrowe w ramach klastra.

Poniżej zaprezentowano zestawienie plusów i minusów, które jako animator powinieneś wziąć pod uwagę w pracy ze swoim klastrem w kontekście podejmowania innowacyjnych przedsięwzięć. Właściwa forma organizacyjna powinna ułatwić korzystanie i czerpanie zysków z wykreowanych rozwiązań w ramach prawa własności intelektualnej.

Stowarzyszenie właścicieli firm	
Plusy	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • swoboda i szybkość decyzyjna statutowych organów; • wysoki poziom identyfikacji członków stowarzyszenia z firmami skupionymi w ramach inicjatywy klastrowej; • ustawowy charakter non-profit podmiotu otwierający możliwości aplikacyjne o wyższym poziomie dofinansowania z funduszy europejskich; • możliwość stosowania niepełnej procedury zamówień publicznych w przypadku korzystania ze środków publicznych przy wdrażaniu przedsięwzięć innowacyjnych; • korzystanie ze swobody zawierania umów w przypadku realizowania przedsięwzięć innowacyjnych finansowanych z innych niż publiczne środki; 	<ul style="list-style-type: none"> • przeważnie niższa wiarygodność instytucjonalna i finansowa w stosunku do sektora publicznego i komercyjnych firm; • konieczność wnoszenia dodatkowych zabezpieczeń z majątku prywatnego lub firmowego w celu zabezpieczenia realizacji innowacyjnych projektów; • osobowy charakter podmiotu powoduje zagrożenie zarówno zmniejszenia składu osobowego w przypadku konfliktu poniżej wymagania ustawowe (obecnie 15 osób fizycznych) lub niekontrolowany rozrost podmiotu i utratę kontroli nad podmiotem przez grupę inicjatywną; • firmy i inne osoby prawne mogą być jedynie członkiem wspierającym stowarzyszenia, przez co podmioty instytucjonalne mają ograniczoną kontrolę nad realizowanym działaniem innowacyjnym; • ewentualne zaangażowanie osób fizycznych reprezentujących podmioty instytucjonalne jest rozwiązaniem połowicznym. Ze względu na rotację personalną może zaistnieć sytuacja, gdy osoba fizyczna nie pracuje lub nie pełni funkcji menadżerskich w firmie, a zasiada we władzach stowarzyszenia. Projekty innowacyjne są przeważnie długofalowymi przedsięwzięciami i zaistnienie zaprezentowanej sytuacji może powodować niemoc decyzyjną, przerywanie prac czy otwarty konflikt;

Fundacja	
Plusy	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • swoboda i szybkość decyzyjna statutowych organów; • niezależność od kwestii personalnych (patrz minusy stowarzyszenia), majątkowy charakter podmiotu; • w zasadzie wystarczy pojedynczy fundator do sformalizowania inicjatywy; • ustawowy charakter non-profit podmiotu otwierający możliwości aplikacyjne o wyższym poziomie dofinansowania z funduszy europejskich; • możliwość stosowania niepełnej procedury zamówień publicznych w przypadku korzystania ze środków publicznych przy wdrażaniu przedsięwzięć innowacyjnych; • korzystanie ze swobody zawierania umów w przypadku realizowania przedsięwzięć innowacyjnych finansowanych z innych niż publiczne środki; 	<ul style="list-style-type: none"> • Przeważnie niższa wiarygodność instytucjonalna i finansowa w stosunku do sektora publicznego i komercyjnych firm; • konieczność wnoszenia dodatkowych zabezpieczeń z majątku prywatnego lub firmowego w celu zabezpieczenia realizacji innowacyjnych projektów; • niższy niż w przypadku stowarzyszenia stopień powiązania fundacji z członkami inicjatywy może niekiedy skutkować niższym poziomem identyfikacji z inicjatywą klastrową;

Spółka prawa handlowego	
Plusy	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość dokapitalizowania w przypadku podejmowania innowacyjnych projektów przez udziałowców lub akcjonariuszy; • emisja dodatkowych akcji w celu pozyskania dodatkowych środków na działalność innowacyjną; • wejście na giełdę w celu pozyskania środków na działalność innowacyjną • swoboda i szybkość decyzyjna statutowych organów; • możliwość stosowania niepełnej procedury zamówień publicznych w przypadku korzystania ze środków publicznych przy wdrażaniu przedsięwzięć innowacyjnych; • korzystanie ze swobody zawierania umów w przypadku realizowania przedsięwzięć innowacyjnych finansowanych z innych niż publiczne środki; 	<ul style="list-style-type: none"> • przeważnie niższa wiarygodność instytucjonalna i finansowa w stosunku do sektora publicznego i komercyjnych firm; • konieczność wnoszenia dodatkowych zabezpieczeń z majątku prywatnego lub firmowego w celu zabezpieczenia realizacji innowacyjnych projektów; • co do zasady komercyjny charakter podmiotu może ograniczać możliwości aplikacyjne do środków przeznaczonych dla podmiotów <i>non-profit</i>; • objęcie udziałów lub akcji przez firmy może spowodować nabycie przez spółkę statusu dużego lub średniego przedsiębiorstwa, a przez to niższy poziom dofinansowania przedsięwzięć innowacyjnych lub w ogóle wykluczenie możliwości aplikowania w przypadku statusu dużego przedsiębiorstwa w części działań finansowanych ze środków publicznych.

Broker sieciowy	
Plusy	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość skorzystania z dotychczasowego doświadczenia podmiotu; • stosunkowa neutralna pozycja brokera, szczególnie istotna w przypadku wysokiego stopnia konkurencyjności wewnątrz inicjatywy umożliwia sprawną koncyliację i ewentualne łagodzenie sporów w procesie przygotowania i realizacji innowacyjnych przedsięwzięć; • możliwość stosowania niepełnej procedury zamówień publicznych w przypadku korzystania ze środków publicznych przy wdrażaniu przedsięwzięć innowacyjnych; • korzystanie ze swobody zawierania umów w przypadku realizowania przedsięwzięć innowacyjnych finansowanych z innych niż publiczne środki; 	<ul style="list-style-type: none"> • konieczność długotrwałych konsultacji wymagających zawarcia odrębnych umów dotyczących realizacji innowacyjnych projektów; • przeważnie niższa wiarygodność instytucjonalna i finansowa w stosunku do sektora publicznego i komercyjnych firm;

Jako oddzielną kategorię w kontekście realizacji innowacyjnych przedsięwzięć wyodrębnimy brokera sieciowego, który z racji udziałów właścicielskich zaliczany jest do sektora publicznego, np. park naukowo-technologiczny w formie spółki z o.o. z większościowym udziałem urzędu miasta. Formuła taka jest często spotykana w praktyce.

Broker sieciowy publiczny	
Plusy	Minusy
<ul style="list-style-type: none"> • wiarygodny partner dla instytucji publicznych; • stabilna sytuacja finansowa; • możliwość skorzystania z dotychczasowego doświadczenia podmiotu. 	<ul style="list-style-type: none"> • obowiązek stosowania procedury zamówień publicznych w pełnej formie; • przeważnie wydłużony proces decyzyjny w stosunku do podmiotów z przewagą kapitału prywatnego.

W zależności od konkretnych uwarunkowań animator wraz z liderami inicjatywy klastrowej powinien wybrać odpowiednią formułę prawną dla realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. W praktyce w przypadku przedsięwzięć o charakterze miękkim optymalną formułą będzie stowarzyszenie, fundacja lub broker o charakterze instytucji *non-profit*. W przypadku projektów o charakterze infrastrukturalnym lub projektach mieszanych z przewagą elementów inwestycyjnych bardziej korzystna wydaje się formuła spółek prawa handlowego lub brokera sieciowego o charakterze publicznym.

Już wcześniej wskazano na trudność podejmowania przedsięwzięć innowacyjnych w szerokim gronie decyzyjnym kilkudziesięciu podmiotów. W związku z tym w ramach inicjatyw w praktyce wyodrębniane są mniejsze grupy robocze. W konsekwencji może to prowadzić do powołania odrębnego podmiotu prawnego w ramach inicjatywy klastrowej. Najczęściej przybiera on formę spółki celowej. Stąd jako animator powinniśmy znać również tę formułę prawną.

Podmiot do zadań specjalnych – spółka celowa

Pomimo że powszechnie obowiązujące przepisy prawa wprost nie regulują kwestii związanej z tworzeniem oraz funkcjonowaniem, tzw. spółki celowej, to dopuszczalność jej funkcjonowania w obrocie wywieść można z przepisów Ustawy z dnia 15 września 2004r. Kodeksu spółek handlowych (Dz.U. z 2000r., Nr 94, poz. 1037, z późn. zm., dalej: **k.s.h.**). Przed wskazaniem konkretnych przepisów, których treść pośrednio potwierdza, iż umieszczenie w akcie założycielskim konkretnych zapisów skutkuje powstaniem, tzw. spółki celowej, konieczne jest poczynienie kilku uwag natury ogólnej.

W aktach założycielskich spółek (umowa spółki, akt zawiązania jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej), co do zasady wskazuje się cel jej zawiązania. Najczęściej celem utworzenia spółki jest zamiar jej uczestników prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego w innej formie niż jednoosobowa działalność gospodarcza. Wskazać przy tym należy, iż spółki mogą być zakładane w celu prowadzenia jakiegokolwiek działalności, o ile nie jest ona zabroniona przez przepisy prawa. Zatem również w ramach inicjatywy klastrowej można powoływać takie podmioty. Stanowi o tym, np. w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, art. 151 § 1 k.s.h. Z jego treści wynika, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona przez jedną lub więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku pozostałych spółek handlowych, a mianowicie spółki jawnej, spółki komandytowej, spółki komandytowej akcyjnej oraz spółki akcyjnej. Pomimo, że konkretne przepisy regulujące funkcjonowanie tych spółek nie zawierają sformułowania o identycznej treści, jak zawartej w art. 151 § 1 k.s.h., to jednak nie może budzić wątpliwości dopuszczalność ich zawiązania w takim samym celu, jak spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Odstępstwem od zasady, iż spółka może być zawiązana do prowadzenia każdego, prawnie dozwolonego, rodzaju działalności jest spółka partnerska. W jej przypadku ustawodawca wyraźnie wskazał cel, któremu służy zawiązanie spółki partnerskiej. Z treści art. 86 § 1 k.s.h. wynika, że jedynym celem, jaki może być realizowany przez spółkę partnerską, jest wykonywanie, przez jej współników (partnerów) wolnego zawodu, tj. osób wymienionych w art. 88 k.s.h. (prawnicy, lekarze, architekci, itp.). Oznacza to, że w przypadku zawiązania spółki partnerskiej przez osoby niewykonyjące wolnego zawodu, sąd rejestrowy będzie miał podstawę do odmowy zarejestrowania spółki. Zatem rozwiązanie takie raczej rzadko będzie brane pod uwagę w ramach inicjatywy klastrowej.

Zasygnalizowanym wyżej zagadnieniem wymagającym rozwinięcia, jest cel spółki, który ma być przez nią realizowany. Cel spółki jest definiowany w akcie założycielskim, najczęściej poprzez wskazanie, iż spół-

ka będzie prowadziła przedsiębiorstwo zarobkowe. Wskazanie sposobu osiągnięcia tego celu następuje poprzez wymienienie rodzajów działalności sklasyfikowanej w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (Dz.U. z 2007r., Nr 251, poz. 1885, zał. z późn. zm.), poprzez opisanie konkretnego rodzaju działalności.

Z uwagi na okoliczność, iż zakładając spółkę wspólnicy nie są w stanie przewidzieć, w sposób zupełny, czym spółka w przyszłości będzie się zajmowała, najczęściej w akcie jej zawiązania wpisywanych jest co najmniej kilkanaście rodzajów działalności. Umieszczenie w umowie spółki więcej niż jednego rodzaju przedmiotu działalności, nie oznacza automatycznie, że spółka musi prowadzić działalność w całym zakresie rodzajów działalności wymienionych w akcie założycielskim. Szczególnie w kontekście podejmowania innowacyjnych przedsięwzięć warto szeroko zakroić zakres działalności powoływanego podmiotu. Dzięki temu spółka celowa będzie miała możliwość fakturowania różnego rodzaju usług zarówno dla podmiotów skupionych w ramach inicjatywy, jak i dla podmiotów zewnętrznych.

Powyższej omówiony cel, dla którego zawiązywana jest spółka, określić można, jako cel w ujęciu szerokim (prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego). W obrocie gospodarczym cel spółki może być rozumiany w węższym zakresie, a mianowicie, jako chęć osiągnięcia konkretnego wyniku, który jest z góry określony. Najczęściej dotyczy to realizacji określonej inwestycji, którą przyszli uczestnicy spółki nie mogliby samodzielnie zrealizować, czy to z powodu braku możliwości zapewnienia finansowania inwestycji, czy też braku potrzeby wiązania się na bliżej nie dający się przewidzieć okres. W takim przypadku zawiązywane są spółki, w których z góry zakłada się i szczegółowo określa cel spółki.

Studium przypadku

Inicjatywa klastrowa działająca w formie stowarzyszenia podjęła decyzję o realizacji inwestycji infrastrukturalnej. W tym celu powołano do życia spółkę celową, której udziałowcami zostały tylko zainteresowane podmioty. Dzięki temu ograniczono ilość podmiotów zaangażowanych w finansowanie, ale i podejmowanie decyzji. W kolejnym etapie przygotowano projekt, który uzyskał dofinansowanie ze środków publicznych. Udziałowcy zabezpieczyli finansowo realizację projektu majątkiem nowo powołanej spółki i komercyjnymi zabezpieczeniami opartymi na majątku zainteresowanych firm lub ich właścicieli. Kolejnym etapem będzie podjęcie działalności produkcyjnej i tworzenie sieci sprzedaży.

Jak to zostało wyżej wskazane, powodem dla którego zakładane są spółki celowe jest finansowanie dużych kapitałochłonnych inwestycji. Finansowanie działalności tego rodzaju spółek najczęściej następuje poprzez zaciągnięcie przez spółkę kredytu. Jest on następnie spłacany ze środków uzyskiwanych przez spółkę realizującą inwestycję. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest majątek spółki. Finansowanie spółki celowej nie jest uzależnione, co do zasady, od zdolności kredytowej spółki, lecz od oceny zyskowności przedsięwzięcia, którą bank finansujący akceptuje. Ocena zyskowności inwestycji, w zakresie ustalenia poziomu zewnętrznego finansowania, następuje na podstawie, tzw. projektu finansowego.

Projekt finansowy z reguły składa się z czterech części, którymi są:

- a) studium wykonalności obejmującym, m.in. opis inwestycji, przedstawienie inwestorów zamierzających zawiązać spółkę, przewidywany poziom zysków zrealizowanej inwestycji,
- b) realizacja inwestycji, w której dochodzi do zawiązania spółki celowej, przygotowanie dokumentacji dotyczącej inwestycji, podpisanie stosownych umów z kontrahentami spółki oraz uruchomienie finansowania,

- c) realizacja inwestycji, po której zakończeniu i po oddaniu obiektu do użytkowania rozpoczyna się spłata kredytu z nadwyżek finansowych spółki,
- d) normalne korzystanie ze zrealizowanej inwestycji i całkowita spłata zobowiązań kredytowych.

Jego rozpoczęcie można poprzedzić zawarciem umowy o gwarancji poufności.

Powyżej przedstawiony przykład zawiązania spółki celowej został zaprezentowany poglądowo, aby przybliżyć istotę tego rodzaju przedsięwzięć gospodarczych. W związku z tym nie można w sposób wyczerpujący opisać przyczyny, dla których zakładane są spółki celowe.

Można również wyobrazić sobie sytuację, w której podmioty działające na określonym rynku nawiązują ściślejszą współpracę, np. w celu sprzedaży wspólnego produktu, który nie mógłby zostać wytworzony, gdyby przedsiębiorcy nie sformalizowali swojej współpracy w formie spółki. Nie muszą oni koniecznie sięgać po środki publiczne. W takim przypadku zawiązanie spółki celowej byłoby uzasadnione w sytuacji, gdyby jeden z przyszłych wspólników dysponował, np. *know-how*, drugi specjalistycznymi urządzeniami, zaś trzeci wspólnik rynkiem zbytu. Nie chcąc wiązać się umowami, co mogłoby utrudnić lub skomplikować, w niektórych przypadkach, występowanie trzech podmiotów w obrocie jako jednego przedsiębiorcy, w ramach inicjatywy klastrowej przedsiębiorcy zawiązują spółkę, która w obrocie występuje jako jeden podmiot.

Każdorazowo trzeba dokładnie przeanalizować zasady funkcjonowania powoływanej spółki celowej. W suplemencie umieszczono przykładowy statut spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jest to najczęściej wybierana formuła spółki celowej przez inicjatywy klastrowe m.in. ze względu na niski poziom kapitału założycielskiego w stosunku do spółki akcyjnej. Spółka z o.o. posiada dodatkowo pełną osobowość prawną, dającą przewagę nad spółkami o charakterze osobowym. Zawarty w suplemencie wzór stanowi jedynie podstawę do dyskusji, która może zainicjować animator klastra³⁸. Tak przygotowany materiał może być podstawą do dalszych działań.

Nie rekomendujemy samodzielnego tworzenia statutu i tworzenia struktur organizacyjnych spółki. Chyba, że w ramach inicjatywy mamy doświadczonych prawników, dysponujących odpowiednimi kompetencjami w zakresie funkcjonowania inicjatywy klastrowej i ochrony własności intelektualnej. W przypadku nie dysponowania pożądanymi zasobami wiedzy warto rozważyć skorzystanie z zewnętrznego doradcy.

Zakup innowacji i realizacja przedsięwzięć innowacyjnych przy wykorzystaniu środków publicznych

Przy okazji analizy różnych modeli prawnych podejmowania działań innowacyjnych pojawiło się zagadnienie stosowania procedur zamówień publicznych. Dotyczy to oczywiście tylko sytuacji, kiedy Twoja inicjatywa korzysta ze środków publicznych. W przypadku angażowania środków prywatnych taki obowiązek nie zachodzi. Jedynie broker publiczny, co do zasady jest zobowiązany do stosowania pełnej procedury zamówień publicznych. Ale i w tym zakresie obowiązuje ograniczenie w stosowaniu ustawy Prawo zamówień publicznych. W kontekście działań innowacyjnych taki obowiązek jest wyłączony w przypadku zakupu patentów. Dotychczasowa praktyka wskazuje jednak, że zdecydowana większość inicjatyw klastrowych podejmuje działalność proinnowacyjną w oparciu o środki publiczne. Stąd animator powinien mieć względną orientację również w tej materii.

Jak wskazano powyżej, tematyka innowacyjności i klasteringu znajduje się w zainteresowaniu polityki rozwojowej UE. Przekłada się to na objęcie wskazanego zakresu dofinansowaniem w ramach funduszy

³⁸ Po złamaniu tekstu strony.

strukturalnych. W konsekwencji pojawia się konieczność spełniania wymogów stawianych beneficjentom w zakresie zgodności sposobu wydatkowania środków pomocowych z przepisami dotyczącymi finansów publicznych - zatem także potencjalnie Twojej inicjatywie. Największy problem w tym zakresie generuje brak jednolitych wytycznych. W ramach Narodowej Strategii Spójności (dalej NSS)³⁹ na latach 2007-2013 funkcjonuje 20 programów operacyjnych. W praktyce każdy z nich określa odrębne zasady wyboru dostawców towarów i usług. Tym samym przy każdorazowym korzystaniu ze środków pomocowych należy dokładnie zapoznać się z treścią umowy o dofinansowanie oraz z wytycznymi programowymi. Wzory umów o udzieleniu wsparcia na realizację projektów odsyłają w tym zakresie do przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych (dalej PZP)⁴⁰. Jednak w przypadku inicjatyw klastrowych niezwykle rzadko będzie ona miała zastosowanie. Ustawa PZP szczegółowo określa podmioty, które są zobowiązane do jej stosowania. Zamawiającym w myśl artykułu 3 ustęp 1 pkt 1-4 i 7 są jednostki sektora finansów publicznych, państwowe jednostki organizacyjne, tzw. instytucje prawa publicznego itp. W przypadku innych podmiotów, obowiązek stosowania ustawy został dokładnie wskazany w artykule 3 ustęp 5 i wymienia następujące okoliczności zachodzące łącznie :

- a) ponad 50 % wartości udzielanego przez nie zamówienia jest finansowane ze środków publicznych lub przez podmioty, o których mowa w pkt 1-3a,
- b) wartość zamówienia jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8,
- c) przedmiotem zamówienia są roboty budowlane obejmujące wykonanie czynności w zakresie inżynierii lądowej lub wodnej, budowy szpitali, obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wypoczynkowych, budynków szkolnych, budynków szkół wyższych lub budynków wykorzystywanych przez administrację publiczną lub usługi związane z takimi robotami budowlanymi;

Tym samym zdecydowana większość inicjatyw klastrowych korzystająca z dotacji nie spełnia ustawowej definicji Zamawiającego i przepisy PZP się do nich nie odnoszą. Tym samym należy uznać, iż w innych sytuacjach nie ma obowiązku jej stosowania. O tym czy zamówienie podlega przepisom PZP decyduje tylko i wyłącznie treść tego aktu prawnego. Stosowanie przepisów nie zależy w żaden sposób od woli beneficjenta – nie może on samodzielnie decydować o stosowaniu ustawy. Obowiązek taki nie może również wynikać z postanowień umowy bądź decyzji o dofinansowaniu projektu. Taką wykładnie potwierdza m.in. stanowisko Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 27-05-2008 r., w którym stwierdzono wprost „*podmioty nie będące zamawiającym w świetle art. 3 PZP nie są zdolne w jakikolwiek sposób do rozszerzenia względem siebie zakresu podmiotowego obowiązku stosowania przepisów ustawy PZP*”

Co więcej przez krótki okres (styczeń 2010 r.) obowiązywał przepis, który nakładał obowiązek stosowania ustawy PZP przez podmioty wydatkujące środki z dotacji. Przepis ten skreślono, co jednoznacznie wskazuje na wolę ustawodawcy w tym zakresie, aby ten obszar pozostał wyłączony z zakresu stosowania PZP.

Należy jednocześnie wskazać, iż sytuacje w których inicjatywy klastrowe realizujące projekty współfinansowane ze środków publicznych, spełniają przesłanki definiujące Zamawiającego w rozumieniu przepisów PZP, występują bardzo rzadko. W tej sytuacji pojawia się pytanie – jak w takim razie przeprowadzić procedurę udzielenia zamówienia, aby nie narazić się na zarzut niegospodarności? W naszej opinii brak jest w tym zakresie przepisów powszechnie obowiązujących, które określałyby tryb zawierania odpłatnych umów cywilnoprawnych związanych z realizacją projektów dofinansowanych ze środków publicznych. Jedno-

³⁹ Nazwa urzędowa: **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia** – dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–2013.

⁴⁰ Aktualny i ujednolicony tekst ustawy można znaleźć na portalu sejmowym: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDUJ20072231655>.

częściej uznać należy, iż dotacje są wydatkami budżetu państwa podlegającymi szczególnym zasadom rozliczania. Zgodnie z art. 209 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, szczegółowe warunki przekazywania i wykorzystania dotacji rozwojowej określa umowa zawarta przez dysponenta środków z beneficjentem. Zasady rozliczania wsparcia przeznaczanego na realizację konkretnego projektu określa zatem umowa o dofinansowanie tego projektu. Jednak jak wskazano powyżej brak jest w tym zakresie jednolitych uregulowań dla wszystkich programów operacyjnych realizowanych w ramach Narodowej Strategii Spójności. Cechą wspólną umów o dofinansowanie jest zapis mówiący, iż w przypadku gdy mamy do czynienia z podmiotami niepodlegającymi regulacjom zawartym w PZP, powinny one dokonywać wydatków w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów. Zapis ten został przeniesiony z ustawy o finansach publicznych (artykuł 44 ustęp 3). Analizując jej treść można wskazać, iż celowe wydatkowanie środków przejawia się głównie w zapewnieniu zgodności wydatków z celami statutowymi podmiotu oraz optymalizacji zastosowanych metod i środków dla osiągnięcia założonych celów. Wydatki są celowe wówczas, gdy zostały zaplanowane, wykonane zgodnie z planem i były niezbędne. Oszczędność nie polega tylko na wydatkowaniu jak najniższej kwoty na dany zakup, ale także na jak najlepszej relacji jakości do ceny. Przed zakupem należy zatem ustalić, czy będzie on niezbędny do osiągnięcia zamierzonych celów. Następnie trzeba zebrać informacje o cenach przedmiotu zakupu, gdyż ceny na rynku mogą się od siebie różnić. Racjonalizacja kosztów oznacza wydajność i skuteczność wydatkowania środków związaną z realizacją danego zadania. Cele i zadania należy zrealizować przy zaangażowaniu możliwie najniższej kwoty pozwalającej na osiągnięcie danego celu. Dlatego należy analizować wydatki i ustalić, czy przy zastosowaniu takich samych środków można osiągnąć lepszy wynik. W tej sytuacji wydatek można uznać za racjonalny, jeśli:

- jest niezbędny do realizacji określonego celu, zgodnego z zadaniami oraz celami statutowymi,
- odzwierciedla optymalny, pod względem ekonomicznym i technicznym, sposób wykonania zadania lub osiągnięcie celu,
- jest spójny z obowiązującymi przepisami prawa.

Studium przypadku

Inicjatywa klastrowa dostała dofinansowanie na realizację projektu o charakterze promocyjnym. Innowacyjnym elementem przedsięwzięcia było opracowanie wspólnego produktu, a następnie jego wypromowanie w branżowej i ogólnej prasie oraz Internecie.

Dużym wyzwaniem dla animatora było określenie specyfikacji istotnych warunków zamówienia. Ponieważ członkowie inicjatywy mieli często różne, wykluczające się pomysły. Początkowo chciano przeprowadzić wybór wykonawcy w ramach jednego postępowania. Jednak ostatecznie zdecydowano się na przeprowadzenie kilku procedur konkursowych w celu otrzymania optymalnego efektu promocyjnego. O skuteczności kampanii promocyjnej, świadczy fakt, że duży międzynarodowy koncern widząc intensywną kampanią promocyjną inicjatywy klastrowej, podjął analogiczne działania na tym samym portalu internetowym. Oznacza to wywarcie presji konkurencyjnej na międzynarodowym potentacie przez grupę małych i średnich przedsiębiorstw skupionych w inicjatywie klastrowej na polskim rynku.

A jeżeli tego wszystkiego jest po prostu za dużo?

Dotychczasowe rozważania można podsumować stwierdzeniem, że animator musi dysponować naprawdę dużym zasobem wiedzy w różnych obszarach. Niestety niekiedy deficyty są znaczne, a z różnych

przyczyn uzupełnienie ich może mieć pewne ograniczenia. Wtedy najlepszym rozwiązaniem również w kontekście rozwiązań innowacyjnych jest outsourcing. Poniżej kilka wskazówek, które mogą okazać się przydatne. Proces wdrożenia outsourcingu można ująć w pięciu krokach:

- analiza potrzeb i zasadności wprowadzenia usług outsourcingu, w trakcie których określa się, które funkcje mają być wydzielone;
- planowanie procesu wdrożenia, w czasie którego przygotowuje się procedury współpracy;
- realizacja;
- monitoring efektywności usługi outsourcingu;
- modyfikacja funkcjonowania procesu outsourcingu.

W przypadku realizacji przedsięwzięć innowacyjnych animator i liderzy inicjatywy mogą być dość często zmuszeni do korzystania z outsourcingu. Właściwy dobór partnerów może tworzyć istotną wartość dodaną w ramach wdrażania procesów innowacyjnych, zamiast być przykrą koniecznością. Również w przypadku korzystania z usług zewnętrznych jako animator pamiętaj o budowaniu atmosfery zaufania. Jednocześnie wykorzystując właściwe zapisy umowne. Przydatne w tym zakresie mogą okazać się przykładowe rozwiązania umieszczone w suplemencie w porozumieniu o zachowaniu poufności⁴¹.

Proces kreowania innowacyjności w inicjatywie klastrowej i jej ochrona – zagadnienia szczegółowe

Pierwsza część opracowania służyła ogólnemu przygotowaniu do tematu ochrony własności intelektualnej. Odpowiedzieliśmy w niej na pytanie: co to jest własność intelektualna i jakie jest jej praktyczne znaczenie w obszarze funkcjonowania klastrów?⁴². Wskazano również gdzie animator klastra i zrzeszeni w klastrach przedsiębiorcy mogą znaleźć informacje dotyczące rozwiązań prawnych w odniesieniu do opracowanej własności intelektualnej⁴³. Teraz warto przyjrzeć się bardziej szczegółowo poszczególnym rozwiązaniom w oparciu o wcześniej wskazane akty prawne i odpowiedzieć na często pojawiające się pytania.

- 1) Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.)

Przepisy wskazanej ustawy odpowiadają w szczególności na pytania:

- **Co jest przedmiotem ochrony? Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych obejmuje ochroną utwory i przedmioty praw pokrewnych. Z punktu widzenia obrotu gospodarczego można przykładowo rozważyć, czy specyfikacja istotnych warunków zamówienia, sporządzona na potrzeby przetargu zgodnie z wymogami art. 36 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, może być utworem, czyli czy może podlegać ochronie autorskoprawnej?**

Wcześniej wskazano, że w praktyce przy korzystaniu ze środków publicznych bardzo często inicjatywa klastrowa może się zetknąć z procedurą zamówień publicznych. Katalog niezbędnych elementów specyfikacji istotnych warunków zamówienia ogranicza wprawdzie swobodę twórczą, nie przesądza jednak o braku indywidualnego charakteru dzieła. Przepis ten wyznacza jedynie zakres koniecznych elementów specyfikacji, pozostawiając twórcy takiego utworu dostatecznie dużą swobodę w zakresie opisu przedmiotu zamówienia i sposobu przygotowania ofert, a także opisu kryteriów, którymi zamawiający będzie się kierował przy wyborze oferty. Przeszkodą dla zakwalifikowania specyfikacji jako nowego wytworu inte-

⁴¹ **Po złamaniu tekstu strony**

⁴² Patrz s. **Po złamaniu tekstu konkretne odwołanie**

⁴³ Patrz s. **Po złamaniu tekstu konkretne odwołanie**

lektu nie jest okoliczność użycia w jej treści funkcjonujących w obrocie klauzul do umowy ubezpieczenia, zwłaszcza, gdy stanowią one niewielką część SIWZ⁴⁴. Podkreślenia wymaga okoliczność, że elementem SIWZ jest także formularz oferty, w odniesieniu do którego Prawo zamówień publicznych nie zawiera jakichkolwiek wytycznych dotyczących treści, co oznacza, że dokument ten w całości stanowi przejaw działalności twórczej⁴⁵. Zatem nawet SIWZ może być chroniony przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

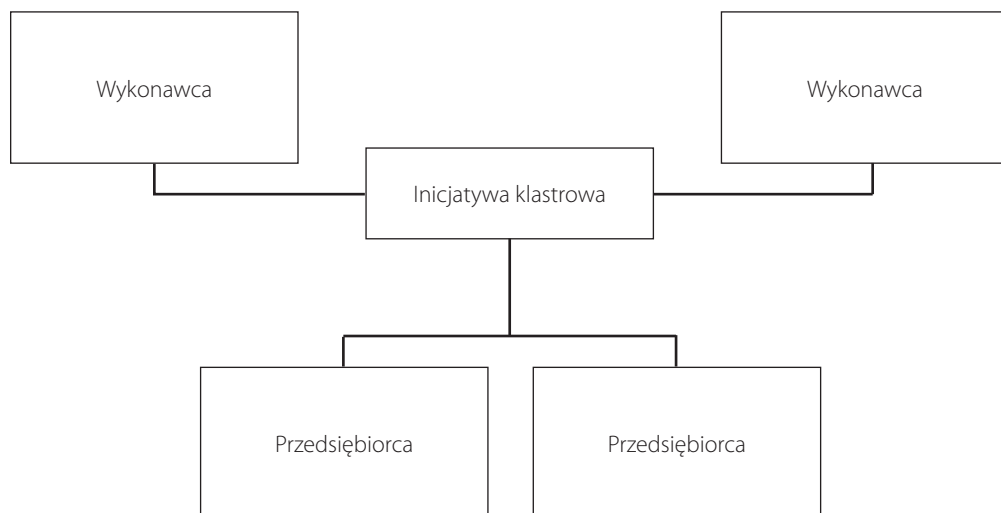
Kto może być twórcą? Przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych wyjaśniają, czy twórcą może być osoba prawna czyli np. spółka kapitałowa lub instytut badawczy.

Twórcą może być wyłącznie osoba fizyczna lub grupa osób. Jednakże należy podkreślić, że pojęcia twórcy nie należy zawsze utożsamiać z podmiotem prawa autorskiego.

Studium przypadku

Inicjatywa klastrowa zleciła przygotowanie logo promującego wspólną kolekcję produktów firm należących do powiązania, które będzie wykorzystywane przez firmy zrzeszone w klastrze. W takiej sytuacji, gdy inicjatywa klastrowa zleca grafikowi opracowanie znaku graficznego firmy (logo), twórcą i podmiotem praw autorskich jest artysta grafik. Po podpisaniu umowy o przeniesieniu praw autorskich na inicjatywę klastrową twórcą nadal jest artysta, natomiast podmiotem (właścicielem) autorskich praw majątkowych do logo jest inicjatywa klastrowa. Następnie koordynator klastra powinien udzielić licencji na korzystanie z logo klastra przez firmy zrzeszone w powiązaniu, wskazując zakres tego wykorzystania – np. podwójne metkowanie, logo na opakowaniu, itp.

⁴⁴ Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia.

⁴⁵ Wyrok SN z 27 II 2009 r., V CSK 337/2008, OSP 2010/3 poz. 33.

- **Kto posiada prawa autorskie? Czy, na przykład, zatrudnionemu twórcy przysługuje prawo do odrębnego wynagrodzenia z tytułu stworzenia utworu w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy?**

Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, a wynikające ze stosunku pracy obowiązki twórcy sprowadzają się do wykonywania działalności twórczej lub ją obejmują, to wynagrodzenie za pracę stanowi równocześnie wynagrodzenie z tytułu przeniesienia autorskich praw majątkowych lub zezwolenia na korzystanie z utworu w zakresie objętym umową⁴⁶.

Z punktu widzenia inicjatywy klastrowej i skupionych w jej ramach podmiotów niezwykle istotne jest jakim stosunkiem cywilnoprawnym i z kim związany jest twórca. Przypominamy, że kwestie te trzeba szczegółowo uregulować zanim rozpoczęte zostaną procesy innowacyjne. Pozwoli to uniknąć problemów na dalszych etapach prac i uregulować kwestie przysługujących praw.

- **Jakie prawa przyznaje ustawa?**

Ustawa wyróżnia dwie grupy praw:

- autorskie prawa majątkowe;
- autorskie prawa osobiste.

Na przykład, architekt tworzy projekt siedziby inicjatywy klastrowej. Podmiot prawny reprezentujący inicjatywę nie ma prawa wprowadzać samodzielnie zmian do zaproponowanego mu projektu. Na takie zmiany zgodę musi wyrazić twórca, czyli architekt. Dzieje się tak na podstawie przysługującego mu prawa osobistego do nienaruszalności treści i formy utworu.

Jednocześnie architektowi przysługuje prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu, które realizuje się przez sprzedaż autorskich praw majątkowych. Oznacza to, że architekt przenosząc autorskie prawa majątkowe na inicjatywę klastrową lub inny podmiot w jej ramach wyzbywa się ich, uzyskując w zamian odpowiednią zapłatę.

- **Czy jeżeli sprzedam autorskie prawa majątkowe, posiadam pełnię praw do utworu?**

Twórca, dokonując sprzedaży (zbycia) autorskich praw majątkowych, zawsze zachowuje autorskie prawa osobiste. Oznacza to, że na przykład przedsiębiorca zrzeszony w klastrze, posiadający autorskie prawa majątkowe do zdjęć wykorzystywanych w folderach reklamowych, ma obowiązek wskazać twórcę tych zdjęć, zamieszczając jego imię i nazwisko w sposób zwyczajowo przyjęty. Przedsiębiorca, wskazując twórcę zdjęć, respektuje tym samym autorskie prawa osobiste autora.

- **Czy autorskie prawa majątkowe podlegają egzekucji?**

Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności. Rozwiązanie to ma na celu ochronę praw twórcy. Dopuszczenie do egzekucji z całości autorskich praw majątkowych do danego dzieła mogłoby doprowadzić do pozbawienia twórcy możliwości czerpania dochodów z siły zarobkowej znajdującej się w utworze⁴⁷.

⁴⁶ Wyrok WSA w Warszawie z 14 IV 2009 r., III SA/Wa 3132/2008, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

⁴⁷ E. Traple (w.): J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiakalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 259.

- **Jaki jest czas trwania autorskich praw majątkowych?**

Autorskie prawa majątkowe nie trwają wiecznie. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie⁴⁸, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem siedemdziesięciu lat. Oznacza to, że po upływie określonego w ustawie czasu, każdy ma prawo do korzystania z utworu bez konieczności uzyskania zezwolenia twórcy i zapłaty odpowiedniego wynagrodzenia⁴⁹.

- **Czy można wykorzystać zdjęcia osób zrobione podczas wydarzenia artystycznego na potrzeby promocji klastra?**

Co do zasady, rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W przypadku braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

zezwolenia nie wymaga natomiast rozpowszechnianie wizerunku: osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych i zawodowych oraz osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczne wydarzenie.

Uwaga! Fakt, że modelka uzyskała wynagrodzenia za pozowanie do zdjęć oraz wyraziła zgodę na publikację zdjęć bez ograniczeń, nie wyklucza, w konkretnej sytuacji, możliwości bezprawnego wykorzystania jej wizerunku przez inicjatywę klastrową lub podmioty w niej skupione. Wykorzystanie zdjęć w sposób naruszający jej prawo do dobrego imienia, godności i czci może skutkować odpowiedzialnością prawną⁵⁰.

Jeżeli animator klastra jest właścicielem praw autorskich do zdjęć, może on upoważnić przedsiębiorców zrzeszonych w klastrze do ich wykorzystywania na podstawie zawartej z nimi umowy licencyjnej. Taka umowa powinna określać kto, w jaki sposób i przez ile czasu może używać zdjęć w zakresie prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej.

2) Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.)

Przepisy wskazanej ustawy odpowiadają w szczególności na pytania:

- **Co powinna zrobić inicjatywa klastrowa, jeżeli będzie chciała chronić swój wynalazek lub znak towarowy (logo)?**

Przedsiębiorca zrzeszony w klastrze, albo inicjatywa klastrowa, która chce chronić swój wynalazek lub znak towarowy na podstawie ustawy „Prawo własności przemysłowej”, powinni uzyskać decyzję Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej o udzieleniu praw wyłącznych (odpowiednio o udzieleniu patentu lub o udzieleniu prawa ochronnego na znak towarowy). W tym celu należy dokonać zgłoszenia dobra własności przemysłowej w Urzędzie Patentowym RP lub w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) i pomyślnie przejść procedurę rejestracji.

Kluczowym zagadnieniem w przypadku wspólnie wytworzonego wynalazku jest to, jak chronić prawa wszystkich przedsiębiorców oraz innych podmiotów biorących udział w procesie jego tworzenia. Po-

⁴⁸ Patrz suplement s.

⁴⁹ Por. J. Sieńczyło-Chlabczyk, *Prawo własności intelektualnej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2011, s. 98.

⁵⁰ Wyrok SA w Warszawie z 20 czerwca 2002 r., I ACa 1358/01, Wokanda 2003, nr 10, poz. 41.

siadanie patentu wyłącznie przez inicjatywę klastrową nie jest rozwiązaniem satysfakcjonującym przedsiębiorców. Należy tu zaznaczyć, że inicjatywa może upoważnić inne podmioty zrzeszone w klastrze do korzystania z wynalazku na podstawie umowy upoważniającej (licencyjnej). W takiej sytuacji inicjatywa jest podmiotem praw wyłącznych do opracowanej własności intelektualnej, a poszczególni przedsiębiorcy korzystają z wynalazku w sposób zgodny z prawem.

• **Co mogę zrobić, jeśli ktoś bezprawnie wykorzystuje mój znak towarowy?**

Przedsiębiorca zrzeszony w klastrze albo inicjatywa klastrowa, których prawo ochronne na znak towarowy zostało naruszone, lub osoba, której ustawa p.w.p. na to zezwala, może żądać od osoby, która naruszyła to prawo:

- zaniechania naruszenia,
- wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści,
- a w przypadku zawinionego naruszenia, również naprawienia wyrządzonej szkody: na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej lub innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie ze znaku towarowego.

Takie same roszczenia przysługują uprawnionym z tytułu prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego.

• **Co mogę zrobić, jeżeli ktoś bezprawnie używa mojego wynalazku?**

Uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od naruszającego patent:

- zaniechania naruszenia,
- wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści,
- a w sytuacji zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody: na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłyby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku.

Takie same roszczenia przysługują podmiotom uprawnionym z tytułu praw wyłącznych do wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych.

Zdarza się, że przedsiębiorca zrzeszony w inicjatywie klastrowej, wykonując swoją działalność gospodarczą, ma do czynienia bezpośrednio z oznaczeniami graficznymi innych podmiotów funkcjonujących na rynku. Powstaje pytanie, czy taki przedsiębiorca zrzeszony w inicjatywie klastrowej narusza w jakikolwiek sposób prawo ochronne na znak towarowy innego podmiotu?

Przykładem, który może zilustrować problem jest spór rozstrzygany przez jeden z polskich sądów. Można go zaadaptować do hipotecznej sytuacji w klastrze. Pojawia się wątpliwość czy zrzeszony w inicjatywie przedsiębiorca, będący sprzedawcą gazu propan-butan lub pochodnych mieszanek z propanem i wykonawcą usługi polegającej na wypełnieniu opakowania (butli) kupującego/zamawiającego opatrzonej cudzym znakiem towarowym, nie wprowadzając do obrotu tego opakowania, używa w obrocie bezprawnie tego znaku?

Nie jest jedynie istotne to, że przedsiębiorca zrzeszony w klastrze swój towar sprzedaje w opakowaniu, bez którego nie mógłby „swojego” gazu sprzedawać i że sprzedając go (gaz), wprowadza go do obrotu gospodarczego wraz ze „swoim” opakowaniem. Nie jest tak, że przedsiębiorca zrzeszony w klastrze wprowadza do obrotu gaz ze „swoim” opakowaniem, i na tym polega istotna różnica. Nie jest to bowiem w żadnym rozumieniu tego słowa „opakowanie pozwanego”. Opakowanie to, co jest poza sporem, stanowi własność klienta. Klient, jako indywidualny odbiorca, musi wcześniej w jakikolwiek sposób (w jaki, jest to bez znaczenia dla rozważań) wejść w posiadanie opakowania (butli). Zachodzi sytuacja, w której właściciel opakowania (butli gazowej zaopatrzonej w znak towarowy) doprowadza do zawarcia umowy sprzedaży gazu, która to umowa jest wykonywana w ten sposób, że zakupuje on ten gaz, oferując jako opakowanie własną (a zatem nie sprzedawcy) butlę. Natomiast sprzedawca pozostaje jedynie sprzedawcą gazu i wykonawcą

usługi polegającej na wypełnieniu opakowania swoim gazem, nie uzyskując w ten sposób żadnych uprawnień (prawa własności, posiadania) do opakowania. Będzie on jedynie - za zgodą kupującego i w granicach tej zgody - władał butlą tylko w tym celu, by napełnić ją sprzedawanym przez siebie gazem. Jedynym właścicielem i dysponentem opakowania pozostaje klient. Zatem sprzedawca nie wprowadza do obrotu opakowania, tym bardziej „swojego” opakowania. Wprowadza do obrotu jedynie gaz w sposób wskazany przez nabywcę⁵¹. W konsekwencji przedsiębiorca zrzeszony w klastrze, będący sprzedawcą gazu propanbutan lub pochodnych mieszanek z propanem i wykonawcą usługi polegającej na wypełnieniu opakowania (butli) kupującego/zamawiającego opatrzonej cudzym znakiem towarowym, nie wprowadzając do obrotu tego opakowania, nie używa w obrocie bezprawnie tego znaku.

Przykład ma na celu uświadomienie potencjalnie szerokiego spektrum problemu naruszeń własności przemysłowej, w tym znaku towarowego. Jako animator inicjatywy powinien być gotowy i antycypować potencjalne przedmioty sporu. W przypadku rozwinięcia współpracy w ramach inicjatywy, wypracowywania systemu wspólnych zamówień i dostaw, mogą następować rotacje opakowań półproduktów czy surowców.

Pomimo rozwoju współpracy nie można zapominać o ciągłej konkurencji firm skupionych w ramach inicjatywy. W przypadku pogorszenia relacji interpersonalnych czy nasilenia negatywnych trendów rynkowych, bądź nadmiaru zamówień w stosunku do ograniczonych magazynów półproduktów lub surowców, można bardzo szybko przejść od współpracy do ostrej konkurencji, nie wyłączając sporów sądowych. Dlatego też, dobrze zawniczasu przygotowywać regulaminy współpracy również w tym obszarze. Może to pozwolić na rozwiązywanie konfliktów na drodze polubownej czy szybszą concyliację wewnątrz samej inicjatywy.

Czy inicjatywy klastrowe rzeczywiście wprowadzają rozwiązania, które mogą być przedmiotem praw wyłącznych?

Tak. Przykładem może być Klaster Kotlarski, w którym w celu zaprojektowania własnego kotła, powołana została grupa 30 podmiotów pod nazwą Innowacyjny Kocioł Pleszewski. Zrzesza ona najbardziej aktywnych członków klastra, którzy mają świadomość korzyści płynących z uczestnictwa w klastrze i chcą poszerzać jego działalność. Działania w grupie umożliwiły sprawniejszą organizację oraz podział zadań. Sukces Innowacyjnego Kotła Pleszewskiego pokazał, że mimo nieufności i sceptycznego nastawienia członków klastra, można wypracować produkt wspólny dla części podmiotów uczestniczących w klastrze. Powołano także kolejną grupę roboczą zrzeszającą dziesięć firm – Zaawansowane Technologie, która zajmuje się opracowywaniem innowacyjnych rozwiązań w zakresie modyfikacji paliwa wykorzystywanego do opalania oraz kolejnego wspólnego kotła.

Ponadto Klaster Technologii Energooszczędnych opracował kompleksową ofertę budowlaną w postaci tzw. inwestycji „pod klucz”. Oferta obejmuje realizację projektu począwszy od opracowania planu budowy, aż do oddania go właścicielowi. Przygotowanie kompleksowej oferty było możliwe dzięki uczestnictwu w klastrze przedsiębiorstw reprezentujących różne branże (łączy je szeroko rozumiana branża technologii energooszczędnych) oraz wykorzystaniu potencjału ich zasobów. Tworząc ofertę klaster dowiódł, że różnorodny zakres działań firm członkowskich może być wykorzystany do realizacji wspólnego celu.

3) Konwencja o udzielaniu patentów europejskich sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737) – dalej cytowana jako konwencja o patencie europejskim. Przepisy Konwencji mają na celu zacieśnienie współpracy między państwami Europy w dziedzinie ochrony wynalazków, uzyskanie ochrony za pomocą jednej procedury udzielania patentów i ustanowienie pewnych jednolitych zasad rządzących tak udzielonymi patentami.

⁵¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 13 V 2009 r., I ACa 97/2009, LexPolonica nr 2272515.

Przepisy konwencji o patencie europejskim odpowiadają w szczególności na pytania:

- **Kto może dokonać europejskiego zgłoszenia patentowego?**

Europejskiego zgłoszenia patentowego może dokonać każda osoba fizyczna (np. koordynator, animator, menadżer, lider klastra) lub prawna (np. inicjatywa klastrowa, przedsiębiorstwo działające w tej formule czy jednostka badawczo-rozwojowa) albo jakiegokolwiek organ zrównany z osobą prawną na mocy tego prawa, któremu podlega.

- **Jakie prawa przyznaje konwencja?**

Patent europejski, od daty publikacji wzmianki o jego udzieleniu, przyznaje jego właścicielowi w każdym umawiającym się państwie, w stosunku do którego został udzielony, takie same prawa, jakie przyznawałby patent krajowy udzielony w tym państwie.

- **Czy dokonując europejskiego zgłoszenia patentowego uzyskuje ochronę we wszystkich państwach należących do Europejskiej Organizacji Patentowej?**

Konwencja o udzielaniu patentów europejskich stworzyła ponadnarodowy system patentowy. Udzielona ochrona rozciąga się na te kraje należące do Europejskiej Organizacji Patentowej⁵², które wskazał zgłaszający. W każdym kraju, w którym obowiązuje system patentu europejskiego, istnieją równolegle dwa systemy ochrony patentowej i w związku z tym dwa systemy udzielania patentów.

- **Gdzie można dokonać europejskiego zgłoszenia patentowego?**

Europejskie zgłoszenie patentowe może być dokonane w Europejskim Urzędzie Patentowym w Monachium lub w jego oddziale w Hadze, albo w głównym urzędzie własności przemysłowej lub w innym właściwym organie umawiającego się państwa, jeżeli ustawodawstwo tego państwa na to zezwala (Urząd Patentowy RP). Zgłoszenie dokonane w taki sposób wywołuje taki sam skutek, jakby zostało dokonane w tej samej dacie w Europejskim Urzędzie Patentowym.

4) Rozporządzenie Rady Nr 207/2009 z 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.Urz. L 78/1 z 24.03.2009)

Przepisy Rozporządzenia mają za zadanie wspierać harmonijny rozwój działalności gospodarczej w całej Unii Europejskiej. Dlatego ustanowiono rozwiązania prawne dla znaków towarowych, na podstawie których przedsiębiorcy czy inicjatywa klastrowa mogą otrzymać w ramach jednolitego postępowania wspólnotowe znaki towarowe, którym przyznano jednolitą ochronę i które wywołują jednolite skutki na całym terytorium Unii Europejskiej. Przepisy rozporządzenia w sprawie wspólnotowego znaku towarowego odpowiadają w szczególności na następujące pytania:

- **Co to jest wspólnotowy znak towarowy?**

Wspólnotowym znakiem towarowym jest znak towarowy dla towaru lub usługi, zarejestrowany na warunkach i w sposób przewidziany w rozporządzeniu w sprawie wspólnotowego znaku towarowego. Wywołuje on ten sam skutek w całej Unii Europejskiej; może on być zarejestrowany, zbyty, być przedmiotem zrzeczenia się lub decyzji stwierdzającej wygaśnięcie praw właściciela znaku lub unieważnienie znaku, a jego używanie może być zakazane jedynie w odniesieniu do całej Wspólnoty.

- **Komu przysługuje prawo do wspólnotowego znaku towarowego?**

Właścicielem wspólnotowego znaku towarowego może być każda osoba fizyczna (np. koordynator klastra) lub prawna (np. inicjatywa klastra, przedsiębiorca), łącznie z podmiotami prawa publicznego.

- **Czy można udzielić licencji na używanie wspólnotowego znaku towarowego?**

Wspólnotowy znak towarowy może być przedmiotem licencji udzielonej w odniesieniu do niektórych lub wszystkich towarów lub usług, dla których znak ten jest zarejestrowany w całej Wspólnotie lub w jej części. Licencja może być wyłączna lub niewyłączna.

- **Co to jest wspólnotowy znak wspólny?**

Wspólnotowy znak wspólny jest wspólnotowym znakiem towarowym, który określony jako taki w momencie zgłoszenia pozwala odróżniać towary lub usługi członków organizacji, która jest właścicielem znaku, od towarów lub usług innych przedsiębiorstw zrzeszonych w klastrach. Organizacje wytwórców, producentów, usługodawców lub handlowców, które na mocy regulujących je ustawodawstw posiadają zdolność do czynności prawnych, występując w swoim własnym imieniu. Zgłaszający wspólnotowy znak wspólny przedstawia regulamin używania znaku w wyznaczonym terminie. W odróżnieniu od rozwiązań krajowych, wspólnotowy znak wspólny wywołuje skutek na terytorium całej Unii Europejskiej.

- **Jaki sąd jest właściwy w przypadku naruszenia prawa do wspólnotowego znaku towarowego?**

Państwa członkowskie zobowiązane są do wyznaczenia na swoich terytoriach sądów i trybunałów rozpatrujących sprawy z zakresu wspólnotowych znaków towarowych. W Polsce sądem takim jest Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych, będący XII Wydziałem Sądu Okręgowego w Warszawie (Interesanci przyjmowani są: ul.Czerniakowska 100, pok. 454, 00-454 Warszawa. Tel.022-440-08-63, fax 022-829-80-05).

- 5) Rozporządzenie Rady WE Nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz. Urz. WE L 3 z 05.01.2002, s. 1; tekst w języku polskim opublikowany w Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne 2004, rozdz. 13, t. 27, s. 142)

Przepisy rozporządzenia w sprawie wzorów wspólnotowych odpowiadają w szczególności na następujące pytania:

- **Co to jest wzór wspólnotowy?**

Wzór wspólnotowy to postać całego lub części produktu, wynikająca w szczególności z cech linii, konturów, kolorystyki, kształtu, tekstury i/lub materiałów samego produktu i/lub jego ornamentacji. Poniżej przedstawiono przykładową postać obuwia, która została zarejestrowana jako wzór przemysłowy. Właścicielem wzoru jest Nike International Ltd. Twórca wzoru zrzekł się prawa do autorstwa, w związku z tym w dokonany zgłoszeniu nie jest on wymieniony z imienia i nazwiska.

53

- **Komu przysługuje prawo do wspólnotowego wzoru przemysłowego?**

Prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje twórcy (temu, kto stworzył wzór) lub jego następcy prawnemu. Jeżeli dwie lub więcej osób wspólnie opracowało wzór, prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje im wspólnie. Jednakże w przypadku, gdy wzór opracowany jest przez pracownika w wyniku wykonywania jego obowiązków lub instrukcji udzielonych przez pracodawcę, prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje pracodawcy, o ile inaczej nie uzgodniono lub nie określono na mocy prawa krajowego.

⁵³ Źródło: <http://oami.europa.eu/RCDOnline/RequestManager>.

W przypadku inicjatywy klastrowej, przedsiębiorców i współpracujących jednostek badawczo-rozwojowych kluczowym elementem jest określenie, w ramach którego podmiotu opracowano wzór. Jeżeli w pracach uczestniczyło kilka osób zatrudnionych w różnych instytucjach, sytuacja jest bardziej skomplikowana. Właściwe jest określenie kluczowych zadań i kompetencji przed rozpoczęciem współpracy, najlepiej w formie umownej. Zaleca się jej każdorazowe aneksowanie w przypadku zmian w zespole roboczym i określanie przy okazji postępu prac. Ponadto możliwa jest sytuacja, gdy jedna osoba fizyczna może równolegle wykonywać obowiązki służbowe w kilku podmiotach np.: na uczelni wyższej, w przedsiębiorstwie i laboratorium, a nawet inicjatywie klastrowej, np. w ramach projektu. W takich sytuacjach, za każdym razem wskazane jest indywidualne podejście i poszukiwanie indywidualnych rozwiązań.

- **Jakie prawa przyznaje rozporządzenie?**

Zarejestrowany wzór wspólnotowy przyznaje jego właścicielowi wyłączne prawo do jego użytkowania i zakazywania osobom trzecim, które nie mają jego zgody, korzystania z niego. W szczególności użytkowanie obejmuje: wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie produktu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany lub składowanie takiego produktu w powyższych celach.

- **Gdzie można dokonać zgłoszenia wspólnotowego wzoru przemysłowego?**

Zgłoszenie zarejestrowanego wzoru wspólnotowego jest dokonywane według wyboru zgłaszającego: w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznej⁵⁴; lub w centralnym organie zajmującym się ochroną własności przemysłowej w Państwie Członkowskim (w Polsce Urząd Patentowy RP) lub w krajach Beneluxu, w Urzędzie Wzorów Beneluxu.

- 6) Rozporządzenie Rady (WE) Nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych (Dz.Urz. L 93/12 z 31.03.2006)

Przepisy rozporządzenia w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych odpowiadają w szczególności na następujące pytania:

- **Jakie są rodzaje oznaczeń geograficznych?**

Wyróżnia się chronione oznaczenia geograficzne i chronione nazwy pochodzenia. Dotyczą one produktów rolnych i środków spożywczych.

Chronione oznaczenie geograficzne to nazwa regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego: pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju, oraz którego określona jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu, oraz którego produkcja, przetwarzanie lub przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym.

Chroniona nazwa pochodzenia to nazwa regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego: pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju, którego jakość lub cechy charakterystyczne są w istotnej lub wyłącznej mierze zasługą środowiska geograficznego, na które składają się czynniki naturalne i ludzkie, oraz którego produkcja, przetwarzanie i przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym.

Różnica: odmienna relacja istniejąca pomiędzy danym obszarem a właściwościami produktu rolnego lub spożywczego. Wymagania dla nazw pochodzenia są trudniejsze i dotyczą udowodnienia, że jakość jest ściśle związana ze szczególnym środowiskiem geograficznym (np. gleba, klimat) obejmującym czynniki naturalne i ludzkie⁵⁵.

⁵⁴ Patrz s. . **Po złamaniu tekstu do uzupełnienia**

⁵⁵ J. Sieńczyło-Chlabicz, *Prawo własności intelektualnej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2011, s. 477.

Uwaga! Istnieje ponadto wspólnotowy system ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych.

Jest on normowany przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 110/2008 z dnia 15 stycznia 2008 r. w sprawie definicji, opisu, prezentacji, etykietowania i ochrony oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1576/89. Oznaczeniem geograficznym napoju spirytusowego jest oznaczenie wskazujące na pochodzenie napoju spirytusowego z terytorium kraju lub z regionu, lub miejsca na danym terytorium, w przypadku gdy daną jakość, renomę bądź inną właściwość napoju spirytusowego zasadniczo przypisuje się pochodzeniu geograficznemu. Istnieją trzy polskie oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych, mianowicie: „Wódka ziołowa z Niziny Północnopodlaskiej aromatyzowana ekstraktem z trawy żubrowej”, „Polish Cherry”, „Polska wódka/ Polish Vodka”.

4. Kto jest właścicielem opracowanej własności intelektualnej?

Autorskie prawa majątkowe przysługują twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej (art. 8 pr.aut.). Autorskie prawa osobiste powstają zawsze na jego rzecz.

Twórcą jest człowiek, który stworzył (wniósł wkład twórczy) utwór. Dla przyznania osobie statusu twórcy nie mają znaczenia takie okoliczności jak wiek, zdolność do czynności prawnych, wykształcenie, stan psychiczny oraz zamiar stworzenia dzieła⁵⁶. Oznacza to, że twórcą może być przykładowo osoba ubezwłasnowolniona, małoletnia. Jednakże taka osoba nie będzie mogła dokonać zbycia (sprzedaży) przysługujących jej praw autorskich. Twórcą może być także osoba nie posiadająca wykształcenia artystycznego. W związku z tym przyznanie praw autorskich osobie, która namalowała obraz albo stworzyła grafikę na potrzeby działalności promocyjnej przedsiębiorcy zrzeszonego w inicjatywie klastrowej, jest niezależne od tego, czy osoba ta ukończyła Akademię Sztuk Pięknych.

Nabycie praw autorskich przez twórcę następuje *ex lege* wraz z ustaleniem dzieła i jest rezultatem nie aktu prawnego, lecz aktu realnego, określonych czynności faktycznych, psychologicznych⁵⁷. Okoliczność, że prawa autorskie powstają z chwilą ustalenia utworu oznacza, że powstają one z chwilą, kiedy dzieło zostanie zaprezentowane osobie innej niż twórca. Jako przykład można podać: odczyt, recytację, wygłoszenie referatu, prezentację multimedialną na konferencji.

Należy zatem podkreślić, że nie istnieje rejestr utworów, gdzie należałoby zgłaszać dzieła w celu udzielenia im ochrony. Podobnie nie trzeba uiszczać opłat. Ochrona powstaje w momencie ustalenia dzieła. Może zdarzyć się, że twórca zaprezentuje swój utwór innej osobie, która będzie następnie utrzymywała przed osobami trzecimi, że to ona jest rzeczywistym autorem dzieła. W postępowaniu sądowym udowodnienie autorstwa może być w takiej sytuacji utrudnione (tzw. słowo przeciwko słowu).

Dlatego z punktu widzenia praktyki zaleca się zachowywanie korespondencji mailowej pomiędzy kontrahentami dotyczącej specyfikacji danego utworu, zapisywanie dzieła na nośniku materialnym (np. płycie CD, pendrive'ie) oraz rozpowszechnienie dzieła przez jego wydanie czy zamieszczenie w ramach portfolio na swojej stronie internetowej.

Odejście od zasady, że prawo autorskie przysługuje twórcy, wymaga szczególnego przepisu ustawy. Oznacza to, że inna osoba niż twórca może być właścicielem praw autorskich, których realizacja umożliwia przykładowo czerpanie korzyści majątkowych z tytułu wykorzystywania dzieła. Wyjątki od zasady z art. 8 ust. 1 pr.aut. dotyczą nabycia pierwotnego (*ex lege*, w momencie ustalenia dzieła) i pochodnego (*cessio legis*, z chwilą zaistnienia przewidzianej w ustawie okoliczności) autorskich praw majątk-

⁵⁶ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 70.

⁵⁷ Wyrok SA w Poznaniu z 7 XI 2007 r., I ACa 800/07, LEX nr 370747.

kowych. W każdym ze wskazanych przypadkach twórca zachowuje autorskie prawa osobiste⁵⁸. Autorskie prawa majątkowe *ex lege* przysługują:

- 1) producentowi lub wydawcy w odniesieniu do dzieła zbiorowego (art. 11 pr.aut.), którym jest np. encyklopedia, słownik, dziennik telewizyjny. Takie rozwiązanie ustawowe uzasadnia wkład wydawcy (producenta) w przygotowanie dzieła zbiorowego, który ma nie tylko wymiar finansowy i organizacyjny, lecz często ma charakter własnej pracy twórczej, ryzyko i odpowiedzialność, jakie ponosi wydawca, z którym dzieło jest kojarzone, a także względy praktyczne związane z trudnościami w oznaczeniu współtwórców utworu zbiorowego⁵⁹.
- 2) pracodawcy w odniesieniu do programu komputerowego stworzonego w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy, o ile umowa nie stanowi inaczej (art. 74 ust. 3 pr.aut.). Oznacza to, że od zgodnej woli pracodawcy i pracownika, tj. stron stosunku pracy, zależy, kto nabywa prawa autorskie do programu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania przez niego obowiązków pracowniczych: pracownik czy pracodawca.

Jeżeli strony stosunku pracy nie postanowiły w umowie, że pracownik nabywa autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, prawa te przysługują pracodawcy⁶⁰. Na przykład, przedsiębiorca zrzeszony w klastrze zatrudnia programistę. Do zadań pracownika należy stworzenie programu komputerowego. Właścicielem praw autorskich do tego programu będzie pracodawca.

We wskazanym powyżej przypadku nie jest konieczne zawieranie dodatkowych umów przenoszących prawa autorskie do stworzonego dzieła czy wypłata dodatkowego wynagrodzenia.

W sposób pochodny autorskie prawa majątkowe nabywa pracodawca do utworu pracowniczego stworzonego w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy (art. 12 ust. 1 pr.aut.). O ile nic innego nie wynika z umowy (o pracę albo umowy cywilnoprawnej), pracodawca staje się właścicielem autorskich praw majątkowych pracownika - twórcy, w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron⁶¹. Nieokreślenie w umowie o pracę własności tych praw powoduje, że w granicach wynikających z umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron, autorskie prawa majątkowe do tych utworów nabywa pracodawca z chwilą ich przyjęcia⁶². Oznacza to, że „zatrudnionemu twórcy nie przysługuje prawo do odrębnego wynagrodzenia z tytułu stworzenia utworu pracowniczego i jego eksploatacji w granicach uprawnień przysługujących pracodawcy, co nie wyklucza możliwości, że zatrudnionemu twórcy przysługiwać będzie <dodatkowe wynagrodzenie> na podstawie postanowień umowy lub szczególnego przepisu ustawy. Inaczej mówiąc, jeśli umowa o pracę nie stanowi inaczej, a wynikające ze stosunku pracy obowiązki twórcy sprowadzają się do wykonywania działalności twórczej lub ją obejmują - wynagrodzenie za pracę stanowi równocześnie wynagrodzenie z tytułu przeniesienia autorskich praw majątkowych lub zezwolenia na korzystanie z utworu w zakresie objętym umową⁶³.

⁵⁸ J. Sieńczyło-Chlabicz (red.), *Prawo własności intelektualnej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2011, s. 61.

⁵⁹ Wyrok SN z 15 XI 2002 r., II CKN 1289/2000, OSNC 2004/3 poz. 44.

⁶⁰ Wyrok SN z 9 I 2001 r., I PKN 493/2000, OSNAPiUS 2002/17 poz. 407.

⁶¹ Wyrok SA w Warszawie z 25 IV 2007 r., I ACa 116/2007, LexPolonica nr 1368970.

⁶² Wyrok SN z 26 VI 1998 r., I PKN 196/98, OSP 1999/11 poz. 207.

⁶³ Wyrok WSA w Warszawie z 14 IV 2009 r., III SA/Wa 3132/2008, orzeczenia.nsa.gov.pl.

Należy pamiętać, że:

- a) stworzenie utworu musi należeć do obowiązków pracowniczych,
- b) pomiędzy pracodawcą a pracownikiem musi istnieć stosunek pracy, którego źródłem może być: umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór, spółdzielcza umowa o pracę.

W związku z tym, utworem pracowniczym nie będzie dzieło powstałe na podstawie umowy o dzieło czy umowy zlecenia. Oznacza to, że prawa autorskie do utworu stworzonego przez osobę pracującą na podstawie umowy o dzieło będą przysługiwały twórcy utworu. W takim przypadku konieczne jest przeniesienie (sprzedaż) praw autorskich na pracodawcę w drodze umowy.

Ponownie przypominamy, że sytuacja może się skomplikować, jeżeli jedna osoba fizyczna wykonuje podobne obowiązki wynikające z różnych umów w różnych podmiotach, np. w ramach umowy o pracę na część etatu w dwóch lub większej liczbie firm skupionych w klastrze, a dodatkowo w jednostce badawczo-rozwojowej. Jeżeli inicjatywa klastrowa zamierza zatrudniać dodatkowo taką osobę, za każdym razem należy dokładnie przeanalizować taki przypadek i poszukać optymalnych rozwiązań prawnych.

Kto jest właścicielem opracowanej własności intelektualnej z zakresu prawa własności przemysłowej?

- 1. Twórca.** Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługuje co do zasady twórcy (art. 11 ust. 1 p.w.p.). Oznacza to, że z zasady podmiotem uprawnionym z tytułu praw wyłącznych do dóbr własności przemysłowej jest twórca. Jedynie w enumeratywnie wskazanych poniżej przypadkach prawa wyłączne będą przysługiwały innym podmiotom.
- 2. Pracodawca.** W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej. Wynika z tego, że prawo pracodawcy do patentu powstaje wtedy, kiedy prace badawcze nad wynalazkiem stanowią jednocześnie wykonywanie obowiązków pracowniczych. Chodzi więc o takie czynności, które są tożsame ze świadczeniem pracy na rzecz pracodawcy. Ponieważ wykonywanie obowiązków pracowniczych odbywa się na koszt pracodawcy, w ramach jego struktury organizacyjnej, z wykorzystaniem jego zaplecza technicznego i osobowego, takim samym warunkom powinny odpowiadać prace nad projektem badawczym skierowane do dokonania wynalazku, aby pracodawca miał prawo do uzyskania patentu na ten wynalazek. Właśnie z faktu, że pracodawca angażuje się finansowo, organizacyjnie i warsztatowo w powstanie wynalazku płyną jego uprawnienia do patentu. Samo zatem wykorzystanie w pracach badawczych wiedzy, doświadczenia i umiejętności nabytych w związku z wykonywanymi obowiązkami pracowniczymi nie stanowi, że projekt badawczy jest wynikiem wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Oznaczałoby to, że wykorzystanie w ten sposób nabytych umiejętności zawsze, także wiele lat po ustaniu stosunku pracy, pozbawiałoby twórcę prawa do uzyskania patentu⁶⁴. Problematyka wynalazków dokonanych w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy ma duże znaczenie praktyczne. Przykładowo, przychód uzyskany przez pracownika z tytułu korzystania z wynalazku stanowi przychód ze stosunku pracy. Natomiast dla osoby wykonującej wynalazek na podstawie

umowy cywilnoprawnej jest przychodem z działalności wykonywanej osobiście⁶⁵. W przypadku inicjatyw klastrowych kluczowym zagadnieniem jest właściwe określenie relacji umownych.

3. Zamawiający. Jednocześnie w umowie pomiędzy przedsiębiorcami może być określony podmiot, któremu przysługiwać będą prawa, w razie dokonania wynalazku, stworzenia wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w związku z wykonywaniem tej umowy. Przykładowo, w umowie o pracę badawczą, zawartej między spółką produkcyjną a szkołą wyższą można zawrzeć postanowienie, na mocy którego prawo do patentów na wynalazki stanowiące jej wynik będzie przysługiwało zamawiającemu⁶⁶. Rolę zamawiającego może pełnić również inicjatywa klastrowa. Rozwiązanie takie jest preferowane w przypadku wielu programów badawczo-rozwojowych finansowanych ze środków publicznych oferowanych np. przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju⁶⁷.

4. Możliwość korzystania z wynalazku przez przedsiębiorcę zrzeszonego w inicjatywie klastrowej. W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez twórcę przy pomocy przedsiębiorcy zrzeszonego w inicjatywie klastrowej, przedsiębiorca ten może korzystać z tego wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego we własnym zakresie. W umowie o udzielenie pomocy strony mogą ustalić, że przedsiębiorcy zrzeszonemu w inicjatywie klastrowej przysługuje w całości lub części prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

Kluczowe dla klastra pytania brzmią: jeżeli nad produktem pracowało 10 przedsiębiorstw i instytucja B+R, a prace koordynował animator klastra, to kto powinien wystąpić o ochronę – wszyscy razem jako współtwórcy, inicjatywa klastrowa, która później przekazuje firmom licencję, czy może ktoś inny? Jeżeli udział firm w opracowaniu produktu był nierówny, np. jedna z nich wzięła na siebie szczególne ryzyko, jak to uwzględnić w prawach do korzystania z ochrony? W tym kontekście należy zwrócić uwagę na to, kto zlecił opracowanie własności intelektualnej i jak wygląda umowa pomiędzy podmiotami. Zasadniczo zaleca się, aby inicjatywa klastrowa zgłosiła do Urzędu Patentowego RP wynalazek do opatentowania. W związku z tym, inicjatywa klastrowa może udzielać upoważnienia do korzystania z wynalazku.

⁶⁵ Wyrok NSA z 21 VIII 2009 r., II FSK 452/2008, Monitor Podatkowy 2009/11 str. 2.

⁶⁶ M. du Vall (w:) E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2008, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, s. 129.

⁶⁷ Więcej informacji na stronie internetowej Narodowego Centrum Badań i Rozwoju: <http://www.ncbir.pl/>

5. W jaki sposób czerpać przychody z tytułu eksploatacji własności intelektualnej opracowanej w ramach inicjatywy klastrowej?

Autorskie prawa majątkowe można sprzedać!!!

UWAGA!!! Twórca w każdym przypadku zachowuje autorskie prawa osobiste.

Autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy, a nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej (art. 41 ust. 1 pkt 1 i 2 pr.aut.). Oznacza to, że autor, chcąc czerpać korzyści majątkowe ze swojego dzieła, może je sprzedać osobie trzeciej i po-

brać z tego tytułu wynagrodzenie. W takiej sytuacji wyzbywa się on przysługujących mu uprawnień i przenosi je na nabywcę. Od tej pory podmiotem autorskich praw majątkowych jest osoba, która kupiła prawa.

Drugim rodzajem umowy, którą przewiduje ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest umowa o korzystanie z utworu (umowa licencyjna). Na podstawie tej umowy twórca lub inny podmiot autorskich praw majątkowych (licencjodawca) upoważnia osobę trzecią (licencjobiorcę) do korzystania z utworu na wymienionych w umowie polach eksploatacji z określeniem zakresu, miejsca i czasu tego korzystania. W takiej sytuacji twórca nie wyzbywa się autorskich praw majątkowych, a jedynie upoważnia inny podmiot do korzystania z utworu. Podmiotem autorskich praw majątkowych jest cały czas twórca.

Podstawowa różnica między umową przenoszącą własność autorskich praw majątkowych a umową licencyjną: w umowie przenoszącej własność autorskich praw majątkowych zmienia się właściciel tych praw, natomiast w umowie licencyjnej autorskie prawa majątkowe cały czas przysługują licencjodawcy.

Jakie są korzyści związane z opracowywaniem, rejestracją i transferem własności intelektualnej?

- podniesienie wartości inicjatywy klastrowej poprzez uwzględnienie wartości niematerialnych i prawnych w bilansie,
- w dobie społeczeństwa informacyjnego wiedza i informacja stają się towarem posiadającym konkretną wartość majątkową,
- stymulowanie konkurencyjności,
- ochrona przed nieuprawnionym używaniem rozwiązania przez konkurenta,
- zwiększenie zysków przez częściowy zwrot kosztów związanych z tworzeniem i wypromowaniem produktu,
- bezpośredni zysk z udzielanych licencji⁶⁸.

⁶⁸ Por. S. Charkiewicz, E. Dobosz, M. Gętlek, M. Kruk, A. Podgórska, *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 5.

6. W jaki sposób zabezpieczyć transfer opracowanej w ramach inicjatywy klastrowej własności intelektualnej?

Jeżeli inicjatywa klastrowa lub przedsiębiorcy zrzeszeni w jej ramach chcą efektywnie i zgodnie z prawem wykorzystywać opracowaną własność intelektualną, przy dokonywaniu transferu wypracowanych dóbr i rozwiązań powinni uwzględniać wymogi i zasady, które są przewidziane w przepisach prawa. Poniżej znajdziesz przykładowe zapisy umowy, które jako animator możesz wykorzystywać w bieżącej pracy i na które warto zwracać uwagę.

1) Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności (art. 53 pr.aut.). Umowa licencyjna wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności (art. 67 ust. 5 pr.aut.).

Oznacza to, że skuteczność przeniesienia autorskich praw majątkowych zależy od tego, czy zostanie to zrobione na piśmie. Niezachowanie formy pisemnej skutkuje tym, że nie dochodzi do przeniesienia praw autorskich.

W praktyce ma to ogromne znaczenie. Na przykład inicjatywa klastrowa zamawia w agencji reklamowej stworzenie logo. Otrzymuje od twórcy projekt logo w formie papierowej i na przenośnej pamięci. Jednakże pomiędzy podmiotami nie dochodzi do zawarcia umowy przenoszącej własność autorskich praw majątkowych. Po pewnym czasie agencja reklamowa przekazuje ten sam projekt innemu przedsiębiorcy. W konsekwencji na rynku pojawia się drugi podmiot, który jest charakteryzowany przez funkcjonujący już w obrocie znak towarowy. Inicjatywa klastrowa, która pierwsza zamówiła logo w agencji reklamowej, nie posiada praw autorskich do tego dzieła i w konsekwencji nie może powoływać się na ochronę przewidzianą przez przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Może natomiast dochodzić ochrony na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

2) Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana „licencją”, obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione (art. 41 ust. 2 pr.aut.).

W umowie o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowie o korzystanie z utworu konieczne jest wskazanie pól eksploatacji, na których dochodzi do przeniesienia praw autorskich lub udzielenia licencji. Pola eksploatacji są to wyodrębnione sposoby korzystania z utworu. Przykładowe postanowienie umowne:

ZbYWca przenosi na nabywcę autorskie prawa majątkowe na następujących polach eksploatacji:

- a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową,
- b) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono - wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy;

c) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w lit. b) - publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

3) Umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia (art. 41 ust. 4 pr.aut.).

Oznacza to, że wyłączona jest możliwość ogólnego przeniesienia przez twórcę dzieła będącego przedmiotem umowy prawa do wykorzystania pól eksploatacji, które powstaną dopiero w przyszłości.

Nie można zatem postanowić, że przenosi się autorskie prawa majątkowe na polach eksploatacji, które powstaną w przyszłości w wyniku postępu i rozwoju techniki. To rozwiązanie ma na celu zabezpieczenie interesów majątkowych twórcy. Z drugiej strony, w jakimś zakresie ogranicza możliwość korzystania w przyszłości z dzieła przez kupującego.

4) Nieważna jest umowa w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości (art. 41 ust. 3 pr.aut.)

Należy podkreślić, że przepis ten nie wyłącza możliwości przeniesienia autorskich praw majątkowych do utworów mających powstać w przyszłości. Dopuszczalna jest umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworów mających powstać w przyszłości, jeżeli tylko nie obejmuje ona całego przyszłego dorobku twórczego autora.

5) Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia (art. 43 ust. 1 pr.aut.).

Możliwość nieodpłatnego przeniesienia praw autorskich w drodze umownego postanowienia przewiduje art. 43 ust. 1 ustawy. Dopiero w przypadkach braku stosownych postanowień umowy, ustawa zastrzega prawo twórcy do wynagrodzenia⁶⁹. Ustawa nie przesądza o sposobie, w jaki powinno nastąpić ustalenie wynagrodzenia twórcy. W praktyce stosowane są takie rozwiązania, jak:

- a) wynagrodzenie ryczałtowe,
- b) wynagrodzenie procentowe, gdzie wysokość tego wynagrodzenia jest konsekwencją obrotu lub dochodu pochodzącego z eksploatacji dzieła przez nabywcę autorskich praw majątkowych,
- c) system mieszany, w którym część wynagrodzenia ma charakter ryczałtowy a część procentowy⁷⁰.

Przykładowe postanowienie umowne:

1. Z tytułu przeniesienia autorskich praw majątkowych do Utworu w zakresie i na polach eksploatacji wskazanych w § ... umowy Wykonawca otrzyma łączne wynagrodzenie brutto w kwocie 550 zł (słownie: pięćset pięćdziesiąt złotych).
2. Wynagrodzenie określone w pkt 1 będzie płatne w następujący sposób: po przyjęciu Utworu przez Zamawiającego i zaakceptowania go w terminie 14 dni od dnia przekazania Utworu Zamawiającemu na konto bankowe Wykonawcy.

⁶⁹ Wyrok SA w Poznaniu z 4 IV 2001 r., I ACa 72/2001, OSA 2002/2 poz. 6 str. 20.

⁷⁰ J. Barta, R. Markiewicz (w:) J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiąkalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 401.

6) Należy zamieścić klauzulę dotyczącą przeniesienia autorskich praw majątkowych ze zbywcy na nabywcę.

Wykonawca przenosi na Zamawiającego autorskie prawa majątkowe do Utworu.

7) Należy oznaczyć utwór, co do którego następuje przekazanie praw lub udzielenie zgody na korzystanie z dzieła.

Przedmiotem umowy jest projekt graficzny znaku słowno – graficznego (logo) Silver antibacterial protection. Oznaczenie powinno zawierać nazwę Silver antibacterial protection oraz graficzny element w postaci srebrnego okręgu. Całość oznaczenia powinna tworzyć jednolity znak, z podkreśleniem słowa Silver.

8) Należy zamieścić klauzulę dotyczącą przysługiwania praw autorskich do utworu twórcy.

Twórca zapewnia, że:

- 1) przysługują mu autorskie prawa majątkowe, w tym prawo do udzielania zezwoleń na wykonywanie zależnych praw autorskich, w odniesieniu do Utworu,
- 2) korzystanie z utworu nie będzie naruszać majątkowych i osobistych praw autorskich oraz dóbr osobistych powszechnego prawa cywilnego osób trzecich.

9) Jeżeli umowa nie zastrzega wyłączności korzystania z utworu w określony sposób (licencja wyłączna), udzielenie licencji nie ogranicza udzielenia przez twórcę upoważnienia innym osobom do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji (licencja niewyłączna) (art. 67 ust. 2 pr.aut.).

Wyróżnia się dwa rodzaje licencji, mianowicie licencję wyłączną i niewyłączną. Różnica sprowadza się do tego, że w przypadku licencji wyłącznej twórca lub inny podmiot autorskich praw majątkowych nie ma prawa do udzielania upoważnienia do korzystania z utworu innym niż licencjodawca osobom na tym samym polu eksploatacji. Natomiast w przypadku licencji niewyłącznej, twórca może upoważniać inne niż licencjodawca osoby do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji.

W praktyce może powstać problem wykazania istnienia podstawy prawnej do korzystania z danego utworu. Jeśli przedsiębiorca zrzeszony w inicjatywie klastrowej nie może wykazać, że przysługujące mu uprawnienie do używania np. określonego znaku towarowego czy nazwy ma charakter prawa nabytego w sposób przewidziany prawem, to może je wywieść z istniejącej uprzednio, trwającej przez dłuższy czas sytuacji faktycznego korzystania z tego znaku lub nazwy. W razie kolizji takich uprawnień, ochrona z art. 3 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji będzie przysługiwać stronie, która wcześniej z uprawnienia tego korzystała⁷¹.

⁷¹ Wyrok SN z 6 III 2002 r., V CKN 830/2000, LexPolonica nr 2415309.

10) Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, licencjobiorca nie może upoważnić innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji.

Obok licencji wyłącznej i niewyłącznej, udzielanej przez twórcę, ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje możliwość ustanowienia w umowie licencyjnej prawa do udzielenia przez licencjobiorcę sublicencji, tj. upoważnienia przez licencjobiorcę do korzystania z utworu przez osoby trzecie w zakresie mu przysługującym, w polach eksploatacji określonych w podstawowej licencji. Sublicencja jest odrębnym od umowy licencyjnej stosunkiem zobowiązaniowym. I chociaż jej przedmiot może być tożsamy z przedmiotem licencji podstawowej, to jej strony są inne. Podmiotami sublicencji są licencjobiorca i osoba trzecia. Nie jest nim właściciel praw autorskich – twórca⁷².

Udzielenie sublicencji przez licencjobiorcę wymaga wyrażenia przez licencjodawcę uprzedniej zgody na piśmie.

Ponieważ specyfika konkretnej dziedziny działalności gospodarczej może wymagać zamieszczenia dodatkowych postanowień umownych lub je modyfikować, zaleca się skorzystanie z pomocy doradczej specjalisty z zakresu własności intelektualnej.

W jaki sposób dochodzi do transferu własności intelektualnej w konfiguracji wykonawca – inicjatywa klastrowa – przedsiębiorca zrzeszony w inicjatywie klastrowej?

Najbardziej klasycznym przykładem jest sytuacja, w której inicjatywa klastrowa udziela zezwolenia na korzystanie z własności intelektualnej zrzeszonym w niej przedsiębiorcom. Jako animator klastra powinien zadbać, aby wykonawca przeniósł na inicjatywę klastrową pełnię praw autorskich do zamówionego dobra. Następnie inicjatywa klastrowa, jako właściciel praw, może udzielić przedsiębiorcom zezwolenia na korzystanie z danego dobra w umowie licencyjnej zawartej pomiędzy inicjatywą a przedsiębiorcą. W praktyce może wystąpić sytuacja, gdy zakupem licencji są zainteresowane również podmioty zewnętrzne. Firmy skupione w inicjatywie klastrowej powinny określić czy są zainteresowane czerpaniem zysku ze sprzedaży licencji czy raczej skłaniają się w kierunku ochrony praw.

Jednakże, z praktycznego punktu widzenia zaleca się unormowanie tych kwestii w osobnym regulaminie, podpisywanym przez przedsiębiorców w momencie akcesji do inicjatywy klastrowej. Jest to dobre rozwiązanie z tego względu, że zawczasu normuje szereg kwestii związanych z transferem własności intelektualnej i zapobiega powstawaniu teoretycznych konfliktów.

Z praktyki

1) Inicjatywa klastrowa zakupiła zdjęcia, które umieściła we wspólnym katalogu. Pozwala również wykorzystywać zdjęcia innym członkom powiązania – z jakiego rodzaju prawami i własnością mamy tu odczynienia.

We wskazanym przypadku należy dokonać podziału na relacje: właściciel praw do zdjęcia – inicjatywa klastrowa – członkowie powiązania. Inicjatywa klastrowa, kupując zdjęcia od autora fotografii lub studia fotograficznego, powinna z tym podmiotem podpisać umowę przenoszącą na nią prawa autorskie do

zdjęć. Następnie inicjatywa klastrowa jako właściciel autorskich praw majątkowych do zdjęć może udzielić licencji członkom powiązania na wykorzystanie fotografii w ich własnych katalogach. W każdym wypadku należy pamiętać o konieczności wskazania autora zdjęć. Można to zrobić zamieszczając imię i nazwisko twórcy na/przy zdjęciu albo w stopce, ewentualnie w innym zwyczajowo przyjętym miejscu.

2) Inicjatywa klastrowa w wyniku prowadzonych prac badawczych wytworzy nowy produkt – wzór przemysłowy bądź nową technologię, jak w tym przypadku wyglądają prawa firm, uczestników powiązania? Kto ma prawo zgłoszenia patentu?

Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługuje twórcy. Jednakże w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo to przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej. Jednocześnie w umowie pomiędzy przedsiębiorcami zrzeszonymi w inicjatywie klastrowej może być określony podmiot, któremu przysługiwać będą prawa w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w związku z wykonywaniem tej umowy. Natomiast w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez twórcę przy pomocy przedsiębiorcy zrzeszonego w klastrze, przedsiębiorca ten może korzystać z tego wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego we własnym zakresie. W umowie o udzielenie pomocy strony mogą ustalić, że przedsiębiorcy zrzeszonemu w inicjatywie klastrowej przysługuje w całości lub części prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego.

3) Jak wygląda sprawa wykorzystywanie stworzonych przez klastery materiałów reklamowych, na których są prawa autorskie – np. reklama w postaci utworu muzycznego, kreacji graficznej, materiały ze wspólnych pokazów mody w postaci zdjęć, filmów, układów pantomimicznych, choreografie

W każdym ze wskazanych przypadków należy zadbać o to, żeby klastery wszedł w posiadanie praw autorskich do materiałów wykorzystywanych w działalności promocyjnej. Oznacza to, że konieczne jest zawarcie, na przykład z twórcą utworu muzycznego lub zdjęć, umowy o przeniesienie praw autorskich na klastery.

Gwarancje poufności

Z punktu widzenia działalności klastrowej istotnym zagadnieniem jest problem gwarancji poufności. Przedsiębiorca, decydując się na uczestnictwo w inicjatywie klastrowej, przekazuje animatorowi klastera i pozostałym przedsiębiorcom powiązanim pewien zakres informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa. W związku z tym zaleca się, abyś jako animator klastera określił w osobnym dokumencie zasady postępowania w postaci praw i obowiązków w relacjach animator – przedsiębiorca powiązany i przedsiębiorcy powiązani pomiędzy sobą. Określone w ten sposób formy współpracy mogą precyzować konkretne instrumenty wykorzystywane w interakcjach na różnych poziomach, takie jak grupa projektowa, tematyczna, warsztaty, forum internetowe. Niezbędne jest także świadome ustalenie dobrych obyczajów, polegających w szczególności na wzajemnym zaufaniu i szacunku, przejrzystości i regule „fair-play”, przestrzeganiu zasad poufności w kontaktach pomiędzy podmiotami⁷³. Oznacza to, że dokument kształtujący zasady interakcji na różnych poziomach powinien jasno określać, jakiego typu informacje znajdują się pod szczególną ochroną i stanowią tajemnicę inicjatywy klastrowej. Dodatkowo może wskazywać sankcje za nieprzestrzeganie ustalonych zasad poufności, na przykład w postaci kar pieniężnych.

⁷³ Por. L. Palmen, M. Baron, *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, PARP, Warszawa 2011, s. 131.

7. Jaka własność intelektualna wśród partnerów inicjatywy klastrowej może podlegać ochronie?

Prawo autorskie obejmuje ochroną utworu. Utworem, czyli przedmiotem prawa autorskiego, jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (art. 1 ust. 1 pr.aut.).

Sama idea, pomysł, polegający na połączeniu określonego słowa ze sposobem jego wykorzystania w ściśle określonym celu, nie podlega ochronie prawnoautorskiej. Pomysł przyczynia się do powstania dzieła, jednak sam nim nie jest. Niezbędne jest przybranie przez ideę określonej postaci. Należy odrzucić koncepcję stworzenia utworu jako „ubocznego produktu” pomysłu na sposób wykorzystania pojedynczego wyrazu.

W kontekście prawa znaków towarowych należy zauważyć, że rezygnacja z oceny oznaczenia słownego z punktu widzenia samoistnych cech twórczości prowadziłaby do możliwości uznania każdego znaku towarowego za utwór, gdyż zawsze w znaku jest ucieleśniony pomysł wykorzystania użycia słowa w określonym celu. Oznaczenie pełniące rolę znaku towarowego może stanowić jednocześnie utwór, ale tylko wtedy, gdy wykazuje samodzielną wartość twórczą. Warto dodać, że chociaż kumulacja praw na dobrach niematerialnych jest dopuszczalna, to nie należy zacięrać różnic pomiędzy prawami, których nie tylko natura, ale także cele, sposób uzyskania i czas trwania ochrony zasadniczo się różnią. Nie ogranicza to uzyskania przez uprawnionego prawnej ochrony jego dzieła, lecz oznacza jedynie, że ochrona ta powinna być oparta na właściwej podstawie prawnej, którą determinuje charakter dzieła⁷⁴.

W praktyce powstają liczne wątpliwości co do tego, czy dany wytwór intelektu może być chroniony na podstawie przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

a) Czy produkt ubezpieczeniowy może być utworem? Układ treści (istotny sens), treść i znaczenie produktu ubezpieczeniowego, determinowane charakterystyką podmiotu ubezpieczenia w kombinacji z przedmiotem (np. rowerem) oraz charakterystyką różnych ryzyk (oc, nw, autocasco), kreatywnie wytworzonych przez jego twórcę i zgłoszonych innemu podmiotowi, miało także cechę indywidualności i pozwoliło temu podmiotowi opracować produkt w jego definitywnej postaci. Okoliczność zaś, że zapis ogólnych warunków ubezpieczenia, do którego odwołuje się produkt ubezpieczeniowy, ma w gruncie rzeczy postać zestandaryzowanego zapisu prawnego, właściwego dla tego segmentu prawa ubezpieczeniowego, nie pozbawia tego wytworu cech właściwych dla utworu w rozumieniu prawa autorskiego⁷⁵.

b) Czy postać fikcyjna może być utworem? Stworzenie fikcyjnej postaci, o cechach życiowego nieudacznika, prowincjonalnego filozofa, prezentującej na antenie radiowej improwizowane przez

⁷⁴ Wyrok SN z 22 VI 2010 r., IV CSK 359/2009, OSNC 2011/2 poz. 16.

⁷⁵ Wyrok SA w Poznaniu z 4 XI 2008 r., I ACa 234/2008, LexPolonica nr 2015276.

jej twórcę, stanowi przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze i spełnia konieczne przesłanki utworu w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁷⁶.

c) Czy stworzenie interfejsu i układu graficznego portalu jest utworem? Stworzenie układu i formy graficznej portalu internetowego, jak również jej ulepszanie i zmiany w okresie eksploatacji portalu mieści się w definicji utworu⁷⁷.

d) Czy ochronie podlegają wyłącznie dzieła znanych twórców? Ochronie podlega twórca nie tylko powszechnie znany, którego utwory są publikowane w dużym nakładzie, lecz każdy, którego prawa do utworu zostały w jakikolwiek sposób naruszone. Prawo autorskie nie dokonuje rozróżnień w zakresie ochrony w zależności od wartości utworu i uznania, jakim cieszy się autor⁷⁸.

e) Czy dla powstania ochrony autorskoprawnej konieczne jest, aby utwór składał się z wcześniej nie występujących elementów? Utworem może być nawet kompilacja wykorzystująca dane powszechnie dostępne pod warunkiem, że ich wybór, segregacja, sposób przedstawienia ma znamiona oryginalności⁷⁹.

f) Czy hasło reklamowe może być utworem? Jednym z elementów utworu reklamowego może być slogan reklamowy, czyli krótkie zdanie przeznaczone do ułatwienia wejścia towaru lub usługi na rynek lub służące promocji tego towaru. Kryterium oryginalności w przypadku sloganu będzie spełnione, gdy w sensie przedmiotowym zbliża się do nowości, innymi słowy, gdy brak jest takich utworów (sloganów) wcześniejszych. Slogan reklamowy może być przy tym oryginalny, mimo że poszczególne słowa, z których się składa, nie odznaczają się oryginalnością, jednakże ich połączenie nosi znamiona twórczości. Oryginalności sloganu reklamowego można dopatrywać się bądź w jego formie wewnętrznej (która przejawia się w systemie powiązań, takich jak kompozycja), bądź w formie zewnętrznej (na przykład w budowie i doborze słów)⁸⁰.

g) Czy opinie i raporty z badania sprawozdań finansowych są utworami? Nie ma podstaw do przyjęcia, że sporządzone w ramach wykonania umów o dzieło opinie i raporty z badania sprawozdań finansowych są utworami w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Są one bowiem pozbawione koniecznych cech kreatywności, oryginalności i indywidualności, skoro z założenia odpowiadają (i muszą odpowiadać) wymaganiom co do treści i formy, narzuconym przez przepisy ustawy z dnia 19 października 1991 r. o badaniu i ogłaszaniu sprawozdań finansowych oraz biegłych rewidentach i ich samorządzie (Dz. U. 1991 r. Nr 111 poz. 480), a ich zróżnicowanie zdeterminowane jest jedynie danymi wyjściowymi charakteryzującymi każdy z opisywanych podmiotów gospodarczych⁸¹.

Wskazane przykłady mogą wydać się na pierwszy rzut oka dość luźno powiązane z praktyką klastrową. Ale w rzeczywistości są to spory, które trafiły na wokandę polskich sądów na przestrzeni ostatnich kilku lat i wynikają z praktyki obrotu gospodarczego. Kwestią czasu zapewne jest stworzenie fikcyjnej postaci, która będzie promowała produkty firm skupionych w inicjatywie klastrowej. Faktyczne funkcjonowanie inicjatyw klastrowych to też zaledwie początek tworzenia się dobrych praktyk. Kontrole, audyty wewnętrzne i zewnętrzne w ramach realizacji projektów, czy też opinie i raporty z badania sprawozdań finansowych inicjatyw klastrowych będą coraz bardziej palącym problemem. Jako animator inicjatyw klastrowej, jeśli nie ma

⁷⁶ Wyrok SN z 3 X 2007 r., II CSK 207/2007, LexPolonica nr 2423330.

⁷⁷ Wyrok SA w Warszawie z 11 V 2007 r., I ACa 1145/2006, LexPolonica nr 1400214.

⁷⁸ Wyrok SA w Warszawie z 14 III 2006 r., VI ACa 1012/2005, OSA 2007/12 poz. 36 str. 56.

⁷⁹ Wyrok SN z 25 I 2006 r., I CK 281/2005, OSNC 2006/11 poz. 186.

⁸⁰ Wyrok SN z 4 III 2002 r., V CKN 750/2000, LexPolonica nr 2415308.

⁸¹ Wyrok NSA z 30 VI 1999 r., I SA/Lu 407/98, LexPolonica nr 347463.

w jej ramach profesjonalnego doradztwa prawnego, powinieneś znać linię orzeczniczą w naszym kraju. Znajomość orzecznictwa może *per analogiam* być na co dzień wykorzystywana w bieżącej działalności inicjatywy, chociażby dlatego, że większość inicjatyw klastrowych posiada strony lub portale internetowe, jak we wskazanym orzeczeniu.

Z definicji utworu wynika, że powinien on wykazywać łącznie następujące cechy:

- 1) stanowić rezultat pracy człowieka (twórcy) – utwór może wyłącznie „wyjść spod ręki” człowieka,
- 2) być przejawem działalności twórczej – utwór musi być nowy w znaczeniu subiektywnym, czyli musi być nowy dla twórcy,
- 3) mieć indywidualny charakter – utwór musi charakteryzować się tym, że nikt inny poza twórcą nie stworzyłby takiego samego dzieła jak on,
- 4) zostać ustalony w dowolnej postaci – niezbędne jest zaprezentowanie utworu osobie innej niż twórca⁸².

Nie wszystkie efekty działalności intelektualnej człowieka będą chronione przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Wyłączenie wskazanych poniżej dóbr spod ochrony autorskoprawnej nie oznacza, że można bez przeszkód reprodukować i rozpowszechniać te materiały. Swoboda taka może być ograniczona przez przepisy innych ustaw, przykładowo przepisami o chronionej prawem tajemnicy, przepisami o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, przepisami o ochronie dóbr osobistych⁸³.

Przedmiotu prawa autorskiego nie stanowią, tzn. nie podlegają ochronie na podstawie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty, np. ustawy,
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, np. znaki drogowe, znaki akcyzy, znaki Sił Zbrojnych RP, ordery,
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne, czyli fragmenty dokumentu patentowego lub świadectwa ochronnego,
- 4) proste informacje prasowe (art. 4 pr.aut.), np. prezydent udał się z wizytą do Niemiec.

Jako animator inicjatywy klastrowej powinieneś znać siatkę pojęciową dotyczącą własności przemysłowej. W tym celu warto bliżej zaznajomić się z poniższymi terminami i bardziej szczegółowym określeniem ich znaczeń.

Ustawa Prawo własności przemysłowej obejmuje ochroną:

- 1) wynalazki,
- 2) znaki towarowe,
- 3) wzory przemysłowe,
- 4) wzory użytkowe,
- 5) oznaczenia geograficzne,
- 6) topografie układów scalonych.

Wynalazek „utożsamiany jest z technicznym rozwiązaniem dowolnego problemu; wynalazki mogą być przedmiotem patentu, jeżeli mają tzw. zdolność patentową, tzn. są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania, a jednocześnie nie są wyłączone spod ochrony patentowej”⁸⁴.

- a) nowość – wynalazek nie był wcześniej nigdzie zaprezentowany ani wykorzystywany w skali światowej. Wynalazek nie zostanie uznany za nowy, nawet jeżeli został ujawniony przez samego twórcę. Jednakże ujawnienie wynalazku spowodowane oczywistym nadużyciem w stosunku do zgłaszającego lub jego poprzednika prawnego albo faktem, że zgłaszający lub jego poprzednik prawny

⁸² J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2010, Wolters Kluwer, s. 26.

⁸³ J. Barta, R. Markiewicz (w:) J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiakalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 132.

⁸⁴ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2003, C.H. Beck, s. 54-57.

wystawili wynalazek na oficjalnej lub oficjalnie uznanej wystawie międzynarodowej w rozumieniu Konwencji o wystawach międzynarodowych, nie skutkuje utratą nowości w rozumieniu Konwencji o patencie europejskim. W związku z tym, inicjatywa klastrowa może dokonać we wskazanych przypadkach zgłoszenia wynalazku w Europejskim Urzędzie Patentowym w ciągu sześciu miesięcy od dnia ujawnienia wynalazku i zaznaczyć Polskę jako kraj, w którym żąda ochrony.

- b) poziom wynalazczy – wynalazek nie może w sposób oczywisty dla znawcy wynikać ze stanu techniki. Brak poziomu wynalazczego występuje wówczas, gdy dane rozwiązanie jako takie nie jest wprawdzie znane, ale znawca będzie mógł do niego dojść bez wysiłku twórczego, wykorzystując jedynie w sposób standardowy posiadane umiejętności i dostępną wiedzę⁸⁵. Jednakże w praktyce powstaje problem w przypadku dziedzin reprezentowanych przez wąskie grono specjalistów najwyższej klasy. Na przykład, patent Genentech z dziedziny biotechnologii został unieważniony w Wielkiej Brytanii z uwagi na fakt, że za fachowców uznano krąg wybitnych specjalistów z zakresu biotechnologii, specjalizujących się w manipulacji genetycznej⁸⁶.

Na istnienie poziomu wynalazczego wskazują przykładowo:

- rozwiązanie problemu, który był dotychczas bezskutecznie podejmowany przez znawców przedmiotu,
 - zaspokojenie nowej potrzeby społecznej,
 - zastosowanie danego środka wbrew dotychczas istniejącym twierdzeniom,
 - dane rozwiązanie było znane w odległej dziedzinie techniki⁸⁷.
- c) przemysłowa stosowalność – wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystywany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiegokolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa.

Patent na wynalazek zostaje udzielony w przypadku przejścia w pomyślny sposób procedury rejestracyjnej. Przyznaje on uprawnionemu wyłączone prawo do korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie patent upoważnia do zakazania innym podmiotom wytwarzania, używania, oferowania do sprzedaży czy też importu produktu lub procesu opartego na wynalazku, bez zgody uprawnionego. W związku z tym, patent może być ważnym narzędziem wykorzystywanym przez inicjatywy klastrowe w działalności gospodarczej. Przejawia się to w szczególności w:

- osiągnięciu silnej pozycji na rynku i przewagi konkurencyjnej,
- podniesieniu renomy przedsiębiorstwa oraz jego wartości rynkowej, a także
- uzyskaniu dodatkowych dochodów, np. z licencji udzielonych na korzystanie z danego wynalazku lub przeniesienia praw,
- dostępie do nowych rynków zbytu,
- wyższych dochodach lub zwrotach nakładów inwestycyjnych,
- zwiększeniu pewności obrotu,
- możliwości podejmowania skutecznych działań przeciwko naruszającym⁸⁸.

Zakres przedmiotowy patentu określają zastrzeżenia patentowe, zawarte w opisie patentowym. Opis wynalazku i rysunki mogą służyć jako wykładnia zastrzeżeń patentowych. Oznacza to na przykład, że zakresem patentu objęta jest uszczelka silnika, stanowiąca techniczne rozwiązanie danego problemu, a nie silnik

⁸⁵ Wyrok WSA w Warszawie z 17 III 2009 r., VI SA/Wa 2430/2008, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

⁸⁶ U. Promińska (w:) E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s. 29.

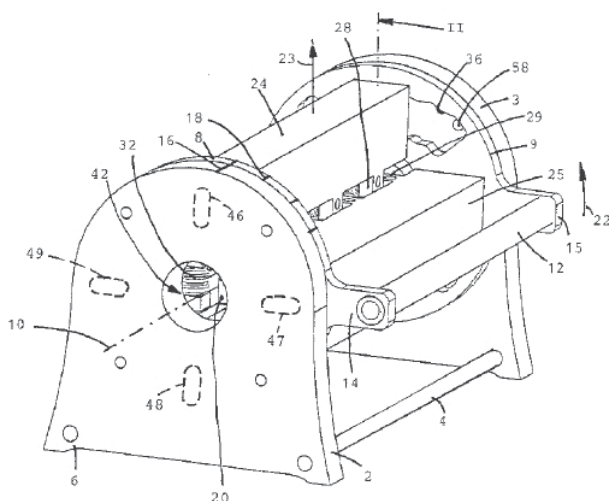
⁸⁷ Ibidem, s. 31-32.

⁸⁸ M. Gędek, A. Adamczak, *Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 3, 6-7.

jako taki. Patent udzielany jest na czas określony, tzn. na 20 lat licząc od dnia dokonania zgłoszenia, oczywiście pod warunkiem wniesienia opłat związanych z udzieleniem i utrzymaniem ochrony. Uprawniony z patentu może uzyskać patent na ulepszenie lub uzupełnienie wynalazku, które posiada cechy wynalazku, a nie może być stosowane samoistnie (patent dodatkowy). Można również uzyskać patent dodatkowy do już uzyskanego patentu dodatkowego.

Przykład: Giętarka do prostowania podłużnych elementów, zwłaszcza rury, rury wielowarstwowej lub pręta, posiadająca korpus maszyny, a w nim pewną ilość rolek prostujących, które są umieszczone przestawnie względem siebie na wspornikach, wzdłuż kanału prostującego i w kierunku osi wzdłużnej oraz w kierunku obwodowym i są przestawione promieniowo, przy czym element jest przesuwany przez kanał prostujący, charakteryzuje się tym, że wsporniki są prowadzone w co najmniej jednej płycie przesuwnej obrotowej wokół osi wzdłużnej kanału prostującego, przy czym płyta przesuwna posiada pierwsze elementy przestawiające, z którymi współpracują drugie elementy przestawiające wsporników, a dzięki obrotowi płyty przestawnej zmienia się promieniowy odstęp rolek prostujących względem osi wzdłużnej. Twórca: Schramm Alexander, Sichler Bernhard. Uprawniony: Friatec Aktiengesellschaft.

⁸⁹Rysunek 1. Giętarka jako przykład wynalazku

Nie wszystkie rozwiązania podlegają opatentowaniu.

Patent nie zostanie udzielony w przypadku:

- 1) odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych,
- 2) wytworów o charakterze jedynie estetycznym,
- 3) planów, zasad i metod dotyczących działalności umysłowej lub gospodarczej oraz gier,
- 4) wytworów, których niemożliwość wykorzystania może być wykazana w świetle powszechnie przyjętych i uznanych zasad nauki,

- 5) programów do maszyn cyfrowych,
- 6) przedstawienia informacji,
- 7) wynalazków, których wykorzystywanie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami; nie uważa się za sprzeczne z porządkiem publicznym korzystanie z wynalazku tylko dlatego, że jest zabronione przez prawo,
- 8) odmian roślin lub rasy zwierząt oraz czysto biologicznych sposobów hodowli roślin lub zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do mikrobiologicznych sposobów hodowli ani do wytworów uzyskiwanych takimi sposobami,
- 9) sposobów leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposobów diagnostyki stosowanych na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu.

Wyłączenia wskazanych rozwiązań spod patentowania oznacza, że jeżeli w ramach inicjatywy klastrowej zostanie wytworzony przykładowo wytwór o charakterze jedynie estetycznym, Urząd Patentowy nie udzieli patentu na takie rozwiązanie.

Wynalazek a innowacja

Wynalazek jest rozwiązaniem danego problemu, mającym wyłącznie techniczny charakter.

Natomiast innowacja to „nowość, celowo wprowadzana zmiana zarówno w technice, jak i w organizacji, działalności gospodarczej lub w innej sferze ludzkiego życia. Innowacja może dotyczyć także przekształcenia wynalazku w produkt lub proces nadający się do wprowadzenia na rynek”⁹⁰. Przedsiębiorcy podejmują szereg działalności innowacyjnych w różnych celach, w szczególności:

- a) aby poprawić proces wytwarzania produktu, w celu oszczędzenia kosztów i podniesienia produktywności,
- b) aby stosownie do potrzeb klientów wprowadzić nowe produkty,
- c) aby wyprzedzać konkurencję i powiększać rynki zbytu,
- d) aby sprostać aktualnym i pojawiającym się potrzebom gospodarki i klientów,
- e) aby uniezależnić się technologicznie od rozwiązań będących w posiadaniu innych przedsiębiorstw⁹¹.

Przypominamy, że jako animator inicjatywy klastrowej powinieneś przypominać uczestnikom, że w ramach działalności klastrowej dobrą praktyką jest zobowiązanie konkretnej osoby do systematycznego przeglądania baz danych zawierających informacje o zgłoszonych wynalazkach. Niezwykle rzadko się zdarza, aby zatrudniony nawet na pełen etat menadżer czy koordynator inicjatywy klastrowej miał na to czas i możliwości ze względu na szeroki zakres obowiązków. Wątpliwym wydaje się również posiadanie przez animatora wystarczającego zasobu aktualnej wiedzy technologicznej. Warto natomiast, żebyś jako animator miał systematyczny kontakt z osobą wydelegowaną do takich obowiązków. Dzięki temu możliwy jest monitoring aktywności patentowej przedsiębiorców działających w tej samej branży, zapoznanie się z najnowszymi rozwiązaniami, na które można uzyskać licencje, znalezienie obszarów, które wymagają rozwoju i współpracy. Są to wyzwania, w które animator pośrednio lub bezpośrednio powinien się zaangażować.

⁹⁰ M. Gędek, A. Adamczak, *Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 5.

⁹¹ Ibidem, s. 5.

Wymaga podkreślenia, że w ramach działalności konkurencyjnej przedsiębiorcy, w celu „zmylenia przeciwnika”, zgłaszają do opatentowania rozwiązania, nad którymi nie pracują, a które mają wskazać innym podmiotom rzekomy kierunek prowadzonych badań.

Znak towarowy jest to każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie pozwala na odróżnienie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa. Znakiem towarowym może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia i inny sygnał dźwiękowy (art. 120 ust. 1 i 2 p.w.p.).

Przykłady znaków towarowych:

⁹²**Rysunek 2.** Znak słowno-graficzny

Znak słowno graficzny Costa Coffee Since 1971. Uprawnionym jest Costa Limited.

⁹³**Rysunek 3.** Znak słowno-graficzny

Znak słowno-graficzny Naturalnie z Podlasia. Uprawnionym jest Stowarzyszenie Klaster Spożywczy „Naturalnie z Podlasia”.

Co jest podstawowym zadaniem znaku towarowego?

Podstawowym zadaniem znaku towarowego i przyczyną, dla której animatorzy klastra dokonują rejestracji znaków towarowych jest odróżnianie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa.

Znak towarowy może zatem wskazywać na towary i usługi jako pochodzące z danej inicjatywy klastrowej. Jest to istotne z punktu widzenia praktyki, ponieważ ze znakiem towarowym danej firmy wiąże się najczęściej renoma i zapewnienie o określonej jakości produktów. Uzyskanie renomy czy wypromowanie znaku towarowego kojarzonego z jakością wymaga czasu i nakładów finansowych, ale jest możliwe również w ramach inicjatywy klastrowej.

⁹² Źródło: http://oami.europa.eu/CTMOnline/RequestManager/en_Result_NoReg.

⁹³ Źródło: <http://bazy.uprp.pl/patentwebaccess/PatentDetails.aspx>.

Czy kolor może być znakiem towarowym?

Sam kolor nie może być znakiem towarowym. Przedmiotem ochrony jest kompozycja kolorystyczna o odpowiednim sposobie i proporcji zastosowanych kolorów i może ona być objęta ochroną prawną jako znak towarowy⁹⁴.

Czy opis może być znakiem towarowym?

W sytuacji, gdy nazwa przez powszechne używanie stała się słowem opisującym, nie może spełniać podstawowej funkcji, jaką jest odróżnienie towarów lub usług. Oznacza to, że nie może być znakiem towarowym. Na przykład słowny znak towarowy „FLEX FUGA” nie ma dostatecznych znamion odróżniających, gdyż posiada jedynie opisowe znaczenie, informujące klientów w bezpośredni sposób o właściwości i przeznaczeniu oferowanych towarów⁹⁵.

Czy można zarejestrować znak zapachowy?

Znak towarowy może składać się z oznaczenia, które samo w sobie nie może być postrzegane, pod warunkiem, że można je przedstawić w formie graficznej, w szczególności poprzez obrazy, linie lub znaki, oraz że takie przedstawienie jest jasne, dokładne, samodzielne, łatwo dostępne, zrozumiałe, trwałe i obiektywne. W odniesieniu do znaku węchowego, wymogów przedstawienia w formie graficznej nie spełnia formuła chemiczna, którą można przestawić poprzez opis, złożenie próbki zapachowej bądź poprzez kombinację obu tych elementów. Bezspornym jest, że na chwilę obecną nie istnieje ogólnie przyjęta międzynarodowa klasyfikacja zapachów, która pozwoliłaby – jak to się dzieje w przypadku międzynarodowych kodów kolorów lub znaków zapisu muzycznego – na obiektywną i precyzyjną identyfikację oznaczenia zapachowego dzięki przyporządkowaniu każdemu zapachowi nazwy lub precyzyjnego kodu⁹⁶.

Jakie są przeszkody uniemożliwiające zarejestrowanie oznaczenia jako znaku towarowego?

Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, które:

- 1) nie mogą być znakiem towarowym,
- 2) nie mają dostatecznych znamion odróżniających, tzn. takie, które nie pozwalają na odróżnianie w obrocie towarów, dla których zostały zgłoszone, składają się wyłącznie z elementów mogących służyć w obrocie do wskazania rodzaju towaru, jego pochodzenia, jakości, ilości, wartości, przeznaczenia, sposobu wytwarzania, składu, funkcji lub przydatności, weszły do języka potocznego lub są zwyczajowo używane w uczciwych i utrwalonych praktykach handlowych. Na przykład „Prawdziwe jedzenie” jako znak słowny nie ma dostatecznej zdolności odróżniającej dla artykułów spożywczych⁹⁷. Podobnie znak słowny wskazujący jedynie na miejsce pochodzenia towarów z Hiszpanii LA ESPAÑOLA, nie kojarzy się z konkretnym producentem i nie ma tym samym dostatecznych znamion odróżniających⁹⁸.

Ponadto nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia:

- 1) których używanie narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich,
- 2) które są sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami,
- 3) które ze swojej istoty mogą wprowadzać odbiorców w błąd, w szczególności co do charakteru, właściwości lub pochodzenia geograficznego towaru.

⁹⁴ Wyrok SN z 21 X 2010 r., IV CSK 231/2010, Biuletyn Sądu Najwyższego 2011/1.

⁹⁵ Wyrok NSA z 13 I 2011 r., II GSK 19/2010, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>.

⁹⁶ Wyrok ETS z w sprawie Ralf Sieckmann przeciwko Deutsches Patent- und Markenamt z 12 XII 2002 r., C-273/00, <http://curia.europa.eu>.

⁹⁷ Wyrok WSA w Warszawie z 20 V 2009 r., VI SA/WA 243/2009, LexPolonica nr 2065287.

⁹⁸ Wyrok WSA w Warszawie z 18 XI 2008 r., VI SA/WA1620/2008, LexPolonica nr 1984821.

Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, jeżeli:

- 1) zostały zgłoszone w złej wierze do Urzędu Patentowego w celu uzyskania ochrony,
- 2) zawierają nazwę lub skrót nazwy Rzeczypospolitej Polskiej bądź jej symbole (godło, barwy lub hymn), nazwy lub herby polskich województw, miast lub miejscowości, znaki sił zbrojnych, organizacji paramilitarnych lub sił porządkowych, reprodukcje polskich orderów, odznaczeń lub odznak honorowych, odznak lub oznak wojskowych bądź innych oficjalnych lub powszechnie używanych odznaczeń i odznak, w szczególności administracji rządowej czy samorządu terytorialnego, albo organizacji społecznych działających w ważnym interesie publicznym, gdy obszar działania tych organizacji obejmuje cały kraj lub znaczną jego część, jeżeli zgłaszający nie wykaże się uprawnieniem, w szczególności zezwoleniem właściwego organu Państwa, albo zgodą organizacji na używanie oznaczenia w obrocie,
- 3) zawierają skróty nazw bądź symbole (herby, flagi, godła) obcych państw, organizacji międzynarodowych, a także przyjęte w obcych państwach urzędowe oznaczenia, stemple kontrolne i gwarancyjne, jeżeli zakaz taki wynika z umów międzynarodowych, chyba że zgłaszający wykaże się zezwoleniem właściwego organu, które uprawnia go do używania takich oznaczeń w obrocie,
- 4) zawierają urzędowo uznane oznaczenia przyjęte do stosowania w obrocie, w szczególności znaki bezpieczeństwa, znaki jakości lub cechy legalizacji, w zakresie, w jakim mogłyby to wprowadzić odbiorców w błąd co do charakteru takich oznaczeń, o ile zgłaszający nie wykaże, że jest uprawniony do ich używania,
- 5) zawierają elementy będące symbolami, w szczególności o charakterze religijnym, patriotycznym lub kulturowym, których używanie obrażałoby uczucia religijne, patriotyczne lub tradycję narodową,
- 6) stanowią formę bądź inną właściwość towaru lub opakowania, która jest uwarunkowana wyłącznie jego naturą, jest niezbędna do uzyskania efektu technicznego lub zwiększa znacznie wartość towaru.

Jaka jest treść prawa ochronnego na znak towarowy?

Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Dlaczego należy rejestrować oznaczenia w Urzędzie Patentowym?

Brak ochrony znaku towarowego może spowodować realną szkodę dla inicjatywy klastrowej. Trudniejsze i bardziej kosztowne są działania prawne w stosunku do konkurentów wprowadzających do obrotu towary lub świadczących usługi oznaczone identycznym lub podobnym znakiem towarowym. Działania takie skutkują najczęściej wprowadzeniem w błąd konsumentów, co do pochodzenia towarów lub usług, ich jakości, właściwości i charakteru. W konsekwencji wpływa to na zmniejszenie zysków właściciela znaku towarowego oraz może naruszyć jego renomę, szczególnie jeśli produkty konkurencji są gorszej jakości⁹⁹.

W praktyce funkcjonowania inicjatyw klastrowych duże znaczenie mogą mieć znaki towarowe wspólne.

Ustawa Prawo własności przemysłowej wyróżnia dwa rodzaje znaków towarowych wspólnych, mianowicie:

- 1) wspólny znak towarowy,
- 2) wspólny znak towarowy gwarancyjny.

Wspólny znak towarowy. Organizacja, posiadająca osobowość prawną, powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców powiązania, może uzyskać prawo ochronne na znak towarowy przeznaczony

⁹⁹ S. Charkiewicz, A. Chmura, R. Chmura, E. Dobosz, M. Gędek, M. Kruk, A. Podgórska, *Znaki towarowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 6.

do używania w obrocie przez tę organizację i przez zrzeszone w niej podmioty (wspólny znak towarowy). Wspólny znak towarowy wskazuje na pochodzenie towarów lub usług od przedsiębiorców, którzy są zrzeszenie w danej organizacji. Tym samym przekazuje informacje o integracji pewnej grupy zrzeszonych przedsiębiorców, których efekty funkcjonowania wykazują podobną cechę¹⁰⁰.

Kto może uzyskać prawo do wspólnego znaku towarowego?

Prawo do wspólnego znaku towarowego może uzyskać organizacja posiadająca osobowość prawną (inicjatywa klastrowa), która jest powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców powiązania. Jest to podmiot samodzielny względem przedsiębiorców, którzy są uprawnieni do używania znaku towarowego wspólnego.

Kto może używać wspólnego znaku towarowego?

Wspólnego znaku towarowego może używać organizacja posiadająca osobowość prawną (inicjatywa klastrowa), która jest powołana do reprezentowania interesów zrzeszonych w klastrze przedsiębiorców oraz zrzeszeni przedsiębiorcy.

Co jest warunkiem niezbędnym rejestracji znaku towarowego?

Warunkiem niezbędnym rejestracji wspólnego znaku towarowego jest przyjęcie przez organizację (inicjatywę klastrową) tzw. regulaminu znaku. Taki regulamin powinien w szczególności określać: sposób używania znaku, wspólne właściwości towarów, dla których oznaczania znak ten jest przeznaczony, zasady kontroli tych właściwości oraz skutki naruszenia postanowień regulaminu.

Czy każdy zrzeszony przedsiębiorca może korzystać ze wspólnego znaku towarowego w takim samym zakresie?

Każdy ze zrzeszonych w inicjatywie klastrowej przedsiębiorców może używać wspólnego znaku towarowego w sposób zarobkowy w pełnym zakresie. Jednakże można również dokonać podziału praw wyłącznych.

Wspólny znak towarowy gwarancyjny jest szczególną postacią wspólnego znaku towarowego. Wskazuje on wyłącznie pewną cechę, która jest wspólna dla wszystkich towarów lub usług, na które nakładany jest dany znak. Dzięki temu możliwe jest ich odróżnianie w obrocie¹⁰¹.

Kto może uzyskać prawo do wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego?

Prawo do wspólnego znaku towarowego może uzyskać organizacja posiadająca osobowość prawną. W odróżnieniu od wspólnego znaku towarowego zwykłego, nie musi być ona powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorców zrzeszonych w inicjatywie klastrowej. Jako animator powinieneś zainicjować dyskusję czy podmiotem właściwym jest inicjatywa klastrowa, czy może lepiej w tym zakresie upoważnić inny podmiot posiadający osobowość prawną.

Kto może używać wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego?

Wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego mogą używać przedsiębiorcy zrzeszeni w inicjatywie klastrowej lub innym podmiocie specjalnie wskazanym, którzy spełniają wymagania określone w regulaminie znaku.

Co jest warunkiem niezbędnym rejestracji znaku towarowego?

Warunkiem niezbędnym rejestracji wspólnego znaku towarowego jest przyjęcie przez organizację tzw. regulaminu znaku. Taki regulamin powinien w szczególności: określać sposób używania znaku, wspólne właściwości towarów, dla których oznaczania znak ten jest przeznaczony, zasady kontroli tych właściwości oraz skutki naruszenia postanowień regulaminu. Regulamin wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego powinien dodatkowo określać szczegółowe kryteria oraz tryb uznawania przez uprawnioną organizację prawa zrzeszonych w inicjatywie klastrowej przedsiębiorców do używania znaku.

¹⁰⁰ U. Promińska (w.): E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s. 222.

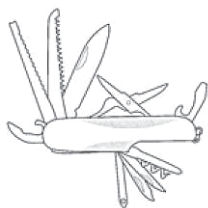
¹⁰¹ U. Promińska (w.): E. Nowińska, U. Promińska, M. du Vall, *Prawo własności przemysłowej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s. 224.

Różnica

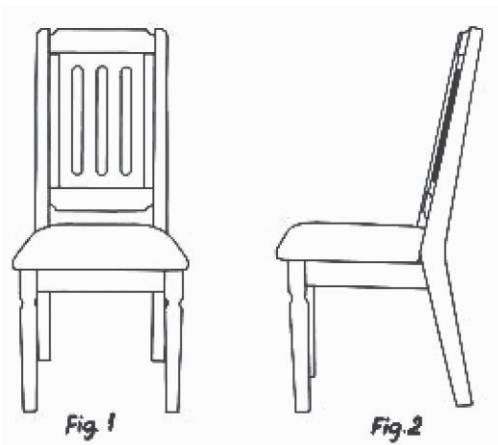
Wspólnego znaku towarowego może używać organizacja posiadająca osobowość prawną (inicjatywa klastrowa), która jest powołana do reprezentowania interesów zrzeszonych w klastrze przedsiębiorców oraz zrzeszeni przedsiębiorcy. Wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego mogą używać wyłącznie przedsiębiorcy zrzeszeni w klastrze.

Wzór przemysłowy¹⁰² jest to nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację (art. 102 p.w.p).

Przykłady wzorów przemysłowych:

nóż kieszonkowy¹⁰³

krzesło¹⁰⁴

Wzory przemysłowe dotyczą różnych produktów, takich jak: przyrządy techniczne lub medyczne, zegarki i biżuteria oraz inne artykuły luksusowe, artykuły gospodarstwa domowego, zabawki, meble i urządzenia elektryczne, samochody i budowle architektoniczne, wyroby tekstylne, sprzęt sportowy. Wzory pełnią ponadto istotną funkcję w odniesieniu do opakowań, pojemników i aranżacji produktów¹⁰⁵.

Korzyści z rejestracji wzoru przemysłowego:

- stymulowanie konkurencyjności,
- ochrona przed nieuprawnionym używaniem wzoru przez konkurenta,
- zwiększenie zysków przez częściowy zwrot kosztów związanych z tworzeniem i wypromowaniem produktu,
- podniesienie wartości klastrów,
- bezpośredni zysk z udzielanych licencji lub przeniesionych praw,
- wzór jako aktywa przedsiębiorstwa¹⁰⁶.

¹⁰² Por. S. Charkiewicz, E. Dobosz, M. Gędłek, M. Kruk, A. Podgórska, *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2008, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, s. 3 i n. .

¹⁰³ Źródło: <http://bazy.uprp.pl/patentwebaccess/PatentDetails.aspx>. Twórca: M. Wiszniewski. Uprawniony: MACMA Polska Sp.z o.o..

¹⁰⁴ Źródło: <http://bazy.uprp.pl/patentwebaccess/PatentDetails.aspx>. Twórca: P. Kler. Uprawniony: Meble KLER Sp z o.o..

¹⁰⁵ S. Charkiewicz, E. Dobosz, M. Gędłek, M. Kruk, A. Podgórska, *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 3.

¹⁰⁶ S. Charkiewicz, E. Dobosz, M. Gędłek, M. Kruk, A. Podgórska, *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008, s. 5.

Przez uzyskanie prawa z rejestracji na wzór przemysłowy, którego udziela Urząd Patentowy RP, nabywa się prawo wyłącznego korzystania ze wzoru w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Uzyskanie ochrony wzoru przemysłowego na terytorium Polski jest możliwe w dwóch trybach: trybie krajowym lub regionalnym. Ochrona w trybie krajowym na terytorium Polski udzielana jest przez Urząd Patentowy RP. Ponadto na terytorium Polski chronione są również wspólnotowe wzory przemysłowe, rejestrowane w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) w Alicante. Wzory te chronione są na całym terytorium Unii Europejskiej na podstawie jednego, jednolitego prawa wyłącznego udzielanego przez OHIM. W Unii Europejskiej można uzyskać także ograniczoną w czasie ochronę na nierejestrowany wzór wspólnotowy, na okres trzyletni od daty ujawnienia wzoru w Unii Europejskiej. Ochrona wzoru nierejestrowanego daje przedsiębiorstwom możliwość przetestowania na rynku danych produktów, jeszcze przed rejestracją wzoru, co pozwala uniknąć inwestowania w ochronę produktów, które nie odniosły sukcesu na rynku¹⁰⁷.

Różnica między znakiem towarowym a wzorem przemysłowym:

¹⁰⁸**Rysunek 4.** Postać produktu

Znakiem towarowym jest Lenovo.

¹⁰⁹**Rysunek 5.** Znak towarowy

lenovo

Wzorem przemysłowym są cechy linii, konturów, kształt, kolorystyka, struktura lub materiał wytworu oraz jego ornamentacja.

Oznaczenia geograficzne są to oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru (art. 174 ust. 1 p.w.p.).

Przykłady oznaczeń geograficznych:

Rysunek 6. Oscypek¹¹⁰

¹⁰⁷ Ibidem, s. 6.

¹⁰⁸ Źródło: <http://shop.lenovo.com/pl/pl/products/laptops/?menu-id=Learn¤t-catalog-id=137099DB59BC4D76814777C650846E64¤t-category-id=0EF6329C131E40258A116DC53FC03A4B>.

¹⁰⁹ Źródło: <http://bazy.uprp.pl/patentwebaccess/PatentDetails.aspx>.

¹¹⁰ Źródło: <http://e-oscypek.pl/oryginalne-sery-goralskie-oryginalny-oscypek-podhalanski/p,1276>.

- Jakie symbole informują, że dany produkt jest zarejestrowanym oznaczeniem geograficznym?

- Jakie produkty zarejestrowali polscy przedsiębiorcy jako oznaczenie geograficzne w systemie procedury wspólnotowej?

Polska zarejestrowała w Komisji Europejskiej 15 oznaczeń na produkty rolno-spożywcze, np. rogal świętomarciński.

Rysunek 7. Rogal świętomarciński

Kto może dokonać zgłoszenia oznaczenia geograficznego?

Zgłoszenia może dokonać organizacja upoważniona do reprezentowania interesów producentów, działająca na danym terenie, czyli również inicjatywa klastrowa. Zgłoszenia może dokonać także organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwy ze względu na teren, do którego odnosi się oznaczenie geograficzne.

Ile trwa ochrona oznaczenia geograficznego?

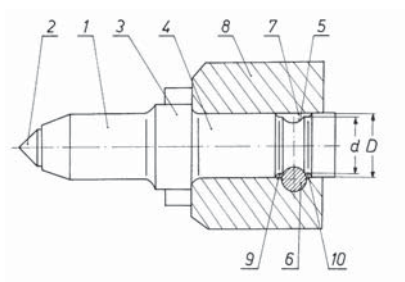
Ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa i trwa od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych, prowadzonego przez Urząd Patentowy.

Co daje rejestracja oznaczenia geograficznego?

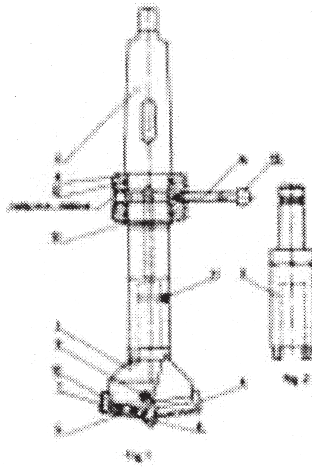
Oznaczenie geograficzne, na które udzielono prawa z rejestracji, nie może być używane na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby, których towary nie spełniają warunków będących podstawą udzielenia prawa z rejestracji.

Wzór użytkowy jest to nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci (art. 94 ust. 1 p.w.p.).

Przykłady wzorów użytkowych:

nóż obrotowy

Wiertło piórowe do wiercenia otworów dużych średnic

Topografia układu scalonego jest to rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego (art. 196 ust. 1 p.w.p.).

Przykład TUS

¹¹¹**Rysunek 8.** Topografia układu scalonego

Problematyka rejestracji układów scalonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma marginalne znaczenie. Wynika to z faktu, że w 2009 r. do Urzędu Patentowego RP nie wpłynęło żadne zgłoszenie topografii układu scalonego. Utrzymuje się od wielu lat impas zgłoszeń topografii układów scalonych. Jest to konsekwencją tego, że produkcja elektroniczna w Polsce jest praktycznie w 100% prowadzona przy wykorzystaniu układów scalonych sprowadzanych z zagranicy¹¹².

¹¹¹ Źródło: <http://www.novelpat.pl/pl/uslugi/topografie-ukladu-scalonego/>

¹¹² Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej. Raport roczny 2009, s. 48.

8. Gdzie powinien udać się przedstawiciel inicjatywy klastrowej lub przedsiębiorca w niej zrzeszony w celu dokonania rejestracji wynalazku, znaku towarowego, wzoru przemysłowego, wzoru użytkowego, oznaczenia geograficznego i topografii układów scalonych?

Jako profesjonalny animator klastra powinien wiedzieć, jakie podmioty są odpowiedzialne za rejestracje nowych rozwiązań wypracowanych w ramach inicjatywy lub przez jej poszczególnych członków. W praktyce pod uwagę brane są trzy urzędy:

- 1) Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej
- 2) Urząd ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (Znaki Towarowe i Wzory) (OHIM)
- 3) Europejski Urząd Patentowy

Poniżej znajdziesz podstawowe informacje dotyczące tych urzędów i dane teleadresowe.

1) Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) jest centralnym organem administracji rządowej właściwym dla spraw z zakresu ochrony własności przemysłowej. Podstawą prawną funkcjonowania UPRP jest ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej oraz rozporządzenia wydane na podstawie ustawy. Do głównych zadań UPRP należą:

- a) przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony,
- b) orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych,
- c) rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym,
- d) prowadzenie rejestru patentowego oraz rejestrów: wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych (<http://bazy.uprp.pl/patentwebaccess/databasechoose.aspx?language=polski>),
- e) wydawanie organu urzędowego pod nazwą Wiadomości Urzędu Patentowego,
- f) wydawanie Biuletynu Urzędu Patentowego,
- g) udział w pracach organów międzynarodowych z tytułu zawartych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych w sprawach z zakresu własności przemysłowej, w szczególności Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej;
- h) prowadzenie centralnego zbioru polskich i zagranicznych opisów patentowych¹¹³.

W ramach publikacji Urząd Patentowy wydaje Biuletyn i Wiadomości Urzędu Patentowego. W Biuletynie Urzędu Patentowego publikowane są ogłoszenia o zgłoszonych w Urzędzie wynalazkach, wzorach użytkowych oraz znakach towarowych. W Wiadomościach Urzędu Patentowego, Urząd dokonuje publikacji ogłoszeń o udzielonych patentach na wynalazki, dodatkowych prawach ochronnych, prawach ochronnych, prawach z rejestracji, ochronie międzynarodowych znaków towarowych i złożonych tłumaczeniach patentów europejskich.

¹¹⁴**Rysunek 9.** Wydawnictwa UP

Adres:

Urząd Patentowy RPAl. Niepodległości 188/19200-950 Warszawa, Skr. pocztowa 203

Centrala telefoniczna: (22) 579 00 00

Informacja ogólna: (22) 579 02 20, 579 01 53

www: www.uprp.pl

2) Urząd ds. Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (Znaki Towarowe i Wzory) (OHIM)

OHIM jest urzędem należącym do struktur europejskich. Jest odpowiedzialny w szczególności za przyjmowanie zgłoszeń i rejestrowanie wspólnotowych znaków towarowych i wzorów przemysłowych.

Adres: Avenida de Europa, 4 E-03008 Alicante

Spain

Tel. +34 96 513 9100Faks +34 96 513 1344

E-mail: information@oami.europa.euwww: <http://oami.europa.eu/>

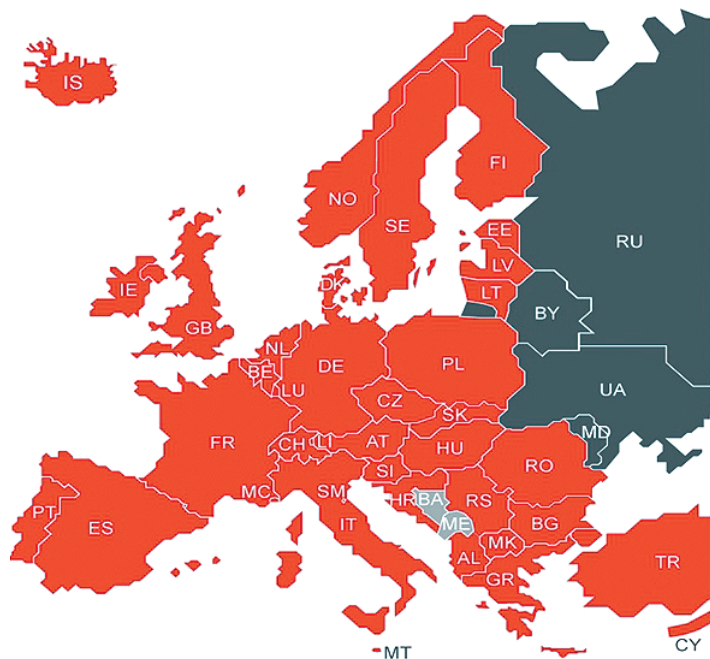
3) Europejski Urząd Patentowy (European Patent Office)

Europejski Urząd Patentowy jest odpowiedzialny w szczególności za przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków oraz orzekanie w sprawach udzielania patentów europejskich (praw wyłącznych na wynalazki zgłoszone do EPO). Jego siedzibą jest Monachium (Niemcy). EPO posiada oddział w Hadze oraz trzy pododdziały w Wiedniu, Berlinie oraz Brukseli. Przeprowadzenie procedury rejestracji wynalazku przed Europejskim Urzędem Patentowym umożliwia uzyskanie ochrony wynalazku w tych państwach należących do Europejskiej Organizacji Patentowej, które wskazał zgłaszający. Polega to na tym, że zgłaszający wynalazek wskazuje w zgłoszeniu konkretne państwa, na terytorium których chciałby chronić swój wynalazek.

¹¹⁴ Źródło: <http://www.uprp.pl/biuletyn-i-wiadomosci-up/Lead03,64,1623,1,index,pl,text/>.

Państwa należące do Europejskiej Organizacji Patentowej:

¹¹⁵**Rysunek 10.** Państwa należące do EOP

Adres:

Erhardtstr. 2780469 Munich Germany

Tel. : +49 89 2399-0

www: <http://www.epo.org/>

9. Jakie kroki powinien podjąć animator klastra lub przedsiębiorca zrzeszony w klastrze w celu rejestracji opracowanej własności intelektualnej?

Stroną w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawie uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji jest zgłaszający. Pełnomocnikiem strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawach związanych z dokonywaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń oraz utrzymywaniem ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych może być tylko rzecznik patentowy. Pełnomocnikiem osoby fizycznej może być również współuprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

Jako menadżer klastra powinieneś mieć zaprzyjaźnionych z inicjatywą rzeczników patentowych. Jeżeli w inicjatywie skupione są innowacyjne firmy, to praktyka pokazuje, że nawet pojedyncza firma może współpracować z kilkoma rzecznikami patentowymi. Jeśli sam nie nawiązałeś takich kontaktów, czas nadrobić zaległości.

Korzystanie z pomocy rzecznika patentowego jest szczególnie uzasadnione w przypadku wynalazków. W opisie wynalazku i sformułowaniu zastrzeżeń patentowych nie chodzi o interpretację obowiązujących przepisów, czy proponowanie rozwiązań prawnych, lecz o ściśle techniczny opis wynalazku, który „umożliwiłby znawcy urzeczywistnienie wynalazku”. Konieczne jest przedstawienie stanu techniki w dziedzinie, której wynalazek dotyczy i szczegółowe wyjaśnienie, na czym polega „nowość” prezentowanego rozwiązania. Z kolei zastrzeżenia patentowe powinny określać w sposób zwięzły i jednoznaczny cechy techniczne rozwiązania, które w przyszłości będą determinowały zakres ochrony wynalazku. Zgłoszeniu często towarzyszą rysunki techniczne, odtwarzające przedmiot wynalazku w ujęciu schematycznym (bez tekstu) i opisy przykładów praktycznego zastosowania wynalazku. W konsekwencji wiadome jest, że dokonywanie zgłoszeń w Urzędzie Patentowym wymaga przede wszystkim określonego poziomu wiedzy technicznej i specyficznego doświadczenia w formułowaniu opisu i zastrzeżeń. Wydaje się oczywiste, że zadania tego nie może wykonać osoba nie posiadająca wysoce specjalistycznej wiedzy technicznej¹¹⁶.

Postępowanie przed Urzędem Patentowym jest procedurą przewlekłą. Należy liczyć się z koniecznością ustosunkowywania się do sprzeciwów zgłaszanych najczęściej przez konkurentów z danej branży, którzy chcąc nie dopuścić lub oddalić w czasie uzyskanie prawa wyłącznego przez inicjatywę klastrową lub podmiot w niej skupiony, kwestionują możliwość rejestracji danego dobra. Swoista „walka” toczy się także w zakresie unijnej procedury rejestracji, gdzie mamy do czynienia z dużo większą liczbą przedsiębiorstw zainteresowanych ograniczeniem konkurencji na rynku. W związku z tym animator klastra, dokonując

¹¹⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 V 2002 r., K. 30/2001, OTK ZU 2002/3A poz. 32.

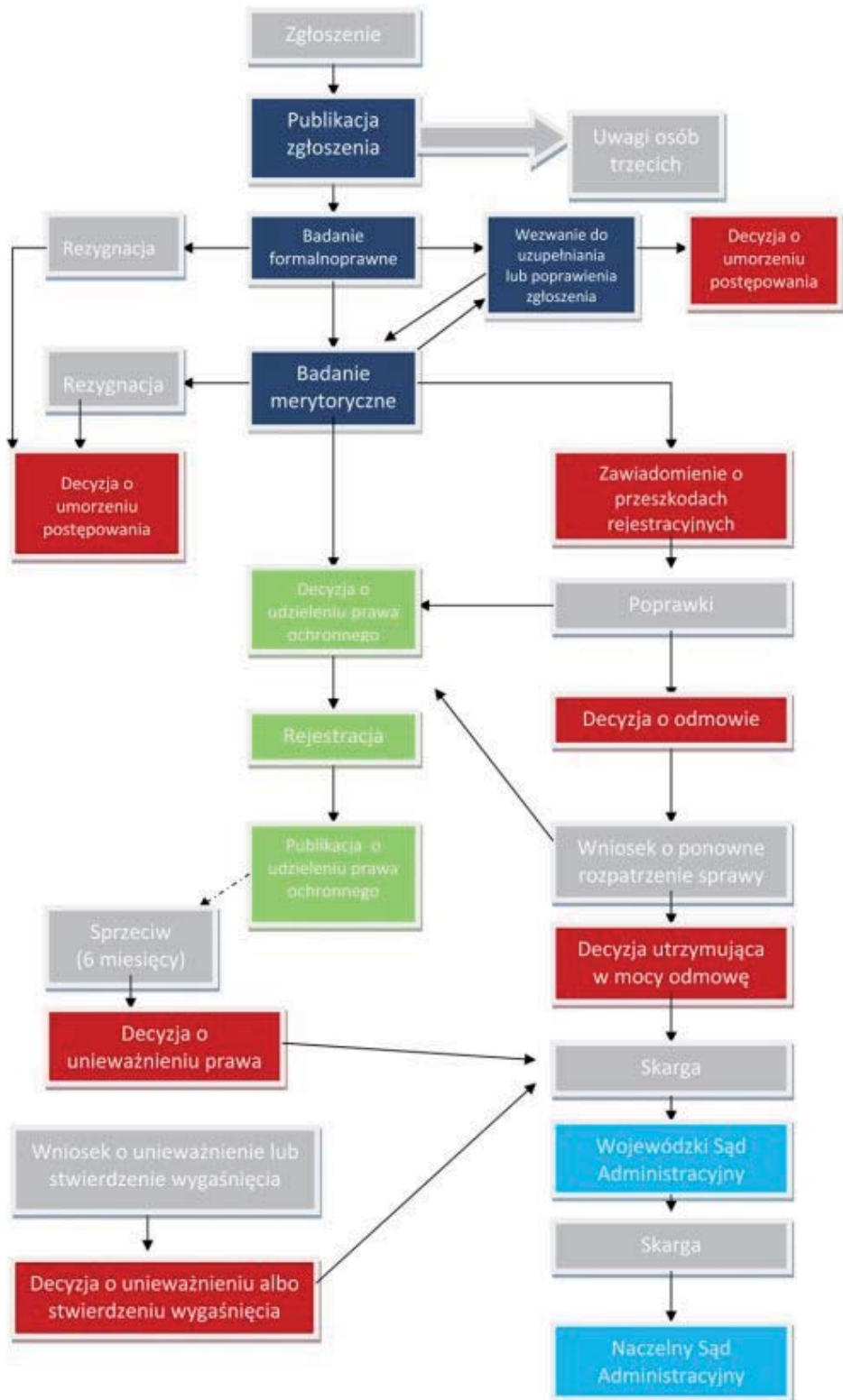
zgłoszenia w Urzędzie Patentowym, powinien mieć wiedzę o krajach, które w danej branży „wiodą prym”. Sytuację dodatkowo utrudnia fakt, że na poziomie krajowym świadomość rozwiązań normatywnych z zakresu własności intelektualnej nie jest wystarczająca. Istniejące braki ujawniają się na etapie postępowania sądowego. W konsekwencji niekiedy trudno jest skutecznie dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia praw wyłącznych.

Procedura krajowa rejestracji znaków towarowych

Zgłoszenie znaku towarowego powinno zawierać w szczególności:

- 1) podanie,
- 2) dowód pierwszeństwa, jeżeli zgłaszający ubiega się o przyznanie mu uprzedniego pierwszeństwa,
- 3) oświadczenie zgłaszającego o podstawie do korzystania z uprzedniego pierwszeństwa, jeżeli dowód pierwszeństwa nie opiewa na zgłaszającego,
- 4) pięć fotografii lub odbitek znaku towarowego przedstawionego lub wyrażonego choćby w części w postaci rysunku lub rysunków albo kompozycji kolorystycznej,
- 5) dwie fotografie lub odbitki dodatkowo w kolorze czarno-białym, w przypadkach znaków towarowych barwnych,
- 6) dwa egzemplarze taśmy magnetofonowej zawierającej nagranie dźwięku, w przypadku zgłoszenia znaku towarowego dźwiękowego,
- 7) dokument stwierdzający uprawnienie do używania niektórych oznaczeń w znaku towarowym, w przypadkach określonych w art. 131 ust. 2 pkt 2–4 ustawy,
- 8) regulamin znaku, jeżeli zgłaszający ubiega się o udzielenie prawa ochronnego na wspólny znak towarowy, wspólny znak towarowy gwarancyjny albo o udzielenie wspólnego prawa ochronnego, pełnomocnictwo, jeżeli zgłaszający działa przez pełnomocnika.

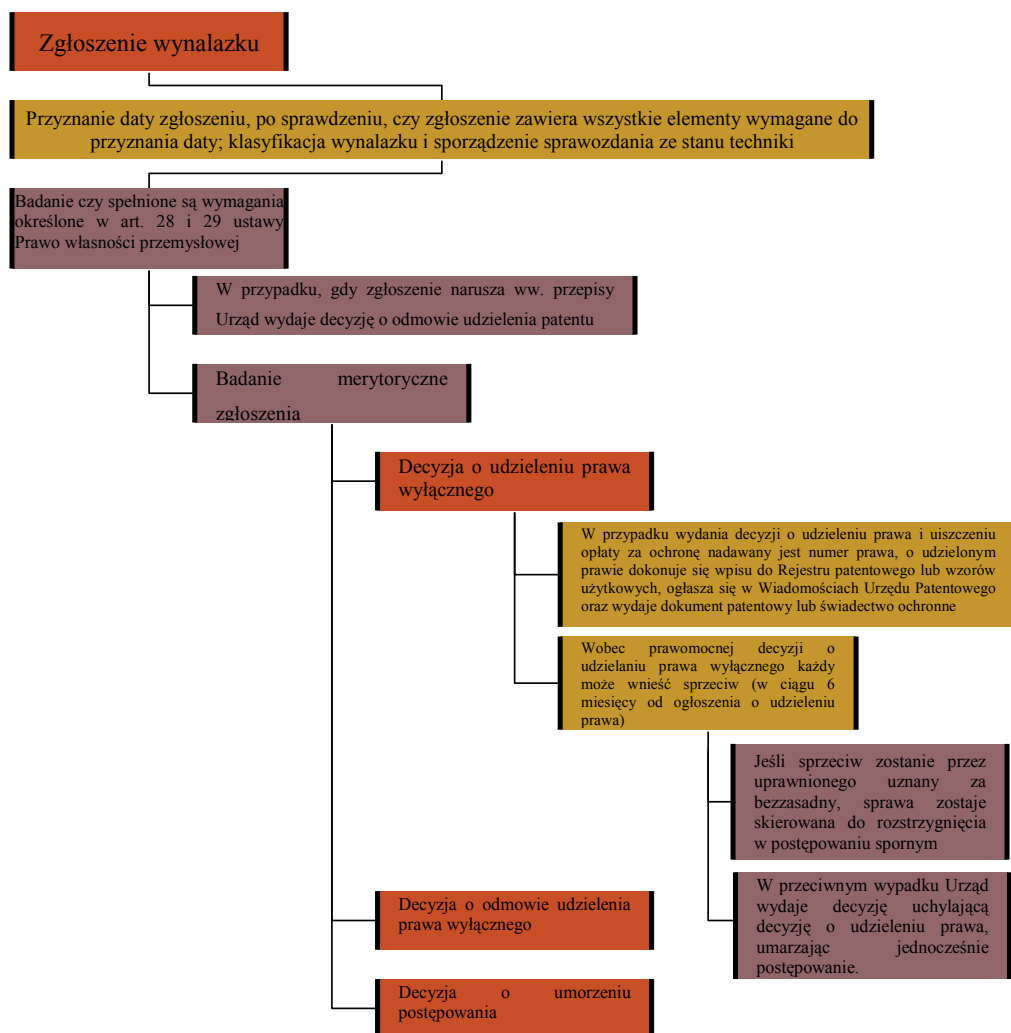
Procedura rejestracji wynalazku

Zgłoszenie wynalazku w celu uzyskania patentu powinno obejmować:

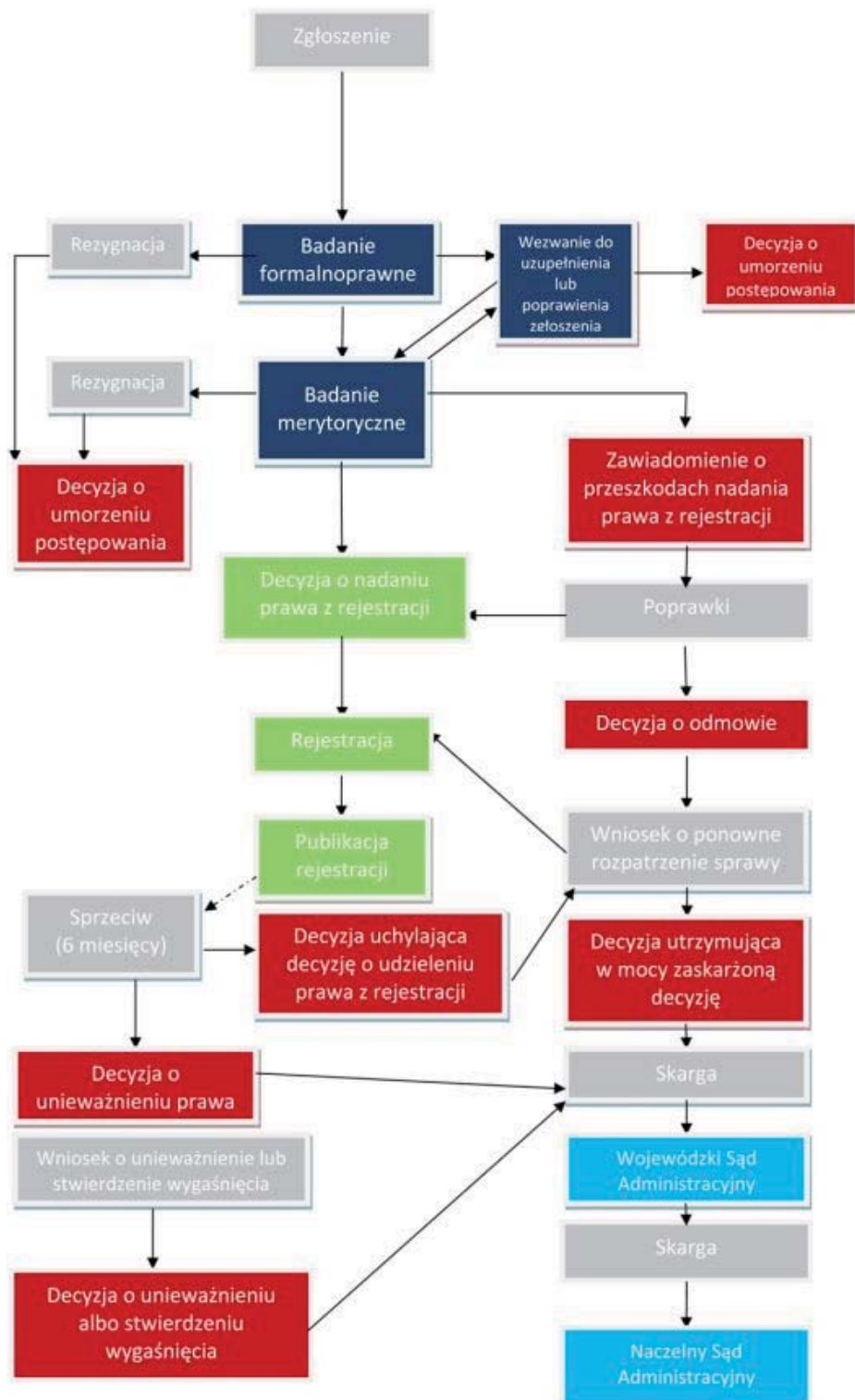
- 1) podanie zawierające co najmniej oznaczenie zgłaszającego, określenie przedmiotu zgłoszenia oraz wnioski o udzielenie patentu lub patentu dodatkowego;
- 2) opis wynalazku ujawniający jego istotę;
- 3) zastrzeżenie lub zastrzeżenia patentowe;
- 4) skrót opisu.

Zgłoszenie wynalazku powinno zawierać również rysunki, jeżeli są one niezbędne do zrozumienia wynalazku (art. 31 p.w.p.)

Jeżeli zgłaszający nie jest twórcą wynalazku, powinien w podaniu wskazać twórcę i podstawę swego prawa do uzyskania patentu (art. 32 p.w.p.)

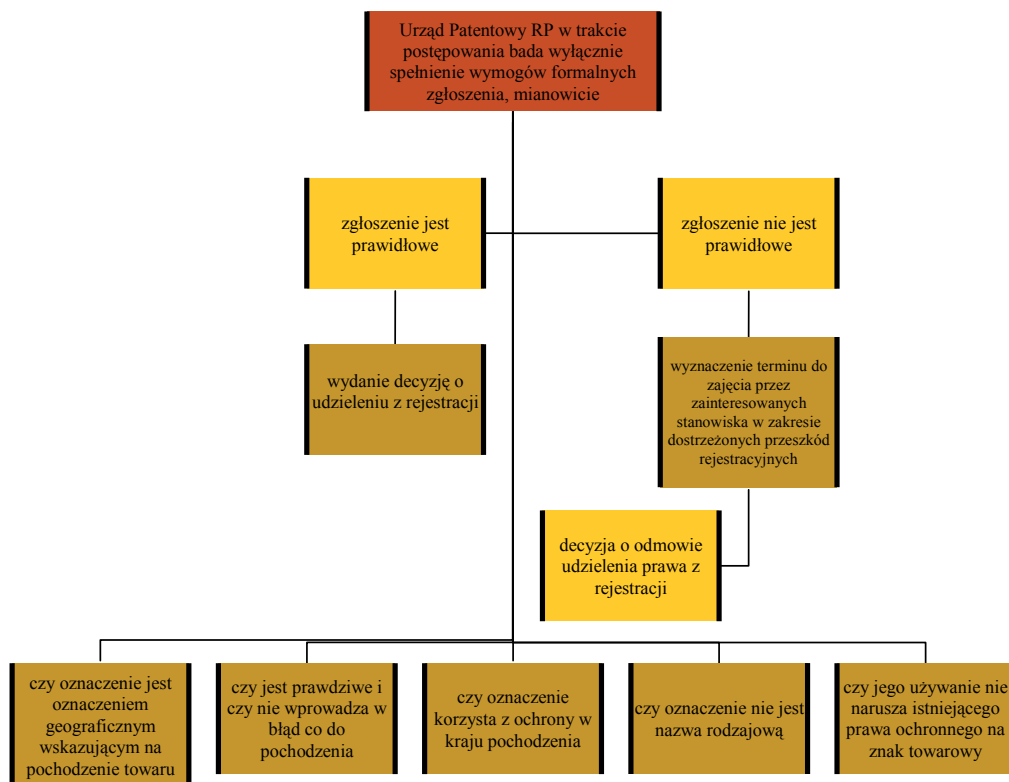
Procedura rejestracji wzoru przemysłowego

Procedura rejestracji oznaczeń geograficznych

Zgłoszenie oznaczenia geograficznego powinno zawierać:

- 1) podanie,
- 2) dokładne określenie zgłaszanego oznaczenia geograficznego,
- 3) wskazanie towaru, dla którego jest ono przeznaczone,
- 4) dokładne określenie granic terenu, do którego się ono odnosi wraz z załączeniem mapy tego terenu i niezbędnymi objaśnieniami,
- 5) określenie szczególnych cech lub właściwości towaru, obejmujące przede wszystkim główne cechy fizyczne, chemiczne, mikrobiologiczne lub organoleptyczne, oraz określenie szczegółów, z których wynika związek tych cech ze środowiskiem geograficznym lub pochodzeniem geograficznym,
- 6) warunki korzystania z oznaczenia geograficznego obejmujące sposób wytwarzania, szczególne cechy lub właściwości towaru, inne przesłanki, które muszą być spełnione przez osoby chcące używać takiego oznaczenia, metody ich kontroli (jeżeli jest to wymagane);
- 7) wskazanie przedsiębiorców, którzy używają lub będą używać tego oznaczenia (art. 176 ust. 1 p.w.p.).

Urząd Patentowy RP pobiera opłaty na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz. U. Nr 90, poz. 1000 ze zm.) na dwóch etapach postępowania, mianowicie:

- 1) na etapie zgłoszenia (opłaty jednorazowe pobierane przed udzieleniem prawa wyłącznego)
- 2) na etapie kolejnych okresów ochronnych (opłaty okresowe pobierane po wydaniu decyzji o udzieleniu prawa wyłącznego)

Należy podkreślić, że Urząd Patentowy nie wzywa do uiszczenia stosownej opłaty. W związku z tym należy zadbać o to, aby w ramach struktury klastrowej odpowiedni podmiot był odpowiedzialny za kwestie formalne związane z postępowaniem przed Urzędem Patentowym, m.in. za przestrzeganie terminów wniesienia opłat okresowych.

Na początku suplementu znajdują się aktualne tabele opłat dotyczących oznaczeń geograficznych, znaków towarowych, wynalazków, wzorów użytkowych oraz wzorów przemysłowych

10. Jakie narzędzia ochrony własności intelektualnej należy zastosować dla wyników wspólnych przedsięwzięć innowacyjnych?

Naruszenie praw autorskich

W praktyce obrotu gospodarczego często dochodzi do naruszenia praw własności intelektualnej. Prawo chroni zarówno twórcę, jak i podmiot praw majątkowych przed bezprawnym naruszeniem praw przez osoby trzecie. Istnieją roszczenia, z którymi można wystąpić w przypadku naruszenia praw na dobrach niematerialnych.

Spory dotyczące praw autorskich należą do właściwości sądów okręgowych. W przypadku naruszenia autorskich praw osobistych i autorskich praw majątkowych mamy do czynienia z odmiennymi środkami ochrony.

Przykłady naruszenia autorskich praw osobistych:

- pominięcie wskazania autora dzieła,
 - * W materiałach reklamowych producenta pominięto wskazanie autora fotografii wykorzystanych w folderze reklamowym. Fotograf, jako twórca zdjęć, może wystąpić z pozwem o naruszenie autorskich praw osobistych.
- podpisanie się pod cudzym dziełem,
 - * Przywłaszczenie autorstwa całości lub części książki.
- upublicznienie utworu bez wiedzy i zgody twórcy,
 - * Opublikowanie fotografii bez zgody jej autora jest czynem bezprawnym uzasadniającym zasądzenie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Krzywdą jest utrata zaufania osoby prowadzącej określoną działalność gospodarczą, narażenie dobrego imienia tej osoby i firmy na jego utratę, dyskomfort psychiczny związany z koniecznością tłumaczenia się oraz możliwość utraty stałego kontrahenta¹¹⁷.
- wprowadzanie zmian do utworu bez wiedzy i zgody twórcy,
 - * Spółka prowadziła kampanię reklamową na obszarze całego kraju w miejscowościach objętych siecią sprzedaży jej produktów. Kampania prowadzona była w formie billboardów ulicznych, plakatów zamieszczanych w lokalach pozwanej spółki, na terenie metra, w formie ulotek, kuponów, naklejek, jak również na stronach internetowych. Istotnym i dominującym elementem tej kampanii był plakat autorstwa Włodzimierza Z. zatytułowany „P!”. Dzieło to zostało wykorzystane po jego uprzedniej modyfikacji polegającej na dodaniu plakietki z napisem pizza, w swym kształcie i stylistyce nawiązującym do symboliki PZPR, napisu 200% normy oraz obrazu pizzy. Ponadto zmieniona została pierwotna kolorystyka dzieła. Plakat został wykorzystany w kampanii

reklamowej i zmodyfikowany bez wiedzy i zgody twórcy. Sąd uznał naruszenie autorskich praw osobistych Włodzimierza Z.

- uniemożliwienie twórcy sprawowania nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.
 - * Uniemożliwienie autorowi artykułu sponsorowanego zapoznania się z tekstem po wprowadzeniu do niego zmian o charakterze redakcyjnym i merytorycznym przed jego rozpowszechnieniem stanowi naruszenie autorskich praw osobistych twórcy tekstu¹¹⁸.

Kto może wystąpić z roszczeniem w przypadku naruszenia autorskich praw osobistych?

Twórca, a po jego śmierci współmałżonek, a w przypadku braku współmałżonka, kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa, a także stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Czego można żądać?

W przypadku zagrożenia cudzym działaniem można żądać zaniechania tego działania.

W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiszczył odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

Przykłady naruszenia autorskich praw majątkowych

W dniu 15 maja 2011 r. odbyła się na terenie W. zorganizowana przez Stowarzyszenie Planeta Młodych w W. impreza plenerowa o nazwie „Street Art Festiwal”, której ideą była promocja miasta W. oraz różnych form rozrywki i twórczości. Zgodnie z regulaminem, uczestników imprezy obowiązywał zakaz wnoszenia i używania aparatów fotograficznych oraz wszelkiego sprzętu służącego do rejestracji audio-video. Regulamin został wydrukowany i umieszczony na odwrocie biletów wstępu, a także przy kasach biletowych oraz przy bezpośrednich wejściach na teren Pól Marsowych, wyznaczonych jako miejsce odbywania się pikników i koncertów. Fotograf R.S. sfotografował uczestników „Street Art Festiwal” podczas przemarszu parady ulicami oraz opublikował swoje zdjęcia na założonej przez siebie stronie internetowej. Pod zdjęciami widniała informacja o treści: „Wszelkie prawa Zastrzeżone”. Jakikolwiek wykorzystywanie zawartych tu materiałów bez wiedzy i zgody ich autorów jest Zabronione. Bezpośrednio po zakończeniu „Street Art Festiwal”, Stowarzyszenie Planeta Młodych wystąpiło (na własnej stronie internetowej) z prośbą o nadsyłanie zdjęć wykonanych na imprezie w celu ich dalszej publikacji. Stowarzyszenie zastrzegło, iż wykorzystanie zdjęć będzie bezpłatne. Stowarzyszenie Planeta Młodych zamieściło na stronie internetowej dziewięć zdjęć wykonanych przez R.S. podczas „Street Art Festiwal”, pochodzących ze strony internetowej powoda. Zdjęcia zostały zamieszczone na stronie internetowej pozwanego Stowarzyszenia bez wiedzy i zgody autora - R.S. Sąd uznał naruszenie autorskich praw osobistych i majątkowych fotografa R.S.

Kto może wystąpić z roszczeniem w przypadku naruszenia autorskich praw majątkowych?

Twórca, pierwotny podmiot autorskich praw majątkowych, tzn. wydawca lub producent utworu zbiorowego, np. encyklopedii oraz pracodawca w odniesieniu do programu komputerowego stworzonego w ramach wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy, ich następcy prawni, tzn. nabywca autorskich praw majątkowych (np. wydawca, osoba, która „kupiła” autorskie prawa majątkowe), licencjobiorca wyłączny oraz organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi.

¹¹⁸ Wyrok SN z 31 X 1975 r., OSN 1976/11, poz. 247.

Czego można żądać?

Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa: zaniechania naruszania, usunięcia skutków naruszenia, naprawienia wyrządzonej szkody: na zasadach ogólnych albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu, lub wydania uzyskanych korzyści. Niezależnie od tych roszczeń, uprawniony może się domagać: jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd, zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu Promocji Twórczości, gdy naruszenie jest zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej wykonywanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek.

Naruszenie praw własności przemysłowej

W przypadku dóbr własności przemysłowej część spraw jest rozpatrywana przez Urząd Patentowy RP w postępowaniu spornym, a część w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych.

Do Urzędu Patentowego należy udać się w przypadku sprawy dotyczącej:

- 1) unieważnienie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji,
- 2) unieważnienie patentu europejskiego, udzielonego w trybie określonym w Konwencji o patencie europejskim,
- 3) unieważnienie uznania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochrony międzynarodowego znaku towarowego,
- 4) stwierdzenie wygaśnięcia patentu na wynalazek dotyczący materiału biologicznego lub jego użycia,
- 5) stwierdzenie wygaśnięcia dodatkowego prawa ochronnego,
- 6) stwierdzenie wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy,
- 7) stwierdzenie wygaśnięcia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochrony międzynarodowego znaku towarowego,
- 3) stwierdzenie wygaśnięcia prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego, z rejestracji topografii,
- 4) udzielenie licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego albo topografii,
- 5) udzielenie licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku, na który udzielono patentu w trybie określonym w Konwencji o patencie europejskim,
- 6) zmianę decyzji o udzieleniu licencji przymusowej,
- 7) stwierdzenie bezzasadności zmiany warunków korzystania z oznaczenia geograficznego,
- 8) unieważnienie patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji na skutek złożonego sprzeciwu uznanego przez uprawnionego za bezzasadny.

Natomiast w trybie postępowania cywilnego, na zasadach ogólnych, rozpatrywane są w szczególności sprawy o:

- 1) ustalenie autorstwa projektu wynalazczego,
- 2) ustalenie prawa do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji,
- 3) wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego,

- 4) wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii dla celów państwowych,
- 5) odszkodowanie za przejście na Skarb Państwa prawa do patentu lub prawa ochronnego odpowiednio na wynalazek tajny lub na wzór użytkowy tajny,
- 6) naruszenie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji,
- 7) stwierdzenie prawa korzystania z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego,
- 8) stwierdzenie prawa używania w ramach lokalnej działalności oznaczenia zarejestrowanego jako znak towarowy na rzecz innej osoby,
- 9) stwierdzenie prawa używania oznaczenia geograficznego,
- 10) stwierdzenie utraty prawa używania oznaczenia geograficznego,
- 11) przeniesienie patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub topografii, uzyskanego przez osobę nieuprawnioną,
- 12) przeniesienie prawa ochronnego na znak towarowy.

Produkt klastra: fikcja czy rzeczywistość?

W związku z rozwojem idei klasteringu w Polsce toczono jest dyskusja czy inicjatywy klastrowe powinny otrzymywać wsparcie na kreowanie wspólnych produktów czy raczej firmy powinny skupiać się na kreowaniu własnych produktów. Nie wchodząc w dyskusję niewątpliwie warto rozważyć na zakończenie części dotyczącej komercjalizacji własności intelektualnej w ramach inicjatywy klastrowej możliwość kreowania produktów klastra, ich ochrony i komercjalizacji.

Studium przypadku

Inicjatywa klastrowa w branży rozrywkowej wykreowała pomysł wspólnego produktu. Opiera się on na wydaniu płyty z materiałem muzycznym. Pod kątem ochrony własności intelektualnej jest to niezwykle interesujące przedsięwzięcie, angażujące wiele podmiotów o różnej specyfice działalności. Jednakże z uwagi na wielość podmiotów i wysoki stopień specjalizacji podejmowanych przez nich zadań, proces stworzenia płyty jest dość skomplikowany. W związku z tym należy przeprowadzić rozróżnienie w ramach poszczególnych faz inicjatywy w celu ukazania przejrzystości i efektywności postępowania.

Podmiotem inicjującym wydanie płyty jest Klaster Rozrywki. Konieczne jest określenie specyfikacji materiału muzycznego, mającego znaleźć się na płycie. W rozpatrywanym przypadku, sesja nagraniowa ma obejmować wykonania utworów A. Piazzolli w składzie kwintet smyczkowy i skrzypki jako wykonawca partii solowych. Elementem zespalałym całość jest osoba dyrygenta.

W fazie działalności artystów wykonawców najistotniejszy jest wybór podmiotów, które będą zaangażowane w artystyczne wykonanie materiału nutowego. Członkowie klastra, jako podmioty *per se* konkurujące ze sobą, mogą przedstawiać własne pomysły w tym zakresie i dokonywać nagrań. Należy pamiętać, że na rynku muzycznym istnieje wiele zespołów, prezentujących dobry poziom muzyczny, odpowiadający potrzebom określonym w inicjatywie. W związku z tym należy dokonać wyboru takiego podmiotu, który będzie charakteryzował się odpowiednim doświadczeniem (np. uczestnictwo we wcześniejszych sesjach nagraniowych), dobrą renomą (np. ocena wykonywanego repertuaru, udział w znaczących inicjatywach muzycznych, współpraca z renomowanymi artystami) oraz dużą aktywnością (np. ilość wykonywanych

koncertów). Po wyborze artystów należy uzgodnić z nimi warunki współpracy i honorarium w ramach umów. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na dwie zasadnicze kwestie. Po pierwsze, należy zawrzeć umowę z zespołem orkiestrowym. Zgodnie z art. 91 pr. aut. domniemywa się, że kierownik zespołu jest umocowany do reprezentowania praw do zespołowego artystycznego wykonania. Domniemanie to stosuje się odpowiednio do części artystycznego wykonania mających samodzielne znaczenie. Jeżeli natomiast uczestnikami nagrania mają być muzycy, nie współpracujący w ramach jednej jednostki kulturalnej, niezbędne jest zawarcie osobnych umów z każdym z artystów. Po drugie, niezbędne jest zawarcie umowy z solistą.

W umowach niezbędne jest określenie następujących kwestii.

- Określenie przedmiotu umowy.

Przedmiotem umowy jest nagranie płyty z solistą ..., odbywające się w ... po dwie sesje nagraniowe dziennie, trwające po 4 godziny zgodnie z ustalonym harmonogramem. Nagranie odbędzie się w

- Określenie repertuaru.
- Określenie sposobu wykonania dzieła.

- a) Wykonawca zobowiązuje się należycie przygotować i wykonać program artystyczny, w charakterze solisty/muzyka orkiestrowego.
- b) Wykonawca zobowiązuje się do osobistego wykonania dzieła według swojej najlepszej wiedzy fachowej.
- c) Wykonawca zapewnia, że dzieło stanowiące przedmiot umowy nie jest obciążone żadnymi roszczeniami i innymi prawami osób trzecich.

- Określenie odpowiedzialności za wykorzystanie materiałów nutowych, w tym partytury, wykorzystywanych podczas sesji nagraniowych.

Wykonawca zapewnia, że dostarczone przez niego materiały nutowe, wykorzystywane w trakcie nagrań, pochodzą z legalnego źródła, a ich wykorzystywanie nie narusza praw majątkowych i osobistych osób trzecich.

- Przeniesienie praw do artystycznego wykonania. UWAGA! W tym przypadku nie mamy do czynienia z prawami autorskimi, a z prawami pokrewnymi! Zgodnie z art. 85 pr. aut. każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Artystycznymi wykonaniami są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

Wykonawca przenosi na Zamawiającego prawa do korzystania z *Artystycznego wykonania* i rozporządzania prawami do niego w pełnym zakresie i w każdy dowolny sposób na wszystkich polach eksploatacji, a w szczególności takich jak:

- w zakresie utrwalania i zwielokrotniania - wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową,
- w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono - wprowadzania do obrotu, użyczenia lub najmu egzemplarzy,
- w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania w sposób inny niż określony w pkt 2) - nadawania, reemitowania oraz odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, a także publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

- Określenie wysokości honorarium.

Honorarium Wykonawcy z tytułu niniejszej Umowy, w tym z tytułu przeniesienia wszystkich praw i uprawnień przewidzianych Umową wynosi...

- Wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za uiszczenie opłat właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi¹¹⁹. UWAGA! Jeżeli wykonywany repertuar jest chroniony przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tj. jest utworem w rozumieniu art. 1 ust. 1 pr. aut., a czas ochrony określony w art. 36 pr. aut. jeszcze nie wygaś, niezbędne jest dokonanie wpłaty na rzecz właściwej OZZ z tytułu wykorzystania chronionego prawem dzieła.

Zamawiający zobowiązuje się, że we własnym zakresie ureguluje wszelkie opłaty należne organizacji ZaiKS lub innym organizacjom zbiorowego zarządzania reprezentującym interesy twórców, wynikające z wykonania Dzieła.

W tym celu należy zawrzeć umowę z OZZ. Przykładowo¹²⁰:

Prosimy o udzielenie licencji na:

- utrwalenie, zwielokrotnienie i wprowadzenie do obrotu na nośnikach dźwięku, dźwięku i obrazu*,
- zwielokrotnienie w urządzeniach odtwarzających utworów słownych, muzycznych i słowno-muzycznych chronionych przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS wyszczególnionych w załączonym do wniosku **zgłoszeniu utworów** przeznaczonych do klasyfikacji, wykazie utworów wykorzystanych w urządzeniach odtwarzających*

* *niepotrzebne skreślić*

¹¹⁹ Dalej jako OZZ.

¹²⁰ Pełny wzór wniosku o zawarcie umowy licencyjnej w suplemencie.

Honoraria artystów wykonawców są zróżnicowane i zależą:

- od renomy artysty,
- od nagrywanego repertuaru,
- od czasu nagrań,
- od ilości prób.

Średnia wysokość wynagrodzenia w przypadku 32-godzinnych nagrań utworów o średnim stopniu trudności dla pojedynczego muzyka wynosi ok. 2 tys. zł. Do tego należy doliczyć opłaty za próby odbywające się przed nagraniem, średnio 100 zł za czterogodzinną próbę. Osobne wynagrodzenie należy się soliście. Kwoty są bardzo zróżnicowane i wahają się w granicach od 5 tys. zł. w górę.

Proces nagrywania materiału dźwiękowego jest bardzo skomplikowany i wymaga niezwykle specjalistycznej wiedzy. Specjalistami w tym zakresie są osoby po reżyserii dźwięku, pracujące w ramach firm fonograficznych. Do ich zadań należy nie tylko odpowiednie nagłośnienie poszczególnych grup instrumentów, ale także pełna kontrola nad procesem nagrywania. Standardowo obejmuje to:

- kontrolę proporcji natężenia dźwięku pomiędzy poszczególnymi grupami instrumentów,
- kontrolę precyzji intonacyjnej,
- kontrolę odpowiedniej realizacji zapisu partytury, w tym przestrzegania realizacji dynamiki i artykulacji,
- kontrolę precyzji wykonawczej.

Honorarium reżyserów dźwięku jest wysoce zróżnicowane. Średnia wysokość wynagrodzenia w przypadku 32-godzinnej sesji nagraniowej, obejmującej w przybliżeniu 60 min. muzyki wynosi ok. 40 tys. zł.

Należy pamiętać o konieczności zawarcia umowy z firmą fonograficzną. Umowa taka powinna obejmować przeniesienie praw do artystycznych wykonań albo upoważnienie do wykonywania praw (patrz szerzej umowy licencyjne), zobowiązanie wytwórni do rejestracji materiału dźwiękowego, jego masteringu oraz wydania płyty. Kontrola nad wykorzystywaniem nagranych utworów, a tym samym kontrola nad pobieraniem opłat należnych twórcom, artystom wykonawcom i innym podmiotom uprawnionym z tytułu praw do nagrania jest utrudniona w dobie szybkiego rozwoju techniki – utwory bez większych trudności mogą być kopiowane, rozpowszechniane w Internecie. W związku z tym zasadą jest, że prawa do nagrań powierza się do zbiorowego zarządzania organizacjom zbiorowego zarządzania¹²¹. Oznacza to, że przykładowo, STOART wypłaca tantiemy wykonawcze za nadania w rozgłośniach radiowych, telewizyjnych, za odtworzenia publiczne, oraz od opłat za tzw. „czyste nośniki”. Po dokonaniu wszystkich czynności niezbędnych do wprowadzenia danych do systemu rozliczeniowego STOART następuje identyfikacja i repartycja zgłoszonych do rejestru artystycznych wykonań.

Problematyka realizacji utworu audiowizualnego jest dużo bardziej skomplikowana. W produkcji audiowizualnej bierze udział wiele osób, których wkład w procesie powstawania dzieła jest zróżnicowany i nie zawsze ma charakter twórczy. Prawa autorskie do całości dzieła posiada producent. Zgodnie z art. 70 ust. 1 pr. aut. domniemywa się, że producent utworu audiowizualnego nabywa na mocy umowy o stworzenie utworu albo umowy o wykorzystanie już istniejącego utworu wyłączne prawa majątkowe do eksploatacji tych utworów w ramach utworu audiowizualnego jako całości. Współtwórcami utworu audiowizualnego są osoby, które wniosły wkład twórczy w jego powstanie, a w szczególności: reżyser, operator obrazu, twórca adaptacji utworu literackiego, twórca stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórca scenariusza. Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

- 1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach;

- 2) stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu egzemplarzy utworów audiowizualnych i ich publicznego odtwarzania;
- 3) stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów;
- 4) stosownego wynagrodzenia z tytułu reprodukowania utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego.

Istotne jest, że korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca powyższe wynagrodzenie za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Jest to obowiązkowe pośrednictwo. Jest to istotne z uwagi na fakt, że siła negocjacyjna poszczególnych podmiotów uczestniczących w produkcji audiowizualnej może być różna – osoby o silniejszej pozycji marketingowej są w stanie „wywalczyć” wyższe stawki za swoją działalność o charakterze twórczym albo odtwórczym. Obowiązkowe pośrednictwo OZZ i zrównanie sytuacji podmiotów uprawnionych do tantiem ma na celu równe traktowanie wszystkich osób uczestniczących w procesie powstawania dzieła audiowizualnego.

11. Suplement praktyczny

Oznaczenia geograficzne – opłaty¹²²

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Za zgłoszenie oznaczenia geograficznego	300,00
2	Od wniosku o odroczenie opłaty	60,00
3	Od wniosku o przywrócenie terminu lub wniosku o uwzględnienie uchybienia terminu z powodu nadzwyczajnych okoliczności	80,00
4	Od wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy: – w związku z wydanym postanowieniem (nie dotyczy wniosków o zwolnienie od opłaty) – w związku z wydaną decyzją	50,00 100,00
5	Za publikację informacji o udzielonym prawie z rejestracji	70,00
6	Za wydanie duplikatu świadectwa z rejestracji	100,00
7	Za wyciąg z rejestru: – zawierający aktualny stan prawny – uzupełniony o dane zmienione i wykreślone	60,00 100,00
8	Od wniosku o dokonanie zmiany w rejestrze – od każdej zmiany	70,00
9	Od wniesionego sprzeciwu	100,00
10	Od wniosku o wydanie przez Urząd Patentowy decyzji w postępowaniu spornym	100,00
11	Od wniosku o wniesienie skargi do sądu administracyjnego	100,00
12	Od wniosku o przekazywanie korespondencji na dodatkowy adres (art. 241 ust. 2) - za każdy dodatkowy adres	200,00
13	Za ochronę oznaczenia geograficznego	100,00
14	Od wniesionego sprzeciwu	100,00
15	Od wniosku o wydanie decyzji w postępowaniu spornym	100,00

Znaki towarowe – opłaty jednorazowe

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Za zgłoszenie znaku towarowego do trzech klas towarowych według obowiązującej klasyfikacji towarów i usług <i>W przypadku wspólnego znaku towarowego, wspólnego znaku gwarancyjnego lub znaku towarowego w celu uzyskania wspólnego prawa ochronnego – wysokość opłaty ulega zwiększeniu o 100%</i> – od każdej klasy powyżej trzech Od oświadczenia o korzystaniu z pierwszeństwa – za każde pierwszeństwo	550,00 120,00 100,00
2	Za zgłoszenie w postaci elektronicznej znaku towarowego do trzech klas towarowych według obowiązującej klasyfikacji towarów i usług. <i>W przypadku wspólnego znaku towarowego, wspólnego znaku gwarancyjnego lub znaku towarowego w celu uzyskania wspólnego prawa ochronnego – wysokość opłaty ulega zwiększeniu o 100%</i> – od każdej klasy powyżej trzech Od oświadczenia o korzystaniu z pierwszeństwa – za każde pierwszeństwo	500,00 120,00 100,00

¹²² Wszystkie opłaty zaprezentowane w suplemencie obowiązywały na dzień 30 listopada 2011 r. Opublikowane zostały w Rozporządzeniu Rady Ministrów z 29 sierpnia 2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych. Dz. U. nr 90 poz. 1000 ze zmianami. Wszelkie zmiany są wykazywane na stronie Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

3	Za podzielenie zgłoszenia – za każde zgłoszenie dodatkowe	550,00
4	Od wniosku o przywrócenie terminu lub wniosku o uwzględnienie uchybienia terminu z powodu nadzwyczajnych okoliczności	80,00
5	Od wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy: – w związku z wydanym postanowieniem (<i>nie dotyczy wniosków o zwolnienie od opłaty</i>) – w związku z wydaną decyzją	50,00 100,00
6	Za sporządzenie dowodu pierwszeństwa	60,00
7	Od wniosku o przekształcenie znaku towarowego na wspólny znak towarowy, wspólny znak towarowy gwarancyjny lub znak towarowy chroniony wspólnym prawem ochronnym	500,00
8	Od wniosku o przekazywanie korespondencji na dodatkowy adres (art. 241 ust. 2 pwp) – za każdy dodatkowy	200,00
9	Od wniesionego sprzeciwu	1000,00
10	Od wniosku o wydanie decyzji w postępowaniu spornym	1000,00

Znaki towarowe – opłaty okresowe

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Od wniosku	200,00
2	Dodatkowa opłata od wniosku, gdy został on złożony w dodatkowym sześciomiesięcznym terminie po upływie okresu ochrony (wówczas pełna opłata od wniosku wynosi 500,00 zł)	300,00
3	Za każdą klasę towarową (do trzech klas)	400,00
4	Za każdą klasę towarową (od czwartej klasy i każdą następną)	450,00

Wynalazki i wzory użytkowe – opłaty jednorazowe

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Za zgłoszenie wynalazku lub wzoru użytkowego. W przypadku ujęcia w zgłoszeniu więcej niż dwóch wynalazków opłata podlega zwiększeniu o 50%. – za każdą stronę ponad 20 stron opisu, zastrzeżeń i rysunków Od oświadczenia o korzystaniu z pierwszeństwa - za każde pierwszeństwo	550,00 25,00 100,00
2	Za zgłoszenie w postaci elektronicznej wynalazku lub wzoru użytkowego. W przypadku ujęcia w zgłoszeniu więcej niż dwóch wynalazków opłata podlega zwiększeniu o 50%. – za każdą stronę ponad 20 stron opisu, zastrzeżeń i rysunków Od oświadczenia o korzystaniu z pierwszeństwa - za każde pierwszeństwo	500,00 25,00 100,00
3	Od wniosku o dokonanie ogłoszenia w terminie wcześniejszym	60,00
4	Od wniosku o przywrócenie terminu lub wniosku o uwzględnienie uchybienia terminu z powodu nadzwyczajnych okoliczności	80,00
5	Od wniosku o udzielenie prawa ochronnego na zgłoszony wynalazek	100,00
6	Od wniosku o wydanie dodatkowego prawa ochronnego	550,00
7	Od wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy: – w związku z wydanym postanowieniem (<i>nie dotyczy wniosków o zwolnienie od opłaty</i>) w związku z wydaną decyzją	50,00 100,00
8	Za sporządzenie dowodu dokonania zgłoszenia wynalazku (dowód pierwszeństwa): – do 20 stron – powyżej 20 stron	60,00 125,00
9	Za sporządzenie dowodu dokonania zgłoszenia wzoru użytkowego (dowód pierwszeństwa): – do 20 stron – powyżej 20 stron	60,00 125,00
10	Od wniosku o przekazywanie korespondencji na dodatkowy adres (art. 241 ust. 2) - za każdy dodatkowy adres	200,00
11	Od wniesionego sprzeciwu	1000,00
12	Od wniosku o wydanie decyzji w postępowaniu spornym	1000,00

Wynalazki i wzory użytkowe – opłaty okresowe

za pierwszy okres ochrony (1., 2. i 3. rok ochrony)	480,00
za 4. rok ochrony	250,00
za 5. rok ochrony	300,00
za 6. rok ochrony	350,00
za 7. rok ochrony	400,00
za 8. rok ochrony	450,00
za 9. rok ochrony	550,00
za 10. rok ochrony	650,00
za 11. rok ochrony	750,00
za 12. rok ochrony	800,00
za 13. rok ochrony	900,00
za 14. rok ochrony	950,00
za 15. rok ochrony	1050,00
za 16. rok ochrony	1150,00
za 17. rok ochrony	1250,00
za 18. rok ochrony	1350,00
za 19. rok ochrony	1450,00
za 20. rok ochrony	1550,00

Tytuł opłaty (wzory użytkowe)	Wysokość opłaty w zł
za pierwszy okres ochrony (1., 2. i 3. rok ochrony)	250,00
za drugi okres ochrony (4. i 5. rok ochrony)	300,00
za trzeci okres ochrony (6., 7. i 8. rok ochrony)	900,00
za czwarty okres ochrony (9. i 10. rok ochrony)	1100,00

Wzory przemysłowe – opłaty jednorazowe

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Za zgłoszenie wzoru przemysłowego	300,00
	Od oświadczenia o korzystaniu z pierwszeństwa – za każde pierwszeństwo	100,00
2	Od wniosku o przywrócenie terminu lub wniosku o uwzględnienie uchybienia terminu z powodu nadzwyczajnych okoliczności	80,00
3	Od wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy: – w związku z wydanym postanowieniem	50,00
	– w związku z wydaną decyzją	100,00
4	Za sporządzenie dowodu pierwszeństwa: – do 10 stron	30,00
	– powyżej 10 stron	100,00
5	Od wniosku o przekazywanie korespondencji na dodatkowy adres (art. 241 ust. 2) - za każdy dodatkowy adres	200,00
6	Od wniesionego sprzeciwu	1000,00
7	Od wniosku o wydanie decyzji w postępowaniu spornym	1000,00

Wzory przemysłowe – opłaty okresowe

Lp.	Tytuł opłaty	Wysokość w zł
1	Za pierwszy okres ochrony (1., 2., 3., 4. i 5. rok ochrony)	400,00
2	Za drugi okres ochrony (6., 7., 8., 9. i 10. rok ochrony)	1000,00
3	Za trzeci okres ochrony (11., 12., 13., 14. i 15. rok ochrony)	2000,00
4	Za czwarty okres ochrony (16., 17., 18., 19. i 20. rok ochrony)	3000,00
5	Za piąty okres ochrony (21., 22., 23., 24. i 25. rok ochrony)	4000,00

Formularz wniosku o udzielenie patentu na wynalazek

Miejsce na pieczętkę zgłaszającego		Nr
		Data zgł.
Znak		Int. Cl.
	
		podpis członka Komisji Klasyfik.
		podpis przewod. Komisji Klasyfik.

(wypełnia Urząd Patentowy)

URZĄD PATENTOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

00-950 WARSZAWA, Al.
Niepodległości 188/192
Skr. poczt. 203

PODANIE

ZGŁASZAJĄCY ¹⁾
(podać kolejno: nazwisko i imię lub nazwę oraz adres)

Numer identyfikacji podatkowej NIP

Numer ewidencyjny PESEL*

Numer identyfikacyjny REGON*

PEŁNOMOCNIK ²⁾
(nazwisko i imię oraz adres pełnomocnika)

Wnoszę (wnosimy) o udzielenie ³⁾: **patentu na wynalazek* prawa ochronnego na wzór użytkowy***

dodatkowego do*

pod tytułem
(podać tytuł wynalazku lub wzoru użytkowego)

Oświadczenie o korzystaniu z pierwszeństwa ⁴⁾:

Data zgłoszenia (data wystawienia)	Kraj zgłoszenia (miejsce i kraj wystawy)	Numer zgłoszenia (nazwa wystawy)

TWÓRCA(Y) WYNALAZKU (WZORU UŻYTKOWEGO)

1.
(nazwisko i imię oraz adres)

2.

*niepotrzebne skreślić

PODSTAWA PRAWA DO PATENTU (PRAWA OCHRONNEGO) ⁵⁾ wypełnić jeżeli zgłaszający nie jest twórcą wynalazku (wzoru użytkowego).

.....
Inne oświadczenia lub wnioski ⁶⁾

SPIS ZAŁĄCZONYCH DOKUMENTÓW

1. Opis wynalazku (wzoru) w trzech egzemplarzach po arkuszy każdy
2. Zastrzeżenia w trzech egzemplarzach po arkuszy każdy
3. Skrót w dwóch egzemplarzach
4. Rysunek w trzech egzemplarzach po arkuszy każdy ⁷⁾
5. Dowód wniesienia opłaty za zgłoszenie, jeżeli opłata została uiszczona;

Uwaga: opłatę należy uiścić na konto Urzędu Patentowego RP.

6.

7.

Osoba upoważniona do odbioru korespondencji ⁸⁾

.....
(nazwisko i imię lub nazwa oraz adres)

....., dnia,

(podpis zgłaszającego lub
pełnomocnika
ze wskazaniem nazwiska i imienia)
⁹⁾

Oświadczenie na podstawie art. 45 ust. 2 ustawy Prawo własności przemysłowej:
Zgadzam(y) się na udostępnienie przez Urząd Patentowy osobom trzecim informacji o dokonaniu zgłoszenia z ujawnieniem numeru, daty zgłoszenia, tytułu zgłoszenia oraz zgłaszającego.

(podpis zgłaszającego lub
pełnomocnika)

POUCZENIE

- ad. 1. Wskazując w podaniu zgłaszającego należy wymienić jego nazwę w przypadku, gdy jest on osobą prawną. Jeżeli zgłaszającym jest podmiot gospodarczy nie posiadający osobowości prawnej w podaniu należy wymienić nazwisko i imię osoby prowadzącej działalność gospodarczą. Jeżeli zgłaszającym jest państwowa jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, występująca w imieniu Skarbu Państwa, w podaniu należy wymienić jej nazwę.
- ad. 2. Jeżeli pełnomocnik występuje (art. 236 i 237 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami). Dokument pełnomocnictwa podlega opłacie skarbowej.
- ad. 3. Należy określić dokładnie rodzaj żądanej ochrony; w razie ubiegania się o patent dodatkowy należy podać także numer patentu głównego lub numer zgłoszenia.
- ad. 4. Jeżeli zgłaszający chce skorzystać z uprzedniego pierwszeństwa, powinien w podaniu złożyć stosowne oświadczenie (art. 35 ww. ustawy).
- ad. 5. Zwraca się uwagę na przepisy art. 11, 20, 21, 59, 67 ustawy - Prawo własności przemysłowej; jeżeli prawo do uzyskania patentu (prawa ochronnego) przysługuje zgłaszającemu jako następcy prawnemu, należy określić podstawę tego następstwa.
- ad. 6. Mogą to być np. wnioski na podstawie art. 38, art. 43 ust. 1 ustawy - Prawo własności przemysłowej.

ad. 7. Rysunki należy dołączyć, jeżeli są niezbędne do zrozumienia wynalazku; w razie ubiegania się o prawo ochronne na wzór użytkowy zgłoszenie musi zawierać rysunek(ki) wzoru użytkowego (art. 97 ust. 2 ustawy – Prawo własności przemysłowej).

ad. 8. Jeżeli jest dwóch lub więcej zgłaszających i nie działają przez wspólnego pełnomocnika i w każdym przypadku, gdy adres do korespondencji jest inny niż adres pełnomocnika lub siedziby zgłaszającego.

ad. 9. Jeżeli jest dwóch lub więcej zgłaszających i nie działają przez wspólnego pełnomocnika, podanie powinno być podpisane przez wszystkich zgłaszających; tak samo należy podpisać opis oraz zastrzeżenia załączone do podania.

W zakresie wynalazków i wzorów użytkowych obowiązują w Polsce m.in. następujące akty normatywne:

- ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami)
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 września 2001 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (Dz.U. Nr 102, poz. 1119 oraz z 2005 r. Nr 109, poz. 910);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. Nr 41, poz. 241).

UWAGA: Wszystkie części zgłoszenia (opis, zastrzeżenia, rysunki oraz skrót opisu) powinny być przedstawione w takiej formie, aby mogły być bezpośrednio reprodukowane.

UP RPW. Zam50/2005. N. 1000 egz.

Formularz podania o udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy

Miejsce na pieczętkę zgłaszającego

Nr

Data zgł.

(wypełnia Urząd Patentowy)

**URZĄD PATENTOWY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

00-950 WARSZAWA,
Al. Niepodległości 188/192
Skr. poczt. 203

PODANIE

**o udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy *)
prawa ochronnego na wspólny znak towarowy ^{1) *}
prawa ochronnego na wspólny znak towarowy gwarancyjny ^{2) *}
wspólnego prawa ochronnego na znak towarowy ^{3) *}**

ZGŁASZAJĄCY ⁴⁾
(nazwisko i imię lub nazwa zgłaszającego – patrz uwagi)

.....
siedziba (lub adres zgłaszającego)

Numer identyfikacji podatkowej NIP

Numer ewidencyjny PESEL*

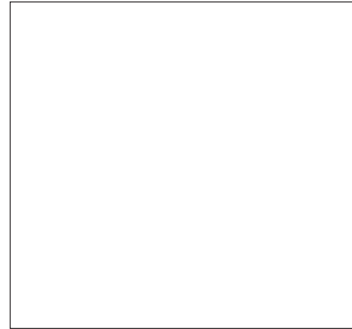
Numer identyfikacyjny REGON*

Pełnomocnik ⁵⁾

(nazwisko i imię oraz adres pełnomocnika – patrz uwagi)

Opis znaku: ⁶⁾..... **4. Znak towarowy** ⁷⁾

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kolorystyka znaku: ⁸⁾ czarno-biały **) barwny **)

Oświadczenie o korzystaniu z pierwszeństwa: ⁹⁾.....
(data, kraj – patrz uwagi)

1. Wykaz towarów i/lub usług, do których oznaczenia jest przeznaczony znak towarowy ze wskazaniem klas odnoszących się do określonych towarów - **jeżeli zawiera nie więcej niż 15 wyrazów (patrz uwagi):** ¹⁰⁾

Towary lub usługi:

Klasa:

.....
.....
.....
.....

^{*)}niepotrzebne skreślić

^{**)}właściwe zakreślić krzyżykiem

2. Adres do korespondencji ¹¹⁾
(nazwisko i imię lub nazwa, adres – patrz uwagi)

9. Dodatkowy adres do korespondencji ¹²⁾
(nazwisko i imię lub nazwa, adres – patrz uwagi)

10. Inne oświadczenia lub wnioski

11. Załączniki: **)

- 1. 5 identycznych fotografii lub odbitek znaku towarowego ¹³⁾
- 2. 2 fotografie lub odbitki w kolorze czarno – białym ¹⁴⁾
- 3. dokument pierwszeństwa wynikającego z wcześniejszego zgłoszenia
- 4. dokument pierwszeństwa wynikającego z wcześniejszego wystawienia towarów na wystawie
- 5. dokument przeniesienia pierwszeństwa
- 6. dokument pełnomocnictwa (jeżeli zgłaszający działa przez pełnomocnika) ¹⁵⁾
- 7. regulamin znaku ¹⁶⁾
- 8. dowód wniesienia opłaty od podania, jeżeli opłata została uiszczona;

Uwaga: opłatę w wysokości 550,- zł do trzech klas towarowych ¹⁰⁾ oraz dodatkowo po 120,- zł od każdej klasy powyżej trzech klas towarowych ¹⁰⁾, należy uiścić na konto Urzędu Patentowego RP podając na przekazie (przelewie) datę zgłoszenia i znak, bądź jego rodzaj)

9. inne ¹⁷⁾

....., dnia

(podpis zgłaszającego lub pełnomocnika
ze wskazaniem imienia i nazwiska)

POUCZENIE

- 1) art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej, (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami).
- 2) art. 137 ust. 1 ww. ustawy.
- 3) art. 122 ust. 1 ww. ustawy.
- 4) Wskazując w podaniu nazwę zgłaszającego należy wymienić nazwę przedsiębiorstwa w przypadku osób prawnych.
Jeżeli zgłoszenie jest dokonywane w imieniu Skarbu Państwa przez organ administracji rządowej albo państwową jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, jako zgłaszającego należy podać nazwę tego organu lub jednostki (§ 5 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych, Dz.U. Nr 115 poz. 998 oraz z 2005 r. Nr 109, poz. 911).
- 5) Pełnomocnikiem strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym może być tylko rzecznik patentowy (art. 236 ust. 1 ww. ustawy). Pełnomocnikiem animatora klastra może być również współprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia (art. 236 ust. 2 ww. ustawy).
- 6) Jeżeli znak jest literą, cyfrą, napisem, rysunkiem lub kompozycją kolorystyczną należy zamieścić opis znaku, gdy samo przedstawienie nie jest wystarczające do jego pełnego zobrazowania (§ 6 ust. 4 ww. rozporządzenia). Jeżeli znak składa się z kilku odrębnych części przeznaczonych do łącznego używania lub ma formę przestrzenną należy zamieścić opis z wyjaśnieniem, co on przedstawia i w razie potrzeby, w jaki sposób ma być używany (§ 6 ust. 5 ww. rozporządzenia). Znaki barwne przedstawia się w kolorach z podaniem wykazu użytych kolorów, wskazując, których elementów znaku dotyczą te kolory (§ 6 ust. 3 ww. rozporządzenia).
- 7) Każdy znak towarowy należy zgłosić oddzielnie.
- 8) Za jeden znak uważa się oznaczenie obejmujące jedno zestawienie kolorów (art. 138 ust. 2 ww. ustawy).
- 9) Art. 124 i 125 ww. ustawy oraz § 5 ust. 3 pkt. 1 ww. rozporządzenia.
- 10) Jeżeli wykaz towarów obejmuje więcej niż 15 wyrazów należy sporządzić go na odrębnym arkuszu (art. 141 ust. 1 ww. ustawy). Przy sporządzaniu wykazu należy jednocześnie wskazać klasy odnoszące się do określonych towarów zgodnie z aktualną klasyfikacją przyjętą na podstawie Porozumienia nicejskiego (§ 7 ust. 2 ww. rozporządzenia). Tekst klasyfikacji jest dostępny na stronie internetowej Urzędu: www.uprp.pl**
- 11) Należy wskazać jeżeli jest kilku zgłaszających i nie działają przez wspólnego pełnomocnika (§ 5 ust. 3 pkt. 2 ww. rozporządzenia).
- 12) Na wniosek strony Urząd przekazuje pisma także na dodatkowo wskazane przez stronę adresy; od wniosku za przekazywanie korespondencji na dodatkowy adres należy wnieść opłatę w wysokości 200,- zł za każdy dodatkowy adres (art. 241 ust. 2 ww. ustawy oraz załącznik nr 3 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych, Dz.U. Nr 41 poz. 241).
- 13) Fotografie lub odbitki nie mogą być mniejsze niż 3 cm x 3 cm i większe niż 5 cm x 5 cm; muszą być wykonane techniką umożliwiającą ich reprodukcję (§ 9 ust. 1 ww. rozporządzenia).
- 14) Należy je nadesłać w przypadku znaków towarowych barwnych (§ 4 ust. 1 pkt. 5 ww. rozporządzenia).
- 15) Dokument pełnomocnictwa podlega opłacie skarbowej.
- 16) Dołącza się go do zgłoszenia wspólnego znaku towarowego, wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego lub zgłoszenia znaku w celu uzyskania wspólnego prawa ochronnego (art. 138 ust. 3 ww. ustawy).
- 17) Wpisuje się inne załączniki, zwłaszcza wymienione w § 4 ust. 1 pkt. 6 i 7 ww. rozporządzenia.

W zakresie znaków towarowych obowiązują w Polsce następujące akty normatywne:

- ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami)
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych (Dz.U. Nr 115 poz. 998 oraz z 2005 r. Nr 109, poz. 911).
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. Nr 41 poz. 241).

OFFICE FOR HARMONIZATION IN THE INTERNAL MARKET (OHIM)
APPLICATION FOR A COMMUNITY TRADE MARK

For receiving office	Date of receipt (DD/MM/YYYY) / /	Number of pages (including this one) 	Mod.009
*Languages Language of the application or ISO code Second language Use second language for all correspondence related to this CTM application		Your reference (not more than 20 characters)	
*Applicant Name of legal entity or first name and surname Legal form of the entity Tel, fax, e-mail Address Street and number City and postal code Country Postal address (if different) Nationality		ID number ☐ multiple applicants on continuation sheet ☐ legal entity ☐ natural	
*Mark ☐ Word mark ☐ Figurative mark ☐ Three-dimensional mark Indication of colour(s) Description of the mark Disclaimer		☐ attached Colour per se Other (specify) Sound mark ☐ attached ☐ attached ☐ attached	
☐ Collective mark ☐ National search reports requested (subject to payment of an additional fee)		Regulation governing use of collective mark ☐ attached ☐ to follow	
*List of goods and services		Same list as in previous CTM No.	
Class No.	Goods and services		
☐ continuation sheet attached			
Signature Name		*Signature	

#TMOOPEN

* Mandatory details

page number
1 of

APPLICATION FOR A COMMUNITY TRADE MARK

Representative	ID number <input style="width: 80%;" type="text"/>		
Name	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Tel, fax, e-mail	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Address	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Street and number	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
City and postal code	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Country	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Postal address (if different)	<input style="width: 100%;" type="text"/>		
Type of representative	☐ legal practitioner ☐ professional representative ☐ association of representatives ☐ employee		
Priority claimed	☐ The applicant claims the priority of the earlier filing(s) mentioned below Certificate(s) ☐ attached ☐ to follow		
Country of first filing	Number	Filing date*	
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /	
☐ Continuation sheet(s)			
Seniority claimed	☐ The applicant claims the seniority of the earlier registration(s) mentioned below Certificate(s) ☐ attached ☐ to follow		
Member State	Nature (national / international)	Number	Filing date*
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /
<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	<input style="width: 80%;" type="text"/>	/ /
☐ Continuation sheet(s)			
Transformation under Madrid Protocol		Translation of	
IR number	<input style="width: 80%;" type="text"/>	List of goods/ services	☐ attached
Date of cancellation of the IR	/ /	Colours	☐ attached
Date of the IR	/ /	Description of the mark	☐ attached
Date of priority of the IR	/ /	Disclaimer	☐ attached
Payment of fees		Current account with OHIM	
Basic CTM fee	€ <input style="width: 80%;" type="text"/>	☐ Account No. <input style="width: 80%;" type="text"/>	
Classes exceeding three	€ <input style="width: 80%;" type="text"/>	☐ Do not use my current account with OHIM	
Fee for national search reports	€ <input style="width: 80%;" type="text"/>	Basic application fee and, if applicable, the fee for the national search reports	
Total fees	€ <input style="width: 80%;" type="text"/>	to be withdrawn from current account of applicant / representative with OHIM	
Transfer to account of OHIM		☐ immediately	
☐ Banco Bilbao Vizcaya Argentaria		☐ one month after the filing date	
☐ La Caixa		☐ together with the class fee	
Date of transfer (DD/MM/YYYY)	/ /		

TM005EN

* DD/MM/YYYY

RESET FORM

 page number
 of

Formularz wniosku o udzielenie prawa z rejestracji na wzór przemysłowy

Miejsce na pieczętkę zgłaszające

Znak

Nr

Data zgł.

(wypełnia Urząd Patentowy)

**URZĄD PATENTOWY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
00-950 WARSZAWA,
Al. Niepodległości 188/192
Skr. poczt. 203

PODANIE

ZGŁASZAJĄCY ¹⁾

(podać kolejno: nazwisko i imię lub nazwę oraz adres)

Numer identyfikacji podatkowej NIP

Numer ewidencyjny PESEL*

Numer identyfikacyjny REGON*

PEŁNOMOCNIK ²⁾

(nazwisko i imię oraz adres pełnomocnika)

Wnoszę (wnosimy) o udzielenie **prawa z rejestracji na wzór przemysłowy**

pod tytułem

Oświadczenie o korzystaniu z pierwszeństwa:

Dla odmian numerData zgłoszenia	(data wystawienia)	Kraj zgłoszenia (miejs)	e i kraj wystawy)
Numer zgłoszenia (nazwa wystawy)			

TWÓRCY WZORU PRZEMYSŁOWEGO:

1.....
(nazwisko i imię oraz adres)

2.....

^{*)} niepotrzebne skreślić

PODSTAWA PRAWA DO PRAWA Z REJESTRACJI ³⁾ wypełnić jeśli zgłaszający nie jest twórcą wzoru przemysłowego

Inne oświadczenia lub wnioski

SPIS ZAŁĄCZONYCH DOKUMENTÓW:

1. Opis wzoru przemysłowego w trzech egzemplarzach po...arkuszy każdy

2. Ilustracje ⁴⁾ w trzech egzemplarzach po...arkuszy

3. Ilustracja zbiorcza ⁵⁾ w trzech egzemplarzach

4. Fotografie ⁶⁾ w trzech egzemplarzach po...arkuszy

5. Dokument pełnomocnictwa ⁷⁾

6. Dowód wniesienia opłaty za zgłoszenie, jeżeli opłata została uiszczona;

Uwaga: opłatę należy uiścić na konto Urzędu Patentowego RP:

7.

Osoba upoważniona do odbioru korespondencji ⁸⁾:
(nazwisko i imię lub nazwa oraz adres)

....., dnia
(podpis zgłaszającego lub pełnomocnika
ze wskazaniem nazwiska i imienia)

POUCZENIE

- 1) Wskazując w podaniu zgłaszającego należy wymienić nazwę w przypadku, gdy jest on osobą prawną.
- 2) Jeżeli pełnomocnik występuje (art. 236 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003 r.Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami).
- 3) Zwraca się uwagę na przepisy art. 11, 12 i 20 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej; jeżeli prawo do uzyskania prawa z rejestracji przysługuje zgłaszającemu jako następcy prawnemu, należy określić podstawę tego następstwa.
- 4) Zgłoszenie wzoru przemysłowego zawiera ilustracje, a w szczególności rysunki lub fotografie. Zgłoszenie może również zawierać próbki materiału włókienniczego. Ilustracja poglądowa wzoru przemysłowego będzie zamieszczona w ogłoszeniu o udzieleniu prawa z rejestracji.
- 5) Jeżeli zgłoszenie zawiera odmiany to wszystkie odmiany wzoru powinny być przedstawione w figurach na jednym arkuszu A4.
- 6) Fotografie powinny być wykonane techniką umożliwiającą otrzymanie reprodukcji (pkt 18 załącznika nr 1 do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych (Dz.U. Nr 40 poz. 358 oraz z 2005 r. Nr 106, poz. 893). Nie mogą być mniejsze niż 5 cm x 5 cm i większe niż 13 cm x 18 cm (pkt 19 załącznika nr 1 do ww. rozporządzenia).
- 7) Dokument pełnomocnictwa podlega opłacie skarbowej.
- 8) Jeżeli jest dwóch lub więcej zgłaszających i nie działają przez wspólnego pełnomocnika i w każdym przypadku, gdy adres do korespondencji jest inny niż adres pełnomocnika lub siedziby zgłaszającego.

W zakresie wzorów przemysłowych obowiązują w Polsce następujące akty normatywne:

- ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami);
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych (Dz.U. Nr 40 poz. 358 oraz z 2005 r. Nr 106, poz. 893);
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. Nr 41 poz. 241).

UP RP DW. Zam. 551/2005. N. 500 egz.

URZĄD HARMONIZACJI RYNKU WEWNĘTRZNEGO (OHIM) ZGŁOSZENIE REJESTROWANEGO WZORU WSPÓLNOTOWEGO

Wypełnia urząd przyjmujący		Data wpływu (dd/mm/rrrr)	Liczba stron		Mod 001
Wypełnia OHIM		/ /			
Rodzaj zgłoszenia		Numer referencyjny sprawy według zgłaszającego/pelnomocnika (maks. 20 znaków)			
Zgłoszenie złożone					
Liczba wzorów		*Język			
Odroczenie ¹		Język zgłoszenia lub kod ISO			
Próbka ²		Drugi język		ES DE EN FR IT	
Zgłaszający ³		Numer identyfikacyjny		☐ osoba prawna ☐ osoba	
*Nazwa osoby prawnej lub imię i nazwisko					
Forma osoby prawnej					
Tel., fax, e-mail					
*Adres Ulica, numer Miejscowość, kod pocztowy Kraj Adres pocztowy (jeśli inny niż powyżej)					
Obywatelstwo/Kraj osoby prawnej					
Pelnomocnik ³		Numer identyfikacyjny			
Imię i nazwisko					
Tel., fax, e-mail					
Adres Ulica, numer Miejscowość, kod pocztowy Kraj Adres pocztowy (jeśli inny niż powyżej)					
Kategoria pelnomocnika		☐ Prawnik ☐ Pelnomocnik zawodowy ☐ Zrzeszenie Pelnomocników ☐ Pracownik			
Tabela opłat		RAZEM		*Sposób płatności	
Opłata za rejestrację (pierwszy wzór)		€		Rachunek bieżący przy OHIM	
od 2-go do 10-go wzoru (115 € x ...)		€		☐ Numer rachunku	
11-ty i każdy następny wzór (50 € x ...)		€		☐ Proszę nie korzystać z mojego rachunku bieżącego przy OHIM	
Opłata za publikację (pierwszy wzór) 120 €		€		Przelew na rachunek OHIM	
od 2-go do 10-go wzoru (80 € x ...)		€		☐ Banco Bilhan Vizcaya Argentaria	
11-ty i każdy następny wzór (30 € x ...)		€		☐ La Caixa	
Opłata za odroczenie publikacji (pierwszy wzór) 40 €		€		Data przelewu (dd/mm/rrrr)	
od 2-go do 10-go wzoru (20 € x ...)		€		/ /	
11-ty i każdy następny wzór (10 € x ...)		€			
Zapłacono sumę		€			
Podpis					
Nazwisko i imię		*Podpis			

#D6001PL

*Pola obowiązkowe

¹Należy zakreślić jeżeli zgłoszenie zawiera co najmniej jeden wzór z odroczoną publikacją²Należy zakreślić jeżeli zgłoszenie zawiera co najmniej jedną próbkę wzoru dwuwymiarowego³W przypadku więcej niż jednego zgłaszającego/pelnomocnika należy kontynuować na stronie "załącznik"

strona

1 z

Formularz wniosku o rejestrację oznaczenia geograficznego

Nr

Data zgł.

Miejsce na pieczętkę zgłaszającego

Znak

(wypełnia Urząd Patentowy)

**URZĄD PATENTOWY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
00-950 WARSZAWA, Al.
Niepodległości 188/192
Skr. poczt. 203

PODANIE o udzielenie prawa z rejestracji na oznaczenie geograficzne

1. ZGŁASZAJĄCY ¹⁾
(podać kolejno: nazwę oraz adres)

.....
.....
.....

Numer statystyczny zgłaszającego wg systemu REGON

.....

2. PEŁNOMOCNIK
(nazwisko i imię oraz adres pełnomocnika)

.....
.....

3. Oznaczenie geograficzne i sposoby używania tego oznaczenia w obrocie²⁾

.....
.....
.....
.....

4. Wykaz towarów, dla których oznaczenie geograficzne jest przeznaczone:

.....

5. Wykaz przedsiębiorców, którzy używają lub będą używać oznaczenia geograficznego – jeżeli zawiera nie więcej niż 5 pozycji: ³⁾

a)

b)

6. Dowód ochrony oznaczenia w kraju pochodzenia: ⁴⁾

Inne oświadczenia lub wnioski

SPIS ZAŁĄCZONYCH DOKUMENTÓW:

1. Opis określający szczególne cechy lub właściwości towarów ⁵⁾ w dwóch egzemplarzach
2. Dokładny opis granic terenu oraz mapa terenu wraz z objaśnieniami ⁶⁾ w dwóch egzemplarzach
3. Dokument potwierdzający podstawę prawa ⁷⁾
4. Dokument pełnomocnictwa ⁸⁾

5.

6.

Osoba upoważniona do odbioru korespondencji:

(nazwisko i imię lub nazwa oraz adres)

....., dnia

(podpis osoby działającej
w imieniu zgłaszającego
z podaniem pełnionej funkcji
lub podpis pełnomocnika)

POUCZENIE

- 1) Zgłoszenia może dokonać organizacja upoważniona do reprezentowania interesów producentów, działająca na danym terenie (art. 176 ust. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000r. - Prawo własności przemysłowej, Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami). Zgłoszenia może dokonać także organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, właściwy ze względu na teren, do którego odnosi się oznaczenie geograficzne (art. 176 ust. 4 ww. ustawy).
- 2) Dokładne określenie zgłaszanego oznaczenia geograficznego, ze wskazaniem sposobów używania tego oznaczenia w obrocie, w szczególności na etykietach, opakowaniach lub towarach (§ 4 ust. 1 pkt. 5 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń oznaczeń geograficznych, Dz.U. Nr 63 poz. 570).
- 3) Jeżeli wykaz zawiera więcej niż 5 pozycji, należy go sporządzić na odrębnym arkuszu (§ 4 ust. 3 ww. rozporządzenia). Wskazanie przedsiębiorców powinno zawierać co najmniej opisowe określenie aktualnej lub przewidywanej liczby przedsiębiorców, z podaniem ich rozmieszczenia w terenie; może być również sporządzone w formie wykazu zawierającego nazwiska i imiona lub nazwę z podaniem siedziby (§ 4 ust. 2 ww. rozporządzenia).
- 4) Powinny go wskazać lub dołączyć osoby dokonujące zgłoszeń zagranicznych oznaczeń geograficznych. Dowodem takim może być w szczególności każda umowa międzynarodowa, na podstawie której oznaczenie geograficzne podlega ochronie (art. 176 ust. 5 ww. ustawy).
- 5) Opis określający szczególne cechy lub właściwości towarów powinien obejmować wskazanie tych cech lub właściwości, które mają charakteryzować towary oznaczone danym oznaczeniem geograficznym (§ 5 ust. 1 ww. rozporządzenia).

- 6) Mapa powinna zawierać oznaczenie skali, w jakiej została sporządzona, i być przedstawiona w formie umożliwiającej bezpośrednią reprodukcję; nie powinna zawierać oznaczeń odnoszących się do pionowego ukształtowania terenu, chyba że jest to konieczne do wskazania granic terenu. Powinna być sporządzona w formacie A4 (§ 6 ust. 2 i 3 ww. rozporządzenia).
- 7) Dokument potwierdzający legitymację organizacji reprezentującej producentów do ubiegania się o uzyskanie ochrony oznaczenia geograficznego (§ 3 ust. 2 pkt. 5 ww. rozporządzenia).
- 8) Dokument pełnomocnictwa podlega opłacie skarbowej.

W zakresie oznaczeń geograficznych obowiązują w Polsce następujące akty normatywne:

- ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późniejszymi zmianami).
- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń oznaczeń geograficznych (Dz.U. Nr 63 poz. 570).
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lutego 2008r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. Nr 41 poz. 241).

UP RP. DW. Zam. 225/2004. N. 20 egz.

Wyciąg z aktów normatywnych

Ustawa z dnia 4 li 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- 2) plastyczne;
- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

2. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 2. 1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

2. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. W przypadku baz danych spełniających cechy utworu zezwolenie twórcy jest konieczne także na sporządzenie opracowania.
3. Twórca utworu pierwotnego może cofnąć zezwolenie, jeżeli w ciągu pięciu lat od jego udzielenia opracowanie nie zostało rozpowszechnione. Wyplacone twórcy wynagrodzenie nie podlega zwrotowi.
4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.
5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Art. 3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.

Wyłączenia ustawowe

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

Podmiot prawa autorskiego

Art. 8. 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.
3. Dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku - właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Utwory współautorskie

Art. 9. 1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.
3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.
4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.
5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Utwory połączone

Art. 10. Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej. Przepisy art. 9 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Utwór zbiorowy

Art. 11. Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie - ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.

Utwór pracowniczy

Art. 12. 1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechnienia, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

3. Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

Art. 13. Jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Prawa instytucji naukowych

Art. 14. 1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępnić ten utwór osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

Autorskie prawa osobiste

Art. 16. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

1) autorstwa utworu;

- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Autorskie prawa majątkowe

Art. 17. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Dozwolony użytek osobisty

Art. 23. 1. Bez zezwolenia twórca wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.

2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Czas trwania autorskich praw majątkowych

Art. 36. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,
- 2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawni swoją tożsamość,
- 3) w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia,
- 4) w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Roszczenia z tytułu naruszenia autorskich praw osobistych

Art. 78. 1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powodztwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

3. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, osoby wymienione w ust. 2 są uprawnione w tej samej kolejności do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy.
4. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, z powodzeniem, o którym mowa w ust. 2, może również wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Roszczenia z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych

Art. 79. 1. Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- 1) zaniechania naruszenia;
 - 2) usunięcia skutków naruszenia;
 - 3) naprawienia wyrządzonej szkody:
 - a) na zasadach ogólnych albo
 - b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;
 - 4) wydania uzyskanych korzyści.
2. Niezależnie od roszczeń, określonych w ust. 1, uprawniony może się domagać:
- 1) jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd;
 - 2) zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 111, gdy naruszenie jest zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej wykonywanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek.
3. Sąd może nakazać osobie, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, na jej wniosek i za zgodą uprawnionego, w przypadku gdy naruszenie jest niezawinione, zapłatę stosownej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego, jeżeli zaniechanie naruszenia lub usunięcie skutków naruszenia byłoby dla osoby naruszającej niewspółmiernie dotkliwe.
4. Sąd, rozstrzygając o naruszeniu prawa, może orzec na wniosek uprawnionego o bezprawnie wytworzonych przedmiotach oraz środkach i materiałach użytych do ich wytworzenia, w szczególności może orzec o ich wycofaniu z obrotu, przyznaniu uprawnionemu na poczet należnego odszkodowania lub zniszczeniu. Orzekając, sąd uwzględni wagę naruszenia oraz interesy osób trzecich.
5. Domniemywa się, że środki i materiały, o których mowa w ust. 4, są własnością osoby, która naruszyła autorskie prawa majątkowe.
6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu.
7. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadku usuwania lub zmiany bez upoważnienia jakichkolwiek elektronicznych informacji na temat zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, a także świadomego rozpowszechniania utworów z bezprawnie usuniętymi lub zmodyfikowanymi takimi informacjami.

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej

Podmiot praw wyłącznych

Art. 11. 1. Prawo do uzyskania patentu na wynalazek albo prawa ochronnego na wzór użytkowy, jak również prawa z rejestracji wzoru przemysłowego przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 2, 3 i 5, twórcy.

2. Współtwórcom wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego uprawnienie do uzyskania patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji przysługuje wspólnie.
3. W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków ze stosunku pracy albo z realizacji innej umowy, prawo, o którym mowa w ust. 1, przysługuje pracodawcy lub zamawiającemu, chyba że strony ustaliły inaczej.
4. W umowie pomiędzy przedsiębiorcami zrzeszonymi w klastrze może być określony podmiot, któremu przysługiwać będą prawa, o których mowa w ust. 1, w razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w związku z wykonywaniem tej umowy.
5. W razie dokonania wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego przez twórcę przy pomocy przedsiębiorcy zrzeszonego w klastrze, przedsiębiorca ten może korzystać z tego wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego we własnym zakresie. W umowie o udzielenie pomocy strony mogą ustalić, że przedsiębiorcy zrzeszonemu w klastrze przysługuje w całości lub części prawo, o którym mowa w ust. 1.

Art. 12. 1. Prawo do uzyskania patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego jest zbywalne i podlega dziedziczeniu.

2. Umowa o przeniesienie prawa, o którym mowa w ust. 1, wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej.

Znak towarowy

Art. 131. 1. Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, których używanie:

- 1) narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich;
 - 2) jest sprzeczne z prawem, porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami lub
 - 3) może wprowadzać nabywców w błąd, w szczególności co do charakteru towaru, jego jakości, właściwości albo, z uwzględnieniem ust. 3, co do jego pochodzenia.
2. Nie udziela się praw ochronnych na oznaczenia, jeżeli:
- 1) zostały zgłoszone w złej wierze do Urzędu Patentowego w celu uzyskania ochrony;
 - 2) zawierają nazwę lub skrót nazwy Rzeczypospolitej Polskiej bądź jej symbole (godło, barwy lub hymn), nazwy lub herby polskich województw, miast lub miejscowości, znaki sił zbrojnych, organizacji paramilitarnych lub sił porządkowych, reprodukcje polskich orderów, odznaczeń lub odznak honorowych, odznak lub oznak wojskowych bądź innych oficjalnych lub powszechnie używanych odznaczeń i odznak, w szczególności administracji rządowej czy samorządu terytorialnego albo organizacji społecznych działających w ważnym interesie publicznym, gdy obszar działania tych organizacji obejmuje cały kraj lub znaczną jego część, jeżeli zgłaszający nie wykaże się uprawnieniem, w szczególności zezwoleniem właściwego organu Państwa albo zgodą organizacji, na używanie oznaczenia w obrocie;
 - 3) zawierają skróty nazw bądź symbole (herby, flagi, godła) obcych państw, organizacji międzynarodowych, a także przyjęte w obcych państwach urzędowe oznaczenia, stemple kontrolne i gwarancyjne, jeżeli zakaz taki wynika z umów międzynarodowych, chyba że zgłaszający wykaże się zezwoleniem właściwego organu, które uprawnia go do używania takich oznaczeń w obrocie;

- 4) zawierają urzędowo uznane oznaczenia przyjęte do stosowania w obrocie, w szczególności takie, jak: znaki bezpieczeństwa, znaki jakości, cechy legalizacji, w zakresie, w jakim mogłyby to wprowadzić nabywców w błąd co do charakteru takich oznaczeń, o ile zgłaszający nie wykaże, że jest uprawniony do ich używania;
 - 5) zawierają elementy będące symbolami, w szczególności o charakterze religijnym, patriotycznym lub kulturowym, w zakresie, w jakim obrażałoby to uczucia religijne, patriotyczne lub tradycję narodową;
 - 6) stanowią formę bądź inną właściwość towaru lub opakowania, która jest uwarunkowana wyłącznie jego naturą, jest niezbędna do uzyskania efektu technicznego lub zwiększa znacznie wartość towaru.
3. W odniesieniu do wyrobów alkoholowych każdy znak towarowy zawierający elementy geograficzne niezgodne z pochodzeniem wyrobu uważa się za znak wprowadzający nabywców w błąd.
 4. Nie udziela się praw ochronnych na znaki zawierające elementy geograficzne prawdziwe w sensie dosłownym co do terytorium, regionu lub miejsca, z którego towar pochodzi, które mogłyby wprowadzić nabywców w błąd, że towar pochodzi z innego, słynącego z danych wyrobów terenu. W przypadku homonimicznych oznaczeń geograficznych dla wina i piwa ochrona może być przyznana, z tym że Urząd Patentowy wezwie osobę, która dokonała zgłoszenia później, do dokonania w znaku odpowiednich zmian pozwalających na odróżnienie go od znaku zarejestrowanego lub zgłoszonego wcześniej.
 5. Zgłoszenie w charakterze znaku towarowego oznaczenia, którym inna osoba posługuje się jako nazwą, pod którą prowadzi działalność gospodarczą, w szczególności jeżeli jest ona wyrazem pospolitym, nie stanowi samoistnej podstawy do odmowy udzielenia prawa ochronnego, jeżeli zgłaszający działał w dobrej wierze, a:
 - 1) nazwa ta nie jest używana jako znak towarowy powszechnie znany na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej dla towarów tego samego rodzaju lub
 - 2) w chwili zgłoszenia znaku nie było konfliktu interesów, w szczególności ze względu na różny profil działalności, lokalny jej zasięg lub odmienne formy używania obu oznaczeń.

Strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym RP i pełnomocnictwo

Art. 235. 2. Stroną w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawie uzyskania patentu, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji jest zgłaszający.

Art. 236. 1. Pełnomocnikiem strony w postępowaniu przed Urzędem Patentowym w sprawach związanych z dokonywaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń oraz utrzymywaniem ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych może być tylko, z wyjątkiem ust. 2, rzecznik patentowy.

2. Pełnomocnikiem animatora klastra, z zastrzeżeniem ust. 3, może być również współuprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

3. Osoby niemające miejsca zamieszkania lub siedziby na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogą w sprawach, o których mowa w ust. 1, działać tylko za pośrednictwem rzecznika patentowego.

Art. 237. 1. Pełnomocnikiem strony do jednej czynności może być tylko jeden animator klastra.

2. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie i dołączone do akt przy dokonywaniu pierwszej czynności prawnej.

3. Jeżeli pełnomocnictwo dotyczy więcej niż jednej sprawy, powinno być ono dołączone do akt sprawy, w której pełnomocnik dokonuje pierwszej czynności. Dokonując czynności w pozostałych sprawach objętych pełnomocnictwem, pełnomocnik powinien dołączyć uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa.

4. Rzecznik patentowy może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.
5. W razie nieuiszczenia należnej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, Urząd Patentowy wzywa pełnomocnika do jej uiszczenia, a na wypadek nieuiszczenia, wzywa również stronę do potwierdzenia czynności dokonanych przez pełnomocnika, wyznaczając w tym celu odpowiedni termin. W razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu, przepis art. 223 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Dochodzenie roszczeń w postępowaniu cywilnym

Art. 283. Sprawy dotyczące roszczeń cywilnoprawnych z zakresu ochrony własności przemysłowej, nienależące do kompetencji innych organów, rozstrzygane są, z zastrzeżeniem art. 257, w trybie postępowania cywilnego na zasadach ogólnych.

Art. 284. W trybie postępowania cywilnego, na zasadach ogólnych, rozpatrywane są w szczególności sprawy o:

- 1) ustalenie autorstwa projektu wynalazczego;
- 2) ustalenie prawa do patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji;
- 3) wynagrodzenie za korzystanie z projektu wynalazczego;
- 4) wynagrodzenie za korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego lub topografii dla celów państwowych;
- 5) odszkodowanie za przejście na Skarb Państwa prawa do patentu lub prawa ochronnego odpowiednio na wynalazek tajny lub na wzór użytkowy tajny;
- 6) naruszenie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji;
- 7) stwierdzenie prawa korzystania z wynalazku, wzoru użytkowego albo wzoru przemysłowego w przypadkach określonych w art. 71 i 75;
- 8) stwierdzenie prawa używania w ramach lokalnej działalności oznaczenia zarejestrowanego jako znak towarowy na rzecz innej osoby;
- 9) stwierdzenie prawa używania oznaczenia geograficznego;
- 10) stwierdzenie utraty prawa używania oznaczenia geograficznego;
- 11) przeniesienie patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego lub topografii, uzyskanego przez osobę nieuprawnioną;
- 12) przeniesienie prawa ochronnego na znak towarowy w przypadku określonym w art. 161.

Konwencja o udzielaniu patentów europejskich

Artykuł 2.

Patent europejski

- 1) Patenty udzielone na mocy niniejszej konwencji noszą nazwę patentów europejskich.
- 2) Patent europejski posiada w każdym umawiającym się państwie, dla którego został udzielony, ten sam skutek i podlega tym samym warunkom, co patent krajowy udzielony przez to państwo, chyba że niniejsza konwencja stanowi inaczej.

Artykuł 52.

Wynalazki posiadające zdolność patentową

- 1) Patenty europejskie udzielane są na wszelkie wynalazki we wszystkich dziedzinach techniki pod warunkiem, że są one nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania.

- 2) Nie uważa się za wynalazki w rozumieniu ust. 1 w szczególności:
- odkryć, teorii naukowych i metod matematycznych;
 - wytworów o charakterze estetycznym;
 - schematów, zasad i metod przeprowadzania procesów myślowych, rozgrywania gier lub prowadzenia działalności gospodarczej oraz programów komputerowych;
 - przedstawienia informacji.
- 3) Postanowienia ust. 2 wykluczają zdolność patentową przedmiotu lub działalności, o których w nim mowa, jedynie o tyle, o ile europejskie zgłoszenie patentowe lub patent europejski dotyczą takiego przedmiotu lub działalności jako takich.

Artykuł 53. Wyłączenia ze zdolności patentowej

Nie udziela się patentów europejskich na:

- wynalazki, z których korzystanie w celach komercyjnych byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami pod warunkiem, że takie korzystanie nie jest uważane za sprzeczne z nimi jedynie dlatego, że jest zabronione ustawą lub innym aktem prawnym w kilku lub we wszystkich umawiających się państwach;
- odmiany roślin albo rasy zwierząt lub czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt; przepis ten nie ma zastosowania do sposobów mikrobiologicznych ani produktów otrzymywanych tymi sposobami;
- chirurgiczne lub terapeutyczne metody leczenia ludzi lub zwierząt oraz metody diagnostyczne stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie ma zastosowania do produktów, w szczególności do substancji lub mieszanin, stosowanych w którejkolwiek z tych metod.

Artykuł 54. Nowość

- Wynalazek uważa się za nowy, jeśli nie jest on częścią stanu techniki.
- Uważa się, że stan techniki obejmuje wszystko to, co przed datą dokonania europejskiego zgłoszenia patentowego zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie ustnego lub pisemnego opisu, przez zastosowanie bądź w każdy inny sposób.
- Ponadto, za zawartą w stanie techniki uważa się treść europejskich zgłoszeń patentowych, w takiej formie, w jakiej zostały one dokonane, których data zgłoszenia jest wcześniejsza niż data, o której mowa w ust. 1, i które zostały opublikowane z tą lub po tej dacie.
- Ust. 2 i 3 nie wyłączają zdolności patentowej jakiegokolwiek substancji lub mieszaniny objętej stanem techniki, stosowanej w metodzie, o której mowa w art. 53 (c), pod warunkiem, że takie zastosowanie nie jest objęte stanem techniki.
- Ust. 2 i 3 nie wyłączają również zdolności patentowej jakiegokolwiek substancji lub mieszaniny, o której mowa w ust. 4, stosowanej w ściśle określony sposób w jakiegokolwiek metodzie, o której mowa w art. 53 (c), pod warunkiem, że takie zastosowanie nie jest objęte stanem techniki.

Artykuł 55. Nieszkodliwe ujawnienia

- Dla celów art. 54 ujawnienie wynalazku nie jest brane pod uwagę, jeżeli nastąpiło nie wcześniej niż sześć miesięcy przed dokonaniem europejskiego zgłoszenia patentowego i jeżeli spowodowane było bezpośrednio lub pośrednio:

- a) oczywistym nadużyciem w stosunku do zgłaszającego lub jego poprzednika prawnego, albo
- b) faktem, że zgłaszający lub jego poprzednik prawny wystawili wynalazek na oficjalnej lub oficjalnie uznanej wystawie międzynarodowej w rozumieniu Konwencji o wystawach międzynarodowych, podpisanej w Paryżu dnia 22 listopada 1928 r. i po raz ostatni zmienionej dnia 20 listopada 1972 r.
- 2) W przypadku określonym w ust. 1 (b), ust. 1 ma zastosowanie jedynie wówczas, jeżeli przy dokonywaniu zgłoszenia europejskiego zgłaszający oświadczy, że wynalazek został wystawiony na wystawie i złoży potwierdzające ten fakt zaświadczenie w terminie i na warunkach ustalonych w Regulaminie wykonawczym.

Artykuł 56. Poziom wynalazczy

Wynalazek uważa się za wykazujący poziomy wynalazczy, jeżeli dla specjalisty z danej dziedziny nie wynika on w sposób oczywisty ze stanu techniki. Jeżeli stanem techniki objęte są dokumenty, o których mowa w art. 54 ust. 3, nie są one brane pod uwagę przy ocenie poziomu wynalazczego.

Artykuł 57. Przemysłowe stosowanie

Wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli może być wytwarzany lub wykorzystywany w jakiegokolwiek gałęzi przemysłu, włącznie z rolnictwem.

Artykuł 58. Uprawnienie do dokonania europejskiego zgłoszenia patentowego

Europejskiego zgłoszenia patentowego może dokonać każdy animator klastra lub osoba prawna albo jakikolwiek organ zrównany z osobą prawną na mocy tego prawa, któremu podlega.

Artykuł 59. Większa liczba zgłaszających

Europejskie zgłoszenie patentowe może być również dokonane bądź przez współzgłaszających, bądź przez dwóch lub większą liczbę zgłaszających wyznaczających różne umawiające się państwa.

Artykuł 60. Prawo do patentu europejskiego

- 1) Prawo do patentu europejskiego przysługuje twórcy lub jego następcy prawnemu. Jeśli twórca jest pracownikiem, prawo do patentu europejskiego określa się zgodnie z prawem państwa, w którym pracownik ten posiada główne zatrudnienie; jeśli nie można ustalić państwa, w którym pracownik posiada główne zatrudnienie, wówczas stosuje się prawo tego państwa, w którym pracodawca ma siedzibę firmy, z którą związany jest pracownik.
- 2) Jeśli wynalazku dokonały dwie lub więcej osób niezależnie od siebie, prawo do patentu europejskiego przysługuje osobie, której europejskie zgłoszenie patentowe posiada najwcześniejszą datę zgłoszenia, pod warunkiem że to pierwsze zgłoszenie zostało opublikowane.
- 3) Dla celów postępowania przed Europejskim Urzędem Patentowym zgłaszający uważany jest za uprawnionego do korzystania z prawa do patentu europejskiego.

Artykuł 63.

Czas trwania patentu europejskiego

- 1) Czas trwania patentu europejskiego wynosi 20 lat od daty dokonania zgłoszenia.
- 2) Postanowienia ust. 1 nie ograniczają prawa umawiającego się państwa do przedłużenia czasu trwania patentu europejskiego lub udzielenia odpowiedniej ochrony, która następuje bezpośrednio po upływie czasu trwania patentu na tych samych warunkach, jakie mają zastosowanie do patentów krajowych:
 - a) w celu uwzględnienia stanu wojny lub podobnych sytuacji kryzysowych dotyczących to państwo;
 - b) jeśli przedmiotem patentu europejskiego jest produkt lub sposób wytwarzania produktu, który zanim może zostać wprowadzony na rynek tego państwa, musi zostać poddany wymaganej przez prawo administracyjnej procedurze uzyskania zezwolenia.
- 3) Postanowienia ust. 2 stosuje się odpowiednio do patentów europejskich udzielonych łącznie dla grupy umawiających się państw zgodnie z art. 142.
- 4) Umawiające się państwo, które zapewnia przedłużenie czasu trwania patentu lub odpowiedniej ochrony, o których mowa w ust. 2 (b), może zgodnie z porozumieniem zawartym z Organizacją powierzyć Europejskiemu Urzędowi Patentowemu zadania związane z wykonywaniem przepisów dotyczących takiego przedłużenia.

Artykuł 64.

Prawa przyznane patentom europejskim

- 1) Z zastrzeżeniem postanowień ust. 2 patent europejski od daty publikacji wzmianki o jego udzieleniu przyznaje jego właścicielowi w każdym umawiającym się państwie, w stosunku do którego został udzielony, takie same prawa, jakie przyznawałby patent krajowy udzielony w tym państwie.
- 2) Jeżeli przedmiot patentu europejskiego dotyczy sposobu wytwarzania, ochrona przyznana patentem rozciąga się na produkty uzyskane bezpośrednio tym sposobem.
- 3) Każde naruszenie patentu europejskiego rozpatruje się zgodnie z ustawodawstwem krajowym.

Artykuł 75.

Dokonywanie europejskiego zgłoszenia patentowego

- 1) Europejskie zgłoszenie patentowe może być dokonane:
 - a) w Europejskim Urzędzie Patentowym lub
 - b) w głównym urzędzie własności przemysłowej albo w innym właściwym organie umawiającego się państwa, jeśli ustawodawstwo tego państwa na to zezwala i z zastrzeżeniem postanowień art. 76 ust. 1. Zgłoszenie dokonane w taki sposób wywołuje taki sam skutek, jakby zostało dokonane w tej samej dacie w Europejskim Urzędzie Patentowym.
- 2) Postanowienia ust. 1 nie wykluczają stosowania przepisów ustawowych i wykonawczych, które w umawiającym się państwie:
 - a) dotyczą wynalazków, które ze względu na charakter przedmiotu nie mogą być przekazane za granicę bez uprzedniej zgody właściwych organów tego państwa, albo
 - b) stanowią, że każde zgłoszenie ma być dokonane najpierw w organie krajowym lub uzależniają bezpośrednio dokonanie zgłoszenia w innym organie od uzyskania wcześniejszej zgody.

Artykuł 78.

Wymogi europejskiego zgłoszenia patentowego

- 1) Europejskie zgłoszenie patentowe powinno zawierać:
 - a) podanie o udzielenie patentu europejskiego;
 - b) opis wynalazku;
 - c) jedno lub więcej zastrzeżeń;
 - d) rysunki powoływane w opisie lub zastrzeżeniach;
 - e) skrót
- oraz spełniać wymogi ustalone w Regulaminie wykonawczym.
- 3) Europejskie zgłoszenie patentowe podlega opłacie za zgłoszenie oraz opłacie za poszukiwanie. Jeśli opłata za zgłoszenie albo opłata za poszukiwanie nie zostaną wniesione w terminie, zgłoszenie uważa się za wycofane.

Rozporządzenie Rady Nr 207/2009 z 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego

Artykuł 1

Wspólnotowy znak towarowy

1. Znaki towarowe dla towarów lub usług, zarejestrowane na warunkach i w sposób przewidziany w niniejszym rozporządzeniu, zwane są dalej „wspólnotowymi znakami towarowymi”.
2. Wspólnotowy znak towarowy ma charakter jednolity. Wywołuje on ten sam skutek w całej Wspólnocie: może on być zarejestrowany, zbyty, być przedmiotem zrzeczenia się lub decyzji stwierdzającej wygaśnięcie praw właściciela znaku lub unieważnienie znaku, a jego używanie może być zakazane jedynie w odniesieniu do całej Wspólnoty. Zasadę tę stosuje się, jeżeli niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej.

Artykuł 5

Osoby, które mogą być właścicielami wspólnotowych znaków towarowych

Właścicielem wspólnotowego znaku towarowego może być każdy animator klastra lub prawna, łącznie z podmiotami prawa publicznego.

Artykuł 6

Sposób uzyskiwania wspólnotowego znaku towarowego

Wspólnotowy znak towarowy uzyskuje się poprzez rejestrację.

Artykuł 7

Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

1. Nie są rejestrowane:
 - a) znaki towarowe, które nie spełniają wymagań art. 4;
 - b) znaki towarowe, które pozbawione są jakiegokolwiek odróżniającego charakteru;

- c) znaki towarowe, które składają się wyłącznie z oznaczeń lub wskazówek mogących służyć w obrocie do oznaczania rodzaju, jakości, ilości, przeznaczenia, wartości, pochodzenia geograficznego lub czasu produkcji towaru lub świadczenia usługi, lub innych właściwości towarów lub usług;
 - d) znaki towarowe, które składają się wyłącznie z oznaczeń lub wskazówek, które weszły do języka potocznego lub są zwyczajowo używane w uczciwych i utrwalonych praktykach handlowych;
 - e) oznaczenia, które składają się wyłącznie z:
 - (i) kształtu wynikającego z charakteru samych towarów;
 - (ii) kształtu towaru niezbędnego do uzyskania efektu technicznego;
 - (iii) kształtu zwiększającego znacznie wartość towaru;
 - f) znaki towarowe, które są sprzeczne z porządkiem publicznym lub z dobrymi obyczajami;
 - g) znaki towarowe, które ze względu na swój charakter mogą wprowadzać w błąd opinię publiczną, na przykład co do charakteru, jakości lub pochodzenia geograficznego towarów lub usług;
 - h) znaki towarowe, na które właściwe władze nie wydały zezwolenia, których odmowa rejestracji następuje na mocy art. 6b konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej, zwanej dalej „konwencją paryską”;
 - i) znaki towarowe, które zawierają odznaki, godła lub herby, inne niż określone w art. 6b konwencji paryskiej i które są przedmiotem szczególnego interesu publicznego, chyba że na ich rejestrację uzyskano zezwolenie właściwych władz;
 - j) znaki towarowe win, które zawierają lub składają się z oznaczeń geograficznych identyfikujących wina, lub wyrobów spirytusowych, które zawierają lub składają się z oznaczeń geograficznych identyfikujących wyroby spirytusowe, w odniesieniu do takich win i wyrobów spirytusowych, które nie posiadają takiego pochodzenia;
 - k) znaki towarowe zawierające lub składające się z nazwy pochodzenia lub oznaczenia geograficznego, zarejestrowane zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych (1), których dotyczy jedna z sytuacji objętych przez art. 13 wspomnianego rozporządzenia i które dotyczą tego samego typu produktu, pod warunkiem że zgłoszenie znaku towarowego do rejestracji zostało złożone po dacie zgłoszenia do rejestracji w Komisji nazwy pochodzenia lub oznaczenia geograficznego.
2. Ustęp 1 stosuje się bez względu na fakt, że podstawy odmowy rejestracji istnieją tylko w części Wspólnoty.
3. Ustęp 1 lit. b), c) i d) nie ma zastosowania, jeżeli w następstwie używania znak towarowy uzyskał charakter odróżniający w odniesieniu do towarów lub usług, dla których występuje się o rejestrację.

Artykuł 8

Względne podstawy odmowy rejestracji

1. W wyniku sprzeciwu właściciela wcześniejszego znaku towarowego, zgłoszonego znaku towarowego nie rejestruje się, jeżeli:
- a) jest on identyczny z wcześniejszym znakiem towarowym, a towary lub usługi, dla których wnioskuje się o rejestrację, są identyczne z towarami lub usługami, dla których wcześniejszy znak towarowy jest chroniony;
 - b) z powodu identyczności lub podobieństwa do wcześniejszego znaku towarowego, identyczności lub podobieństwa towarów lub usług istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd opinii publicznej na terytorium, na którym wcześniejszy znak towarowy jest chroniony; prawdopodobień-

stwo wprowadzenia w błąd obejmuje również prawdopodobieństwo skojarzenia z wcześniejszym znakiem towarowym.

2. Do celów ust. 1 „wcześniejsze znaki towarowe” oznaczają:

a) znaki towarowe następujących rodzajów, w odniesieniu do których data złożenia wniosku o rejestrację jest wcześniejsza od daty wniosku o rejestrację wspólnotowego znaku towarowego, biorąc pod uwagę, w odpowiednim przypadku, prawo pierwszeństwa w odniesieniu do tych znaków towarowych:

- (i) wspólnotowe znaki towarowe;
- (ii) znaki towarowe zarejestrowane w państwie członkowskim lub, w przypadku Belgii, Niderlandów lub Luksemburga, w Urzędzie Własności Intelektualnej Państw Beneluxu;
- (iii) znaki towarowe rejestrowane na mocy międzynarodowych uzgodnień obowiązujących w państwie członkowskim;
- (iv) znaki towarowe zarejestrowane na mocy międzynarodowych porozumień będących w mocy we Wspólnocie;

b) zgłoszenia znaków towarowych określone w lit. a), z zastrzeżeniem ich rejestracji;

c) znaki towarowe, które w dniu dokonania zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego, lub odpowiednio w dniu zastrzeżenia pierwszeństwa dla zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego, są powszechnie znane w państwie członkowskim w znaczeniu, w jakim wyrażenie „powszechnie znane” jest używane w art. 6a konwencji paryskiej.

3. W wyniku sprzeciwu właściciela znaku towarowego, znaku towarowego nie rejestruje się w przypadku gdy agent lub przedstawiciel właściciela znaku towarowego występuje o rejestrację na swoją rzecz bez zgody właściciela, chyba że agent lub przedstawiciel usprawiedliwi swoje działanie.

4. W przypadku sprzeciwu właściciela niezarejestrowanego znaku towarowego lub innego oznaczenia używanego w obrocie gospodarczym o znaczeniu większym niż lokalne, zgłoszonego znaku towarowego nie rejestruje się w przypadku i w zakresie, w jakim ustawodawstwo wspólnotowe lub prawo państwa członkowskiego regulują taki znak:

a) prawa do tego znaku zostały nabyte przed datą wniosku o rejestrację wspólnotowego znaku towarowego lub datą zastrzeżenia prawa pierwszeństwa wniosku o rejestrację wspólnotowego znaku towarowego;

b) oznaczenie to daje właścicielowi prawo zakazu używania kolejnego znaku towarowego.

5. Ponadto w wyniku sprzeciwu właściciela wcześniejszego znaku towarowego w rozumieniu ust. 2, zgłoszonego znaku towarowego nie rejestruje się, jeżeli jest on identyczny lub podobny do wcześniejszego znaku i jest zarejestrowany dla towarów lub usług, które nie są podobne do tych, dla których wcześniejszy znak jest zarejestrowany, jeżeli, w przypadku wcześniejszego wspólnotowego znaku towarowego, cieszy się on renomą we Wspólnocie i, w przypadku wcześniejszego krajowego znaku towarowego, cieszy się on renomą w danym państwie członkowskim i jeżeli używanie bez uzasadnionego powodu tego znaku towarowego przynosiłoby nienależyte korzyści z tego powodu lub byłoby szkodliwe dla odróżniającego

(ii) charakteru lub renomy takiego wcześniejszego znaku towarowego.

Artykuł 9

Prawa przyznane przez wspólnotowy znak towarowy

1. Wspólnotowy znak towarowy przyznaje właścicielowi wyłączne prawa do tego znaku. Właściciel znaku jest uprawniony do zakazania wszelkim stronom trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym:

- a) oznaczenia identycznego ze wspólnotowym znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których wspólnotowy znak towarowy jest zarejestrowany;
 - b) oznaczenia, w przypadku którego z powodu jego identyczności lub podobieństwa do wspólnotowego znaku towarowego oraz identyczności lub podobieństwa towarów lub usług, których dotyczy wspólnotowy znak towarowy i to oznaczenie, istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd opinii publicznej; prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd obejmuje również prawdopodobieństwo skojarzenia oznaczenia ze znakiem towarowym;
 - c) oznaczenia identycznego lub podobnego do wspólnotowego znaku towarowego w odniesieniu do towarów lub usług, które nie są podobne do tych, dla których zarejestrowano wspólnotowy znak towarowy, w przypadku gdy cieszy się on renomą we Wspólnocie i w przypadku gdy używanie tego oznaczenia bez uzasadnionej przyczyny powoduje nienależną korzyść z powodu lub jest szkodliwe dla odróżniającego charakteru lub renomy wspólnotowego znaku towarowego.
2. Na podstawie warunków określonych ust. 1 mogą być zakazane w szczególności następujące działania:
- a) umieszczanie oznaczenia na towarach lub na ich opakowaniach;
 - b) oferowanie towarów, wprowadzanie ich do obrotu lub ich magazynowanie w tym celu pod takim oznaczeniem lub oferowanie i świadczenie usług pod tym oznaczeniem;
 - c) przywóz lub wywóz towarów pod takim oznaczeniem;
 - d) używanie oznaczenia w dokumentach handlowych i w reklamie.
3. Prawa przyznane przez wspólnotowy znak towarowy są skuteczne wobec stron trzecich z dniem opublikowania rejestracji znaku towarowego. Jednakże można dochodzić odpowiedniego odszkodowania w odniesieniu do spraw wynikłych po dacie opublikowania zgłoszenia wspólnotowego znaku towarowego, które to sprawy po opublikowaniu rejestracji znaku byłyby zakazane na mocy tej publikacji. Sąd rozpatrujący sprawę nie może wydać orzeczenia co do istoty sprawy, dopóki rejestracja nie zostanie opublikowana.

Rozporządzenie Rady WE Nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych

Artykuł 1 Wzór wspólnotowy

1. Wzór zgodny z warunkami zawartymi w niniejszym rozporządzeniu jest zwany dalej „wzorem wspólnotowym”.
2. Wzór jest chroniony:
 - a) jako „niezarejestrowany wzór wspólnotowy”, jeżeli jest udostępniany publicznie w sposób przewidziany w niniejszym rozporządzeniu;
 - b) jako „zarejestrowany wzór wspólnotowy”, jeżeli został zarejestrowany w sposób przewidziany w niniejszym rozporządzeniu.
3. Wzór wspólnotowy ma jednolity charakter. Jego skutek jest jednakowy w całej Wspólnocie. Nie może być zarejestrowany, przeniesiony, ani nie może stanowić przedmiotu zrzeczenia się, ani przedmiotu decyzji stwierdzającej jego nieważność, a korzystanie z niego nie może być zakazane inaczej niż tylko na całym obszarze Wspólnoty. Niniejszą zasadę stosuje się, o ile nie przewidziano inaczej w niniejszym rozporządzeniu.

Artykuł 4

Warunki ochrony

1. Wzór jest chroniony jako wzór wspólnotowy w zakresie, w jakim ten wzór jest nowy i posiada indywidualny charakter.
2. Wzór stosowany lub zawarty w produkcie, który stanowi część składową produktu złożonego jest uważany za nowy i posiada indywidualny charakter jedynie:
 - a) jeżeli część składowa włączona do produktu złożonego pozostaje widoczna podczas zwykłego używania tego produktu; i
 - b) w stopniu w jakim te widoczne cechy części składowej spełniają swoje wymogi co do nowości i indywidualnego charakteru.
3. „Zwykłe używanie” w rozumieniu ust. 2 lit. a) oznacza używanie przez użytkownika końcowego, wyłączając konserwację, obsługę i naprawę.

Artykuł 5

Nowość

1. Wzór uważa się za nowy jeśli identyczny wzór nie został udostępniony publicznie:
 - a) w przypadku niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego, przed datą pierwszego publicznego udostępnienia wzoru, o którego ochronę się wnosi;
 - b) w przypadku zarejestrowanego wzoru wspólnotowego, przed datą złożenia wniosku o rejestrację wzoru, o którego ochronę się wnosi lub, jeśli wystąpiono o pierwszeństwo, przed datą pierwszeństwa.
2. Wzory uważa się za identyczne jeżeli ich cechy różnią się jedynie nieistotnymi szczegółami.

Artykuł 6

Indywidualny charakter

1. Wzór jest uznany za posiadający indywidualny charakter, jeśli całościowe wrażenie jakie wywołuje na poinformowanym użytkowniku różni się od wrażenia jakie wywiera na tym użytkowniku wzór, który został udostępniony publicznie:
 - a) w przypadku niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego, przed datą pierwszego publicznego udostępnienia wzoru, o którego ochronę się wnosi;
 - b) w przypadku zarejestrowanego wzoru wspólnotowego, przed datą dokonania zgłoszenia wzoru do rejestracji, od której wzór ma być chroniony lub, jeśli zastrzeżono pierwszeństwo, przed datą pierwszeństwa.
2. Przy ocenie indywidualnego charakteru, bierze się pod uwagę stopień swobody twórcy przy opracowywaniu wzoru.

Artykuł 7

Ujawnienie

1. Do celów stosowania art. 5 i 6, uważa się, że wzór został udostępniony publicznie, jeżeli został opublikowany po zarejestrowaniu lub w inny sposób, lub wystawiony, wykorzystany w handlu lub w inny sposób ujawniony, przed datą określoną w art. 5 ust.1 lit. a) i art. 6 ust. 1 lit. a) lub w art. 5 ust.1 lit. b) i art. 6 ust.1 lit. b, z wyjątkiem przypadków, gdy wydarzenia te nie mogły stać się dostatecznie znane, podczas zwykłego

toku prowadzenia spraw, środowiskom wyspecjalizowanym w danej branży, działającym we Wspólnocie. Wzoru nie uważa się za udostępniony publicznie, jeżeli został on ujawniony jedynie osobie trzeciej pod wyraźnym lub dorozumianym warunkiem zachowania poufności.

2. Ujawnienie nie jest brane pod uwagę do celów stosowania art. 5 i 6 oraz jeżeli wzór, dla którego wystąpiono o ochronę na zasadach zarejestrowanego wzoru wspólnotowego, został udostępniony publicznie:
 - a) przez twórcę, jego następcę prawnego lub osobę trzecią w wyniku dostarczonej informacji lub działania podjętego przez twórcę lub jego następcę prawnego; i b) w okresie 12 miesięcy poprzedzającym datę dokonania zgłoszenia, lub jeśli wystąpiono o zastrzeżenie pierwszeństwa, przed datą pierwszeństwa.
3. Ust. 2 stosuje się również jeżeli wzór został udostępniony publicznie w wyniku nadużycia popełnionego wobec twórcy lub jego następcy prawnego.

Artykuł 10 **Zakres ochrony**

1. Zakres ochrony przyznany na zasadach wzoru wspólnotowego obejmuje każdy wzór, który nie wywołuje u poinformowanego użytkownika innego ogólnego wrażenia.
2. Dla określenia zakresu ochrony należy wziąć pod uwagę stopień swobody twórcy przy opracowywaniu wzoru.

Artykuł 14 **Prawo do wzoru wspólnotowego**

1. Prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje twórcy lub jego następcy prawnemu.
2. Jeżeli dwie lub więcej osób wspólnie opracowało wzór, prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje im wspólnie.
3. Jednakże w przypadku, gdy wzór opracowany jest przez pracownika w wyniku wykonywania jego obowiązków lub wykonywania instrukcji udzielonych przez pracodawcę, prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje pracodawcy, o ile inaczej nie uzgodniono lub nie określono na mocy prawa krajowego. W razie dokonania wzoru przez pracownika w wyniku wykonywania swoich obowiązków lub w wyniku wykonywania instrukcji udzielonych przez pracodawcę, prawo do wzoru wspólnotowego przysługuje pracodawcy, o ile w umowie nie ustalono inaczej lub przepisy krajowe nie przewidują inaczej.

Artykuł 19 **Prawa ze wzoru wspólnotowego**

1. Zarejestrowany wzór wspólnotowy przyznaje jego właścicielowi wyłączne prawo do jego używania i zakazywania osobom trzecim jego używania, które nie mają jego zgody. Wyżej wymienione używanie obejmuje, w szczególności, wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie produktu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany lub składowanie takiego produktu w tych celach.
2. Jednakże, właściciel niezarejestrowanego wzoru wspólnotowego nabywa prawo zakazu działań wymienionych w ust. 1 wyłącznie w przypadku, jeżeli sporne używanie wynika z naśladowania chronionego wzoru.

Sporne używanie nie uważa się za wynikające ze skopiowania chronionego wzoru, jeżeli naśladowanie jest wynikiem pracy twórcy, który można uznać, że nie znał wzoru ujawnionego przez właściciela.

3. Ust. 2 stosuje się również do zarejestrowanego wzoru wspólnotowego, którego publikację odroczone, o ile odpowiednie wpisy w rejestrze i aktach nie zostaną publicznie udostępnione zgodnie z art. 50 ust. 4.

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych

Artykuł 2

Nazwa pochodzenia i oznaczenie geograficzne

1. Do celów niniejszego rozporządzenia:

- a) „nazwa pochodzenia” oznacza nazwę regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego:
- pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju,
 - którego jakość lub cechy charakterystyczne są w istotnej lub wyłącznej mierze zasługą środowiska geograficznego, na które składają się czynniki naturalne i ludzkie, oraz
 - którego produkcja, przetwarzanie i przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym;
- b) „oznaczenie geograficzne” oznacza nazwę regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego:
- pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju, oraz
 - którego określona jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu, oraz
 - którego produkcja lub przetwarzanie lub przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym.

Artykuł 4

Specyfikacja produktu

1. Korzystanie z chronionej nazwy pochodzenia (ChNP) lub chronionego oznaczenia geograficznego (ChOG) jest dozwolone jedynie w przypadku gdy produkt rolny lub środek spożywczy są zgodne ze specyfikacją produktu.
2. Specyfikacja produktu zawiera co najmniej następujące elementy:
- a) nazwę produktu rolnego lub środka spożywczego zawierającą nazwę pochodzenia lub oznaczenie geograficzne;
 - b) opis produktu rolnego lub środka spożywczego zawierający, w odpowiednich przypadkach, skład surowcowy i główne właściwości fizyczne, chemiczne, mikrobiologiczne lub organoleptyczne produktu albo środka spożywczego;
 - c) określenie obszaru geograficznego i, w odpowiednich przypadkach, szczegółowe informacje dotyczące zgodności z wymogami, o których mowa w art. 2 ust. 3;
 - d) dowód, że dany produkt rolny lub środek spożywczy pochodzą z określonego obszaru geograficznego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) lub b), w zależności od przypadku;
 - e) opis metody otrzymywania produktu rolnego lub środka spożywczego i, w odpowiednich przypadkach, opis miejscowych oryginalnych i niezmiennych metod otrzymywania oraz informacje dotyczące pakowania, jeśli grupa w rozumieniu art. 5 ust. 1 składająca wniosek określi i poda przyczyny, dla

których pakowanie musi odbywać się w obrębie określonego obszaru geograficznego w celu zachowania jakości, zagwarantowania pochodzenia lub zapewnienia kontroli;

f) szczegółowe informacje potwierdzające:

i) związek między jakością i cechami charakterystycznymi produktu rolnego lub środka spożywczego a środowiskiem geograficznym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) lub, w zależności od przypadku,

ii) związek między określoną jakością, renomą lub inną cechą charakterystyczną produktu rolnego lub środka spożywczego a pochodzeniem geograficznym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. b);

g) nazwy i adresy organów lub jednostek przeprowadzających kontrolę zgodności z wymogami specyfikacji produktu oraz ich szczegółowe zadania;

h) szczególne zasady etykietowania danego produktu rolnego lub środka spożywczego;

i) wymogi określone w przepisach wspólnotowych lub krajowych.

Artykuł 5 **Wniosek o rejestrację**

1. Do złożenia wniosku uprawniona jest wyłącznie grupa. Do celów niniejszego rozporządzenia „grupa” oznacza, niezależnie od jej formy prawnej i składu, każdą organizację producentów lub przetwórców tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego. W skład grupy mogą także wchodzić inne zainteresowane strony. Animator klastra lub osoba prawna może być traktowana jako grupa, zgodnie ze przepisami wykonawczymi, o których mowa w art. 16 lit. c). W przypadku nazwy określającej transgraniczny obszar geograficzny lub tradycyjnej nazwy związanej z transgranicznym obszarem geograficznym kilka grup może złożyć wspólny wniosek, zgodnie z przepisami wykonawczymi, o których mowa w art. 16 lit. d).
2. Grupa może złożyć wniosek o rejestrację wyłącznie w odniesieniu do produkowanych lub otrzymywanych przez nią produktów rolnych lub środków spożywczych.
3. Wniosek o rejestrację zawiera co najmniej:
 - a) nazwę i adres grupy składającej wniosek;
 - b) specyfikację produktu, o której mowa w art. 4;
 - c) jednolity dokument zawierający następujące elementy:
 - i) główne elementy specyfikacji produktu: nazwę, opis produktu, w odpowiednich przypadkach łącznie ze szczególnymi zasadami dotyczącymi jego pakowania i etykietowania, zwięzłe określenie obszaru geograficznego;
 - ii) opis związku między produktem a środowiskiem geograficznym lub pochodzeniem geograficznym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. a) lub b), w zależności od przypadku, a w odpowiednich przypadkach łącznie z tymi elementami opisu produktu lub metody jego otrzymania, które uzasadniają ten związek.
4. Jeśli wniosek o rejestrację dotyczy obszaru geograficznego znajdującego się w określonym państwie członkowskim, jest on kierowany do tego państwa członkowskiego. Państwo członkowskie rozpatruje wniosek przy wykorzystaniu właściwych środków w celu sprawdzenia, czy jest on uzasadniony i czy spełnia wymogi niniejszego rozporządzenia.
5. Państwo członkowskie, w ramach rozpatrywania wniosku, o którym mowa w ust. 4 akapit drugi, wszczyna krajową procedurę sprzeciwu, zapewniającą odpowiednie opublikowanie wniosku i przewidującą rozsądny okres, w którym każdy animator klastra lub osoba prawna, mająca uzasadniony interes i ustanowiona lub zamieszkała na terytorium tego państwa, może zgłosić sprzeciw wobec wnioskowi. Państwo członkowskie bada dopuszczalność sprzeciwu zgodnie z kryteriami wymienionymi w art. 7 ust. 3 akapit pierwszy. Jeśli państwo członkowskie uznaje, że wymogi niniejszego rozporządzenia zostały spełnione,

podejmuje decyzję pozytywną i przekazuje Komisji dokumenty, o których mowa w ust. 7, w celu podjęcia przez nią ostatecznej decyzji. W przeciwnym przypadku państwo członkowskie podejmuje decyzję o odrzuceniu wniosku. Państwo członkowskie zapewnia podanie pozytywnej decyzji do wiadomości publicznej oraz zapewnia każdemu animatorowi klastra lub osobie prawnej mającej uzasadniony interes możliwość wniesienia środków odwoławczych. Państwo członkowskie zapewnia publikację tej wersji specyfikacji produktu, która była przedmiotem pozytywnej decyzji i zapewnia dostęp do niej drogą elektroniczną.

6. Państwo członkowskie może przyznać danej nazwie ochronę tymczasową na szczeblu krajowym, zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, oraz, w odpowiednich przypadkach, przewidzieć okres dostosowawczy; ochrona tymczasowa oraz okres dostosowawczy zaczynają obowiązywać od dnia złożenia wniosku Komisji. Okres dostosowawczy, o którym mowa w akapicie pierwszym, może być przyznany tylko pod warunkiem, że zainteresowane przedsiębiorstwa wprowadzały do obrotu dane produkty zgodnie z prawem, nieprzerwanie używając danych nazw przez okres co najmniej ostatnich pięciu lat oraz że podniosły tę kwestię w ramach krajowej procedury sprzeciwu, o której mowa w ust. 5 akapit pierwszy. Ochrona tymczasowa na szczeblu krajowym wygasa w dniu wydania decyzji o rejestracji na mocy niniejszego rozporządzenia. Za skutki ochrony tymczasowej na szczeblu krajowym, jeśli nazwa nie została zarejestrowana zgodnie z niniejszym rozporządzeniem odpowiedzialność ponosi dane państwo członkowskie. Środki zastosowane przez państwa członkowskie zgodnie z akapitem pierwszym rodzą skutki wyłącznie na szczeblu krajowym i nie mają skutków dla handlu wewnątrzspółnotowego lub międzynarodowego.
7. W przypadku każdej pozytywnej decyzji, o której mowa w ust. 5 akapit trzeci, dane państwo członkowskie przekazuje Komisji:
 - a) nazwę i adres grupy składającej wniosek;
 - b) jednolity dokument, o którym mowa w ust. 3 lit. c);
 - c) oświadczenie państwa członkowskiego, że uznało ono wniosek złożony przez grupę i będący przedmiotem pozytywnej decyzji za spełniający wymogi określone w niniejszym rozporządzeniu oraz w przepisach wykonawczych do niego;
 - d) informacje dotyczące publikacji specyfikacji produktu, zgodnie z ust. 5 akapit piąty.
8. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do zapewnienia zgodności z ust. 4–7 do dnia 31 marca 2007 r.
9. Jeśli wniosek o rejestrację dotyczy obszaru geograficznego znajdującego się w państwie trzecim, zawiera on elementy określone w ust. 3 oraz dowody, że dana nazwa jest chroniona w państwie pochodzenia. Wniosek kierowany jest do Komisji bezpośrednio lub za pośrednictwem organów danego państwa trzeciego.
7. Dokumenty przekazywane Komisji, o których mowa w niniejszym artykule, są sporządzane w jednym z języków urzędowych instytucji Unii Europejskiej lub dołączane jest do nich poświadczony tłumaczenie na jeden z tych języków.

POROZUMIENIE o zachowaniu poufności

podpisane, dnia _____ roku w _____, pomiędzy:

W związku z zawartą w dniu _____ umową regulującą współpracę stron w zakresie _____
(dalej: **Umowa**),

Strony zawierając porozumienie o następującej treści:

§ 1.

1. Na mocy niniejszego porozumienia, jego strony, zobowiązują się nie wykorzystywać, nie ujawniać oraz nie przekazywać jakichkolwiek informacji dotyczących przedsiębiorstwa innej strony porozumienia, a objętej tajemnicą przedsiębiorstwa.
2. Przez tajemnicę przedsiębiorstwa, o której mowa w ustępie poprzedzającym, rozumie się wszelkie nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa strony porozumienia lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których strona podjęła niezbędne działania w celu zachowania ich w poufności.
3. Strona będzie uprawniona do ujawnienia informacji objętych tajemnicą w przypadku, gdy:
 - a) strona, której informacje miałyby zostać ujawnione, na piśmie, pod rygorem nieważności, upoważni drugą stronę do ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa wskazując jednocześnie zakres informacji podlegającej ujawnieniu,
 - b) strona ujawniająca będzie zobowiązana, na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, do ujawnienia informacji upoważnionym do tego organom. W takiej sytuacji strona zobowiązana jest poinformować na piśmie stronę, której informacje miałyby zostać ujawnione, o:
 - (i) dacie ujawnienia informacji (ii) danych podmiotu, któremu informacja została ujawniona (iii) przyczynach ujawnienia informacji (iv) zakresie ujawnienia informacji, w terminie 2 dni od daty ujawnienia informacji.
4. W sytuacji, o której mowa w ust. 3 lit. b) powyżej, strona ujawniająca poinformuje o tym zdarzeniu stronę, której informacje zostały ujawnione przesyłając mu informację za pośrednictwem poczty e-mail pod adres wskazany w § 4 ust. 1.

§ 2.

1. Strony zgodnie postanawiają, iż w przypadku naruszenia, któregośkolwiek z zobowiązań określonych w § 1 porozumienia, strona naruszająca zobowiązanie zapłaci stronie, której naruszenie dotyczyło karę umową w wysokości _____ zł (_____ złotych) za każde naruszenie.
2. Jednocześnie strony postanawiają, iż będą uprawnione do dochodzenia odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonych kar umownych.

§ 3.

1. Porozumienie zostało sporządzone w _____ jednakowo brzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej strony.
2. Wszelkie zmiany i uzupełnienia porozumienia wymagają zgodnej woli stron i formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Strony zgodnie postanawiają, iż wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszego porozumienia będą rozstrzygane przez sąd miejscowo właściwy dla strony kierującej do drugiej strony roszczenie.
4. Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania i obowiązuje do czasu obowiązywania Umowy.

§ 4.

1. Strony postanawiają, iż adresami do doręczeń są adresy wskazane w nagłówku porozumienia przy oznaczeniu jego stron i jednocześnie wskazują, iż zawiadomienia, o których mowa w § 1 ust. 4 będą skutecznie doręczane na niżej wskazane adresy:
 - a) _____@_____ – w odniesieniu do _____,
 - b) _____@_____ – w odniesieniu do _____,
 - c) _____@_____ – w odniesieniu do _____,
 - d) _____@_____ – w odniesieniu do _____.
2. Strony zobowiązują się do niezwłocznego informowania o każdej zmianie adresu do doręczeń z tym skutkiem, że wszelka korespondencja dotycząca niniejszego porozumienia, wysłana listem poleconym na ostatni znany stronie adres do doręczeń, będzie uważana za skutecznie doręczoną, przy czym za dzień doręczenia będzie uważany pierwszy bezskuteczny dzień awizowania przesyłki poleconej lub dzień wysłania wiadomości e-mail na ostatni znany adres e-mail.

Podpisy:

Za _____ – _____

Za _____ – _____

Za _____ – _____

Za _____ – _____

UMOWA SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

§ 1.

Stawający _____, _____, _____, _____
oświadczają, iż zawiązują spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością zwaną dalej „Spółką”.

§ 2.

1. Firma Spółki brzmi _____ Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka może posługiwać się skrótem _____ Spółka z o.o. lub _____ sp. z o.o.
2. Spółka może używać pełnej firmy, skrótu i wyróżniającego ją od innych znaku graficznego.

§ 3.

Siedzibą Spółki jest miasto _____.

§ 4.

1. Spółka działa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw.
2. Spółka może tworzyć oddziały, filie, biura, przedstawicielstwa w kraju i poza jego granicami.
3. Spółka może uczestniczyć w innych spółkach oraz organizacjach w kraju i poza jego granicami.

§ 5.

Spółka została zawarta na czas oznaczony do daty zakończenia realizacji inwestycji/projektu dotyczącego/ dotyczącej _____, przy czym nie później niż do dnia _____ roku.

§ 6.

Określony w § 5 cel zawiązania Spółki, Spółka będzie realizowała prowadząc działalność sklasyfikowaną zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) jako:

- 1) _____ (PKD __. __. Z),
- 2) _____ (PKD __. __. Z),
- 3) _____ (PKD __. __. Z),
- 4) _____ (PKD __. __. Z),
- 5) _____ (PKD __. __. Z),

§ 7.

1. Kapitał zakładowy wynosi _____ (_____) złotych i dzieli się na _____ (_____) równych i niepodzielnych udziałów, każdy o wartości nominalnej _____ (_____) złotych.

- 142 2. Wspólnik może posiadać więcej niż jeden udział.

§ 8.

Wspólnicy obejmują udziały w następujący sposób:

- a) _____ - _____ (_____) udziałów o łącznej wartości nominalnej _____ (_____) złotych i pokrywa je gotówką/wkładem niepieniężnym w postaci _____.
- b) _____ - _____ (_____) udziałów o łącznej wartości nominalnej _____ (_____) złotych i pokrywa je gotówką/wkładem niepieniężnym w postaci _____.
- c) _____ - _____ (_____) udziałów o łącznej wartości nominalnej _____ (_____) złotych i pokrywa je gotówką/wkładem niepieniężnym w postaci _____.
- d) _____ - _____ (_____) udziałów o łącznej wartości nominalnej _____ (_____) złotych i pokrywa je gotówką/wkładem niepieniężnym w postaci _____.

§ 9.

1. W przypadku podwyższenia kapitału zakładowego Spółki, Wspólnicy mają prawo pierwszeństwa w objęciu nowoutworzonych udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym proporcjonalnie do ilości posiadanych dotychczas udziałów.
2. Prawo pierwszeństwa Wspólnik może wykonać w ciągu _____ (_____) dni od dnia otrzymania wezwania Zarządu do wykonania tego prawa.
3. W razie nieskorzystania przez wspólnika (wspólników) z prawa pierwszeństwa w objęciu udziałów, decyzja w przedmiocie rozdysponowania udziałami należy do Zarządu.

§ 10.

Udział (udziały) w Spółce należące do wspólnika może (mogą) być umorzony (-e) za zgodą Wspólnika w drodze nabycia udziału (udziałów) przez Spółkę dobrowolnie.

§ 12.

Organami Spółki są:

- a) Zarząd,
- b) Zgromadzenie Wspólników.

§ 13.

1. Zarząd Spółki liczy od jednej do trzech osób.
2. Zarząd wykonuje swe obowiązki zgodnie z postanowieniami Umowy Spółki, Kodeksu Spółek Handlowych oraz Regulaminu Zarządu w przypadku, gdy taki regulamin zostanie uchwalony przez Zgromadzenie Wspólników.
3. Kadencja Zarządu wynosi _____ (_____) lata). Mandat członka Zarządu wygasa z chwilą jego śmierci, przyjęcia jego rezygnacji albo z dniem odwołania go z pełnionej funkcji zgodnie z umową spółki.

§ 14.

Do składania oświadczeń woli i podpisywania w imieniu Spółki upoważniony jest każdy członek zarządu samodzielnie/dwóch członków działających łącznie.

§ 15.

W skład pierwszego Zarządu, Wspólnicy powołują _____ i powierzają mu pełnienie funkcji Prezesa Zarządu oraz _____ i powierzają mu pełnienie funkcji Wiceprezesa Zarządu.

§ 16.

Do kompetencji Zgromadzenia Wspólników należy podejmowanie decyzji w sprawach wymienionych w Kodeksie Spółek Handlowych i w Umowie Spółki, w tym kompetencje do:

- a) rozpatrywania i zatwierdzania rocznego i długoterminowego planu działalności Spółki,
- b) nabycia i zbycia nieruchomości albo udziału w nieruchomości,
- c) wyrażanie zgody na utworzenie oddziału, filii, przedstawicielstw Spółki, utworzenie nowej Spółki lub przystąpienie do innej Spółki,
- d) określania zasad zatrudniania i wynagradzania członków Zarządu,

§ 17.

Rozwiązanie spółki, oprócz sytuacji wymienionych w Kodeksie Spółek Handlowych, następuje z chwilą osiągnięcia celu określonego w § 5 lub upływu terminu zakreślonego w tym paragrafie.

§ 18.

Rokiem obrotowym Spółki jest rok kalendarzowy. Pierwszy rok obrotowy kończy się w dniu _____r.

UMOWA licencyjna

zawarta dnia _____ roku w _____, pomiędzy:

reprezentowanymi przez _____ na podstawie pełnomocnictwa z dnia

_____ zwanymi dalej Licencjodawcą

a

_____ zwanym dalej Licencjobiorcą

w związku z udzieleniem Stronom ochrony patentowej na _____ oraz zamiarem Stron udzielenia licencji, która wspólnie przysługuje Stronom, na korzystanie z _____ (dalej: **wynalazek**)

strony zawierają umowę o następującej treści:

§ 1.

1. Przedmiotem niniejszej Umowy jest udzielenie przez Licencjodawcę na rzecz Licencjobiorcy licencji wyłącznej, nieograniczonej i pełnej na Wynalazek na zasadach i w zakresie opisanym w niniejszej Umowie/niewyłącznej, ograniczonej i niepełnej (dalej: Licencja).
2. Licencja zostaje udzielona przez Licencjodawcę Licencjobiorcy w związku z prowadzoną przez Licencjobiorcę działalnością gospodarczą i uprawnia Licencjobiorcę do wykorzystywania Wynalazku do celów i w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą wraz z pobieraniem pożytków z Wynalazku.
3. Licencja niniejsza udzielona została Licencjobiorcy z prawem udzielania dalszych licencji/bez prawa udzielania dalszych licencji.

§ 2.

1. Licencja udzielona została na czas nieoznaczony/czas oznaczony do dnia _____r.
2. Każde ze stron niniejszej umowy może ją wypowiedzieć z zachowaniem _____ miesięcznego okresu wypowiedzenia.

§ 3.

5. Umowa została sporządzona w dwóch jednakowo brzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej strony.

6. Wszelkie zmiany i uzupełnienia umowy wymagają zgodnej woli stron i formy pisemnej pod rygorem nieważności.
7. Strony zgodnie postanawiają, iż wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy będą rozstrzygane przez sąd miejscowo właściwy dla Licencjodawcy.

§ 4.

3. Strony postanawiają, iż adresami do doręczeń są adresy wskazane w nagłówku porozumienia przy oznaczeniu jego stron.
4. Strony zobowiązują się do niezwłocznego informowania o każdej zmianie adresu do doręczeń z tym skutkiem, że wszelka korespondencja dotycząca niniejszego porozumienia, wysłana listem poleconym na ostatni znany stronie adres do doręczeń, będzie uważana za skutecznie doręczoną, przy czym za dzień doręczenia będzie uważany pierwszy bezskuteczny dzień awizowania przesyłki poleconej.

Podpisy:

Za _____ - _____

Za _____ - _____

Za _____ - _____

Za _____ - _____

UMOWA o współpracy

zawarta dnia _____ r. w _____, pomiędzy:

_____ zwanym dalej **XXX**

a

_____ zwanym dalej **YYY**

i

_____ zwanym dalej **ZZZ**

zważywszy, że:

- XXX oświadcza, że posiada park maszynowy w skład, którego wchodzi urządzenie opisane w Załączniku Nr 1 do niniejszej umowy (dalej: **Park**),
- YYY oświadcza, że dysponuje zespołem pracowników o kwalifikacjach opisanych w Załączniku Nr 2 do niniejszej umowy (dalej: **Kadra**),
- ZZZ oświadcza, iż posiada projekt, chroniony patentem uzyskanym w _____, którego jest wyłącznym właścicielem i w stosunku, do którego przysługują mu wyłączne prawa autorskie, dotyczący _____ (dalej: **Urządzenie**),
- XXX, YYY, ZZZ nie są w stanie samodzielnie wytworzyć Urządzenia,

Strony zawierają umowę o następującej treści:

§ 1.

Na mocy niniejszej umowy, na warunkach w niej określonych Strony zamierzają nawiązać współpracę, której przedmiotem będzie produkowanie Urządzenia.

§ 2.

1. XXX zobowiązuje się udostępnić Park oraz część stanowiącej jego własność nieruchomości, posadowionej w _____, dla której Sąd Rejonowy w _____ Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr KW _____, zakreślonej na mapie, stanowiącej Załącznik Nr 3 do umowy, kolorem czerwonym oraz część powierzchni hali i magazynów posadowionych na przedmiotowej nieruchomości w celu produkowania Urządzenia.
2. YYY zobowiązuje się produkować Urządzenia w oparciu o Park za pomocą Kadry.
3. ZZZ zobowiązuje się udostępnić, opisany w preambule umowy, projekt oraz udzielać upoważnionym przedstawicielom Stron umowy wszelkich niezbędnych wyjaśnień w celu produkcji Urządzenia.
4. Jednocześnie w celu uniknięcia jakichkolwiek wątpliwości Strony zgodnie postanawiają, iż produkcja Urządzenia nie powoduje, iż pomiędzy pracownikami wymienionymi w Załączniku Nr 2, a XXX lub ZZZ nie nawiązuje się stosunek pracy, a pracownicy są w okresie obowiązywania niniejszej umowy pracownikami YYY, który wykonuje w stosunku do nich wszelkie czynności przewidziane przepisami prawa pracy, a wynikającymi ze stosunku pracy.

§ 3.

1. Strony zgodnie postanawiają, iż produkowane Urządzenia będą stanowiły współwłasność Stron w częściach równych.
2. Jednocześnie Strony postanawiają, iż do sprzedaży Urządzeń jest uprawniona każda Strona samodzielnie, przy czym cena sprzedaży będzie każdorazowo ustalana przez Strony i będzie obowiązywała w danym miesiącu kalendarzowym. Ustalenie ceny będzie następowało w formie uchwały Stron podjętej wiesz kością głosów.
3. Ponadto każda ze Stron samodzielnie jest uprawniona
4. Zastrzeżenia, o których mowa w ust. 2 i 3 należy rozumieć, jako pełnomocnictwa udzielone wzajemnie przez Strony w zakresie uregulowanym w tych ustępach.

§ 4.

1. Strony zgodnie postanawiają, iż w stosunku wewnętrznym nawiązanym na podstawie niniejszej umowy:
 - a) XXX ponosi odpowiedzialność za stan jakości Parku, nieruchomości oraz hali,
 - b) YYY ponosi odpowiedzialność za zdarzenia, których mogących nastąpić w związku z przebywaniem Kadry na terenie nieruchomości oraz hali, jak również w związku z korzystaniem z Parku,
 - c) ZZZ ponosi odpowiedzialność za prawidłowość i kompletność sporządzonego projektu, o którym mowa w preambule do niniejszej umowy, jak również za rzetelność informacji przekazanych, którejkolwiek ze Stron, w związku z produkcją Urządzenia.
2. Określony w ustępie poprzedzającym podział odpowiedzialności skutkuje tym, że w sytuacji, gdyby podmiot trzeci wystąpił wobec, którejkolwiek ze Stron z roszczeniem związanym z Urządzeniem lub funkcjonowaniem procesu produkcji Urządzenia, Strona ponosząca odpowiedzialność za skutki zdarzenia powstałego w związku z funkcjonowaniem procesu produkcji Urządzenia lub działaniem Urządzenia, w zakresie opisanym w ustępie poprzedzającym, zobowiązuje się zwolnić Stronę wobec, której roszczenie zostało skierowane z obowiązku zapłaty kwoty roszczenia.

§ 5.

Zasady wzajemnego rozliczania usług świadczonych wzajemnie na mocy niniejszej umowy w związku z produkcją Urządzeń oraz zasady rozliczania uzyskanych należności za sprzedane Urządzenia uregulowane zostały w Załączniku Nr 4 do umowy.

§ 6.

1. Niniejszym Strony zobowiązuje się w okresie współpracy, jak również w okresie _____ lat od daty zakończenia współpracy, do powstrzymania się od prowadzenia działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności prowadzonej w ramach niniejszej umowy.
2. Za działalność konkurencyjną, w rozumieniu niniejszej umowy, Strony będą uważały w szczególności:
 - a) prowadzenie osobiście przez którąkolwiek ze Stron działalności konkurencyjnej wobec działalności prowadzonej wspólnie na podstawie niniejszej umowy na podstawie jakiegokolwiek stosunku prawnego nawiązanego z podmiotem prowadzącym działalność konkurencyjną do działalności prowadzonej przez Strony

- b) uczestnictwo którejkolwiek Strony w jakiejkolwiek jednostce organizacyjnej (np. spółka cywilna, spółki handlowe, spółdzielnie, itp.) poprzez posiadanie udziałów, akcji lub innych praw upoważniających do udziału w zysku tej jednostki organizacyjnej lub upoważniających do otrzymania jakiegokolwiek świadczenia od tej jednostki organizacyjnej w związku z uczestnictwem w tej jednostce o ile będzie ona prowadziła działalność konkurencyjną do działalności prowadzonej przez Strony na podstawie niniejszej umowy,
- c) pełnienie w jakiejkolwiek jednostce organizacyjnej, bez względu na formę prawną, w której prowadzi ona działalność, jakichkolwiek funkcji, w szczególności funkcji: członka zarządu, członka rady nadzorczej lub prokurenta, jeżeli ta jednostka organizacyjna będzie prowadziła działalność konkurencyjną do działalności prowadzonej przez Strony na podstawie niniejszej umowy,
- d) zatrudnienie na podstawie umowy o pracę lub jakiegokolwiek innego stosunku prawnego w podmiocie, bez względu na formę prawną prowadzonej działalności, jeżeli będzie on prowadził działalność konkurencyjną do działalności prowadzonej przez Strony na podstawie niniejszej umowy

§ 7.

- 5. Na mocy niniejszej umowy Strony zobowiązuje się nie wykorzystywać, nie ujawniać oraz nie przekazywać jakiejkolwiek informacji dotyczącej drugiej Strony, jak również informacji dotyczących realizacji celu, dla którego umowa została zawarta, a objętej tajemnicą przedsiębiorstwa.
- 6. Przez tajemnicę przedsiębiorstwa, o której mowa w ustępie poprzedzającym, rozumie się wszelkie nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa prowadzonego przez którąkolwiek ze Stron lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których Strona podjął niezbędne działania w celu zachowania ich w poufności.
- 7. Każda ze Stron będzie uprawniony do ujawnienia informacji objętych tajemnicą w przypadku, gdy:
 - c) Strona, której informacje miałyby zostać ujawnione, na piśmie, pod rygorem nieważności, upoważni Stronę do ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa wskazując jednocześnie zakres informacji podlegającej ujawnieniu,
 - d) Strona będzie zobowiązany, na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, do ujawnienia informacji upoważnionym do tego organom. W takiej sytuacji Strona ujawniająca informację zobowiązana jest poinformować na piśmie Stronę, której informacje zostały ujawnione o: (i) dacie ujawnienia informacji (ii) danych podmiotu, któremu informacja została ujawniona (iii) przyczynach ujawnienia informacji (iv) zakresie ujawnienia informacji, w terminie ____ dni od daty ujawnienia informacji.

§ 8.

- 1. Strony zgodnie postanawiają, iż w przypadku naruszenia przez którąkolwiek ze Stron zakazów określonych w § 6 lub § 7, Strona naruszająca zakaz zapłaci, osobno dla każdej ze Stron, karę umowną w wysokości _____ zł (_____) za każde naruszenie zakazu.
- 2. Strony będą uprawnione do dochodzenia odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary umownej.

§ 8.

- 1. Umowa została zawarta na czas oznaczony/na czas nieoznaczony i może zostać rozwiązana z zachowaniem _____ miesięcznego okresu wypowiedzenia.

2. Umowa została sporządzona w dwóch jednakowo brzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.
3. Strony postanawiają, iż wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy będzie właściwy rzeczowo sąd mający swoją siedzibę w _____.

§ 9.

1. Strony postanawiają, iż adresami do doręczeń są adresy wskazane w nagłówku umowy przy oznaczeniu jej Stron.
2. Strony zobowiązują się do niezwłocznego informowania o każdej zmianie adresu do doręczeń z tym skutkiem, że wszelka korespondencja dotycząca niniejszej umowy, wysłana listem poleconym na ostatni znany Stronie adres do doręczeń, będzie uważana za skutecznie doręczoną, przy czym za dzień doręczenia będzie uważany pierwszy bezskuteczny dzień awizowania przesyłki poleconej.

Podpisy:

XXX: _____

YYY: _____

ZZZ: _____

Bibliografia

- *A Governor's Guide to Cluster-Based Economic Development*, National Governors Association, Washington 2002;
- Andersson T. et.al., *The Cluster Policies Whitebook*, International Organization for Knowledge Economy and Enterprise Development (IKED) Malmö 2004;
- Baranowska A., Skrok Ł. (red.) *Klasy zaawansowanych technologii jako instrument wsparcia rozwoju i konkurencyjności regionów – analiza i wnioski dla polityki regionalnej oraz polityki spójności*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009;
- Baron M., *Klasy branżowe w województwie kujawsko-pomorskim*, 2008;
- Barta J., Czajkowska-Dąbrowska M., Cwiągalski Z., Markiewicz R., Traple E., *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2005;
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010;
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie. Ustawodawstwo polskie, t. I*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2005;
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie. Umowy międzynarodowe i prawo UE, t. II*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2005;
- Barta J., Markiewicz R., *Prawo autorskie. Orzecznictwo i wyjaśnienia, t. III*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2005;
- Barta J. (red.), *System Prawa Prywatnego, t. 13, Prawo autorskie*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2007;
- Bojar E. (red.), *Klasy jako narzędzia lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin 2006;
- *Benchmarking klastrów w Polsce – 2010, raport z badania*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010;
- Charkiewicz S., Dobosz E., Gędek M., Kruk M., Podgórska A., *Wzory przemysłowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008;
- Cooke P., *Knowledge Economics Clusters. Learning and Cooperative Advantage*, Route, London 2002;
- Dereń A.M., *Własność przemysłowa i dobra niematerialne w obrocie gospodarczym*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa: Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1998;
- Dereń A.M., *Własność intelektualna i przemysłowa*, Oficyna Wydawnicza PWSZ w Nysie, Nysa 2007;
- Etzkowitz H., *The Triple Helix of University-Industry-Government; Implication for Policy and Evaluation*, "Working Paper" 2002, no. 11, Science Policy Institute, Stockholm 2002;
- *Innobarometr on cluster's role in facilitating innovation in Europe. Analytical Report*. European Commission, Eurobarometer, Brussels 2006;
- *Europejska sieć doskonałości na rzecz zarządzania, współpracy i promocji klastrów*, wersja tłumaczona dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Interreg III C WEST – CLOE _ Clusters linked over Europe, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007;
- Fabrowska P., Halicki M., Kozdęba D., Piotrowska P., Szerenos A., *Rozwój klastrów w regionie dolnośląskim*, 2009;

- Gajos M. (red.), *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych. Materiały VII Kongresu*, Krajowe Stowarzyszenie Ochrony Informacji Niejawnych, Uniwersytet Śląski, Katowice 2011;
- Gędek M., Adamczak A., *Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2008;
- Gorynia M., Jankowska B., *Klastry a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2008;
- Hołub-Iwan J., Małachowska M., *Rozwój Klastrow w Polsce*, badania realizowane w ramach konkursu dotacji organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2008;
- *Identyfikacja istniejących i potencjalnych klastrow w regionie dolnośląskim*, ECORYS Polska Sp. z o.o., 2009;
- *Innovation Clusters in Europe. A statistical analysis and overview of current policy support*, Europelnova, Pro Inno Europe paper N° 5, DG Enterprise and Industry report, European Communities, Luxembourg 2007;
- *Intellectual Property Rights for clusters NCE and Arena. Project Report*, Innovation Norge, Oslo 2010;
- Jankowska B., Romanowski R., Urbaniak M., Pietrzykowski M., *Badanie potencjału rozwoju gospodarczych sieci powiązań, w tym inicjatyw klastrowych, w Wielkopolsce*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2009;
- Kufłowski M., *Analiza potencjału technologicznego klastrow w obszarach technologicznych*, Krakowski Park Technologiczny, Kraków 2010;
- Matlak A., *Prawo autorskie w społeczeństwie informacyjnym*, Zakamycze, Kraków 2004;
- Matusiak K.B. (red.), *Innowacje i transfer technologii – słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011;
- Matusiak K.B. (red.), *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2010*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010;
- Nowińska E., Promińska U., du Vall M., *Prawo własności przemysłowej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008;
- *Ocena funkcjonowania klastrow województwa łódzkiego*, PAG Uniconsult, laboratorium badań społecznych, raport przygotowany na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, 2009;
- Palmen L., Powroźnik A., Baron M., *Analiza jakościowa pn. „Potencjał inicjatyw klastrowych w Małopolsce*, 2009;
- Palmen L., Baron M., *Przewodnik dla animatorów inicjatyw klastrowych w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011;
- Perkowski M., *Ochrona i zarządzanie innowacjami*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Suwałki 2011;
- Plawgo B. (red.), *Rozwój struktur klastrowych w Polsce Wschodniej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007;
- Plawgo B., *Klastry gospodarcze jako czynnik rozwoju regionu*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, Łomża 2008;
- Plawgo B., Klimczuk M., Citkowski M., *Klastry jako potencjał rozwoju – województwo podlaskie*, Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr, Białystok 2010;
- Porter M.E., *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan Press, Hampshire and London 1990;
- Poźniak-Niedzielska M., *Prawo własności przemysłowej*, Difin, Warszawa 2005;
- Poźniak-Niedzielska M., Sieńczyło-Chłabicz J., *Europejskie prawo wzorów przemysłowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010;
- Senge P., *Pięta dyscyplina*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006;

- Sölvell Ö., Lindqvist G., Ketels C., *Zielona Księga Inicjatyw Klastrowych; Inicjatywy Klastrowe w gospodarkach rozwijających się i w fazie transformacji*, tłumaczenie na j. polski PARP, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008;
- Sosnowska A., Łobejko S., Kłopotek A., Brdulak J., Rutkowska-Brdulak A., Żbikowska K., *Jak wdrażać innowacje technologiczne w firmie – Poradnik dla przedsiębiorców*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005;
- Sieńczyło-Chlabicz J., *Prawo własności intelektualnej*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2011;
- Skawińska E., Zalewski R.I., *Klasy biznesowe w rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionów. Świat-Europa-Polska*, PWE Warszawa 2009;
- Szewc A., Jyż G., *Prawo własności przemysłowej*, C.H. Beck, Warszawa 2003;
- Szewc A., Ziolo K., Grzesiczak M., *Umowy jako prawne narzędzie transferu innowacji*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011;
- *W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej*, Komisja Europejska, Bruksela 2008;
- Wennberg K., Lindqvist G., *How do entrepreneurs in clusters contribute to economic growth?*, SSE/FFI Working Paper Series in Business Administration, No. 2008:3, Stockholm School of Economics, Stockholm 2008;
- Weresa A.M. (red.), *Polska. Raport o konkurencyjności 2010. Klasy przemysłowe a przewagi konkurencyjne*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2010;
- *White paper on the Emerging of European World Class Clusters*, Europa InterClusters, Brussels 2010;
- Wojnicka E. (red.), *Analizy – wspieranie gron przedsiębiorczości na Podkarpaciu*, Instytut Gospodarki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Warszawa –Rzeszów, 2006;
- *Wykorzystanie koncepcji klastrów dla kształtowania polityki innowacyjnej i technologicznej państwa. Rekomendacje dla polityki stymulowania rozwoju klastrów w Polsce*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2009;
- Żurawska A., Brandys K., Bedrunka K., Rychlicki P., *Perspektywy rozwoju klastrów na Opolszczyźnie*, 2007;

Słowniczek

Animator klastra/Koordinator klastra/Menadżer klastra – na potrzeby tej publikacji pod tymi trzema terminami rozumiemy osobę fizyczną, która pracuje na rzecz klastra w ramach umowy o pracę, umów cywilnoprawnych, bądź społecznie.

Klaster – geograficzne skupisko wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (np. uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych, stowarzyszeń handlowych oraz instytucji finansowych) w poszczególnych dziedzinach konkurujących ze sobą, ale również współpracujących. Klastry osiągające masę krytyczną (niezbędną ilość firm i innych instytucji tworzących efekt aglomeracji) i odnoszące niezwykle sukcesy konkurencyjne w określonych dziedzinach działalności, są uderzającą cechą niemal każdej gospodarki narodowej, regionalnej, stanowej, a nawet wielkomiejskiej, głównie w krajach gospodarczo rozwiniętych.

Inicjatywa klastrowa – podmiot nabywający prawa i obowiązki w kontekście własności intelektualnej w ramach klastra. Inicjatywa klastrowa jest świadomym, zorganizowanym przedsięwzięciem, mającym na celu w sposób bardziej usystematyzowany wpływać na potencjał rozwoju danego klastra. W inicjatywie zaangażowani są kluczowi gracze danego klastra – przedstawiciele sektorów gospodarczego, naukowego, publicznego. Inicjatywy klastrowe finansowane są przez ich uczestników, a także ze środków publicznych w ramach programów wsparcia rozwoju klastrów.

Innowacja – stanowi nową (dla organizacji, firmy, inicjatywy klastrowej, klastra), wprowadzoną przez człowieka wartość, bądź jakość dotyczącą jej celów i/lub sposobów ich realizacji. Może dotyczyć ona produktów, procesów, organizacji czy marketingu już od momentu kreowania pomysłu.

Logo – oznaczenie, dające przedstawić się w sposób graficzny, odróżniające towary i usługi jednego przedsiębiorcy od towarów i usług innego przedsiębiorcy. Nie zostało zarejestrowane.

Marka – wypracowana przez firmę renoma przedsiębiorcy, gwarantująca usługi i towary o określonej jakości. Bardzo często używana jako synonim logo.

Oznaczenia geograficzne - oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru.

Patent – ograniczone w czasie uprawnienie właściciela rozwiązania technicznego do wyłącznego korzystania z wynalazku bądź wynalazków na podstawie dokumentu wydanego przez właściwy urząd patentowy po wniesieniu stosownych opłat.

Topografia układu scalonego jest to rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób, rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego.

Wynalazek - techniczne rozwiązanie dowolnego problemu; wynalazki mogą być przedmiotem patentu, jeżeli mają tzw. zdolność patentową, tzn. są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania, a jednocześnie nie są wyłączone spod ochrony patentowej.

Wzór przemysłowy - nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację.

Wzór użytkowy - nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci.

Znak towarowy - każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa. Znakem towarowym może być w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia i inny sygnał dźwiękowy.

O autorach

Joanna Banasiuk – doktor nauk prawnych Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Absolwentka Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku i Akademii Muzycznej F. Chopina w Warszawie na Wydziale Instrumentalno – Pedagogicznym. Laureatka nagrody Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) za kreatywność w kategorii najlepsza praca naukowa z prawa własności intelektualnej (WIPO Award for Creativity in the category: Best Intellectual Property Scientific Work) oraz nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w VIII edycji konkursu na prace naukowe organizowanego przez Urząd Patentowy RP. Aktywny wykładowca, trener i doradca w obszarze ochrony własności intelektualnej.

Krzysztof Paszko – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku oraz Podyplomowego Studium Menedżerskiego Szkoły Głównej Handlowej. Doktorant Kolegium Społeczno-Ekonomicznego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Praktyk, współwłaściciel firmy doradczej Tomas Consulting i wiceprezes Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju. Ekspert w zakresie analiz finansowych, zarządzania projektami i prawa zamówień publicznych. Menadżer projektów infrastrukturalnych, informatycznych i transgranicznych. Autor publikacji w zakresie funduszy europejskich, innowacji i klasteringu.

Maciej Perkowski – profesor Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Stypendysta w kraju i zagranicą. W dorobku naukowym ponad 150 publikacji. Kierownik Zakładu Prawa Międzynarodowego Publicznego oraz Ośrodka Prawa Zarządzania Funduszami Europejskimi. Ekspert Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Radny Sejmiku Województwa Podlaskiego. Aktywny działacz społeczny na rzecz integracji europejskiej i współpracy samorządu z sektorem prywatnym oraz praktycznego wykorzystania efektów nauki. Współtwórca, a także prezes Fundacji Prawo i Partnerstwo. Realizator wielu projektów szkoleniowych, doradczych i badawczych o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Tomasz Perkowski – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Ekspert w dziedzinie klasteringu, aktywny menadżer Podlaskiego Klastra Bielizny, inicjator formalizacji Klastra Obróbki Metali, doradca w kilku inicjatywach w kraju i zagranicą. Współwłaściciel firmy doradczej Tomas Consulting, inspirator tworzenia kilku kolejnych firm opartych na innowacyjnych rozwiązaniach. Promotor i kreator współpracy gospodarczej w układzie regionalnym i transgranicznym w oparciu o innowacje. Prezes Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju na Łotwie. Ekspert i koordynator projektów szkoleniowych, doradczy i inwestycyjnych. Autor publikacji w zakresie funduszy europejskich, innowacji i klasteringu.

Sebastian Rynkiewicz – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku oraz Podyplomowego Studium Integracji Europejskiej w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Białymstoku. Doktorant na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, stypendysta Uniwersytetu w Zurychu. Współwłaściciel firmy doradczej Tomas Consulting. Prezes Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju. Ekspert w zakresie prawa europejskiego, międzynarodowego i integracji europejskiej. Pracę zawodową łączy w praktyce z aktywnością akademicką. Wykładowca akademicki, autor publikacji w zakresie prawa europejskiego i międzynarodowego, funduszy europejskich, innowacji i klasteringu. Członek wielu organizacji prawniczych w kraju i zagranicą.

Recenzent

dr Monika Matusiak – adiunkt na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Od wielu lat zajmuje się problematyką rozwoju klastrów, regionalnych systemów i strategii innowacji oraz strategicznym planowaniem rozwoju. Jest absolwentką Szkoły Klastrow organizowanej przez Harvard University Institute of Competitiveness oraz IESE Business School. Jej doświadczenie łączy podejście naukowe, perspektywę władz publicznych oraz praktyków klastrowych. Była doradcą ds. rozwoju inicjatyw klastrowych w Wielkopolskim Urzędzie Marszałkowskim i uczestnikiem wielu procesów strategicznych w sektorze publicznym, w tym koordynatorem merytorycznym procesu aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020. Dzisiaj koordynuje działania dwóch klastrów: Klastra SynergIT (dawniej ITelligence Technology) oraz Zachodniego Klastra Tworzyw Sztucznych PLASTOPOLIS. Jest także ekspertem merytorycznym w przedsięwzięciu „Polskie klastry i polityka klastrowa” realizowanym pod patronatem Ministra Gospodarki.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) jest agencją rządową podlegającą Ministrowi właściwemu ds. gospodarki. Powstała na mocy ustawy z 9 listopada 2000 roku. Zadaniem Agencji jest zarządzanie funduszami z budżetu państwa i Unii Europejskiej, przeznaczonymi na wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności oraz rozwój zasobów ludzkich.

Od ponad dekady PARP wspiera przedsiębiorców w realizacji konkurencyjnych i innowacyjnych przedsięwzięć. Celem działania Agencji jest realizacja programów rozwoju gospodarki wspierających działalność innowacyjną i badawczą małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), rozwój regionalny, wzrost eksportu, rozwój zasobów ludzkich oraz wykorzystywanie nowych technologii.

Misją PARP jest tworzenie korzystnych warunków dla zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki poprzez wspieranie innowacyjności i aktywności międzynarodowej przedsiębiorstw oraz promocja przyjaznych środowisku form produkcji i konsumpcji.

W perspektywie finansowej obejmującej lata 2007–2013 Agencja jest odpowiedzialna za wdrażanie działań w ramach trzech programów operacyjnych **Innowacyjna Gospodarka, Kapitał Ludzki i Rozwój Polski Wschodniej**.

Jednym z priorytetów Agencji jest promowanie postaw innowacyjnych oraz zachęcanie przedsiębiorców do stosowania nowoczesnych technologii w swoich firmach. W tym celu Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości prowadzi portal internetowy poświęcony tematyce innowacyjnej www.pi.gov.pl, a także corocznie organizuje konkurs **Polski Produkt Przyszłości**. Przedstawiciele MSP mogą w ramach **Klubu Innowacyjnych Przedsiębiorstw** uczestniczyć w cyklicznych spotkaniach. Celem portalu edukacyjnego **Akademia PARP** (www.akademiaparp.gov.pl) jest upowszechnienie wśród mikro, małych i średnich firm dostępu do wiedzy biznesowej w formie e-learningu. Za pośrednictwem strony internetowej web.gov.pl PARP wspiera rozwój e-biznesu. W Agencji działa ośrodek sieci **Enterprise Europe Network**, który oferuje przedsiębiorcom informacje z zakresu prawa Unii Europejskiej oraz zasad prowadzenia działalności gospodarczej na Wspólnym Rynku.

PARP jest inicjatorem utworzenia **Krajowego Systemu Usług**, który pomaga w zakładaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej. W ponad 150 ośrodkach KSU (w tym: Punktach Konsultacyjnych KSU, Krajowej Sieci Innowacji KSU, funduszach pożyczkowych i poręczeniowych współpracujących w ramach KSU) na terenie całej Polski przedsiębiorcy i osoby rozpoczynające działalność gospodarczą mogą uzyskać informacje, porady i szkolenia z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, a także uzyskać pożyczkę lub poręczenie. PARP prowadzi również portal KSU: www.ksu.parp.gov.pl. Partnerami regionalnymi PARP we wdrażaniu wybranych działań są **Regionalne Instytucje Finansujące (RIF)**.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa

tel. + 48 22 432 80 80

faks: + 48 22 432 86 20

biuro@parp.gov.pl

www.parp.gov.pl

Punkt informacyjny PARP

tel. + 48 22 432 89 91-93

0 801 332 202

info@parp.gov.pl

ISBN 978-83-7633-180-5